UNIWERSYTET EKONOMICZNY W POZNANIU

Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu

Książka:

Opieka społeczna w województwach: poznańskiem i pomorskiem. Zbór ustaw i rozporządzeń z wyjaśnieniami / w opracowaniu Stanisława Grocholskiego i Edwarda Chwalewika. Warszawa, nakładem Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, 1930, 364 strony

Książka zdigitalizowana i udostępniona cyfrowo w ramach zadań projektu pt. „Digitalizacja i udostępnianie online »Bibliografii gospodarki Wielkopolski 1919-39« H. Maciejewskiej” (SONB/SP/550684/2022)

Minister Edukacji i Nauki

Społeczna Odpowiedzialność Nauki

BIBLIOTEKA A.H. W POZNANIU
4733

BIBLIOTEKA
AKADEMII HANDLOWEJ
W POZNANIU
Dar.....
.....
4733

Projekt Retrokonwersja alfabetycznego katalogu kartkowego Biblioteki Głównej UEP dla książek wydanych do 1950 roku dofinansowano z programu Ministra Edukacji i Nauki „Społeczna odpowiedzialność nauki" nr SONB/SP/550262/2022

4733

OPIEKA SPOŁECZNA

W WOJEWÓDZTWACH: POZNAŃSKIEM I POMORSKIEM

OPIEKA SPOŁECZNA

W WOJEWÓDZTWACH:
POZNAŃSKIEM I POMORSKIEM

ZBIÓR USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

OPIEKA SPOŁECZNA

W WOJEWÓDZTWACH: POZNAŃSKIEM
I POMORSKIEM

Z WYJAŚNIENIAMI

DR. STANISŁAWA GROCHOLSKIEGO

I

EDWARDA CHWALEWIKA

NAKŁADEM
MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

WARSZAWA — 1930

OPIEKA SPOŁECZNA

W WOJEWÓDZTWACH: POZNAŃSKIEM
I POMORSKIEM

OPIEKA SPOŁECZNA

W WOJEWÓDZTWACH:
POZNAŃSKIEM I POMORSKIEM

ZBIÓR USTAW I ROZPORZĄDZEŃ

Z WYJAŚNIENIAMI

W OPRACOWANIU

DR. STANISŁAWA GROCHOLSKIEGO
I
EDWARDA CHWALEWIKA

NAKŁADEM
MINISTERSTWA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ
WARSZAWA — 1930

4733.II.

D

Drukarnia Państwowa Nr. 51830. 2-VII 30. 1.000.

Na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego obowiązują w zakresie opieki społecznej z jednej strony — przepisy niemieckie, względnie pruskie, jakie obowiązywały na tym obszarze w chwili przyłączenia go pod względem prawno-państwowym do terytorjum Rzeczypospolitej Polskiej, ze zmianami, które są skutkiem odmiennych prawnych warunków i stosunków, lub które zostały wyraźnie wprowadzone przez ustawodawstwo polskie, przyczem w Zbiorze uwzględniono przepisy ogłoszone do dnia 15 sierpnia 1930 r., a z drugiej strony ponadto — przepisy ustawodawstwa polskiego, obowiązujące na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wogóle lub z wyjątkiem woj. śląskiego.

Do pierwszej grupy przepisów należy ustawa z dnia 6 czerwca 1870 r. w brzmieniu ustaw z dnia 12 marca 1894 r. i z dnia 30 maja 1908 r. tudzież ustawa wykonawcza z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu ustaw z dnia 11 lipca 1891 r. i z dnia 23 lipca 1912 r., i inne przepisy niemieckie, względnie pruskie.

Potrzeba wydania w tłómaczeniu polskiem zbioru tych przepisów oddawna dawała się odczuwać zarówno ze względów praktycznych, jak i orjentacyjnych.

Przy opracowaniu zbioru starano się usilnie, aby tłómaczenie polskie przepisów niemieckich było ściśle zgodne z oryginałem i odpowiadało duchowi języka polskiego.

Zrealizowanie powyższych wytycznych było niejednokrotnie trudne.

Już sam tytuł ustawy z dnia 6 czerwca 1870 r. „Unterstützungswohnsitzgesetz" różnie mógłby być tłómaczony. W Zbiorze użyto określenia „Ustawa o siedzibie uzasadniającej wsparcie"; określenia tego użył Najw. Tryb. Adm. w niektórych swych wyrokach tudzież Trybunał Kompetencyjny w orzeczeniu z dnia 25 stycznia 1930 r. L. rej. 26/29. Dosłowne tłómaczenie ustępów 1-go i 2-go § 8-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. zawiera według brzmienia pozornie sprzeczności, które dopiero usuwa dokładne rozważenie treści całego § 8-go. Również tytuł ustawy z dnia 2 lipca 1900 r. „Gesetz über die Fürsorgeerziehung Minderjähriger", dla którego w województwach poznańskiem i pomorskiem używa się określenia „Ustawa o zapobiegawczem wychowaniu nieletnich" — co ma pewne uzasadnienie — został w Zbiorze przetłómaczony, jako „Ustawa o opiekuńczem wychowaniu nielet-

nich", co może bardziej odpowiada dosłownemu przekładowi wyrazu „Fürsorge" oraz treści całej ustawy.

Praca ma charakter Zbioru. Dla celów interpretacyjnych powołano przy przepisach, mających szczególnie ważne znaczenie, dotyczące danej kwestji inne przepisy, zarządzenia władz centralnych, wyroki Najw. Tryb. Administracyjnego, wreszcie wyroki wojewódzkich sądów administracyjnych w Poznaniu i Toruniu. Te ostatnie nie mają wprawdzie tego wiążącego znaczenia, co wyroki Najw. Tryb. Adm., stanowią jednak poważny materjał interpretacyjny.

Niektóre ważniejsze materjały wyjaśniające powoływano nie tylko przy pewnym konkretnym przepisie, ale również i przy innych przepisach analogicznych, gdy to było ze względów praktycznych potrzebne lub wskazane.

Podział Zbioru na części, z których każda obejmuje przepisy dotyczące pewnego działu opieki społecznej, tudzież alfabetyczny skorowidz rzeczowy ułatwić mają korzystanie ze Zbioru. Liczby w odsyłaczach, ujęte w klamry, wskazują, pod którą pozycją dany przepis znajduje się w spisie rzeczy, gdzie przy każdej pozycji podana jest strona, na której umieszczono ten przepis w Zbiorze.

Zbiór, jako całość, jest podręcznikiem praktycznym.

Poza tym głównym celem zadaniem Zbioru jest ułatwienie zorjentowania się w całokształcie i szczegółach przepisów, obowiązujących w województwach poznańskiem i pomorskiem.

Jak wspomniano na wstępie, w województwach poznańskiem i pomorskiem obowiązują w zakresie opieki społecznej, oprócz przepisów niemieckich, względnie pruskich, ponadto przepisy ustawodawstwa polskiego, obowiązujące na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wogóle lub z wyjątkiem województwa śląskiego.

Przepisów powyższych Zbiór ten nie obejmuje, przepisy te, ogłoszone do dnia 1 lipca 1929 r., wydane zostały w roku 1929 w osobnym Zbiorze.

Warszawa, w sierpniu 1930 r.

PRZEPISY

O OPIECE NAD UBOGIMI.

Poza tym głównym celem zadaniem Zbioru jest ułatwienie zorjentowania się w całokształcie i szczegółach przepisów, obowiązujących w województwach poznańskiem i pomorskiem.

Jak wspomniano na wstępie, w województwach poznańskiem i pomorskiem obowiązują w zakresie opieki społecznej, oprócz przepisów niemieckich, względnie pruskich, ponadto przepisy ustawodawstwa polskiego, obowiązujące na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej wogóle lub z wyjątkiem województwa śląskiego.

Przepisów tych Zbiór nie obejmuje, przepisy te, ogłoszone do dnia 1 lipca 1929 r., wydane zostały w roku 1929 w osobnym Zbiorze.

Warszawa, w sierpniu 1930 r.

USTAWA

z dnia 30 maja 1908 r.

o siedzibie uzasadniającej wsparcie.[1])

(Dz. u. Rz. str. 381-396).

RÓWNOUPRAWNIENIE OSÓB, MAJĄCYCH PRZYNALEŻNOŚĆ NA OBSZARZE ZWIĄZKU PÓŁN.-NIEM.

§ 1. Każdego niemca[2]) w każdem państwie

---

[1]) Ustawa z dnia 30 maja 1908 r. zawiera przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1870 r., która weszła w życie z dniem 1 lipca 1871 r., w brzmieniu noweli z dnia 12 marca 1894 r. i ustawy z dnia 30 maja 1908 r.

Podług art. 2-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385):

Ustawy i rozporządzenia, obowiązujące w województwach: poznańskiem i pomorskiem w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r., pozostają nadal w mocy, o ile nie ulegną zmianie na podstawie tej ustawy lub późniejszych ustaw sejmowych.

Moc obowiązująca ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 21 września 1923 r. Nr. 92, poz. 726), która weszła w życie z dniem 21 marca 1924 r., została na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego zawieszona z dniem 26 sierpnia 1924 r. ustawą z dnia 25 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 26 sierpnia 1924 r. Nr. 73, poz. 716) *[29]*.

W czasie od 21 marca do 26 sierpnia 1924 r. nie przestały obowiązywać w woj. poznańskiem i pomorskiem tamtejsze przepisy o opiece nad ubogimi. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 27 listopada 1925 r. L. rej. 1252/25).

[2]) Podług art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy

związkowem[1]) uważać należy za krajowca pod względem
a) rodzaju i wysokości publicznego wsparcia, które w razie potrzeby pomocy[2]) ma być udzielone,[3])
b) nabycia i utraty siedziby uzasadniającej wsparcie.

W rozumieniu niniejszej ustawy należy uważać za niemców[4]) osoby przynależne do obszaru, na którym obowiązuje niniejsza ustawa.

Do tych osób nie stosują się przepisy § 7 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się (Dz. u. Zw. półn.-niem. str. 55).[5])

ORGANA PUBLICZNEGO WSPIERANIA POTRZEBUJĄCYCH POMOCY.

§ 2. Publiczne wspieranie potrzebujących pomocy niemców[4]) jest wykonywane, podług szczegółowych przepisów niniejszej ustawy, przez miejscowe i krajowe związki wspierania ubogich.

---

pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) dotychczasowe ustawy niemieckie należy analogicznie stosować, tak np. wyraz „niemiec" należy zastąpić określeniem „obywatel państwa polskiego".

[1]) Obecnie na obszarze mocy obowiązującej tej ustawy.
[2]) Zob. § 1 ustawy z dnia 8 marca 1871 roku *[2]*.
[3]) Zob. § 1 części drugiej tytułu 19-go powszechnego prawa krajowego *[12]*, § 4-ty ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się *[11]* i § 1 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

W sprawie wpływu wsparcia na prawa publiczne, o ile w ustawach państwowych utrata praw publicznych od pobierania wsparć ubogich jest uzależniona, zob. ustawę z dnia 15 marca 1909 r. (Dz. u. Rz. str. 319).

[4]) Zob. [2]) do § 1-go na str. 11-ej.
[5]) Zob. *[11]*.

MIEJSCOWE ZWIĄZKI WSPIERANIA UBOGICH.[1])

§ 3. Miejscowe związki wspierania ubogich mogą się składać z jednej lub więcej gmin, a gdzie obszary dworskie nie wchodzą w skład gmin, z jednego lub więcej obszarów dworskich, względnie z gmin i obszarów dworskich. Wszystkie gminy i obszary dworskie, złączone w jeden miejscowy związek wspierania ubogich uważa się, o ile chodzi o stosunki uregulowane niniejszą ustawą, za jedność.

§ 4. Gdzie jeszcze nie istnieją terytorjalnie rozgraniczone miejscowe związki wspierania ubogich, należy je zorganizować do dnia 1 lipca 1871 r. Do tego terminu każdy obszar ziemi, który jeszcze nie należy do żadnego miejscowego związku wspierania ubogich, musi być albo przyłączony do sąsiedniego miejscowego związku wspierania ubogich po wysłuchaniu zainteresowanych przez właściwą władzę (§ 8), albo też zorganizowany jako samoistny miejscowy związek wspierania ubogich.

KRAJOWE ZWIĄZKI WSPIERANIA UBOGICH.[2])

§ 5. Publiczne wspieranie potrzebujących pomocy niemców,[3]) którego żaden miejscowy związek wspierania ubogich nie jest ostatecznie obowiązany ponosić (ubogich krajowych), należy do krajowych związków wspierania ubogich. Celem wykonania tego obowiązku ma każde państwo związkowe do dnia 1 lipca 1871 r. albo objąć bezpośrednio czynności krajowego związku wspierania ubogich albo, gdzie takie związki

---

[1]) Zob. §§ 2—15 i 25 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.
[2]) Zob. §§ 26—39 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.
[3]) Zob. [2]) do § 1-go na str. 11-ej.

jeszcze nie istnieją, zorganizować osobne terytorjalnie rozgraniczone krajowe związki wspierania ubogich.

Związki te obejmują z reguły większą ilość miejscowych związków wspierania ubogich, ale wyjątkowo mogą ograniczyć się do obszaru tylko jednego miejscowego związku wspierania ubogich.[1])

§ 6. Związki wspierania ubogich, do których należenie jest związane z pewnem określonem wyznaniem, nie są związkami wspierania ubogich w rozumieniu niniejszej ustawy.

§ 7. Miejscowe i krajowe związki wspierania ubogich są równorzędne pod względem dochodzenia praw. Jeżeli państwo związkowe przejęło bezpośrednio funkcje krajowego związku wspierania ubogich (§ 5), wówczas we wszystkich stosunkach, uregulowanych niniejszą ustawą, jest równorzędne z krajowemi związkami wspierania ubogich.

§ 8. Ustawy krajowe określają skład i organizację miejscowych i krajowych związków wspierania ubogich, rodzaj i wysokość publicznego wsparcia, jakie ma być udzielone w razie potrzeby pomocy, źródła potrzebnych funduszów, w jakich wypadkach i w jaki sposób krajowe związki wspierania ubogich lub inne instytucje mają udzielić pomocy materjalnej miejscowym związkom wspierania ubogich,[2]) i wreszcie, czy i o ile krajowe związki wspierania ubogich mogą posługiwać się miejscowemi związkami wspierania ubogich jako swemi organami do celów publicznego wspierania osób potrzebujących pomocy.

---

[1]) W królestwie pruskiem każdy związek prowincjonalny stanowił dla siebie krajowy związek wspierania ubogich.

[2]) Zob. § 36 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*, § 31a. ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2]* i art. 34 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z dnia 26 września 1923 r. Nr. 94, poz. 747).

NABYCIE SIEDZIBY UZASADNIAJĄCEJ WSPARCIE.

§ 9. Siedzibę uzasadniającą wsparcie nabywa się przez

a) pobyt,
b) zamążpójście,
c) pochodzenie.

a) przez pobyt.

§ 10. Kto na obszarze pewnego miejscowego związku wspierania ubogich po ukończonym 16 [1]) roku życia miał swe zwyczajne miejsce pobytu przez rok [1]) bez przerwy, nabywa przez ten pobyt w tym związku siedzibę uzasadniającą wsparcie. [2])

---

[1]) W brzmieniu ustawy z dnia 30 maja 1908 r.

[2]) Zob. ustawę z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się *[11]*.

W myśl ustępu pierwszego § 10-go warunkiem rozstrzygającym jest faktyczne zamieszkanie. Okoliczność, że dana osoba nie płaciła podatku w gminie, jest obojętna. Również bez znaczenia jest okoliczność, czy dana osoba była w gminie urzędownie zameldowana. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 maja 1926 r. L. rej. 3285/25).

Do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie obojętnem jest, czy odnośna osoba miała w danej miejscowości miejsce zamieszkania według ustaw cywilnych lub czy była w gminie meldowana, wystarczy nawet pobyt w ukryciu, jeżeli tylko był ośrodkiem egzystencji. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 7 grudnia 1925 r. L. dz. 662/23 S. A.).

Zameldowanie policyjne nie jest warunkiem nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 lipca 1924 r. L. dz. 1447/24 S. A. 2).

O zamieszkaniu względnie przebywaniu w obrębie związku wspierania ubogich decyduje nie zameldowanie policyjne, lecz faktyczne, zwykłe i normalne przebywanie, a więc nie przejściowo, jak np. odwiedziny. O charakterze pobytu decyduje wola danej osoby i okoliczności faktyczne. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 21 czerwca 1924 r. L. dz. S. 414/24 S. A. 2).

Jeżeli w czasie biegu rocznego okresu nastąpiły zmiany w terytorjalnem rozgraniczeniu miejscowych związków wspierania ubogich, skutek tych zmian odnosi się do początku okresu.

§ 11. Okres roczny biegnie od dnia, w którym rozpoczął się pobyt.

Przez wstąpienie jednak do szpitala,[1]) zakładu opiekuńczego [2]) lub lecznicy [3]) pobyt nie rozpoczyna się. [4])

Zakazanie przez zarząd gminy pobytu i nie wpisanie—mimo zgłoszenia się— do gminnej księgi mieszkańców nie wyklucza możności nabycia w tej gminie siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 15 maja 1925 r. L. dz. S. 351/25 S. A.).

Biegu rocznego okresu do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie w myśl ustępu 1-go § 10-go nie przerywa wniosek o przejęcie w myśl zdania drugiego ustępu 2-go § 27, wysłany nie do odnośnego związku wspierania ubogich lub nie do władzy przełożonej tego związku. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 marca 1924 r. L. rej. 1064/22).

[1]) Szpitalem w rozumieniu § 11-go jest zakład położniczy.

[2]) Za takie zakłady należy uważać te zakłady, które są urządzone i przeznaczone dla osób potrzebujących szczególnej ochrony przed szkodą na ciele lub duszy, i tylko przyjęcie takich osób do takich zakładów ma znaczenie stosownie do ustępu 2-go § 11-go.

Do takich zakładów należą: zakłady dla niedołężnych starców (inwalidów), dla chorowitych, dla kalek, dla upośledzonych umysłowo (idjotów, matołków), dla ociemniałych, o ile trzy ostatnie kategorje nie są zakładami szkolnemi; zakłady dla karanych lub upadłych dziewcząt, mające na celu sprowadzenie ich na drogę porządnego życia; kolonje robotnicze, mające na celu sprowadzenie moralnie zepsutych mężczyzn na drogę pracy, a to nawet jeżeli w ograniczonej mierze służą zarazem jako schroniska dla niezdolnych do pracy z powodu wieku lub ułomności; zakłady dla alkoholików.

Natomiast do takich zakładów nie należą: schroniska dla biednych, zakłady dla inwalidów wojennych, którym w zakładzie udziela się jedynie mieszkania albo jedynie nauki.

Przepis ustępu 2-go § 11-go nie dotyczy personelu zakładu.

Gdzie dla służby wiejskiej lub miejskiej, robotników, urzędników gospodarczych, dzierżawców albo innych najemców zmianę miejsca zamieszkania określa prawo lub zwyczaj miejscowy, uważa się ten zwyczajny termin przeniesienia się za początek pobytu, o ile między tym terminem a dniem, w którym pobyt rzeczywiście się rozpoczyna, nie upłynął dłuższy niż 7 dniowy okres czasu.

§ 12. Jeżeli pobyt rozpoczyna się w okolicznościach, w których przyjęcie wolnego, samodzielnego postanowienia przy wyborze miejsca pobytu jest wykluczone, bieg rocznego okresu rozpoczyna się dopiero od dnia, w którym te okoliczności ustały.

Jeżeli takie okoliczności nastąpią dopiero po rozpoczęciu pobytu, bieg rocznego okresu w czasie trwania tych okoliczności spoczywa.[5])

§ 13. Za przerwę pobytu nie uważa się dobrowolnego wydalenia się, jeżeli z okoliczności, w których ono następuje, wynika zamiar zachowania pobytu.[6])

---

[3]) Lecznicą w rozumieniu § 11-go jest sanatorjum dla chorób płucnych.

[4]) Najw. Tryb. Administracyjny wyrokiem z dnia 7 lutego 1924 r. L. rej. 1059/22 orzekł, iż zakładu, przeznaczonego częściowo dla chorych a częściowo dla ubogich, nie można zaliczyć do zakładów wymienionych w ustępie drugim § 11-go. W myśl tego przepisu tylko przyjęcie do zakładu dla chorych nie powoduje biegu pobytu uzasadniającego siedzibę wsparcia.

[5]) Wykluczenie wolnej woli nie istnieje, jeżeli wybór miejsca pobytu uzależniony jest od faktycznych stosunków. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 18 września 1924 r L. dz. S. 570/24 S. A. 2).

[6]) Przerwy kilkudniowe nie mogą być uważane jako przerwy zwykłego pobytu. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 lipca 1924 r. L. dz. S. 447/24 S. A. 2).

Służby wojskowej nie można uważać za dobrowolne opuszczenie siedziby, albowiem w myśl § 12 odnośna osoba nie może nabyć siedziby uzasadniającej wsparcie w miejscu odbywania służby wojskowej, a przez to utracić dotychczasowej siedziby. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 20 marca 1924 r.).

§ 14. Bieg rocznego okresu (§ 10) spoczywa w czasie trwania publicznego wsparcia, udzielonego przez związek wspierania ubogich.[1])

---

1) Zob. § 1a. ustęp pierwszy ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[2]* i punkt 2. I. przepisów wykonawczych z dnia 12 sierpnia 1912 r. *[4]* do art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 1912 r.

Najw. Tryb. Adm., rozpatrując wniesione do senatu adm. sądu apelacyjnego w Poznaniu i przekazane mu według właściwości na zasadzie art. 35 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najw. Tryb. Adm. odwołanie od wyroku woj. sądu adm. w Poznaniu, orzekł, iż świadczenia związku wspierania ubogich z tytułu kontraktu najmu pracy nie są wsparciem publicznem. O ile związek wspierania ubogich w danym wypadku jako służbodawca ponosi koszty leczenia w szpitalu, nie jest to wsparciem publicznem i nie powoduje spoczywania biegu rocznego okresu, potrzebnego do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 lutego 1924 r. L. rej. 1063/22).

Wsparcie publiczne przewidziane jest tylko na wypadek koniecznej potrzeby pomocy, a potrzebującym jest ten, kto nie ma bezpośrednio uchwytnych środków do życia; tylko w tych wypadkach udzielone wsparcie publiczne wstrzymuje bieg rocznego okresu i daje prawo do żądania zwrotu od związku ostatecznie obowiązanego. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 maja 1924 r. L. dz. S. 362/24 S. A. 2).

Bieg okresu, potrzebnego do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie, spoczywa w czasie udzielania publicznego wsparcia tak długo, dopóki wsparcia się udziela. Gdy jednak nastąpi przerwa w udzielaniu go ubogiemu, okres biegnie dalej, i czas, jaki upłynął do chwili udzielenia wsparcia po raz pierwszy, dolicza się do czasu, przez który wsparcia nie udzielono. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 27 maja 1926 r. L. dz. S. 4724/26 S. A.).

Według § 14 następuje zawieszenie biegu okresu potrzebnego do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie z § 10 wówczas, gdy nastąpiło istotne wsparcie pod warunkiem, że świadczenie wsparcia nastąpiło wprost przez związek wspierania ubogich lub też imieniem i na zlecenie tegoż związku. Przy przyjęciu do szpitala nienależącego do związku wspierania ubogich spoczywanie biegu okresu rozpoczyna się dopiero od dnia, w którym związek wspierania ubogich oświadczył swoją gotowość do

Bieg ten przerywa się przez wystąpienie związku

przejęcia kosztów za ubogiego. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 30 stycznia 1926 r. L. dz. S. 789 S. A.).

Do spoczywania biegu rocznego okresu konieczne jest udzielenie wsparcia ze strony jakiegoś związku wspierania ubogich. Spełnienie zobowiązania wobec chorego ze strony kasy chorych skutku tego nie wywiera. Przerwa w myśl § 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. nie następuje, jeżeli związek wspierania ubogich na pobyt zasadniczo zgadza się, a jedynie zastrzega się co do pretensji w przyszłości wyniknąć mogącej, co nie jest równoznaczne z odmową zgody na dalszy pobyt i nie może wywrzeć skutków z § 14 ustęp drugi. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 30 sierpnia 1926 r. L. dz. S. 790/26 S. A.).

Udzielenie ubogiemu przez związek wspierania ubogich tytułem wsparcia kwoty tak nikłej, iż nie może być ona uznana za pomoc finansową, nie powoduje spoczywania biegu rocznego okresu. Wprawdzie ustawa nie ustanawia żadnego minimum, poniżej którego świadczenie nie ma charakteru wsparcia, z istoty rzeczy jednak wynika, że wsparcie ubogiego musi mieć charakter pomocy finansowej, inaczej doszłoby się do tego rezultatu, że każde nawet najmniejsze świadczenie powodowałoby skutki prawne, które ustawa łączy z udzieleniem wsparcia, co prowadziłoby do zupełnego wypaczenia intencji ustawodawcy. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 4 grudnia 1924 r. L. rej. 1469/24).

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej pismem z dnia 29 września 1928 r. Nr. 1909/0I do starosty krajowego w Poznaniu wyjaśniło, jak następuje: „Podług art. 9 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej korzystanie z opieki pozazakładowej w innej gminie nie wstrzymuje biegu jednorocznego czasokresu, powodującego utratę prawa do trwałej opieki, jak to ma miejsce w myśl § 27 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie. Wyjątek stanowią wypadki przebywania w zakładzie leczniczym lub opiekuńczym, w których, również w myśl art. 9 ustęp drugi ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej, utrata prawa do opieki trwałej nie następuje. Ubodzy, korzystający z publicznego wsparcia (poza zakładem) od jednego ze związków wspierania ubogich na obszarze mocy obowiązującej ustawy z dnia 30 maja 1908 r., nie mogą w myśl § 14 tej ustawy nabyć na tym obszarze siedziby wsparcia, póki wsparcie pobierają, i po upływie roku od opuszczenia gminy obowiązanej do opieki trwałej w myśl ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. stają się ubogimi, nie posiadającymi nigdzie prawa do trwałej opieki, i od tej chwili koszty sprawowanej opieki nad nimi pono-

wspierania ubogich na podstawie przepisu § 5 usta-

si w myśl § 30 punkt b) ustawy z dnia 30 maja 1908 r. krajowy związek wspierania ubogich. Ten stan rzeczy nie powinien powodować specjalnych trudności dla związków wspierania ubogich, albowiem w każdym razie w ciągu roku od przybycia do gminy koszty opieki nad ubogimi ponosi gmina obowiązana do opieki trwałej, zresztą §§ 4 i 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się dają gminom szerokie uprawnienia w stosunku do osób, mogących stać się ciężarem opieki społecznej."

Wsparcia, udzielonego przez inne aniżeli związki wspierania ubogich instytucje prawa publicznego, nie można uważać, wobec wyraźnego brzmienia § 14 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie, za wsparcie publiczne w rozumieniu tej ustawy, gdzie jest mowa tylko o wsparciu, udzielonem przez związki wspierania ubogich. Tem samem więc wszelkie inne wsparcia, udzielane ubogiemu, chociażby nawet przez instytucje o charakterze publiczno-prawnym, nie mają żadnego wpływu na nabycie względnie utratę przez ubogiego siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 25 maja 1927 r.).

Ustawa z dnia 28 lutego 1888 r. (Dz. u. Rz. str. 59) w brzmieniu ustawy z dnia 4 sierpnia 1914 r. (Dz. u. Rz. str. 332) i ustawy z dnia 30 września 1915 r. (Dz. u. Rz. str. 629), tudzież rozporządzenia rady związkowej z dnia 21 stycznia 1916 r. (Dz. u. Rz. str. 55) przyznała prawo do wsparcia ze skarbu państwa — w razie potrzeby — rodzinom żołnierzy rezerwy, obrony krajowej, rezerwy zapasowej, obrony morskiej i pospolitego ruszenia, o ile żołnierze ci wstępują do służby w razie mobilizacji lub koniecznych wzmocnień wojska albo floty. Odnosi się to także do rodzin żołnierzy, którzy do dyspozycji oddziałów wojska (marynarki) są urlopowani, tudzież do żołnierzy, którzy przekroczyli wiek obowiązujący do służby wojskowej i dobrowolnie wstępują do służby (§ 1 ustawy z dnia 28 lutego 1888 roku), jak również do niższego personelu ochotniczego służby pielęgniarskiej (§ 1 punkt 1 ustawy z dnia 4 sierpnia 1914 r.). Ponadto prawo do wsparcia ze skarbu państwa — w razie potrzeby — przysługuje rodzinom: a) żołnierzy, którzy znajdują się w wypełnieniu ich ustawowego czynnego obowiązku służby, b) ochotników na czas wojny, c) przynależnych do Rzeszy, którzy doznali przeszkody w powrocie z zagranicy na skutek nieprzyjacielskich zarządzeń albo przez nieprzyjaciela zostali uprowadzeni (§ 1 rozporządzenia z dnia 21 stycznia 1916 r.).

Podług obwieszczenia kanclerza Rzeszy z dnia 13 listopada 1915 r. (Dz. u. Rz. str. 764) rada związkowa na podstawie

wy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedla-

---

§ 3 ustawy z dnia 4 sierpnia 1914 r. o upoważnieniu rady związkowej do zarządzeń gospodarczych (Dz. u. Rz. str. 237) uchwaiła następujące rozporządzenie:

„Wsparcia, które na podstawie ustawy z dnia 28 lutego 1888 r. (4 sierpnia 1914 r.) w sprawie wsparcia rodzin żołnierzy, którzy wstąpili do służby, są lub zostały udzielone, powodują, o ile one w całości lub w części wchodzą na miejsce takich wsparć, które dotąd przez związki wspierania ubogich z powodu nie jedynie przemijającej potrzeby pomocy były udzielone, spoczywanie rocznego okresu do nabycia i utraty siedziby uzasadniającej wsparcie osób wspieranych, jak również tych, których stosunki siedziby uzasadniającej wsparcie wspierani dzielą."

Z uwagi na powyższe zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o wojskowych zasiłkach wojennych (Dz. U. R. P. z dnia 14 marca 1928 r. Nr. 29, poz. 268) i art. 82 ustawy z dnia 23 maja 1924 r. o powszechnym obowiązku służby wojskowej (Dz. U. R. P. z dnia 18 kwietnia 1928 r. Nr. 46, poz. 458).

Podług art. 82 ustawy z dnia 23 maja 1924 r.: „Zawarcie małżeństwa przed wstąpieniem do służby wojskowej lub w czasie jej trwania nie daje prawa do odroczenia obowiązku pełnienia powszechnej służby wojskowej ani też prawa do żadnych świadczeń ze Skarbu Państwa na rzecz rodziny z tytułu i w czasie trwania tej służby w wojsku stałem."

Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej okólnikiem z dnia 20 czerwca 1927 r. Nr. 354 (Nr. 1213/0I) wyjaśniło, że w myśl obowiązujących przepisów opiekę nad rodzinami szeregowych służby czynnej winna wykonywać gmina pobytu rodziny, względnie miejscowy związek wspierania ubogich, z zastrzeżeniem prawa zwrotu wynikłych stąd wydatków od gminy, względnie od miejscowego związku wspierania ubogich, obowiązanych do opieki trwałej (do ostatecznego ponoszenia kosztów).

W 1925 r. sprowadził się na terytorjum miejscowego związku wspierania ubogich optant z Niemiec, który nie posiadał nigdzie siedziby uzasadniającej wsparcie, a z powodu potrzeby pomocy otrzymywał wsparcie od miejscowego związku wspierania ubogich. Tenże miejscowy związek wspierania ubogich w celu zachowania prawa żądania zwrotu kosztów zawiadomił urząd wojewódzki, stosownie do ustępu drugiego § 34 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie. Na to zawiadomienie urząd wojewódzki w Poznaniu wskazał na instrukcję Min. Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 lipca 1925 r. Nr. 1370/0III

nia się z wnioskiem o uznanie obowiązku prze-

---

o pomocy dla optantów, na skutek czego miejscowy związek wspierania ubogich likwidował wydatkowane na wsparcie kwoty za pośrednictwem urzędu wojewódzkiego od komitetu reemigracyjnego, co trwało do końca września 1927 r., a od tego czasu urząd wojewódzki odmówił pokrywania dalszych kosztów i zaznaczył, że ubogi-optant przez przeszło jednoroczną trwałą obecność w gminie uzyskał siedzibę uzasadniającą wsparcie. Natomiast miejscowy związek wspierania ubogich, który udzielał wsparcia, wychodząc z założenia, że optant otrzymywał wsparcie od tegoż związku, a zatem nie nabył siedziby uzasadniającej wsparcie i jest ubogim krajowym, zażądał zwrotu niepokrytych kosztów od krajowego związku wspierania ubogich, a gdy tenże odmówił, wniósł skargę do woj. sądu adm. Wobec powyższego faktycznego stanu sprawy rozważył wojewódzki sąd adm., co następuje: Ubogi..... w chwili zgłoszenia prośby o publiczne wsparcie ubogich liczył już 66 lat, a przed przybyciem do powoda pobierał już takież wsparcie w Niemczech. Nadto powód, zbadawszy stosunki osobiste optanta, uznał, że zachodzi konieczność publicznego wsparcia, a w następstwie uchwalił na jego rzecz bieżące wsparcie ubogich po 20 złotych miesięcznie, prócz pewnych świadczeń w naturze, jako to opału, lekarstw i t. d. Oczywiście wobec braku majątku i podeszłego wieku należało przyjąć, że nie chodziło tu o przemijającą, lecz o trwałą potrzebę wsparcia. Okoliczność, iż na wiadomość o przyznaniu wsparcia urząd wojewódzki wskazał na instrukcję Min. Pracy i Opieki Społ. z dnia 10 lipca 1925 r. Nr. 1370/0III o pomocy dla optantów, oraz zlecił likwidować wydatki na cele wsparcia dla ..... od komitetu reemigracyjnego, nie zmienia wcale faktu, iż optant nadal potrzebował opieki publicznej, bowiem pomoc ze strony komitetu mogła każdego czasu ustać, a nadto oświadczenie urzędu wojewódzkiego wobec powoda nie dawało mu żadnego prawa majątkowego, którego optant..... mógłby dochodzić na drodze sądowej. Jednem słowem w położeniu materjalnem..... nic się nie zmieniło, lecz pobierał nadal przyznane mu przez powoda wsparcie, a charakteru tego nie mogła zmienić okoliczność, iż powód jako związek tymczasowo wspierający uzyskiwał od wypadku do wypadku zwrot wyłożonego przez się wsparcia. Nie komitet reemigracyjny troszczył się o zaspokojenie bieżących potrzeb ubogiego, lecz czynił to powód na własne ryzyko i w wykonaniu własnej uchwały o przyznaniu wsparcia i w ramach tejże, a dopiero po dokonaniu wydatków uzyskiwał zwrot poniesionych

jęcia potrzebującego pomocy.[1]) Przerwa następuje z dniem, w którym tak zgłoszony wniosek odesłano do właściwego związku wspierania ubogich, albo do władzy przełożonej jednego z zainteresowanych związków wspierania ubogich.

---

kosztów od komitetu reemigracyjnego, którego działalność miała ustać, a nie miała minąć potrzeba wspierania. W analogicznym wypadku wydała rada związkowa na podstawie § 3 ustawy z dn. 4 sierpnia 1914 roku (Dz. u. Rz. str. 237), upoważniającej ją do zarządzeń gospodarczych, rozporządzenie (Dz. u. Rz. z 1915 r. str. 764), wedle którego wsparcie, udzielone na podstawie ustawy o zasiłkach dla rodzin żołnierzy, o ile wchodziło w całość lub nawet częściowo w miejsce wsparć, jakich dotychczas udzielały związki wspierania ubogich z powodu nieprzemijającej tylko potrzeby, wywoływało spoczywanie czasokresu do nabycia względnie utraty siedziby wsparcia. Tak samo należało przyjąć, że i owo świadczenie komitetu reemigracyjnego, polegające na zwracaniu kosztów, poniesionych przez związek tymczasowo wspierający osobę, co do której stwierdzono nieprzemijającą potrzebę wsparcia, miało za skutek spoczywanie biegu czasokresu do nabycia przez optanta..... siedziby wsparcia u powoda i że dlatego optant, który nigdzie indziej na terenie Rzeczypospolitej siedziby wsparcia nie posiadał, przybywszy z Niemiec, gdzie był ubogim miejscowym, stał się ubogim krajowym w myśl § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie. Na stanowisku wyjaśnienia, zawartego w piśmie urzędu wojewódzkiego z dnia 20 XII. 1927 r. L. dz. 11835/27 V, względnie z dn. 8 X. 1927 r. L. dz. 9626/27 V, woj. sąd adm. stanąć nie mógł, ponieważ w szczególności w tem ostatniem piśmie w końcowem zdaniu ustępu 3-go wyraźnie zaznaczono, że pomoc dla optantów „przewidziana była na pierwszy okres po powrocie optantów do kraju, a najdłużej do czasu uzyskania przez optantów uprawnienia do pomocy ze strony odnośnych gmin", zatem w wypadku takim, jak niniejszy, gdzie chodziło o osobę, co do której stwierdzona była trwała potrzeba publicznego wsparcia, udzielanie wsparcia przez czas potrzebny do nabycia siedziby t. j. przez jeden rok byłoby świadomem, podstępnem zdążaniem do narzucenia na przyszłość ciężaru powodowemu związkowi wspierania ubogich, zatem czynnością sprzeciwiającą się dobrym obyczajom, przeto skutek prawny czynności takiej przyznanym być nie może. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 28 września 1928 r. L. dz. 821/28 S. A.).

[1]) Zob. *[11]*.

Jeżeli wniosku w ciągu dwóch miesięcy dalej się nie popiera, albo jeżeli pozostał on bezskuteczny, uważa się wówczas, że przerwa nie nastąpiła.[1])

b) przez zamążpójście.

§ 15. Żona dzieli od chwili zawarcia małżeństwa siedzibę uzasadniającą wsparcie męża.

§ 16. Wdowy i prawomocnie rozwiedzione żony zatrzymują siedzibę uzasadniającą wsparcie, jaką posiadały w czasie rozwiązania małżeństwa, tak długo, dopóki jej według przepisów §§ 22 Nr. 2, 23—27 nie utracą albo nie nabędą innej siedziby uzasadniającej wsparcie w myśl przepisów §§ 9—14.

§ 17. Za samodzielną pod względem nabycia i utraty siedziby uzasadniającej wsparcie uważa się żonę także w czasie trwania małżeństwa, jeżeli i jak długo mąż ją złośliwie porzucił, dalej jeżeli i jak długo w czasie trwania aresztu męża, albo na skutek jego wyraźnego zezwolenia, albo na mocy upoważnień, przysługujących jej na podstawie ustaw krajowych, żyje z mężem w separacji i utrzymuje się bez jego pomocy.

c) przez pochodzenie.

§ 18. Dzieci ślubne i w myśl przepisów ustawy ze ślubnemi równouprawnione zatrzymują, z zastrze-

---

[1]) Według ustępu trzeciego § 14-go nie ma przerwy rocznego okresu do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie, jeżeli wniosku zgłoszonego w myśl ustępu drugiego nie popierano w przeciągu dwóch miesięcy lub jeżeli wniosek ten pozostał bez skutku. Termin ten dwumiesięczny liczyć należy od pierwszego wniosku, a nie od wniosków późniejszych. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 7 lutego 1924 r. L. rej. 1059/22).

Pozostawienie skargi bez skutku nie przerywa biegu rocznego okresu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 lutego 1924 r. L. rej. 1063/22).

żeniem przepisu § 20, siedzibę uzasadniającą wsparcie ojca tak długo, dopóki tej siedziby nie utracą w myśl przepisów §§ 22 Nr. 2, 23—27 albo nie nabędą innej siedziby uzasadniającej wsparcie w myśl przepisów §§ 9—14.

Dzieci zatrzymują tę siedzibę uzasadniającą wsparcie także po śmierci ojca do wyżej określonego terminu, z zastrzeżeniem przepisu § 19.

§ 19. Jeżeli matka przeżyje ojca, dzieci ślubne i ze ślubnemi równouprawnione zatrzymują, po rozwiązaniu małżeństwa przez śmierć ojca, siedzibę uzasadniającą wsparcie matki w granicach § 18.

To samo obowiązuje w wypadku § 17, jeżeli dzieci w razie separacji z domu ojca poszły za matką.

§ 20. W razie rozwiązania małżeństwa dzieci ślubne i ze ślubnemi równouprawnione zatrzymują w granicach § 18 siedzibę uzasadniającą wsparcie matki, jeżeli jej przysługuje wychowanie dzieci.

§ 21. Dzieci nieślubne posiadają siedzibę uzasadniającą wsparcie za matką w granicach § 18.[1])

UTRATA SIEDZIBY UZASADNIAJĄCEJ WSPARCIE.

§ 22. Utrata siedziby uzasadniającej wsparcie następuje przez

1) nabycie innej siedziby uzasadniającej wsparcie,
2) jednoroczną[2]) nieprzerwaną nieobecność po ukończonym szesnastym[2]) roku życia.

---

[1]) Fakt, iż osoba trzecia wzięła na siebie obowiązek opiekowania się dzieckiem, nie zmienia w niczem prawnych stosunków dziecka w odniesieniu do publiczno-prawnych stosunków, wynikających z przepisów o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 6 lipca 1923 r. L. dz. S. 342/23 S. A. 2).

[2]) W brzmieniu ustawy z dnia 30 maja 1908 r.

Przepis § 10 ustęp 2 ma zastosowanie także w wypadkach Nr. 2 poprzedniego ustępu.[1])

§ 23. Roczny okres biegnie od dnia, w którym rozpoczęła się nieobecność.

Przez wstąpienie jednak do szpitala, zakładu opiekuńczego lub lecznicy nieobecność nie rozpoczyna się.[2])

Gdzie dla służby wiejskiej lub miejskiej, robotników, urzędników gospodarczych, dzierżawców albo innych najemców zmiana miejsca zamieszkania odbywa się w terminach, ustalonych przez prawo lub zwyczaj miejscowy, uważa się ten zwyczajny termin przeniesienia się za początek nieobecności, o ile między tym terminem a dniem, w którym nieobecność rzeczywiście się rozpoczyna, nie upłynął dłuższy niż 7 dniowy okres czasu.

§ 24. Jeżeli nieobecność została spowodowana okolicznościami, w których przyjęcie wolnego, samo-

---

[1]) Utrata siedziby uzasadniającej wsparcie następuje wskutek rocznej nieobecności w gminie, o ile w tym rocznym okresie dana osoba nie pobierała wsparcia publicznego (§§ 22 i 27 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie). (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 21 czerwca 1924 r. L. dz. S. 414/24 S. A. 2).

W myśl § 22 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie traci się siedzibę wsparcia albo przez nabycie innej siedziby wsparcia albo przez nieprzerwaną jednoroczną nieobecność; co do ostatniego punktu przepisuje § 27 powołanej ustawy, że bieg jednorocznej nieobecności spoczywa w czasie otrzymywania przez daną osobę publicznego wsparcia od jakiegoś związku wspierania ubogich; spoczywanie biegu tej nieobecności zależy od potrzeby i od faktycznego udzielenia wsparcia. Wprawdzie niezgłoszenie pretensji o zwrot kosztów w przeciągu 6 miesięcy powoduje utratę prawa do zwrotu kosztów (§ 34 powołanej ustawy), lecz utrata pretensji przez tymczasowo wspierający związek wspierania ubogich nie pociąga za sobą utraty siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 22 września 1922 r. L. dz. S. 531/22 S. A. 2, utrzymany w mocy wyrokiem Najw. Tryb. Adm. z dnia 16 maja 1923 r. L. rej. 198/23).

[2]) Zob. ustęp drugi § 11-go.

dzielnego postanowienia przy wyborze miejsca pobytu jest wykluczone, bieg rocznego okresu rozpoczyna się dopiero od dnia, w którym te okoliczności ustały.

Jeżeli takie okoliczności nastąpią dopiero po rozpoczęciu nieobecności, bieg rocznego okresu w czasie trwania tych okoliczności spoczywa.

§ 25. Za przerwę nieobecności nie uważa się powrotu, jeżeli z okoliczności, w których następuje, wynika, że nie zachodzi zamiar trwałego pobytu.

§ 26. Nadanie stanowiska lub przeniesienie duchownego, nauczyciela, urzędnika publicznego lub prywatnego, jak również osoby wojskowej, służącej w wojsku Związku północno-niemieckiego [1]) lub w marynarce wojennej tegoż Związku [1]) nie tylko dla spełnienia obowiązku służby wojskowej, nie uważa się za okoliczność wykluczającą wolne, samodzielne postanowienie przy wyborze miejsca pobytu.

§ 27. Bieg rocznego okresu (§ 22) spoczywa podczas trwania wsparcia publicznego, udzielanego przez związek wspierania ubogich. [2])

Bieg ten przerywa się przez wystąpienie związku wspierania ubogich, na podstawie przepisu § 5 ustawy

---

[1]) Obecnie analogicznie do art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) rozumieć należy: w wojsku polskiem, w marynarce wojennej polskiej.

Służby wojskowej nie można uważać za dobrowolne opuszczenie siedziby, albowiem w myśl § 12 odnośna osoba nie może nabyć siedziby uzasadniającej wsparcie w miejscu odbywania służby wojskowej, a przez to utracić dotychczasowej siedziby. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 20 marca 1924 r.).

[2]) Zob. § 1a. ustęp pierwszy ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[2]* i punkt 2.I. przepisów wykonawczych z dnia 12 sierpnia 1912 r. *[4]* do art. 1 ustawy z dnia 23 lipca 1912 r.

Udzielenie ubogiemu przez związek wspierania ubogich tytułem wsparcia kwoty tak nikłej, iż nie może być ona uznana

z dn. 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się,[1]) z wnioskiem o uznanie obowiązku przejęcia potrzebującego pomocy. Przerwa następuje z dniem, w którym tak zgłoszony wniosek odesłano do właściwego związku

---

za pomoc finansową, nie powoduje spoczywania rocznego okresu. Wprawdzie ustawa nie ustanawia żadnego minimum, poniżej którego świadczenie nie ma charakteru wsparcia, z istoty rzeczy jednak wynika, że wsparcie ubogiego musi mieć charakter pomocy finansowej, inaczej doszłoby się do tego rezultatu, że każde nawet najmniejsze świadczenie powodowałoby skutki prawne, które ustawa łączy z udzieleniem wsparcia, co prowadziłoby do zupełnego wypaczenia intencji ustawodawcy. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 4 grudnia 1924 r. L. rej. 1469/24).

Utrata siedziby uzasadniającej wsparcie następuje wskutek rocznej nieobecności w gminie, o ile w tym rocznym okresie dana osoba nie pobierała wsparcia publicznego (§§ 22 i 27 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie). (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 21 czerwca 1924 r. L. dz. S. 414/24 S. A. 2).

Bieg jednorocznej nieobecności spoczywa w czasie otrzymywania przez daną osobę publicznego wsparcia od jakiegoś związku wspierania ubogich; spoczywanie biegu tej nieobecności zależy od potrzeby i od faktycznego udzielenia wsparcia. Wprawdzie niezgłoszenie pretensji o zwrot kosztów w przeciągu 6 miesięcy powoduje utratę prawa do zwrotu kosztów (§ 34 powołanej ustawy), lecz utrata pretensji przez tymczasowo wspierający związek wspierania ubogich nie pociąga za sobą utraty siedziby wsparcia. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 22 września 1922 r. L. dz. S. 531/22 S. A. 2, utrzymany w mocy wyrokiem Najw. Tryb. Adm. z dnia 16 maja 1923 r. L. rej. 198/23).

Nabyciu siedziby wsparcia po upływie rocznego pobytu bez korzystania z publicznego wsparcia nie stoi na przeszkodzie zobowiązanie się w czasie tego pobytu przez poprzedni związek miejsca pobytu do przejęcia osoby, ani fakt, iż od poprzedniego związku wspierania ubogich w czasie pobytu tam osoba pobierała wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 7 listopada 1924 r. L. dz. S. 734/24 S. A. 2).

Zob. wyjaśnienie Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej z dnia 29 września 1928 r. pod [1]) do § 14-go.

[1]) Zob. *[11]*.

wspierania ubogich albo do władzy przełożonej jednego z zainteresowanych związków wspierania ubogich.[1])

Jeżeli wniosku w ciągu dwóch miesięcy dalej się nie popiera, albo jeżeli pozostał on bezskuteczny, uważa się wówczas, że przerwa nie nastąpiła.[2])

OBOWIĄZKI I PRAWA ZWIĄZKÓW WSPIERANIA UBOGICH.

§ 28. Każdy potrzebujący pomocy niemiec[3]) musi być tymczasowo wspierany przez ten miejscowy związek wspierania ubogich, w którego okręgu znajduje się w czasie, gdy okazała się potrzeba pomocy.[4]) Udzielenie tymczasowej pomocy następuje z zastrzeżeniem roszczenia do obowiązanego do tego związku wspierania ubogich o zwrot kosztów, względnie o przejęcie potrzebującego pomocy.[5])

---

[1]) Wniosek o przejęcie w myśl zdania drugiego ustępu 2-go § 27-go, wysłany nie do odnośnego związku wspierania ubogich lub nie do władzy przełożonej tego związku, nie przerywa biegu rocznego okresu do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie w myśl ustępu 1-go § 10-go. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 marca 1924 r. L. rej. 1064/22).

[2]) Pozostawienie skargi bez skutku nie przerywa biegu rocznego okresu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 lutego 1924 r. L. rej. 1063/22).

[3]) Zob. [2]) do § 1-go na str. 11-ej.

[4]) Zob. ustęp pierwszy § 34-go ustawy z dnia 8 marca 1871 roku *[2]*.

[5]) Brak pracy u osoby zdolnej do pracy może uzasadniać czasowo potrzebę wsparcia według ustawy z dnia 30 maja 1908 r. (Dz. u. Rz. str. 381) tylko wówczas, jeżeli ustalono, że mimo wyczerpania wszelkich danych możliwości nie można było pracy uzyskać. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 24 maja 1929 r. L. rej. 1145/27).

Drobna zapomoga miesięczna, przyznana przez związek wspierania ubogich miejsca pobytu robotnicy fabrycznej z 2 dzieci z powodu jej niewystarczającego zarobku, nie może być uważana za wsparcie z tytułu ubóstwa, którego zwrotu możnaby się

§ 29. Jeżeli osoba, która w pewnej miejscowości przynajmniej przez tydzień pozostawała za zapłatą lub

---

domagać od ostatecznie zobowiązanego związku wspierania ubogich w myśl § 28 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. (Dz. u. Rz. str. 381). (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 kwietnia 1929 r. L. rej. 2425/27).

Według § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. prawo żądania zwrotu kosztów od osoby trzeciej nie zwalnia obowiązanego związku wspierania ubogich od zwrotu kosztów związkowi, który tymczasowo wsparcia udzielił, przyczem jednak roszczenie o zwrot kosztów w myśl § 30a. ulega przedawnieniu w ciągu 2-ch lat od upływu roku, w którym roszczenie powstało. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 października 1924 r. L. rej. 1393/23).

Jeżeli pewna osoba w myśl przepisów prawa cywilnego jest obowiązana względem osoby, pozostającej w zakładzie krajowego związku wspierania ubogich, do ponoszenia kosztów i koszty pokryć może, pozostającej w zakładzie osoby nie można uważać za osobę potrzebującą pomocy miejscowego związku wspierania ubogich w myśl § 28-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. i upada obowiązek zwrotu kosztów krajowemu związkowi wspierania ubogich przez miejscowy związek wspierania ubogich. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 8 listopada 1923 r. L. rej. 529/23).

Żądanie przejęcia zawisłe jest od wykazania, że wsparcie stało się konieczne z innych powodów, a nie tylko wskutek przejściowej niezdolności do pracy (§ 31), oraz od faktycznego udzielenia wsparcia. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 31 stycznia 1924 r. L. rej. 1057/22).

Prawo żądania zwrotu kosztów uzależnia § 30 m. inn. od tego, by osoba, której udzielono wsparcia, rzeczywiście potrzebowała wsparcia publicznego. Podług ustępu pierwszego § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, ma prawo żądania, by władza administracyjna zmusiła osobę, obowiązaną do wspierania w myśl przepisów prawa cywilnego, do udzielenia potrzebującemu — pomocy w miarę ustawowego obowiązku. Wobec przepisów § 30-go i 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. oraz ustępu pierwszego § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. ma związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, dowolny wybór żądania zwrotu kosztów bądź od związku wspierania ubogich, bądź od osób do tego obowiązanych. W razie żądania zwrotu kosztów od obowiązanego związku wspierania ubogich, ten związek ma

pensją w tym samym stosunku służby lub pracy, zachoruje podczas trwania dalszego tego stosunku służby

---

w myśl § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. prawo regresu do osób do ponoszenia kosztów obowiązanych. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 marca 1924 r. L. rej. 1058/23).

Chory, potrzebujący pomocy, musi być tymczasowo wspierany przez ten związek wspierania ubogich, w którego okręgu znajduje się w chwili powstania potrzeby pomocy. Skarga o zwrot kosztów z § 28-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. przysługuje także przeciw temu związkowi wspierania ubogich, który bezpodstawnie usuwa się od obowiązku udzielenia pomocy lekarskiej i przerzuca ten obowiązek na inny związek wspierania ubogich. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 13 grudnia 1923 r. L. rej. 85/23).

Według § 1 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie obowiązany jest związek wspierania ubogich udzielić osobie potrzebującej wsparcia—dachu nad głową i niezbędnego utrzymania. Z przepisu tego wynika z jednej strony, że za potrzebującego wsparcia uważany być może tylko ten, kto powyższych potrzeb życiowych nie może zaspokoić ani o własnych siłach, ani przy pomocy osób do tego według ustaw cywilnych zobowiązanych, a z drugiej strony, że świadczenia związków wspierania ubogich muszą być tego rodzaju, aby mogły potrzeby te zaspokoić. W razie żądania wsparcia związek wspierania ubogich obowiązany jest zbadać, czy osobie żądającej wsparcia osoby obowiązane w myśl prawa cywilnego udzielają wsparcia i czy jest ono rzeczywiście niewystarczające. W przeciwnym wypadku wsparcie udzielone przez związek wspierania ubogich miejsca pobytu nie może być uważane za wsparcie publiczne, którego zwrotu związek wspierania ubogich miejsca pobytu mógłby żądać na nasadzie § 28 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie od związku obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów opieki, ponieważ celem publicznego wsparcia jest wyłącznie zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych ubogiego, nie zaś także udzielanie dodatkowych zapomóg osobie, której utrzymanie jest skądinąd zapewnione. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 listopada 1929 r. L. rej. 4417/27).

Żądanie zwrotu wsparcia w myśl ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie uzależnione jest od tego, by związek, żądający zwrotu, wykazał — o ile związek, od którego domaga się zwrotu, temu przeczy — że zachodziła konieczność udzielenia wsparcia publicznego (zob. § 34 ustawy o siedzibie uzasadnia-

lub pracy, albo w ciągu jednego tygodnia po ukończeniu tego stosunku, miejscowy związek wspierania

---

jącej wsparcie). Presumpcji o potrzebie wsparcia ustawa nie zawiera. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 19 maja 1925 r. L. rej. 196/25). Ponadto pod pojęciem „wsparcie publiczne" należy rozumieć udzielanie regularnie w pewnych odstępach czasu ubogiemu takiego zasiłku, który faktycznie umożliwia mu dalsze wegetowanie. Świadczenia z tytułu umowy o służbie nie są wsparciem ubogich. (Wyrok woj. sądu adm. w Toruniu z dnia 26 października 1926 r. S. 377/26).

Należną w myśl cz. III art. 43 ustawy z dn. 19 maja 1920 roku o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby (Dz. U. R. P. z dnia 9 czerwca 1920 r. Nr. 44, poz. 272) połowę własnego, przeciętnego kosztu utrzymania i leczenia chorego płaci kasa chorych i żadna dalsza zapłata nie należy się. Dlatego też żaden związek wspierania ubogich nie jest obowiązany nic ponadto świadczyć lub ewent. zwracać koszty leczenia i utrzymania w szpitalu. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu L. dz. 1419/27 S. A.).

Podług § 1 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. obowiązany jest związek wspierania ubogich, poza wypadkami choroby lub śmierci, udzielić potrzebującemu wsparcia — dachu nad głową i niezbędnego utrzymania, z czego wynika z jednej strony, że potrzebującym wsparcia jest ten, kto o własnych siłach lub przy pomocy osób do tego ustawowo obowiązanych tych potrzeb życiowych zaspokoić nie może, z drugiej strony jednak, że udzielane przez związek wsparcie musi być tego rodzaju, aby mogło choć w najskromniejszej mierze te potrzeby życiowe ubogiego zaspokoić. Drobna zatem zapomoga miesięcznie, która nie wystarcza nawet na najskromniejsze utrzymanie, nie może być uważana za wsparcie ubogiego w rozumieniu § 1 ustawy z dnia 8 marca 1871 r., przeciwnie wskazuje na to, że związek nie wypełnił względem ubogiego swych obowiązków jako związek, obowiązany do wsparcia, nie może więc, o ile jest obowiązany do tymczasowego wsparcia, żądać od związku obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów, na mocy § 30 ustawy z dnia 30 maja 1908 roku, zwrotu kosztów takiego niewystarczającego wsparcia, ani też — na podstawie takiego wsparcia — żądać przejęcia ubogiego pod opiekę związku ostatecznie obowiązanego we własną opiekę, na mocy § 28 tej ustawy. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 września 1929 r. L. rej. 4109/27).

Jeżeli nie zachodziła potrzeba udzielenia wsparcia, co zależy od okoliczności faktycznych, upada roszczenie z § 28 usta-

ubogich miejsca służby lub pracy winien ostatecznie ponosić koszty potrzebnej kuracji i pielęgnacji za pierw-

---

wy o siedzibie uzasadniającej wsparcie o zwrot kosztów udzielonego wsparcia, odpada również żądanie opuszczenia gminy w myśl § 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się, względnie żądanie przejęcia przez związek ostatecznie obowiązany, gdy zwłaszcza sytuacja gospodarcza odnośnej osoby w dniu wniesienia skargi poprawiła się. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 maja 1924 r. L. dz. S. 382/24 S. A.).

Dla potrzeby udzielenia wsparcia decydującem jest nie trwała niemożność ubogiego, względnie zobowiązanego do utrzymywania go, zapewnienia niezbędnych warunków życia, lecz sama chociażby chwilowa tylko potrzeba pomocy. Opuszczone przez rodziców i do tego chore dzieci potrzebują natychmiastowej pomocy. Dlatego też twierdzenie, iż potrzeba wsparcia udzielonego dzieciom przez związek wspierania ubogich miejsca pobytu dzieci nie zachodziła, ponieważ rodzice ich mogli na nie zapracować, jest niesłuszne. Zresztą, gdyby nawet przyjąć, że rodzice dzieci są w stanie dzieci swe utrzymać, roszczenie do nich z tego powodu na podstawie § 65 ustęp pierwszy ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. przysługuje związkowi wspierania ubogich ostatecznie do wsparcia obowiązanemu, a w żadnym razie nie związkowi wspierającemu tymczasowo. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 lipca 1925 r. L. dz. S. 597/25 S. A.).

Świadczenia, które nie zostały dokonane celem spełnienia ustawowego obowiązku opieki i nie w zamiarze wykonywania opieki społecznej, nie mogą przez późniejsze zakwalifikowanie ich jako kosztów opieki społecznej nabrać charakteru wsparcia publicznego w rozumieniu ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. W takich wypadkach szpital miejski, który przyjął chorego na wniosek prywatny, może domagać się zapłaty kosztów jedynie od tego, z którym zawarł umowę, nie może zaś jedynie dlatego, że jest przedsiębiorstwem gminy, identyfikującej się tylko terytorjalnie ze związkiem wspierania ubogich, przelać swojej pretensji, powstałej z tytułu prawa prywatnego, na związek wspierania ubogich, ponieważ wówczas pretensja zmieniłaby swoją naturę prywatno-prawną na publiczno-prawną i zmieniłaby się w zupełnie niczem nieuzasadniony sposób osoba dłużnika. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 23 kwietnia 1925 r. L. dz. S. 405/25 S. A. 1).

Spowodowanie przez związek tymczasowo wspierający potrzeby wsparcia pozbawia go prawa żądania zwrotu w stosun-

szych 26 tygodni po rozpoczęciu kuracji i pielęgnacji, albo, jeżeli kuracji i pielęgnacji udzielił inny związek wspierania ubogich, temu zwrócić koszty.

---

ku do związku ostatecznie obowiązanego. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 19 czerwca 1925 r. L. dz. S. 564/25 S. A. 2).

Potrzeby wsparcia niema, dopóki żądający go może uzyskać niezbędne utrzymanie z własnej pracy, od krewnych, lub z własnego majątku. Obowiązkiem jest tymczasowo wspierającego związku wspierania ubogich, o ile chce, ażeby mu wyłożone wsparcie zwrócono, zbadać i ustalić, czy zachodzi konieczna potrzeba wsparcia, oraz wypełnić przepisy § 34-go ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 15 grudnia 1922 r. L. dz. S. 572/22 S. A.).

Według § 28 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie należy się publiczne wsparcie osobie, która tej pomocy potrzebuje, potrzebować zaś pomocy może nawet osoba zdolna do pracy. Jako dowód, iż zachodziła potrzeba udzielenia wsparcia, może służyć również uchwała właściwego wydziału powiatowego, przyznająca ubogiemu wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 19 września 1924 r. L. dz. S. 571/24 S. A. 2).

Związek wspierania ubogich, ostatecznie obowiązany do wspierania, nie może żądaniu zwrotu wyłożonych kosztów związku tymczasowo wspierającego przeciwstawić zarzutu, iż może on koszty te ściągnąć od samego wspieranego, względnie od osób trzecich, obowiązanych do utrzymywania go, m. inn. od kasy chorych. Tymczasowo wspierający związek jest wprawdzie na podstawie § 62 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie uprawniony do poszukiwania swojej pretensji u osób trzecich zamiast u związku wspierania ubogich ostatecznie obowiązanego, nie jest jednak do tego prawnie obowiązany. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 30 stycznia 1926 r. L. dz. S. 792/26 S. A.).

W ustawie o siedzibie uzasadniającej wsparcie niema przepisu, iż zamiar udzielenia wsparcia musi być podany do wiadomości związku ostatecznie obowiązanego. Postanowienie takie sprzeciwiałoby się zresztą duchowi ustawy, a specjalnie § 28-mu, gdyż intencją ustawy jest, ażeby potrzebne wsparcie udzielone było jaknajśpieszniej przez ten związek, w obrębie którego ktoś popadnie w biedę. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 7 grudnia 1923 r. L. dz. S. 663/23 S. A.).

Prawo do publicznego wsparcia jest prawem publicznem, uregulowanem przez specjalne ustawy, drogą prywatnej umowy prawa tego zrzec się nie można. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 26 lutego 1925 r. L. dz. S. 154/25 S. A. 2).

Obowiązek miejscowego związku wspierania ubogich miejsca służby lub pracy rozciąga się także na wypadki zachorowania tych członków rodziny osoby pozostającej w stosunku służby lub pracy, którzy się przy niej znajdują i posiadają jej siedzibę uzasadniającą wsparcie, o ile w myśl ustępu 1 nie jest uzasadniony obowiązek innego miejscowego związku wspierania ubogich tem, że członkowie rodziny sami znajdowali się w stosunku służby lub pracy.

Jeżeli w wypadku zachorowania jednej z osób, oznaczonych w ustępach 1, 2, udziela się kuracji i pielęgnacji na koszt kasy chorych, a po ukończeniu świadczeń kasy musi nastąpić opieka nad ubogimi, koszty tej opieki winien ponosić lub zwrócić miejscowy związek wspierania ubogich miejsca służby lub pracy w ten sam sposób, jak gdyby opieka nad ubogimi rozpoczęła się już w czasie, w którym zaczęły się świadczenia kasy chorych.

Przepisy ustępów 1, 3 mają odpowiednie zastosowanie do uczniów.

Ciąży jako takiej nie należy uważać za chorobę w rozumieniu powyższego przepisu.[1])

---

[1]) § 29-y w brzmieniu ustawy z dnia 12 marca 1894 r.

Na podstawie § 29 koszty leczenia i pielęgnacji winien ponosić ostatecznie za pierwsze 26 tygodni od rozpoczęcia kuracji— miejscowy związek wspierania ubogich miejsca służby lub pracy osoby chorej. Obowiązek ten rozciąga się również i na wypadki zachorowania domowników pracującego, o ile dzielą z nim siedzibę uzasadniającą wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 6 listopada 1924 r. L. dz. S. 668/24 S. A. 2).

Podług ustępu trzeciego § 29-go związek wspierania ubogich miejsca służby albo pracy może okres czasu wspierania przez kasę chorych zaliczyć na swój 26-tygodniowy obowiązek wspierania ubogich; przy tem wejście w ten jego obowiązek nie jest wcale od tego zależny, czy stosunek służby lub pracy, mający uzasadnić obowiązek opieki, jeszcze istnieje. (Reskrypt min. z dnia 20 stycznia 1909. Dzien. min. str. 25).

§ 30. Do zwrotu kosztów, powstałych przez wspieranie potrzebującego pomocy niemca,[1]) o ile koszty te stosownie do § 29 nie obciążają miejscowego związku wspierania ubogich miejsca służby, są obowiązane:

a) jeżeli wspierany posiada siedzibę uzasadniającą wsparcie—miejscowy związek wspierania ubogich siedziby uzasadniającej wsparcie;

Na podstawie § 29 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie miejscowy związek wspierania ubogich miejsca służby lub pracy obowiązany jest do ponoszenia kosztów potrzebnej kuracji i pielęgnacji za pierwsze 26 tygodni po jej rozpoczęciu. Obojętnem jest dla sprawy, z jakiego powodu choroba nastąpiła, wystarczy, że osoba ta w danej miejscowości co najmniej przez tydzień znajdowała się za wynagrodzeniem lub zapłatą w stosunku służbowym lub roboczym i w czasie trwania względnie najdalej w przeciągu jednego tygodnia po ukończeniu go zachorowała. Ustęp trzeci § 29 postanawia, iż, jeśli udzieli się kuracji i pielęgnacji na koszt kasy chorych i po zakończeniu świadczeń kasy musi rozpocząć się opieka nad ubogim, wówczas koszty tej opieki winien związek wspierania ubogich miejsca służby lub pracy w ten sam sposób ponosić lub zwrócić, jak gdyby opieka nad ubogim rozpoczęła się z tą chwilą, w której zaczęły się świadczenia kasy chorych. Z powyższego wynika zatem, że okres opieki należy w tych wypadkach liczyć od chwili rozpoczęcia jej przez kasę chorych i czas leczenia przez nią ubogiego należy liczyć na poczet pierwszych 26 tygodni na korzyść miejscowego związku wspierania ubogich miejsca służby lub pracy, t. j. że ten ostatni obowiązany jest wtedy ponosić koszty opieki po ukończeniu się świadczeń ze strony kasy chorych tylko za czas pozostały do upływu pierwszych 26 tygodni. Koszty po upływie 26 tygodni winien jest zwrócić na podstawie § 28 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie związek wspierania ubogich ostatecznie do wspierania obowiązany. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu L. dz. 992/26 S. A.).

Koszty pogrzebu nie są kosztami kuracji i pielęgnacji chorych i nie podpadają pod przepis § 29 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 22 września 1922 r. L. dz. S. 535/22 S. A. 2).

[1]) Zob. [2]) do § 1-go na str. 11-ej.

b) jeżeli nie można ustalić siedziby uzasadniającej wsparcie wspieranego—ten krajowy związek wspierania ubogich, w którego okręgu on się znajdował w chwili powstania potrzeby pomocy, albo jeżeli w stanie potrzebującym pomocy został zwolniony z zakładu karnego, szpitala, zakładu opiekuńczego albo lecznicy,[1]) —ten krajowy związek wspierania ubogich, z którego nastąpiło oddanie go do zakładu.

Dowód, iż nie można było ustalić siedziby uzasadniającej wsparcie wspieranego, uważa się za dostarczony już wówczas, jeżeli żądający zwrotu związek wspierania ubogich wykazał, że poczynił wszystkie te dochodzenia, które stosownie do okoliczności należało uważać za odpowiednie do ustalenia siedziby uzasadniającej wsparcie. Jeżeli po zwrocie kosztów ustalono następnie siedzibę uzasadniającą wsparcie osoby, której udzielono pomocy, wówczas związek wspierania ubogich, który uskutecznił zwrot, jest uprawniony do żądania od związku wspierania ubogich siedziby uzasadniającej wsparcie odszkodowania za udzielone wsparcie i za koszty, powstałe z powodu późniejszych dochodzeń.[2])

---

[1]) Zob. ustęp drugi § 11-go.

[2]) Ustęp drugi § 30-go wprowadzony został ustawą z dnia 12 marca 1894 r.

Obowiązek zwrotu kosztów wsparcia, przewidziany w § 30, zależy m. inn. od tego, by osoba, której udzielono wsparcia, rzeczywiście potrzebowała tego wsparcia w chwili i w rozmiarach udzielonego wsparcia. Potrzeba wsparcia zachodzi, jak to wynika z § 28-go, tylko wówczas, gdy dana osoba nie rozporządzała środkami, koniecznemi do zaspokojenia nieodzownych potrzeb życiowych. Wobec tych przepisów musi związek wspierania ubogich, który tymczasowo wsparcia udzielił, wykazać m. inn. także powyższe warunki, uzasadniające udzielenie wsparcia, skoro stanie się to spornem. Ten ciężar dowodu jest obowiązkiem związku, który udzielił wsparcia i żąda zwrotu kosztów. Presumpcji o potrzebie wsparcia ustawa nie przewiduje. Ustawa o siedzibie uzasadniającej wsparcie, jak i ustawa wyko-

Wysokość kosztów, które mają być zwrócone, określa się według zasad, obowiązujących w miejscu udzielonego wsparcia co do miary publicznego wspierania osób potrzebujących pomocy, przyczem nie mogą być liczone ogólne koszty zarządu zakładów dla ubogich, ani też osobne należności za pomoc, udzielaną przez lekarzy, pobierających stałe wynagrodzenie.

---

nawcza, nie uprawniają wydziału powiatowego do wydania związkom wspierania ubogich nakazów udzielenia ubogim wsparcia, zresztą zaś przesłanie przez wydział powiatowy do związku wspierania ubogich wniosku ubogiego o udzielenie względnie o podwyższenie wsparcia nie jest nakazem do udzielenia względnie podwyższenia wsparcia. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 19 marca 1925 r. L. rej. 196/25).

Zasądzenie związku wspierania ubogich — oprócz zwrotu określonej sumy już zapadłych do pewnego terminu kosztów opieki—ponadto i na ponoszenie dalszych kosztów opieki po tym terminie, na skutek zastrzeżenia w skardze dalszych pretensyj, jest logicznem następstwem zasadniczego uznania związku wspierania ubogich jako obowiązanego do wsparcia w danym wypadku, co nie przesądza ani czasu trwania dalszej opieki, ani wysokości przyszłych kosztów. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 maja 1926 r. L. rej. 3285/25).

Prawo żądania zwrotu kosztów uzależnia § 30-y m. inn. od tego, by osoba, której udzielono wsparcia, rzeczywiście potrzebowała wsparcia publicznego. Podług ustępu 1. § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, ma prawo żądania, by władza administracyjna zmusiła osobę, obowiązaną do wspierania w myśl przepisów prawa cywilnego, do udzielenia potrzebującemu—pomocy w miarę ustawowego obowiązku. Wobec przepisów § 30-go i § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. oraz ustępu 1. § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. ma związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, dowolny wybór żądania zwrotu kosztów bądź od związku wspierania ubogich, bądź od osób do tego obowiązanych. W razie żądania zwrotu kosztów od obowiązanego związku wspierania ubogich, ten związek ma w myśl § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. prawo regresu do osób do ponoszenia kosztów obowiązanych. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 marca 1924 r. L. rej. 1058/23).

Dla częściej zdarzających się przy wykonywaniu publicznego wspierania takich wydatków, których dzienna albo tygodniowa kwota da się ustalić ryczałtem (n. p. stawki za pielęgnację w szpitalach lub domach ubogich), może w każdem państwie związkowem

---

Drobna zapomoga miesięcznie, która nie wystarcza nawet na najskromniejsze utrzymanie, nie może być uważana za wsparcie ubogiego w rozumieniu § 1 ustawy z dnia 8 marca 1871 r., przeciwnie wskazuje na to, że związek nie wypełnił względem ubogiego swych obowiązków jako związek, obowiązany do wsparcia, nie może więc, o ile jest obowiązany do tymczasowego wsparcia, żądać od związku obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów, na mocy § 30 ustawy z dnia 30 maja 1908 r., zwrotu kosztów takiego nie wystarczającego wsparcia, ani też — na podstawie takiego wsparcia — żądać przejęcia ubogiego pod opiekę związku ostatecznie obowiązanego we własną opiekę, na mocy § 28 tej ustawy. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 września 1929 r. L. rej. 4109/27).

Według § 41 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych jest uchwała wydziału powiatowego, wydana na skutek zażalenia ubogiego w sprawie udzielenia mu wsparcia, ostateczna, stwarza zatem dla związku wspierania ubogich, zobowiązanego tymczasowo do udzielenia wsparcia, tytuł prawny do żądania po myśli § 30 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. od związku wspierania ubogich do tego ostatecznie zobowiązanego zwrotu kosztów, urosłych wskutek wspierania ubogich. Nie jest uzasadnione powoływanie się na przepisy § 72 ustawy o procedurze cywilnej, iż pozwany przez ubogiego związek wspierania ubogich, obowiązany do tymczasowego wsparcia, obowiązany był oznajmić spór związkowi wspierania ubogich, obowiązanemu do ostatecznego ponoszenia kosztów, ponieważ według § 38 ustęp drugi ustawy z dnia 30 maja 1908 r. postępowanie w sprawach ubogich reguluje się wesług ustaw krajowych t. j. w b. dzielnicy pruskiej według ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, która w postępowaniu uchwałowem takiego środka procesowego nie przewiduje. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 września 1929 r. L. rej. 4418/27).

Art. 43 ustawy z dnia 19 maja 1920 r. o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby (Dz. U. R. P. z dnia 9 czerwca 1920 r. Nr. 44, poz. 272) nakłada na szpitale komunalne lub też administrowane przez związki komunalne obowiązek przyj-

być wydana i ogłoszona publicznie taryfa, bądź jednolita dla całego obszaru państwa, bądź różna dla poszczególnych okręgów, której stawek żądanie zwrotu nie może przekraczać.[1])

§ 30a. Roszczenia o zwrot kosztów i odszkodowanie, które podnoszone są na podstawie niniejszej ustawy, przedawniają się w ciągu dwóch lat po upływie tego roku, w którym roszczenie powstało.[2])

§ 31. Związek wspierania ubogich, obowiązany w myśl przepisu § 30 do zwrotu kosztów, obowiązany jest do przejęcia potrzebującego pomocy niemca,[3]) jeżeli wsparcie okazało się konieczne z innych powodów aniżeli tylko z powodu przejściowej niezdolności do pracy (§ 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się. Dz. u. Zw. półn.-niem. str. 55).[4])

§ 32. Związek wspierania ubogich, obowiązany do przejęcia potrzebującego pomocy niemca,[3]) mo-

---

mowania członków kas chorych po cenach, odpowiadających połowie własnego, przeciętnego kosztu utrzymania i leczenia chorego. Z przepisu tego wynika, że drugą połowę winien ponosić dotyczący związek komunalny, który szpital utrzymuje. Żądanie w tym wypadku przez krajowy związek wspierania ubogich zapłaty drugiej połowy od kogokolwiek jest nielegalne. Kasa chorych, zapłaciwszy połowę, wyrównała wszystko, co się na rzecz krajowego zakładu należało, wspomniany bowiem zakład, jako szpital w rozumieniu cz. III art. 43 ustawy z dnia 19 maja 1920 r., za taką właśnie cenę do utrzymania i leczenia chorego członka kasy chorych był obowiązany i dlatego krajowy związek wspierania ubogich nie może domagać się zwrotu drugiej połowy kosztów od miejscowego związku wspierania ubogich, gdzie leczony posiada siedzibę uzasadniającą wsparcie, w myśl § 30 punkt a) ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 29 października 1927 r. L. dz. 1520/27).

[1]) Zob. § 35 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[2]) § 30a. wprowadzony został ustawą z dnia 12 marca 1894 r.

[3]) Zob. [2]) do § 1-go na str. 11-ej.

[4]) Zob. *[11]*.

Najw. Tryb. Adm., któremu senat administracyjny sądu

że—o ile w myśl §§ 55 i 56 nie postanowiono czego innego—żądać odesłania go pod swoją bezpośrednią opiekę.

Koszty odesłania ponosi obowiązany związek wspierania ubogich.

Jeżeli w myśl powyższego związek wspierania ubogich, obowiązany do przejęcia potrzebującego pomocy, wystąpi z wnioskiem o jego odesłanie, a odesłanie nie nastąpi lub opóźni się z winy związku wspierania ubogich, który jest obowiązany do tymczasowego wsparcia, ten ostatni przez to traci roszczenie o zwrot kosztów za czas następny, względnie za czas opóźnienia.[1])

---

apelacyjnego w Poznaniu na zasadzie art. 35 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najw. Tryb. Adm. przekazał sprawę odwołania od wyroku woj. sądu administracyjnego w Poznaniu, orzekł, iż żądanie przejęcia ubogiego na zasadzie § 31 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie jest zawisłe od wykazania, że wsparcie stało się konieczne z innych powodów, a nie tylko z powodu przejściowej niezdolności do pracy, i od faktycznego udzielenia wsparcia (§ 28) przez związek wspierania ubogich, który żąda przejęcia ubogiego przez inny związek. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 31 stycznia 1924 r. L. rej. 1057/22).

Obowiązek przejęcia jest zależny od wymogów, uzasadniających żądanie zwrotu kosztów. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 lutego 1924 r. L. rej. 1063/22).

Skarga z § 31-go o przejęcie ubogiego jest zależna od stwierdzenia wymogów § 30-go (i § 31-go). (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 7 lutego 1924 r. L. rej. 1059/22).

[1]) Jeżeli związek wspierania ubogich miejsca pobytu nie przeprowadzi z własnej winy ubogiego do związku ostatecznie obowiązanego do wsparcia i nie uzyska na wniosek w myśl § 56 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie zarządzenia woj. sądu administracyjnego o pozostawienie ubogiego w miejscu pobytu, traci prawo do zwrotu wypłacanych zasiłków. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 1923 r. L. dz. S. 184/23 S.A.).

Miejscowe związki wspierania ubogich, które nie utrzymują własnych zakładów, nie mogą żądać w myśl § 32 ustęp pierwszy w związku z § 56 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie przekazania osób, potrzebujących odnośnej opieki zakładowej, pod ich własną opiekę.

§ 32a. O ile według postanowień ustaw krajowych poszczególne gałęzie publicznej opieki nad ubogimi są przekazane krajowym związkom wspierania ubogich, przechodzą na te związki prawa i obowiązki miejscowych związków wspierania ubogich.[1])

§ 33. Jeżeli niemiec,[2]) który nie posiada żadnej siedziby uzasadniającej wsparcie, zostaje przejęty z zagranicy na żądanie państwowej władzy zagranicznej albo na wniosek konsula lub posła Rzeszy,[3]) wówczas—o ile przy przejęciu zachodzi wypadek potrzeby wsparcia lub też nastąpi w ciągu następnych siedmiu dni—obowiązek zwrotu kosztów wsparcia, względnie przejęcia potrzebującego pomocy, ciąży na tem państwie związkowem, w którem potrzebujący pomocy posiadał swoją ostatnią siedzibę uzasadniającą wsparcie, z tem, że każdemu państwu związkowemu pozostawione jest przeniesienie tego obowiązku w drodze ustawodawstwa krajowego na swoje związki wspierania ubogich.[4])

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH SPORNYCH ZWIĄZKÓW WSPIERANIA UBOGICH:

Wstęp.

§ 34. Jeżeli miejscowy związek wspierania ubogich musi wspierać potrzebującego pomocy niemca,[2])

---

[1]) § 32a. wprowadzony został ustawą z dnia 12 marca 1894 r. Zob. § 31 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2].*

[2]) Zob. [2]) do § 1-go na str. 11-ej.

[3]) Obecnie stosownie do art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) rozumieć należy: na wniosek konsula lub posła Rzeczypospolitej Polskiej.

[4]) Zob. § 37-y ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2].*

który w jego okręgu nie posiada swej siedziby uzasadniającej wsparcie, miejscowy związek wspierania ubogich winien najpierw dokonać dokładnego przesłuchania wspieranego co do jego stosunków swojszczyźnianych, rodzinnych i pobytu, a następnie winien roszczenie o zwrot kosztów poniesionych, względnie kosztów, które będą poniesione, zgłosić, pod rygorem utraty tego roszczenia, w ciągu sześciu miesięcy po rozpoczęciu wsparcia, do przypuszczalnie obowiązanego związku wspierania ubogich, z zapytaniem, czy roszczenie uznaje.

Jeżeli nie można ustalić obowiązanego związku wspierania ubogich, w takim wypadku celem zachowania podniesionego roszczenia zwrotu zgłoszenie ma być dokonane w przeciągu wyżej określonego terminu sześciu miesięcy do właściwej władzy przełożonej zainteresowanego związku wspierania ubogich.[1])

---

[1]) W sprawie obowiązku rządów obwodowych (urzędów regencyjnych), obecnie urzędów wojewódzkich, przyjmowania zgłoszeń miejscowych związków wspierania ubogich zob. reskrypt ministerjalny z dnia 25 października 1871 r. (Dz. min. dla ogóln. wewn. admin. w kr. pr. państwach str. 306).

Zgłoszenie pretensji po upływie 6 miesięcy powoduje w myśl § 34-go jedynie ten skutek, że pretensja redukuje się, o ile chodzi o czas poprzedni, do zwrotu za ostatnie 6 miesięcy przed zgłoszeniem. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 maja 1926 r. L. rej. 3285/25).

Pretensja o zwrot tymczasowo udzielonego wsparcia za czas poprzedzający jej zgłoszenie ogranicza się jedynie do zwrotu wsparcia za ostatnie 6 miesięcy przed zgłoszeniem wezwania do zwrotu. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 19 czerwca 1925 r. L. dz. S. 563/25. S. A. 2).

Niezgłoszenie pretensji o zwrot kosztów w przeciągu 6 miesięcy powoduje utratę prawa do zwrotu kosztów (§ 34), lecz utrata pretensji przez tymczasowo wspierający związek wspierania ubogich nie pociąga za sobą utraty siedziby wsparcia. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 22 września 1922 r. L. dz. S. 531/22 S. A. 2, utrzymany w mocy wyrokiem Najw. Tryb. Adm. z dnia 16 maja 1923 r. L. rej. 198/23).

Jeżeli według zapatrywania wspierającego miejscowego związku wspierania ubogich zachodzi taki

---

Potrzeby wsparcia niema, dopóki żądający go może uzyskać niezbędne utrzymanie z własnej pracy, od krewnych lub z własnego majątku. Obowiązkiem jest tymczasowo wspierającego związku wspierania ubogich, o ile chce, ażeby mu wyłożone wsparcie zwrócono, zbadać i ustalić, czy zachodzi konieczna potrzeba wsparcia, oraz wypełnić przepisy § 34-go ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 15 grudnia 1922 r. L. dz. S. 572/22 S. A.).

Krajowe związki wspierania ubogich są obowiązane w myśl § 31 ustawy wykonawczej do opiekowania się ubogimi umysłowo chorymi w odpowiednich zakładach, przyczem w myśl § 31a ogólne koszty zarządu i ewentualne koszty pogrzebu ponosi krajowy związek, resztę zaś kosztów (najwyżej 1/3) ponosi właściwy miejscowy związek wspierania ubogich. Krajowy związek wspierania ubogich w stosunku do miejscowego związku ma te same obowiązki, jak każdy inny związek, w szczególności obowiązany jest do stwierdzenia potrzeby lub kontynuowania wsparcia. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 24 stycznia 1924 r. L. dz. S. 82/24 S. A. 2).

Ustawa z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie nakłada w § 34 na związek wspierania ubogich, udzielający tymczasowego wsparcia, obowiązek wyjaśnienia stosunków swojszczyźnianych wspieranego, co jest jednym z warunków do żądania zwrotu wyłożonych kosztów od związku ostatecznie obowiązanego do wsparcia. Krajowe związki wspierania ubogich są dopiero w drugiej linji obowiązane do wspierania ubogich, a to wówczas, gdy okaże się, że niema żadnego związku zobowiązanego do wspierania (§ 5 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie). Ze względu na jedność prawno-państwową b. dzielnicy pruskiej z resztą terytorjum Rzeczypospolitej obowiązek wyjaśnienia stosunków swojszczyźnianych w myśl § 34 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie odnosi się także do stosunków w związkach komunalnych, o których mówi ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. W myśl ustępu końcowego art. 9 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. nieobecność wskutek emigracji poza granice kraju nie powoduje utraty prawa do opieki, wobec czego, o ile ubogi przed emigracją przebywał na obszarze mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej, należało zbadać i ustalić, czy ubogi w chwili emigracji zagranicę posiadał prawo do opieki trwałej w jednej z gmin na wymienionym obszarze, gdyż prawo to, o ile je posiadał, zachował

wypadek, że wspieranemu dalszy pobyt w myśl § 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się (Dz. u. Zw. półn.-niem str. 55)[1]) może być zakazany, i jeżeli miejscowy związek wspierania ubogich chce z tego upoważnienia zrobić użytek, należy to w zawiadomieniu wyraźnie zaznaczyć.

§ 35. Jeżeli na dokonane zgłoszenie nie nadejdzie wyrażająca zgodę odpowiedź związku wspierania ubogich, do którego podniesiono roszczenie, w ciągu dni czternastu po otrzymaniu zgłoszenia, należy to uważać za odrzucenie roszczenia.

§ 36. Każdy związek wspierania ubogich jest uprawniony dochodzić swoich roszczeń przeciw innemu związkowi wspierania ubogich w drodze określonej przez tę ustawę samodzielnie i bezpośrednio przed władzami powołanemi do ich rozstrzygania i wykonania.[2])

§ 37. Spory między różnemi związkami wspierania ubogich w sprawach publicznego wspierania potrzebujących pomocy są rozstrzygane, jeżeli toczą-

---

do chwili powrotu. Jeżeli miejscowy związek wspierania ubogich nie dopełni obowiązku, ciążącego na nim w myśl § 34 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie, nie ma prawa żądać zwrotu kosztów wsparcia od krajowego związku wspierania ubogich, jak długo nie udowodni, że wspierany nie posiada prawa do wsparcia ani ze strony jednego ze związków b. dzielnicy pruskiej, ani ze strony jednej z gmin na obszarze mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 30 listopada 1927 r. L. dz. S. 2237/27 S.A.).

[1]) Zob. *[11]*.

[2]) Ustawa o siedzibie uzasadniającej wsparcie nie zna samoistnej skargi o uznanie względnie stwierdzenie właściwej siedziby wsparcia. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 7 listopada 1924 r. L. dz. S. 734/24 S. A. 2).

ce spór strony należą do jednego i tego samego państwa związkowego, w drodze przepisanej przez ustawy krajowe. [1])

Jeżeli wiodące spór związki wspierania ubogich należą do różnych państw związkowych, mają zastosowanie przepisy §§ 38—51 niniejszej ustawy. [2])

ROZSTRZYGNIĘCIE.

§ 38. Jeżeli związek wspierania ubogich odrzuci podniesione przeciw niemu roszczenie o zwrot kosztów albo o przejęcie potrzebującego pomocy, w takim wypadku, na wniosek tego związku wspierania ubogich, który musi tymczasowo udzielać publicznego wsparcia, o podniesionem żądaniu rozstrzyga w drodze administracyjnej ta władza orzekająca, która jest władzą przełożoną związku wspierania ubogich, do którego podniesiono roszczenie.

Właściwość, tok instancyj, jak również postępowanie normuje w obrębie każdego państwa związkowego ustawodawstwo krajowe, z zastrzeżeniem przepisów niniejszej ustawy. [3])

---

[1]) Zob. § 39 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 237) *[24]*.

W sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. (Dz. U. R. P. z dnia 30 czerwca 1926 r. Nr. 61, poz. 367) *[30]*.

[2]) Zob. [2]) do §§ 42—45 i § 52.

[3]) Zob. ustawę z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*, ustawę z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]* i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

§ 39. Władze krajowe, właściwe do rozstrzygania, są upoważnione do zarządzenia dochodzeń na miejscu, do wzywania świadków i rzeczoznawców, oraz do przesłuchiwania ich pod przysięgą i wogóle do zbadania przedstawionego dowodu w całej rozciągłości.

§ 40. Rozstrzygnięcie następuje w formie uchwały na piśmie, zaopatrzonej w powody; o ile przytem uzasadniony jest obowiązek zaskarżonego związku wspierania ubogich przejęcia potrzebującego pomocy (§ 31), musi to być w uchwale wyraźnie wypowiedziane.

§ 41. O ile organizacja albo miejscowe rozgraniczenie poszczególnych związków wspierania ubogich jest przedmiotem sporu, rozstrzygnięcie o tem najwyższej instancji wedle ustaw krajowych jest ostateczne.[1]) Poza tem przeciw rozstrzygnięciu tej władzy jest

---

Według § 41 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych jest uchwała wydziału powiatowego, wydana na skutek zażalenia ubogiego w sprawie udzielenia mu wsparcia, ostateczna, stwarza zatem dla związku wspierania ubogich, zobowiązanego tymczasowo do udzielenia wsparcia, tytuł prawny do żądania po myśli § 30 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. od związku wspierania ubogich do tego ostatecznie zobowiązanego zwrotu kosztów urosłych wskutek wspierania ubogich. Nie jest uzasadnione powoływanie się na przepisy § 72 ustawy o procedurze cywilnej, iż pozwany przez ubogiego związek wspierania ubogich, obowiązany do tymczasowego wsparcia, obowiązany był oznajmić spór związkowi wspierania ubogich, obowiązanemu do ostatecznego ponoszenia kosztów, ponieważ według § 38 ustęp drugi ustawy z dnia 30 maja 1908 r. postępowanie w sprawach ubogich reguluje się według ustaw krajowych t. j. w b. dzielnicy pruskiej według ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, która w postępowaniu uchwałowem takiego środka procesowego nie przewiduje. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 września 1929 r. L. rej. 4418/27).

[1]) Zob. część pierwszą § 57-go ustawy z dnia 8 marca 1871 roku *[2]*.

tylko odwołanie do urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny.[1])

URZĄD ZWIĄZKOWY DLA SPRAW SWOJSZCZYZNY.

§§ 42—45.[2])

§ 46. Odwołanie do urzędu związkowego[1]) należy, pod rygorem utraty środka prawnego, zgłosić na piśmie w ciągu dni czternastu, licząc od doręczenia zaskarżonego rozstrzygnięcia, do tej władzy, przeciw której rozstrzygnięciu jest skierowane.[3])

---

[1]) Zob. część drugą § 57-go ustawy z dnia 8 marca 1871 roku *[2]*.

[2]) §§ 42—45 zostały uchylone ustępem 3-cim § 2-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 1 lipca 1921 r. o przekazaniu właściwości urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny w Berlinie senatowi administracyjnemu sądu apelacyjnego w Poznaniu (Dz. U. R. P. z dnia 28 lipca 1921 r. Nr. 64, poz. 407) *[26]*.

[3]) Według § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie odwołanie od wyroku woj. sądu administracyjnego winno być wniesione — pod utratą tego środka prawnego — w przeciągu 14 dni, licząc od doręczenia, na piśmie do tej władzy, przeciw której decyzji odwołanie jest skierowane. Według § 157 Nr. 3 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju przepisy ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie pozostały bez zmiany. Wobec powyższego przepisy §§ 52 i 112 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju w sprawie przywrócenia do pierwotnego stanu terminu do odwołania nie mają zastosowania, a § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie termin 14-dniowy do wniesienia odwołania oznacza jako prekluzyjny; niema więc podstawy prawnej do przywrócenia odwołania do pierwotnego stanu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 kwietnia 1924 r. L. rej. 193/24).

W sprawie sporno-administracyjnej miejscowego związku wspierania ubogich w K. przeciw miejscowemu związkowi wspierania ubogich w St. w kwestji wsparcia ubogiego NN. przewodniczący wojewódzkiego sądu administracyjnego w Toruniu

Wskazanie zażaleń, jakoteż uzasadnienie odwołania, może być wniesione do tej samej władzy albo równocześnie ze zgłoszeniem odwołania albo w ciągu czterech tygodni po tym terminie.

Dołączone być mają odpisy wszystkich pism, jak również odpisy ewentualnych załączników.

§ 47. Wniesione odpisy właściwa władza doręcza stronie przeciwnej celem złożenia w ciągu czterech tygodni po doręczeniu oświadczenia w dwóch egzemplarzach.

§ 48. Po upływie tego czasu wymieniona władza przedkłada urzędowi związkowemu wszystkie pisma stron wraz z aktami sprawy.

§ 49. Jeżeli urząd związkowy przed powzięciem rozstrzygnięcia uzna za potrzebne jeszcze jakie wyjaśnienie, dotyczące stosunku faktycznego lub prawnego, należy tego dokonać za pośrednictwem właściwej władzy krajowej.

§ 50. Rozstrzygnięcie urzędu związkowego następuje bez żadnych kosztów na posiedzeniu publicznem po dokonaniu wezwania i wysłuchania stron.

---

na zasadzie ustępu 4-go § 86-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju oddalił odwołanie miejscowego związku wspierania ubogich w K. przeciw wyrokowi wojewódzkiego sądu administracyjnego jako spóźnione, ponieważ odwołanie zostało wprawdzie zgłoszone przed upływem 2-tygodniowego terminu z § 85-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r., jednak zostało uzasadnione po upływie tego terminu. Najw. Tryb. Adm. uchwałą z dn. 20.I 1929 r. L. rej. 1630/27 zażalenie miejscowego związku wspierania ubogich w K. przeciwko rezolucji przewodniczącego wojewódzkiego sądu administracyjnego w Toruniu oddalił, ponieważ — zgodnie z rezolucją przewodniczącego wojewódzkiego sądu administracyjnego w Toruniu — odwołanie od wyroku wojewódzkiego sądu administracyjnego winno być, pod utratą tego prawa, zgłoszone i uzasadnione stosownie do przepisów § 85 i § 86 ustęp pierwszy ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, a nie podług § 46 ustawy z dnia 30 maja 1908 r.

Orzeczenie doręcza się stronom na piśmie, zaopatrzone w powody, za pośrednictwem tej władzy (§ 46), o której uchwale orzeczenie zostało wydane.

§ 51. Przeciw rozstrzygnięciu urzędu związkowego dalszy środek prawny nie jest dopuszczalny.

§ 52. Aż do innego uregulowania przez Związek[1]) kompetencji urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny ustawodawstwo krajowe państwa związkowego może postanowić, że przepisy §§ 38—51,[2]) 56 ustęp 2 niniejszej ustawy mają mieć zastosowanie do spraw spornych między związkami wspierania odnośnego państwa związkowego.[3])

WYKONANIE ROZSTRZYGNIĘCIA.

§ 53. W sporach, dotyczących uregulowanego tą ustawą publicznego wsparcia osób potrzebujących pomocy, rozstrzygnięcie pierwszej instancji jest natychmiast wykonalne, z wyjątkiem w wypadku § 57.

Poza tem egzekucja odbywa się:

a) na podstawie i w granicach uznania (§ 55), złożonego przez zaskarżony związek wspierania ubogich;

b) na podstawie ostatecznego rozstrzygnięcia.

Wykonanie egzekucji jest obowiązkiem władzy, właściwej dla obowiązanego związku wspierania ubogich do rozstrzygnięcia w pierwszej instancji, i do tej władzy należy wystąpić z wnioskiem, dołączając dotyczące dokumenty.

---

[1]) Podług art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) dotychczasowe ustawy niemieckie należy analogicznie stosować, tak np. „Związek" należy zastąpić wyrazem „Rzeczpospolita Polska".

[2]) Zob. § 37 ustęp drugi.

[3]) Zob. § 59 ustęp pierwszy ustawy z dnia 8 marca 1871 roku *[2]*.

BIBLJOTEKA W P. H. W POZNANIU

§ 54. Jeżeli wykonane już rozstrzygnięcie pierwszej krajowej instancji zostanie uchylone przez ostateczne rozstrzygnięcia wyższych instancyj krajowych lub w myśl §§ 38—51 tej ustawy,[1]) właściwa do rozstrzygania w pierwszej instancji władza tego związku wspierania ubogich, który spowodował wykonanie egzekucji, ma wydać potrzebne zarządzenia celem unieważnienia egzekucji i jej skutków.

§ 55. Związkom wspierania ubogich, obowiązanym do tymczasowego wsparcia (§ 28), a względnie związkom wspierania ubogich, obowiązanym do przejęcia (§ 31) osoby potrzebującej pomocy, wolno wykluczyć trwale lub czasowo faktyczne wykonanie wydalenia (§ 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 roku o wolności przesiedlania się)[2]) na podstawie wzajemnej ugody co do pozostania osoby, która ma być wydalona, lub jej rodziny, w jej dotychczasowem miejscu pobytu, za udzieleniem pewnej oznaczonej kwoty wsparcia ze strony ostatnio wspomnianego związku wspierania ubogich.

Władze pierwszej instancji (§§ 38, 39, 40) są obowiązane, na żądanie jednego lub drugiego zainteresowanego związku, wkroczyć pośredniczącо celem doprowadzenia takiej ugody do skutku.

Jeżeli ugodę ustalono w dokumencie w formie uznania, na podstawie tej ugody odbywa się egzekucja administracyjna (§ 53).

§ 56. Jeżeliby z wydaleniem miało być połączone niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia osoby, która ma być wydalona, lub członków jej rodziny, albo jeżeli przyczyna niezdolności do zarobkowania lub pracy osoby, która ma być wydalona, została spowodowana przez zranienie lub chorobę, doznane w służ-

---

[1]) Zob. § 37 ustęp drugi.
[2]) Zob. *[11]*.

bie wojennej Związku,[1]) lub w razie czynu dokonanego z osobistem poświęceniem się, albo jeżeliby wreszcie wydalenie z miejscowości pobytu miało być połączone dla osoby, która ma być wydalona, z poważnemi przykrościami lub niekorzyściami, wówczas, nawet w razie nieosiągnięcia ugody, władza, właściwa dla miejscowego związku wspierania ubogich miejsca pobytu do rozstrzygania w pierwszej instancji,[2]) może zarządzić pozostawienie w miejscowości pobytu osoby, która ma być wydalona, lub rodziny, oznaczając zarazem kwotę wsparcia, jaką ma płacić obowiązany związek wspierania ubogich.

Przeciw temu zarządzeniu, które, jeżeli odpadną okoliczności, z powodu których je wydano, może być każdego czasu cofnięte, obie strony mają prawo odwołania w ciągu dni czternastu po doręczeniu. Jeżeli toczące spór związki wspierania ubogich należą do tego samego państwa związkowego, odwołanie ma być wniesione do najbliższej najwyższej instancji krajowej; jeżeli zaś wiodące spór strony należą do różnych państw związkowych — do urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny.[3]) Rozstrzygnięcie, wydane na skutek odwołania, jest ostateczne.

To samo ma miejsce, jeżeli wniosek zobowiązanego związku wspierania ubogich o wydanie takiego zarządzenia odrzucono.[4])

---

[1]) Obecnie w myśl art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) należy rozumieć: w służbie wojennej Rzeczypospolitej Polskiej.

[2]) Zob. § 39 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]*.

[3]) Zob. § 52 nin. ustawy i § 59 ustęp pierwszy ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[4]) Na wniosek związku wspierania ubogich miejsca faktycznego pobytu ubogiego w sprawie przeciw związkowi siedziby wsparcia woj. sąd administracyjny w Poznaniu orzekł, iż ustawa

§ 57. Jak długo postępowanie, dotyczące próby

o siedzibie uzasadniającej wsparcie zasadniczo daje prawo związkom wspierania ubogich sprowadzenia ubogiego do siedziby wsparcia, prawo to jednak znajduje tamę, gdy zachodzi jeden z przypadków, podanych w § 56 powołanej ustawy. Gdy taka okoliczność zachodzi, a strony nie chcą się ugodzić co do pozostawienia ubogiego w miejscu pobytu, sąd może zarządzić pozostawienie ubogiego w miejscu pobytu, ustanawiając równocześnie kwotę wsparcia, jaką ma płacić obowiązany ostatecznie do wsparcia związek wspierania ubogich. Wobec powyższego woj. sąd administracyjny orzeka pozostawienie ubogiego w miejscu pobytu i ustala kwotę wsparcia, jaką ma płacić ostatecznie obowiązany związek wspierania ubogich. (Zarządzenie woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 15 maja 1924 r. L. dz. 264/24 S.A. 2).

Jeżeli związek wspierania ubogich miejsca pobytu nie przeprowadzi z własnej winy ubogiego do związku ostatecznie obowiązanego do wsparcia i nie uzyska na wniosek w myśl § 56 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie zarządzenia woj. sądu administracyjnego o pozostawienie ubogiego w miejscu pobytu, traci prawo do zwrotu wypłacanych zasiłków. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 12 kwietnia 1923 r. L. dz. S. 184/23 S.A.).

Wniosek miejscowego związku wspierania ubogich, obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów opieki, o cofnięcie prawomocnego orzeczenia administracyjno-sądowego, według którego osoba uboga i potrzebująca wsparcia i opieki pozostawiona została pod opieką bliskiej krewnej na obszarze innego związku wspierania ubogich, a to z uwagi, iż przymusowe przesiedlenie tej osoby ubogiej z obszaru związku wspierania ubogich miejsca pobytu do związku wspierania ubogich obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów byłoby dla tej osoby aktem zbyt surowym i połączonym z niebezpieczeństwem dla jej zdrowia i życia, i zarazem na związek wspierania ubogich, obowiązany do ostatecznego ponoszenia kosztów opieki, nałożony został obowiązek pewnych świadczeń na rzecz tej ubogiej osoby, jest w zasadzie każdego czasu dopuszczalny, lecz tylko wtenczas skuteczny, jeżeli żądający przesiedlenia związek wspierania ubogich udowodni, że warunki, tworzące podstawę dawniejszego zarządzenia sądowego, już nie istnieją. (Wyrok woj. sądu adm. w Toruniu z dnia 28 marca 1925 r. S. A. S. II 13/24 L. dz. 1617/25).

Miejscowe związki wspierania ubogich, które nie utrzymują własnych zakładów, nie mogą żądać w myśl § 32 ustęp pierwszy w związku z § 56 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie przekazania osób, potrzebujących odnośnej opieki zakładowej, pod ich własną opiekę.

ugody według § 55 lub wydania zarządzenia, określonego w § 56, jest w toku, tak długo pozostaje w zawieszeniu wykonanie rozstrzygnięcia pierwszej instancji (§ 53).

§ 58. Jeżeli wydalenie ma być wykonane w trybie transportu, koszty transportu, jako część uiścić się mających kosztów wsparcia osoby potrzebującej pomocy, obciążają związek wspierania ubogich, obowiązany do ich ponoszenia.

Jeżeli powstanie spór co do konieczności transportu albo sposobu wykonania go, rozstrzygnięcie co do tego następuje ostatecznie przez władzę właściwą w pierwszej instancji w sprawie głównej dla związku wspierania ubogich miejsca pobytu (§ 38 ust. 2).[1])

§ 59. Jeżeli związek wspierania ubogich nie może zapłacić według poświadczenia przełożonej władzy w całości lub w części kosztów na ten związek ostatecznie nałożonych, państwo związkowe, do którego ten związek wspierania ubogich należy, ma się postarać o zwrot kosztów pośrednio albo bezpośrednio.[2])

PUBLICZNE WSPIERANIE POTRZEBUJĄCYCH POMOCY CUDZOZIEMCÓW.

§ 60. Obcokrajowcy muszą być tymczasowo wspierani przez ten miejscowy związek wspierania ubogich, w którego okręgu znajdują się w czasie powstania potrzeby pomocy. Do zwrotu kosztów, względnie do przejęcia potrzebującego pomocy obcokrajowca, jest obowiązane to państwo związkowe, do którego należy miejscowy związek wspierania ubogich tymczasowego wsparcia, z tem, że każdemu państwu

---

[1]) Zob. [2]) do § 56 nin. ustawy.
[2]) Zob. ustęp drugi § 59 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

związkowemu jest pozostawione przeniesienie tego obowiązku w drodze ustawodawstwa krajowego na swoje związki wspierania ubogich.[1])

STOSUNEK ZWIĄZKÓW WSPIERANIA UBOGICH:

do siebie,

§ 61. Przepisy niniejszej ustawy określają prawa i obowiązki tylko między związkami (miejscowe związki wspierania ubogich, krajowe, państwa związkowe), obowiązanemi w myśl niniejszej ustawy do udzielania publicznego wsparcia.[2])

do skądinąd zobowiązanych,

Zatem przepisy niniejszej ustawy nie dotyczą zobowiązań wspierania osoby potrzebującej wsparcia, opierających się na innych tytułach (stosunek familijny i służbowy, umowa, fundacja, spółka i t. d.).

---

[1]) Zob § 64 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2].*

[2]) Przełożony obszaru dworskiego nie jest legitymowany w postępowaniu administracyjno-spornem przeciw miejscowemu związkowi wspierania ubogich z tytułu opieki publicznej nad ubogim, a to z uwagi na ustęp pierwszy § 61 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie i z uwagi na to, iż podstawą do sporu pomiędzy związkami wspierania ubogich jest faktyczne udzielenie ubogiemu wsparcia w drodze publicznej przez związek wspierania ubogich, w obrębie którego ubogi mieszka, i bezskuteczne wezwanie do zwrotu kosztów tego związku, na terenie którego ubogi ma siedzibę uzasadniającą wsparcie, przyczem stan faktyczny sprawy winien wynikać z protokółu, spisanego z ubogim po myśli § 34 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie, który to protokół miejscowy związek wspierania ubogich, jako jedynie legitymowany do wniesienia skargi, winien do skargi dołączyć. (Wyrok woj. sądu adm. w Toruniu z dnia 10 listopada 1926 r. S. 345/26 L. dz. 5932/26 S. A.).

§ 62. Każdy związek wspierania ubogich, który podług przepisu niniejszej ustawy udzielił wsparcia potrzebującemu pomocy, zwrotu tych świadczeń, do których udzielania obowiązana jest osoba trzecia z innych jak niniejszą ustawą określonych tytułów, ma prawo żądać od obowiązanego w tej samej wysokości i pod temi samemi warunkami, jak wspieranemu do tych świadczeń przysługuje prawo.

Zarzutu, że wspierający związek wspierania ubogich jest uprawniony do żądania zwrotu od innego związku wspierania ubogich, nie można mu przytem przeciwstawić. [1])

---

[1]) Najw. Tryb. Adm., rozpatrując na zasadzie § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie odwołanie od wyroku woj. sądu adm. w Poznaniu, orzekł, że według § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. prawo żądania zwrotu kosztów od osoby trzeciej nie zwalnia obowiązanego związku wspierania ubogich od zwrotu kosztów związkowi, który tymczasowo wsparcia udzielił, przyczem jednak roszczenie o zwrot kosztów w myśl § 30a. ulega przedawnieniu w ciągu 2-ch lat od upływu roku, w którym roszczenie powstało. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 października 1924 r. L. rej. 1393/23).

Przepis § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. daje jedynie prawo związkowi wspierania ubogich, który wedle postanowień tej ustawy udzielił wsparcia osobie, potrzebującej pomocy, żądania zwrotu tych świadczeń, do których obowiązana jest osoba trzecia z innego tytułu, niż na zasadzie tej ustawy, od tej osoby trzeciej, a to w tej mierze i pod temi samemi warunkami, jak do tego jest uprawniona osoba wspierana, nie nakłada zaś na dany związek wspierania ubogich obowiązku żądania zwrotu od osoby trzeciej. O ile zatem ustalona jest wogóle potrzeba wsparcia, nie może związek wspierania ubogich, który wedle postanowień tej ustawy obowiązany jest do ponoszenia kosztów wsparcia, przeciwstawić związkowi wspierania ubogich, który tymczasowo udzielił wsparcia, zarzutu, iż nie zrobił użytku z prawa, przysługującego mu w myśl § 62-go. Prawo żądania zwrotu kosztów od osoby trzeciej przysługuje również temu związkowi wspierania ubogich, który zwrócił koszty wsparcia, wyłożone tymczasowo przez inny związek wspierania ubogich. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 30 października 1924 r. L. rej. 740/24).

do władz.

§ 63. Władze administracyjne i policyjne są obowiązane udzielać w zakresie swych czynności związkom wspierania ubogich, na ich żądanie, pomocy w celu ustalenia stosunków swojszczyźnianych, familijnych i pobytu osoby, potrzebującej pomocy.

Prawo żądania zwrotu kosztów uzależnia § 30-y m. inn. od tego, by osoba, której udzielono wsparcia, rzeczywiście potrzebowała wsparcia publicznego. Podług ustępu pierwszego § 65-go ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, ma prawo żądania, by władza administracyjna zmusiła osobę; obowiązaną do wspierania w myśl przepisów prawa cywilnego, do udzielania potrzebującemu — pomocy w miarę ustawowego obowiązku. Wobec przepisów § 30-go i § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. oraz ustępu pierwszego § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. ma związek wspierania ubogich udzielający wsparcia dowolny wybór żądania zwrotu kosztów bądź od związku wspierania ubogich, bądź od osób do tego obowiązanych. W razie żądania zwrotu kosztów od obowiązanego związku wspierania ubogich, ten związek ma w myśl § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. prawo regresu do osób do ponoszenia kosztów obowiązanych. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 marca 1924 r. L. rej. 1058/23).

Związek wspierania ubogich, ostatecznie obowiązany do wspierania, nie może żądaniu zwrotu wyłożonych kosztów związku tymczasowo wspierającego przeciwstawić zarzutu, iż może on koszty te ściągnąć od samego wspieranego, względnie od osób trzecich obowiązanych do utrzymywania go, m. inn. od kasy chorych. Tymczasowo wspierający związek jest wprawdzie na podstawie § 62 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie uprawniony do poszukiwania swojej pretensji u osób trzecich zamiast u związku wspierania ubogich ostatecznie obowiązanego, nie jest jednak do tego prawnie obowiązany. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 30 stycznia 1926 r. L. dz. S. 792/26 S. A.).

Podług § 31 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. na krajowym związku wspierania ubogich ciąży obowiązek udzielania opieki zakładowej ubogim osobom umysłowo chorym, głuchoniemym i t. d. Krajowy związek wspierania ubogich może żądać zwrotu kosztów utrzymania i pielęgnacji w zakładzie w myśl

§ 64. Następstwo skutków, połączonych z upływem czasu, oznaczonego w myśl §§ 10 i 22, nie może być wykluczone przez umowę lub zrzeczenie się zainteresowanych władz lub osób. [1])

CZAS WEJŚCIA W ŻYCIE. USTAWY.

§ 65. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 lipca 1871 r. Po tym dniu przepisy, obowiązujące dotąd na obszarze Związku, [2]) a dotyczące stosunków prawnych, uregulowanych niniejszą ustawą, mają zastosowanie jeszcze o tyle, o ile idzie o ustalenie siedziby uzasadniającej wsparcie za czas przed dniem 1 lipca 1871 r.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE.

W szczególności mają przytem zastosowanie następujące postanowienia:

1) Ci niemcy, którzy w dniu 30 czerwca 1871 r. posiadają na obszarze Związku prawo swojszczyzny, mają na mocy tego prawa w dniu 1 lipca

---

§ 31a. ustawy wykonawczej od miejscowego związku wspierania ubogich obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów. W stosunku do krajowego związku wspierania ubogich zobowiązany jest tylko miejscowy związek wspierania ubogich, który, jeżeli sądzi, że koszty winny zwrócić inne osoby czy instytucje, ma prawo regresu. Miejscowy związek wspierania ubogich jest obowiązany do całej sumy kosztów utrzymania i pielęgnacji niezależnie od pretensji do powiatu o zapomogę w wysokości conajmniej 2/3 części kosztów. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 11 kwietnia 1924 r. L. dz. S. 244/24 S. A.).

[1]) Prawo do publicznego wsparcia jest prawem publicznem, uregulowanem przez specjalne ustawy, drogą prywatnej umowy prawa tego zrzec się nie można. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 26 lutego 1925 r. L. dz. S. 154/25 S. A. 2).

[2]) Do tego obszaru należały również obecne województwa: poznańskie i pomorskie.

1871 r. siedzibę uzasadniającą wsparcie w tym miejscowym związku wspierania ubogich, do którego należy ich miejsce swojszczyzny.

2) Ci niemcy, którzy w dniu 30 czerwca 1871 r. mają na obszarze Związku siedzibę uzasadniającą wsparcie, posiadają ją dnia 1 lipca 1871 r. ze skutkami i według norm niniejszej ustawy, chociażby warunki uzyskania były inne niż przepisane niniejszą ustawą.

3) Gdzie i o ile dotąd nie można było nabyć prawa swojszczyzny lub siedziby uzasadniającej wsparcie przez sam pobyt albo utracić przez samą nieobecność, bieg przepisanego niniejszą ustawą dwuletniego [1]) okresu do nabycia względnie utraty siedziby uzasadniającej wsparcie rozpoczyna się z dniem 1 lipca 1871 r.

4) Gdzie dotąd do nabycia względnie utraty siedziby uzasadniającej wsparcie potrzebny był taki sam lub dłuższy czas, niż przepisany niniejszą ustawą, przy obliczaniu tego ostatniego czasu wlicza się czas, jaki upłynął przed dniem 1 lipca 1871 r.

5) Gdzie dotąd do nabycia względnie utraty siedziby uzasadniającej wsparcie ustanowiony był krótszy czas, niż przepisany niniejszą ustawą, uważa się, że skutek upływu czasu nastąpił, o ile ten krótszy czas upłynął przed dniem 1 lipca 1871 r., a to nawet, jeżeli rozstrzygnięcie o tem następuje dopiero po dniu 1 lipca 1871 r. Jeżeli krótszy czas przed dniem 1 lipca 1871 r. jeszcze nie upłynął, do powstania skutków, przepisanych niniejszą ustawą, potrzeba upły-

---

[1]) Zob. §§ 10 i 22 nin. ustawy.

wu czasu, niniejszą ustawą przepisanego, jednak przy wliczeniu czasu, który upłynął przed dniem 1 lipca 1871 r.

6) Przepisane niniejszą ustawą postępowanie dla rozstrzygania spraw spornych, dotyczących publicznego wspierania osób potrzebujących pomocy, ma zastosowanie, stosownie do przepisu § 37, do tych spraw spornych związków wspierania ubogich (komuny wspierania ubogich, okręgi wspierania ubogich, okręgi swojszczyźniane), które zostaną wytoczone po dniu 30 czerwca 1871 r.

USTAWA

z dnia 8 marca 1871 r.

w sprawie wykonania ustawy Związku półn.-niem. o siedzibie uzasadniającej wsparcie.[1])

(Zb. u. pr. str. 130).

ZAKRES OBOWIĄZKU WSPARCIA.

§ 1. Każdemu potrzebującemu pomocy[2]) niem-

---

[1]) Ustawa ta zawiera przepisy ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. i ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

Szczegółowe wyjaśnienia do ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. zawiera instrukcja ministra spraw wewnętrznych z dnia 10 kwietnia 1871 r. (Dz. min. dla ogóln. wewn. adm. w kr. pr. państwach str. 132).

[2]) Zob. część drugą tytuł 19-y § 1 powszechnego prawa krajowego *[12]* i § 4-ty ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się *[11]*.

cowi (§ 69) [1]) obowiązany do wsparcia go związek wspierania ubogich ma udzielić przytułku, dać niezbędne do życia utrzymanie, udzielić potrzebnej opieki w wypadkach choroby, [2]) a na wypadek śmierci sprawić odpowiedni pogrzeb.

Wsparcie, jak długo ono wchodzi w rachubę, może być udzielone, zależnie od wypadku, przez umieszczenie w domu ubogich lub w szpitalu, jak również przez wyznaczenie wewnątrz albo zewnątrz takiego domu robót, odpowiadających siłom potrzebującego pomocy. [3])

---

[1]) Podług art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) dotychczasowe ustawy niemieckie należy analogicznie stosować, tak np. wyraz „niemiec" należy zastąpić określeniem „obywatel państwa polskiego".

[2]) Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zakładach leczniczych (Dz. U. R. P. z dnia 26 marca 1928 r. Nr. 38, poz. 382).

[3]) Według § 1 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie obowiązany jest związek wspierania ubogich udzielić osobie potrzebującej wsparcia — dachu nad głową i niezbędnego utrzymania. Z przepisu tego wynika z jednej strony, że za potrzebującego wsparcia uważany być może tylko ten, kto powyższych potrzeb życiowych nie może zaspokoić ani o własnych siłach, ani przy pomocy osób do tego według ustaw cywilnych zobowiązanych, a z drugiej strony, że świadczenia związków wspierania ubogich muszą być tego rodzaju, aby mogły potrzeby te zaspokoić. W razie żądania wsparcia związek wspierania ubogich obowiązany jest zbadać, czy osobie żądającej wsparcia osoby obowiązane w myśl prawa cywilnego udzielają wsparcia i czy jest ono rzeczywiście niewystarczające. W przeciwnym wypadku wsparcie udzielone przez związek wspierania ubogich miejsca pobytu nie może być uważane za wsparcie publiczne, którego zwrotu związek wspierania ubogich miejsca pobytu mógłby żądać na zasadzie § 28 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie od związku obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów opieki, ponieważ celem publicznego wsparcia jest wyłącznie zaspokojenie niezbędnych

Związki wspierania ubogich nie są obowiązane

potrzeb życiowych ubogiego, nie zaś także udzielanie dodatkowych zapomóg osobie, której utrzymanie jest skądinąd zapewnione. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 listopada 1929 r. L. rej. 4417/27).

Podług § 1 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. obowiązany jest związek wspierania ubogich, poza wypadkami choroby lub śmierci, udzielić potrzebującemu wsparcia — dachu nad głową i niezbędnego utrzymania, z czego wynika z jednej strony, że potrzebującym wsparcia jest ten, kto o własnych siłach lub przy pomocy do tego ustawowo obowiązanych tych potrzeb życiowych zaspokoić nie może, z drugiej strony jednak, że udzielane przez związek wsparcie musi być tego rodzaju, aby mogło choć w najskromniejszej mierze te potrzeby życiowe ubogiego zaspokoić. Drobna zatem zapomoga miesięcznie, która nie wystarcza nawet na najskromniejsze utrzymanie, nie może być uważana za wsparcie ubogiego w rozumieniu § 1 ustawy z dnia 8 marca 1871 r., przeciwnie wskazuje na to, że związek nie wypełnił względem ubogiego swych obowiązków jako związek, obowiązany do wsparcia, nie może więc, o ile jest obowiązany do tymczasowego wsparcia, żądać od związku obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów, na mocy § 30 ustawy z dnia 30 maja 1908 r., zwrotu kosztów takiego nie wystarczającego wsparcia, ani też — na podstawie takiego wsparcia — żądać przejęcia ubogiego pod opiekę związku ostatecznie obowiązanego we własną opiekę, na mocy § 28 tej ustawy. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 września 1929 r. L. rej. 4109/27).

Wykształcenie i wychowanie nie wchodzi w zakres świadczeń związku wspierania ubogich. (Orzeczenie Trybunału Kompetencyjnego z dnia 25 stycznia 1930 r. L. rej. 26/29).

Podług § 1 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. potrzebującą wsparcia jest osoba, która niezbędnych potrzeb życiowych nie może zaspokoić ani o własnych siłach lub z własnych środków materjalnych, ani przy pomocy osób do tego według prawa cywilnego obowiązanych.

Ustawa nie określa, z jakich powodów powstaje potrzeba wsparcia, nie wyklucza więc zasadniczo uznania takiej potrzeby także wówczas, gdy osoba, posiadająca fizyczną zdolność do pracy zarobkowej, pracy takiej znaleźć nie może i z tego powodu znajduje się w niemożności zaspokojenia potrzeb życiowych, o których mowa w § 1 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. Byłoby zresztą sprzeczne z duchem i intencją ustawy z dnia 30 maja 1908 r., gdyby związek wspierania ubogich mógł

uiszczać opłat za spełnione z urzędu czynności duchowne dla potrzebującego wsparcia.

---

pozostawić bez opieki i na łasce losu ubogiego, który wprawdzie jest zdolny do pracy zarobkowej, lecz pracy zarobkowej chwilowo znaleźć nie może. Potrzeba udzielenia wsparcia przez związek wspierania ubogich może też zachodzić, gdy odnośny ubogi wskutek częściowej niezdolności do pracy zarabia wprawdzie, ale niedosyć, aby zapewnić sobie i członkom rodziny, będącym na jego utrzymaniu, niezbędne środki do życia. W każdym konkretnym wypadku należy więc zbadać, czy zachodzą warunki, uzasadniające potrzebę wsparcia. Twierdzenie, iż częściowo zdolny do pracy — z uwagi na § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się — nie podpada pod pojęcie potrzebującego wsparcia, nie jest trafne, gdyż przepis § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r., określający, w jakich okolicznościach gmina może nie dopuścić do osiedlenia się nowoprzybyłego, nie może być stosowany analogicznie, gdy chodzi o stwierdzenie, czy dla związku wspierania ubogich zachodzi obowiązek udzielenia wsparcia. Stosowanie analogji między przepisem § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. z pojęciem potrzeby wsparcia w rozumieniu ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie jest tem mniej uzasadnione, ile że w czasie powstania ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. nie istniały jeszcze związki wspierania ubogich, które powołane zostały do życia dopiero ustawą z dnia 6 czerwca 1870 r. Nie jest również trafnem powoływanie się na ustawę o zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia, gdyż okoliczność ta, jeżeli nawet ubogi podlega zabezpieczeniu na wypadek bezrobocia, nie zwalniałaby związku wspierania ubogich od obowiązku udzielenia wsparcia, a jedynie uprawniałaby związek do domagania się w myśl § 62 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. zwrotu kosztów udzielonego wsparcia. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 września 1929 r. L. rej. 2582/27).

Potrzeby wsparcia niema, dopóki żądający go może uzyskać niezbędne utrzymanie z własnej pracy, od krewnych lub z własnego majątku. Obowiązkiem jest tymczasowo wspierającego związku wspierania ubogich, o ile chce, ażeby mu wyłożone wsparcie zwrócono, zbadać i ustalić, czy zachodzi konieczna potrzeba wsparcia, oraz wypełnić przepisy § 34-go ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 15 grudnia 1922 r. L. dz. S. 572/22 S. A.).

Paragraf 1 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. nie nakłada na związki wspierania ubogich obowiązku dostarczenia potrzebującemu wsparcia pracy zarobkowej lub pośrednicze-

§ 1a.[1]) Kto sam albo w osobie swojej żony, albo swoich dzieci nie mających jeszcze lat 16, jest wspierany z publicznych środków dla ubogich, może także wbrew jego woli, na wniosek wspierającego albo do zwrotu obowiązanego związku wspierania ubogich, uchwałą wydziału powiatowego (miejskiego), na czas potrzeby wsparcia, być umieszczony w publicznym zakładzie pracy albo w zakładzie prywatnym, uznanym przez państwo za odpowiedni; osoba umieszczona jest obowiązana wykonywać na rachunek związku wspierania ubogich wskazane jej prace w miarę swoich sił. Za wspieranego uważa się męża lub obowiązanego do utrzymania rodzica albo—przy nieślubnych dzieciach—matkę także wtedy, jeżeli wsparcie żony lub dzieci udziela się bez albo wbrew woli tych osób, obowiązanych do utrzymania.

Umieszczenie nie następuje:

1. jeżeli potrzeba wsparcia jest spowodowana tylko przez przejściowe okoliczności;

---

nia w znalezieniu takiej pracy. Obowiązek związku wspierania ubogich do udzielenia wsparcia zachodzi wówczas, gdy dana osoba nie może zapewnić sobie i osobom, będącym na jej utrzymaniu, niezbędnych środków do życia. Stan taki ma miejsce niewątpliwie wówczas, gdy dana osoba jest niezdolna do pracy, i te wypadki ma przedewszystkiem na oku ustawa o opiece nad ubogimi. O ile zaś idzie o osoby zdolne do pracy, obowiązek wspierania na zasadzie ustaw o siedzibie uzasadniającej wsparcie mógłby zachodzić tylko po wyczerpaniu wszelkich możliwości w kierunku znalezienia pracy i tylko na czas rzeczywistej potrzeby. Wspomnianemu ustawodawstwu jest natomiast obce pojęcie wspierania na wypadek bezrobocia, jakkolwiek nie są wykluczone wypadki, w których brak pracy może powodować stan, uzasadniający czasową potrzebę wsparcia, gdy mimo usilnych starań i wyczerpania wszelkich możliwości pracy nie można uzyskać. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 24 maja 1929 r. L. rej. 1145/27).

[1]) §§ 1a.—1i. wprowadzone zostały artykułem 1-ym ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

2. jeżeli osoba, która ma być umieszczona, jest niezdolna do pracy lub zarobkowania;

3. jeżeli ta osoba odpowiednio do swej zdolności do pracy lub do zarobkowania przyczynia się do utrzymania swego i swej rodziny;

4. jeżeli umieszczenie byłoby połączone ze znacznemi w danych okolicznościach nieusprawiedliwionemi przykrościami albo niekorzyściami dla przyszłości osoby, która ma być umieszczona.

Zamiast umieszczenia w zakładzie pracy może być również zarządzone oddanie do zakładu wychowawczego albo leczniczego (w szczególności także do lecznicy dla alkoholików), w którym jest sposobność do zatrudnienia umieszczonego odpowiednią pracą.[1])

§ 1 b. Właściwą do wydania uchwał w myśl § 1a. jest władza uchwalająca, właściwa dla miejsca pobytu wspieranego lub członków jego rodziny. Jeżeli osoba, która ma być umieszczona, nie ma żadnego stałego miejsca zamieszkania, albo żadnego trwałego pobytu, władza uchwalająca może przekazać rozstrzygnięcie władzy właściwej dla siedziby uzasadniającej wsparcie lub—przy ubogich krajowych[2])—władzy właś-

---

[1]) Podług art. 4 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa (Dz. U. R. P. z dnia 25 października 1927 r. Nr. 92, poz. 823) przepisy tego rozporządzenia stosuje się również do tego: a) kto nałogowo oddając się grze hazardowej, pijaństwu lub ostremu narkotyzowaniu się, dochodzi do takiego stanu, iż dla utrzymania bądź jego samego, bądź tych, których obowiązany jest żywić, udzielić trzeba pomocy z tytułu opieki społecznej; b) kto pobiera wsparcia z tytułu opieki społecznej i wzbrania się wykonywać zaofiarowaną mu, a dostosowaną do jego sił i warunków pracę.

[2]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1].*

ciwej dla siedziby krajowego związku wspierania ubogich. Władza ta jest do tego obowiązana na wniosek związku wspierania ubogich obowiązanego do zwrotu kosztów. Jeżeli członek zwierzchności związku wspierania ubogich, występującego z wnioskiem o umieszczenie, jest jednocześnie członkiem władzy uchwalającej, winien przy powzięciu uchwały wstrzymać się od głosowania.

§ 1c. Rozstrzygnięcie wydziału powiatowego (miejskiego) następuje na podstawie ustnej rozprawy. Rozstrzygnięcie ma być zaopatrzone w powody. Przed rozstrzygnięciem należy wysłuchać mającą być umieszczoną osobę, przeciw której prowadzi się postępowanie, o ile to może stać się bez znacznej trudności. Postępowanie w sprawie wydania uchwały może być na tak długo zawieszone, dopóki nie zostanie prawomocnie rozstrzygnięta w zwykłej drodze prawa skarga osoby, mającej być umieszczoną, która zaprzecza swego obowiązku utrzymywania. Zresztą mają w tem postępowaniu odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 52, 115, 116, 119 do 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195).[1])

Przeciw uchwale wydziału powiatowego (miejskiego) można w ciągu dwóch tygodni wystąpić z wnioskiem o ustną rozprawę w postępowaniu administracyjno - spornem. [2])

---

[1]) Zob. *[23]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. §§ 63 do 114 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. *[27]*.

Rozstrzygnięcie wydziału obwodowego [1]) jest ostateczne.

Wniosek o ustną rozprawę nie ma mocy wstrzymującej. Wydział powiatowy (miejski) może jednak zawiesić wykonanie zarządzenia, na wniosek lub z urzędu, aż do ostatecznego rozstrzygnięcia. Przed zawieszeniem należy wysłuchać związek wspierania ubogich.

Osobę, która ma być umieszczona, należy pisemnie pouczyć o przysługujących jej środkach prawnych.

§ 1d. Wykonanie uchwały należy do związku wspierania ubogich, który postawił wniosek. Związek wspierania ubogich, który tymczasowo udziela wsparcia, jest uprawniony przekazać wykonanie związkowi, obowiązanemu do zwrotu kosztów.

Związki wspierania ubogich są uprawnione osoby, przekazane do zakładu pracy, umieścić w zakładach poza ich okręgiem albo przydzielić im pracę także bez przyjęcia do zamkniętego zakładu pracy.

§ 1e. Wypuszczenie z zakładu pracy winien zarządzić związek wspierania ubogich, skoro odpadną ustawowe warunki umieszczenia.

Jeżeli umieszczony wystąpi z wnioskiem o uchylenie uchwały na umieszczenie, twierdząc, że warunki tej uchwały odpadły, o tym wniosku rozstrzyga wydział powiatowy (miejski), który wydał uchwałę; do postępowania mają zastosowanie przepisy § 1c.

§ 1f. Związek wspierania ubogich może umieszczonemu udzielić urlopu na odpowiedni czas; jeżeli

---

[1]) Obecnie—wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 ustęp pierwszy i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

urlopowany w czasie urlopu potrzebuje wsparcia (§ 1a), można zarządzić, na wniosek związku wspierania ubogich, decyzją przewodniczącego wydziału powiatowego (miejskiego), który wydał uchwałę w sprawie umieszczenia, powrotne umieszczenie urlopowanego. W decyzji należy stronom podać do wiadomości, że są uprawnione w ciągu dwóch tygodni do wystąpienia z wnioskiem o powzięcie uchwały przez kolegjum, albo do wniesienia środka prawnego zażalenia do wydziału obwodowego.[1]) Zresztą mają zastosowanie przepisy § 117 ust. 4 i 5 ustawy o ogólnym zarządzie kraju[2]) z tem, że zażalenie i wniosek o powzięcie uchwały przez kolegjum nie mają mocy wstrzymującej.

Jeżeli w czasie urlopu nie będzie zarządzone powrotne umieszczenie, uważa się urlopowanego za ostatecznie zwolnionego.

Jeżeli wniosek o urlopowanie zostanie zgłoszony przez umieszczonego po upływie trzech miesięcy od umieszczenia albo powrotnego oddania albo od odrzucenia takiego wniosku, w takim wypadku, jeżeli związek wspierania ubogich nie chce zadość uczynić temu wnioskowi, przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego), który wydał uchwałę na umieszczenie, ma wydać decyzję. Do postępowania ma zastosowanie zdanie 2 i 3 ustępu 1.

Jeżeli umieszczenie trwało rok, umieszczony musi być urlopowany także bez wniosku. Ponowne umie-

---

[1]) Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. *[23]*.

szczenie może być następnie postanowione dopiero po upływie trzech miesięcy.

§ 1g. Z zarobku z pracy umieszczonego należy najpierw pokryć koszty umieszczenia. Z nadwyżki należy pokryć wsparcie, jakie udziela się członkom rodziny umieszczonego za czas umieszczenia. Pozostającą nadto jeszcze resztę należy mu wręczyć przy wypuszczeniu.

§ 1h. Dla każdego zakładu pracy należy ustanowić regulamin domowy, który winien zawierać przepisy o przyjęciu i sposobie traktowania, o rodzaju zatrudniania i wynagradzania, oraz o sposobie obliczania kosztów umieszczania (§ 1g) i wymaga państwowego zatwierdzenia. To ma odpowiednie zastosowanie, jeżeli umieszczonemu przydziela się pracę bez przyjęcia do zamkniętego zakładu pracy.

§ 1i. Zarządy policyjne są obowiązane udzielić potrzebnej pomocy do przygotowania postępowania i do przeprowadzenia wykonania.

W szczególności mają one, na wniosek wspierającego związku wspierania ubogich, osobę wspieraną w myśl § 1a, która nie uczyni zadość wezwaniu władzy dla spraw ubogich, w zastępstwie władzy dla spraw ubogich przesłuchać lub ją do tej władzy sprowadzić.

Powstałe koszty transportu ponosi we wszystkich wypadkach obowiązany do wsparcia związek wspierania ubogich.[1])

---

[1]) §§ 1a. do 1i. wprowadzone zostały artykułem 1-ym ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

Podług art. 3-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. w wypadkach art. 1-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. nie mają zastosowania przepisy § 59-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. *[23]*.

ORGANA PUBLICZNEGO WSPIERANIA POTRZEBUJĄCYCH POMOCY.

A. Miejscowe związki wspierania ubogich.[1])

a) Gminy.

§ 2. Każda gmina tworzy dla siebie miejscowy związek wspierania ubogich,[1]) o ile nie należy już albo nie ma być wcielona, w myśl następujących postanowień, do jednego jednolitego miejscowego związku wspierania ubogich (zbiorowego związku wspierania ubogich), obejmującego więcej gmin lub obszarów dworskich. Zarząd publicznej opieki nad ubogimi należy w okręgach gminnych wszędzie do władz gminnych, ustanowionych do zarządu spraw gminnych na mocy ustaw o organizacji gmin. Przepisy ustaw o organizacji gmin co do zarządu spraw gminnych, w szczególności przepisy o właściwości zwierzchności gminnej i reprezentacji gminnej, mają wszędzie zastosowanie także do zarządu publicznej opieki nad ubogimi.

Czynności, przekazane niniejszą ustawą reprezentacji gminnej, wykonywane są tam, gdzie niema reprezentacji gminnej z wyboru, przez zgromadzenie gminne.

§ 3.[2]) Na podstawie uchwały gminnej mogą być utworzone we wszystkich gminach, dla zarządu publicznej opieki nad ubogimi, osobne, zwierzchności gminnej podległe, deputacje, złożone z członków zwierzchności gminnej i reprezentacji gminnej, przy powołaniu

---

[1]) Zarząd gminy, na którego czele stoi sołtys, zastępuje gminny związek wspierania ubogich. Wójt jest jedynie władzą policyjną, a nie ustawowym zastępcą gminy. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 kwietnia 1924 r. L. rej. 1061/22).

[2]) Do §§ 3, 4 i 5 zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 14 marca

w odpowiednim wypadku innych miejscowych mieszkańców. Przewodnictwo w takich deputacjach, o ile ustawy o organizacji gmin co do przewodnictwa w deputacjach inaczej nie stanowią, wykonywa burmistrz albo przez niego do tego wyznaczony członek zwierzchności gminnej. Gdzie burmistrz nie stoi na czele zarządu gminy, wchodzi w jego miejsce naczelnik gminy.[1])

Inne bliższe postanowienia ustaw o organizacji gmin, dotyczące składu i wykonywania czynności osobnych deputacyj administracyjnych, pozostają w mocy; wybór członków reprezentacji gminnej i innych mieszkańców miejscowych, którzy mają być delegowani do tych deputacyj, należy jednak nadal wszędzie do reprezentacji gminnej, o ile dotyczy przedmiotu niniejszej ustawy.

Proboszczów miejscowych albo ich zastępców, których okrąg parafjalny rozciąga się poza granice gminy politycznej ich miejsca zamieszkania, należy odnośnie do części parafji, położonej poza obrębem gminy, uważać narówni z tamtejszymi miejscowymi mieszkańcami.

§ 4. Każdy członek gminy, uprawniony do udziału w wyborach gminnych, jest obowiązany przyjąć bezpłatne stanowisko w zarządzie gminy do spraw ubogich i pełnić je przez trzy lata lub przez czas dłuższy, przepisany w ustawach o organizacji gmin. Od tego obowiązku zwalniają tylko następujące powody:

1928 r. Nr. 29, poz. 267), rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 kwietnia 1929 r. w sprawie ustanowienia opiekunów społecznych i sposobu wykonywania przez nich obowiązków (Dz. U. R. P. z dnia 10 maja 1929 r. Nr. 30, poz. 291) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 maja 1929 r. o współdziałaniu organów policji państwowej z opiekunami społecznymi (Dz. U. R. P. z dnia 21 czerwca 1929 r. Nr. 43, poz. 398).

[1]) Wyrazy dotyczące Westfalji opuszczono, jako bezprzedmiotowe.

1) trwała choroba; 2) interesy, które pociągają za sobą częstą lub długotrwającą nieobecność; 3) wiek 60 lub więcej lat; 4) sprawowanie innego publicznego urzędu; 5) inne szczególne okoliczności, uzasadniające ważne usprawiedliwienie, o których istnieniu, o ile ustawy o organizacji gmin inaczej nie postanawiają, zadecydować ma reprezentacja gminna.

Kto przez czas przepisany ustawą sprawował bezpłatny urząd, jest w ciągu następnego równie długiego okresu wolny od sprawowania takiego urzędu.

§ 5. Kto bez ustawowego powodu wzbrania się przyjąć albo dalej sprawować bezpłatny urząd w zarządzie gminy do spraw ubogich, albo od tego sprawowania się uchyla, może być pozbawiony na trzy do sześciu lat prawa udziału w wyborach gminnych i pełnienia bezpłatnych urzędów, oraz może być pociągnięty do bezpośrednich podatków gminnych wyższych o jedną ósmą aż do jednej czwartej. Powzięcie uchwały o tem, o ile ustawy o organizacji gmin nie stanowią czego innego, należy do reprezentacji gminnej; uchwała wymaga zatwierdzenia władzy nadzorczej.

§ 6. Naczelnicy korporacyj i innych osób prawnych są obowiązani władzom gminnym na ich żądanie udzielić wiadomości o kwocie wsparć, które są udzielane potrzebującemu pomocy w okręgu gminy z funduszów, pozostających pod ich zarządem, przeznaczonych na cel dobroczynności. Naczelnicy, którzy zaniedbają udzielenia tej wiadomości w ciągu 14-dniowego czasu, licząc od otrzymania wydanego przez władze gminne wezwania, będą karani grzywną aż do 10 talarów.[1])

---

[1]) Obecnie 30 zł. Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 stycznia 1924 r. Nr. 9, poz. 89).

b) Obszary dworskie.

§ 7. Narówni z gminami, o ile dotyczy przedmiotu niniejszej ustawy, mają być uważane obszary dworskie, znajdujące się poza związkiem gminnym. Przepisy ustaw o zarządzie miejscowych spraw w obszarach, znajdujących się poza związkiem gminy, mają zastosowanie w tych ostatnich wszędzie także do zarządu publicznej opieki nad ubogimi.

§ 8.[1]) Właściciele ziemscy mają ponosić na obszarach dworskich koszty publicznej opieki nad ubogimi narówni z gminami.

Jeżeli obszar dworski nie jest wyłączną własnością właściciela ziemskiego, ma być wydany na jego wniosek statut,[2]) który ponoszenie kosztów publicznej opieki nad ubogimi na obszarze dworskim inaczej ureguluje i przyzna tym właścicielom ziemskim lub mieszkańcom, którzy mają być do ponoszenia tych kosztów pociągnięci, odpowiedni współudział w zarządzie opieki nad ubogimi. Jeżeli uczestnicy nie zgodzą się, sejmik powiatowy[3]) po ich wysłuchaniu ustala statut, który pod względem uregulowania obowiązku przyczyniania się musi odpowiadać ustawowym przepisom o podziale ciężarów komunalnych w gminach wiejskich. Statut podlega zatwierdzeniu rządu obwodowego.[4])

---

[1]) Do §§ 8 i nast. w sprawie zażaleń, sprzeciwów i skargi co do obowiązku udziału w ciężarach opieki nad ubogimi na obszarach dworskich i w zbiorowych związkach wspierania ubogich zob. § 44 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych. *[24].*

[2]) Wzór statutu zob. *[5].*

[3]) Obecnie — wydział powiatowy. Zob. ustęp drugi § 40-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych. *[24].*

W razie powtórnego odmówienia zatwierdzenia statutu zob. ustęp trzeci § 40 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. *[24].*

[4]) Zob. [1]) do § 9-go na str. 74-ej.

c) Zbiorowe związki wspierania ubogich.

§ 9. Związki gmin lub obszarów dworskich, stanowiące już obecnie jednolity miejscowy związek wspierania ubogich (zbiorowy związek wspierania ubogich), pozostają jako takie nadal. Statutowe przepisy, miarodajne dla zarządu spraw tych związków, mogą być zmienione uchwałą właściwego związku, powziętą zgodnie ze statutem, zatwierdzoną przez rząd obwodowy,[1]) w braku zaś takiej uchwały —jedynie stosownie do przepisów § 10.

§ 10. O ile ustrój istniejących zbiorowych związków wspierania ubogich nie jest uregulowany statutowemi przepisami, zainteresowanym gminom i obszarom dworskim jest pozostawione ułożenie się co do takich statutowych przepisów[2]) z zastrzeżeniem zatwierdzenia tych ostatnich przez rząd obwodowy;[1]) w braku takiego porozumienia ustrój zbiorowego związku wspierania ubogich zostanie uregulowany statutem, jaki sejmik powiatowy[3]) uchwali, po wysłuchaniu zainteresowanych, w myśl poniższych przepisow, i zatwierdzi rząd obwodowy.[1])

---

[1]) Obecnie zatwierdzenie statutu należy do wojewody przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej). Zob. § 40 ustęp pierwszy ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]*, art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. *[27]*.

[2]) Wzór statutu zob. *[6]*.

[3]) Obecnie — wydział powiatowy. Zob. ustęp drugi § 40-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych. *[24]*.

Dla zbiorowego związku wspierania ubogich ustanawia się osobną reprezentację, złożoną z delegatów gmin i obszarów dworskich. Liczbę delegatów, których gminy i obszary dworskie mają wysłać, tudzież zależnie od wypadku liczbę głosów, które mają być przyznane delegatowi obszaru dworskiego, ustala się według stosunku udziałów gmin i obszarów dworskich w kosztach wspólnej opieki nad ubogimi, z tem, że każda gmina i każdy obszar dworski wysłać ma przynajmniej jednego delegata. Delegaci gmin, do których jednak we wszelkich wypadkach musi należeć naczelnik odnośnej gminy, wybierani są przez reprezentację gminną na trzy do sześciu lat. Reprezentacja zbiorowego związku wspierania ubogich wybiera—z reguły ze swego grona — przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego. Przewodniczącemu może być przyznane odszkodowanie za koszty związane z wykonywaniem urzędu. Wybory odbywają się podług odpowiednich przepisów ustaw o organizacji gmin. Odnośnie do zarządu wspólnej opieki nad ubogimi przysługują, stosownie do ustaw o organizacji gmin, reprezentacji zbiorowego związku wspierania ubogich prawa reprezentacji gminnej (zgromadzenia gminnego), przewodniczącemu zaś tego związku — prawa naczelnika gminy (zwierzchności gminnej). Rozdział kosztów wspólnej opieki nad ubogimi na poszczególne gminy i obszary dworskie następuje stosownie do przypadającego na nie podatku klasowego i dochodowego, połowy podatku przemysłowego, oraz połowy podatku gruntowego i budynkowego. Dochodu, który wpływa z posiadłości gruntowej, położonej poza związkiem, lub z przemysłu, prowadzonego poza obrębem tego związku, nie należy uwzględniać przy obliczeniu.

Dochód, jaki uzyskują osoby, mieszkające poza okręgiem zbiorowego związku wspierania ubogich, wliczając osoby prawne, towarzystwa akcyjne i spółki ak-

cyjne komandytowe, z posiadłości gruntowej, położonej w obrębie tego okręgu, lub z przemysłu, prowadzonego w tym okręgu, oblicza się odnośnie do podatku klasowego i dochodowego osobno.

Poszczególnym gminom pozostawione jest ściągnięcie przypadającej z podziału na nie kwoty kosztów według przepisów ustaw o organizacji gmin.

§ 11. Związki komunalne (burmistrzostwa, urzędy, gminy zbiorowe), składające się z większej ilości gmin albo obszarów dworskich, obecnie jeszcze nie stanowiące jednolitego miejscowego związku wspierania ubogich, mogą być za zgodą sejmiku powiatowego, w trybie, jaki jest przepisany dla powzięcia uchwał o wspólnych sprawach tych związków, zorganizowane jako zbiorowe związki wspierania ubogich. Postanowienia ustaw o zarządzie wspólnych spraw wyżej wspomnianych komunalnych związków mają wtedy zastosowanie również do zarządu wspólnej opieki nad ubogimi.

§ 12. Gminy albo obszary dworskie, które nie należą do jednego ze związków, wspomnianych w §§ 9 i 11, mogą być na zasadzie wzajemnego porozumienia zorganizowane jako zbiorowe związki wspierania ubogich, albo włączone do istniejącego zbiorowego związku wspierania ubogich. Sposób powzięcia uchwały co do wspólnych spraw, reprezentacji zbiorowego związku wspierania ubogich nazewnątrz, formy zarządu i sposobu ściągania kosztów wspólnej opieki nad ubogimi należy w tym wypadku uregulować w drodze statutu, który winien być zatwierdzony przez rząd obwodowy.[1])

---

[1]) Obecnie zatwierdzenie statutu należy do wojewody przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) Zob. § 40 ustęp pierwszy ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]*, art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia

§ 13. Postanowienia §§ 3—5, dotyczące utworzenia osobnych deputacyj i obowiązku przyjęcia bezpłatnych stanowisk, jak również postanowienia § 6, mają zastosowanie także do zbiorowych związków wspierania ubogich i ich reprezentacji.

§ 14. Rozwiązanie zbiorowego związku wspierania ubogich może być dokonane tylko w trybie, przepisanym dla powzięcia uchwały co do wspólnych spraw, i jedynie za zgodą rządu obwodowego.[1])

§ 15. Każde zorganizowanie i każde rozwiązanie zbiorowego związku wspierania ubogich ma być podane do publicznej wiadomości w dzienniku urzędowym.[2])

d) Przekształcenie i miejscowe rozgraniczenie miejscowych związków wspierania ubogich, nie odpowiadających ustawie związkowej z dnia 6 czerwca 1870 r.

§ 16. Istniejące w niektórych częściach kraju miejscowe związki wspierania ubogich (komuny ubogich i t. d.), które nie odpowiadają przepisom ustawy związkowej z dnia 6 czerwca 1870 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie, mają być przekształcone w miejscowe związki wspierania ubogich stosownie do owej ustawy. Związki te otrzymują swoje miejscowe rozgraniczenie na podstawie uchwały komisyj, utworzyć się mających stosownie do § 18-go, z zastrzeżeniem zatwierdzenia przez

---

3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. *[27].*

[1]) Zob. [1]) do § 12-go.

[2]) Obecnie—w dzienniku wojewódzkim. Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1928 r. (Dz. U. R. P. z dnia 24 lipca 1928 r. Nr. 72, poz. 648).

rząd obwodowy[1]) po uprzedniem wysłuchaniu zainteresowanych. Miejscowe rozgraniczenie dokonywa się w ten sposób, że te związki, które już teraz obejmują więcej całych gmin albo obszarów dworskich, mają być zorganizowane jako zbiorowe związki wspierania ubogich stosownie do § 10-go niniejszej ustawy.

§ 17. Majątek wspomnianych w § 16-ym miejscowych związków wspierania ubogich (komun ubogich i t. d.) przechodzi celem użycia stosownie do przeznaczenia na nowo utworzyć się mające miejscowe związki wspierania ubogich, z zachowaniem wszystkich istniejących praw towarzystw religijnych, fundacyj i innych osób prawnych, oraz z zastrzeżeniem dla nich drogi prawa.

Prawa udziału nowo utworzyć się mających miejscowych związków wspierania ubogich do wyżej wspomnianego majątku regulują się — w braku szczególnych tytułów prawnych albo innego porozumienia uczestników — przedewszystkiem podług tej normy, podług jakiej uczestnicy przyczynili się do tego majątku przeciętnie w ciągu ostatnich 10 lat, a jeżeli takiej normy nie można ustalić — według liczby ludności.

Podział majątku ubogich oddzielnie dotąd zarządzanego jest tylko wtedy dopuszczalny, jeżeli podług rozstrzygnięcia wydać się mającego przez rząd obwodowy[1]) jest zgodny z celami majątku ubogich stosownie do jego przeznaczenia. Gdzie podział nie odbywa się, może być zorganizowany wspólny zarząd stosownie do §§ 10, 12 i 13.

---

[1]) Atrybucje prezesów regencyj przekazane zostały wojewodom. Zob. art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385).

§ 18. Celem wykonania przepisów §§ 16 i 17 potrzebne uregulowanie stosunków majątkowych dokonywa się przez komisje, składające się z przewodniczącego, mianowanego przez naczelnego prezesa,[1]) i z 2 albo 4 członków wybrać się mających stosownie do uchwały reprezentacji prowincjonalnej.[2]) Reprezentacja prowincjonalna postanawia o ilości ustanowić się mających komisyj. Przeciw uchwałom komisyj pozostaje zainteresowanym zastrzeżona droga prawa.

e) Miejscowe władze dla spraw ubogich, które mają być zniesione.

§ 19. Znosi się niniejszem te szczególne władze (komisje ubogich, komisje szpitalne, zarządy ubogich, rady opiekuńcze i t. d.), które istnieją w niektórych częściach kraju[1]) dla zarządu miejscowej opieki nad ubogimi obok władz gminnych, zorganizowanych stosownie do ustaw o organizacji gmin. Na te ostatnie przechodzą wszystkie prawa i obowiązki wyżej wspomnianych szczególnych władz dla spraw ubogich, wypływające z ustaw, rozporządzeń i innych tytułów, w szczególności pozostający pod ich zarządem majątek, o ile tenże dotąd miał być używany na określone cele fundacyjne, ma być nadal w taki sposób używany.

§ 20. O ile dotąd[3]) fundusze ubogich i zakłady ubogich, które są przeznaczone na cele ubogich większej ilości gmin, były zarządzane niepodzielnie przez wła-

---

[1]) Atrybucje naczelnego prezesa przekazane zostały wojewodzie. Zob. art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385).

[2]) Obecnie — sejmiku wojewódzkiego.

[3]) Zdanie, dotyczące Kolonji, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

dze dla spraw ubogich, które w myśl § 19 mają być zniesione, wchodzą w zastosowanie przepisy §§ 21 do 23.

§ 21. Jeżeli fundusze ubogich i zakłady ubogich są przeznaczone na cele ubogich większej ilości gmin wiejskich, zarząd niemi przechodzi na te władze, które podług przepisów o organizacji gmin są zorganizowane dla zarządu wspólnych spraw gmin wiejskich.[1])

§ 22. Jeżeli fundusze ubogich i zakłady ubogich są przeznaczone na cele ubogich większej ilości gmin miejskich albo na cele ubogich gmin miejskich i wiejskich, zarząd niemi przechodzi na władzę tej gminy, w której władza dla spraw ubogich, która ma być zniesiona, ma swoją siedzibę. W wypadkach tego rodzaju ma być przyznany zainteresowanym innym gminom współudział w zarządzie funduszami ubogich i zakładami ubogich, stosownie do przepisów §§ 10, 12, 13.

§ 23. Celem wykonania przepisów §§ 19 — 22 potrzebne uregulowanie dokonywa się stosownie do przepisów §§ 17 i 18.

§ 24. Przy towarzystwach religijnych, fundacjach i innych osobach prawnych pozostaje we wszystkich wypadkach zarząd należącego do nich majątku ubogich, o ile zarząd ten obecnie jeszcze nie przeszedł na władze ubogich, które mają być zniesione stosownie do § 19-go. O ile towarzystwom religijnym, fundacjom i innym osobom prawnym już podług dotychczasowych ustaw przysługuje roszczenie o zwrot majątku, który przeszedł pod zarząd władz ubogich, które mają być zniesione, pozostaje im zastrzeżone dochodzenie tego roszczenia w drodze prawa.

---

[1]) Dalszą część § 21, jako dotyczącą prowincji nadreńskiej, opuszcza się.

f) Prawo nadzoru rządu państwowego.

§ 25. Rządowi państwowemu przysługuje stosownie do ustaw o organizacji gmin nadzór nad zarządem miejscowych związków wspierania ubogich.

Rząd państwowy ma w szczególności także w wypadkach §§ 19 i nast. czuwać nad tem, ażeby majątek ubogich został użyty stosownie do jego przeznaczenia.

B. Krajowe związki wspierania ubogich.

§ 26. Istniejące krajowe związki wspierania ubogich w ich obecnych granicach narazie zatrzymuje się.[1])

§ 27. Granice krajowych związków wspierania ubogich mogą być zmienione za zgodą uczestników a, gdzie dla okręgu krajowego związku wspierania ubogich nie istnieje osobna reprezentacja—za zgodą reprezentacji prowincjonalnej,[2]) w drodze królewskiego rozporządzenia.[3]) Bez tej zgody dopuszczalna jest taka zmiana tylko w drodze ustawodawczej.

§ 28. Zarząd spraw tych krajowych związków wspierania ubogich, które składają się tylko z jednej gminy, odbywa się podług przepisów obowiązujących dla zarządu spraw gmin.

We wszystkich innych wypadkach zarząd spraw krajowych związków wspierania ubogich będzie przekazany królewskiem rozporządzeniem,[3]) o ile się to dotąd jeszcze nie stało, właściwym powiatowym, względnie prowincjonalnym i stanowo-komunalnym związkom i ich organom stosownie do obowiązujących ustaw organizacyjnych dla tych związków i ich organów. Aż do wydania odnośnego królewskiego rozporządzenia[3])

[1]) Następne przepisy § 26-go, jako nie dotyczące woj. poznańskiego i pomorskiego, opuszcza się.

[2]) Obecnie — sejmiku wojewódzkiego.

[3]) Podług art. 14-go ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r.

pozostają wszędzie w mocy obowiązujące obecnie przepisy o zarządzie.[1])

§ 29. Koszty, które mają być pokryte celem wypełnienia obowiązków krajowych związków wspierania ubogich, rozdziela się na właściwe powiaty w stosunku do państwowych podatków bezpośrednich w tych powiatach (§ 70), o ile reprezentacja krajowego związku wspierania ubogich, za zgodą ministrów spraw wewnętrznych i skarbu, nie postanowi innego sposobu pokrycia. Reprezentacjom powiatów pozostawia się decyzję o sposobie ściągania kwoty kosztów na nie przypadającej.[2])

§ 30. Przepisy § 29 wchodzą w życie w prowincjach poznańskiej, śląskiej dopiero z dniem 1 stycznia 1873 r.[3]). Z dniem tym tracą moc w prowincji śląskiej obecnie tam obowiązujące ustawowe przepisy, dotyczące pobierania opłat od spadków i zmian posiadania na rzecz opieki krajowej nad ubogimi i nad korygendami.

---

o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511):

„O ile w ustawach sejmowych lub dotychczasowych rozporządzeniach Rządu, względnie poszczególnych ministrów nie postanowiono inaczej, kompetencje, przekazane w ustawodawstwie obowiązującem w b. dzielnicy pruskiej, b. najwyższym czynnikom zwierzchnim lub centralnym władzom, w ustroju Rzeczypospolitej Polskiej nie przewidzianym, przysługują Radzie Ministrów,....."

[1]) Końcowe słowa § 28-go, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[2]) Zob. § 44 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych. *[24].*

Następne dwa ustępy § 29-go, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[3]) Prowincje pruską, brandenburską, pomorską, saską, westfalską i nadreńską, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

OBOWIĄZKI I PRAWA KRAJOWYCH ZWIĄZKÓW WSPIERANIA UBOGICH.

§ 31. Krajowe związki wspierania ubogich[1]) są obowiązane postarać się o opiekę w odpowiednich zakładach w celu umieszczenia, leczenia i pielęgnacji potrzebujących pomocy umysłowo-chorych, idjotów, epileptyków, głuchoniemych i niewidomych, o ile ci potrzebują opieki zakładowej.[2])

---

[1]) Wyrazy dotyczące Prus Wschodnich, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[2]) Poznański krajowy związek wspierania ubogich, względnie wojewódzki związek komunalny, posiada następujące zakłady:

1. lecznicze: dla umysłowo chorych: w Dziekance, Owińskach i Kościanie, dla matołków nieletnich: w Owińskach, schronisko dla alkoholików: w Gościejewie, sanatorjum dla piersiowo chorych: w Smukale, klinika dla kobiet i szkoła położnych: w Poznaniu;

2. wychowawcze: w Cerekwicy, Szubinie i dla młodzieży zaniedbanej — w Antoniewie;

3. dla młodzieży ociemniałej i głuchoniemej: w Bydgoszczy — dla ociemniałych, w Poznaniu i Kościanie — dla głuchoniemych;

4. dla starców i nieuleczalnie chorych: zakład dla ubogich krajowych w Śremie;

5. zakłady pracy: dom pracy przymusowej dla korygendów — w Bojanowie, dom pracy dobrowolnej — w Łaskach.

Pomorski krajowy związek wspierania ubogich, względnie wojewódzki związek komunalny, posiada następujące zakłady:

1. lecznicze: zakłady psychjatryczne w Kocborowie i Świeciu, oraz oddział psychjatryczny — w Wejherowie;

2. wychowawcze: zakład dla nieletnich, potrzebujących opieki wychowawczej — w Chojnicach;

3. dla dzieci głuchoniemych: zakład dla głuchoniemych w Wejherowie;

4. dla starców: zakład dla ubogich krajowych w Chojnicach;

5. zakłady pracy: dla korygendów dorosłych i nieletnich w Chojnicach.

Do przyjęcia i umieszczenia, do udzielenia kuracji i pielęgnacji jest przedewszystkiem obowiązany ten krajowy związek wspierania ubogich, do którego należy miejscowy związek wspierania ubogich, obowiązany do tymczasowego wsparcia.

Ten krajowy związek wspierania ubogich może żądać przejęcia potrzebującego pomocy, jak również zwrotu poniesionych kosztów opieki i transportu, od tego krajowego związku wspierania ubogich, do którego należy miejscowy związek wspierania ubogich, obowiązany ostatecznie do wsparcia.[1])

§ 31a. Ogólne koszty zarządu zakładów i koszty sprawionego przez sam zakład pogrzebu ponosi krajowy związek wspierania ubogich. Krajowy związek wspierania ubogich jest uprawniony, o ile nie idzie o potrzebującego pomocy ubogiego krajowego,[2]) z zastrzeżeniem odmiennej umowy, żądać zwrotu innych kosztów od obowiązanego ostatecznie do wsparcia miejscowego związku wspierania ubogich. Zwrot następuje za pośrednictwem powiatu, do którego należy ten miejscowy związek wspierania ubogich; powiat jest obowiązany udzielić miejscowemu związkowi wspierania ubogich conajmniej dwie trzecie przez ten ostatni pokryć się mających kosztów, jako zapomogę.[3])

---

[1]) Treść § 31 podana jest w brzmieniu art. I. ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. (Zb. u. pr. str. 300).

[2]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

[3]) Z uwagi na ustęp pierwszy § 31-go krajowy związek wspierania ubogich może żądać zwrotu kosztów utrzymania w zakładzie krajowym od obowiązanego miejscowego związku wspierania ubogich tylko wówczas, o ile odnośna osoba rzeczywiście potrzebuje wsparcia publicznego i nie posiada własnych środków finansowych do utrzymania się w zakładzie. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 kwietnia 1924 r. L. rej. 1061/22).

Podług § 31 ustawy wykonawczej do przekazanych krajowym związkom wspierania ubogich dziedzin opieki społecznej należy w pierwszym rzędzie umieszczanie, leczenie i pie-

Zobowiązania, opierające się na szczególnych ustawowych postanowieniach lub tytułach, pozostają nienaruszone.

§ 31b. Przepisy o przyjęciu i zwolnieniu potrzebujących opieki zakładowej, jak również o wysokości zwró-

---

lęgnowanie potrzebujących opieki umysłowo-chorych w odpowiednich zakładach, o ile chorzy ci takiej opieki potrzebują. Powołanemi do stwierdzenia, czy chorzy potrzebują opieki w zakładzie, mogą być tylko lekarze. Jeżeli w danym wypadku potrzeba taka została stwierdzona przez lekarza urzędowego, zarzut, iż potrzeba nie zachodziła, nie jest uzasadniony. Z należnej krajowemu związkowi kwoty kosztów ponosi w myśl § 31a. — $^1/_3$ miejscowy związek wspierania ubogich, a $^2/_3$ powiat, do którego ten związek należy. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 8 listopada 1923 r. L. dz. S. 584/23 S. A. 2).

Krajowe związki wspierania ubogich są obowiązane w myśl § 31 ustawy wykonawczej do opiekowania się ubogimi umysłowo chorymi w odpowiednich zakładach, przyczem w myśl § 31a ogólne koszty zarządu i ewentualne koszty pogrzebu ponosi krajowy związek, resztę zaś kosztów (najwyżej 1/3) ponosi właściwy miejscowy związek wspierania ubogich. Krajowy związek wspierania ubogich w stosunku do miejscowego związku ma te same obowiązki, jak każdy inny związek, w szczególności obowiązany jest do stwierdzenia potrzeby lub kontynuowania wsparcia. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 24 stycznia 1924 r. L. dz. S. 82/24 S. A. 2).

Podług § 31 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. na krajowym związku wspierania ubogich ciąży obowiązek udzielania opieki zakładowej ubogim osobom umysłowo-chorym, głuchoniemym i t. d. Krajowy związek wspierania ubogich może żądać zwrotu kosztów utrzymania i pielęgnacji w zakładzie w myśl § 31a ustawy wykonawczej od miejscowego związku wspierania ubogich obowiązanego do ostatecznego ponoszenia kosztów. W stosunku do krajowego związku wspierania ubogich zobowiązany jest tylko miejscowy związek wspierania ubogich, który, jeżeli sądzi, że koszty winny zwrócić inne osoby czy instytucje, ma prawo regresu. Miejscowy związek wspierania ubogich jest obowiązany do całej sumy kosztów utrzymania i pielęgnacji, niezależnie od pretensji do powiatu o zapomogę w wysokości co najmniej 2/3 części kosztów. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 11 kwietnia 1924 r. L. dz. S. 244/24 S. A.).

cić się mających kosztów, mają być określone w regulaminach, które podlegają zatwierdzeniu właściwych ministrów.

§ 31c. Spory między miejscowemi związkami wspierania ubogich a powiatami, obowiązanemi do udzielenia zapomogi, podlegają rozstrzygnięciu w postępowaniu sporno-administracyjnem. Właściwym w pierwszej instancji jest wydział obwodowy,[1]) w drugiej — najwyższy sąd administracyjny.[2])

Krajowe związki wspierania ubogich są upoważnione do żądania kosztów utrzymania ubogich w zakładach dla umysłowo chorych od ostatecznie obowiązanego związku wspierania ubogich. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 20 marca 1924 r.).

Zmiany w systemie podatkowym, wprowadzone przez ustawę z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych, nie zmieniają w niczem obowiązku powiatów wobec miejscowych związków wspierania ubogich, wynikającego z § 31a ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. Również § 36 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie nie zmienia wyżej określonego obowiązku powiatów, gdyż przepis § 36 normuje jedynie obowiązek krajowego związku wspierania ubogich do wspierania miejscowych związków wspierania ubogich, które nie są w stanie spełniać swych zobowiązań, nie zwalnia jednak wcale powiatów od obowiązku w myśl § 31a ustawy z dnia 8 marca 1871 r. częściowego pokrywania wymienionych w tym paragrafie wydatków miejscowego związku wspierania ubogich. Obowiązek ten nie jest także uzależniony od istnienia przewidzianej w § 35 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. taryfy dla obliczania wysokości podlegających zwrotowi pretensyj związków wspierania ubogich. Gdyby nawet takiej taryfy nie było, okoliczność ta dla obowiązku wynikającego z § 31a ustawy z dnia 8 marca 1871 r. byłaby obojętna. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 14 października 1927 r. L. rej. 173/26).

[1]) Obecnie — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 ustęp pierwszy i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. *[27]*.

[2]) Obecnie — Najwyższy Trybunał Administracyjny. Zob.

Zresztą pozostają w mocy przepisy ustawy państwowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie z dnia 6-go czerwca 1870 r.

§ 31d. Powiaty wiejskie i miejskie, jak również miejscowe związki wspierania ubogich, które dotąd już w dostatecznej mierze postarały się o jeden z tych działów opieki nad ubogimi, które mają być objęte bezpośrednio przez krajowe związki wspierania ubogich, nie mogą być, jak długo taki wypadek zachodzi, wbrew swej woli zobowiązane do udziału w odnośnem urządzeniu krajowego związku wspierania ubogich albo do przyczyniania się do ponoszenia kosztów tego urządzenia.

Powiaty wiejskie i miejskie mogą za zezwoleniem naczelnego prezesa[1]) także na przyszłość objąć we własnych zakładach opiekę nad potrzebującymi pomocy chorymi umysłowo, idjotami, epileptykami, głuchoniemymi i ociemniałymi.

Potrzebne w celu wykonania powyższych przepisów uregulowanie stosunków przeprowadzić ma, bez ujmy dla jakichkolwiek prywatnych praw osób trzecich, naczelny prezes.[1])

---

ustęp drugi art. 17 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385), rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 6 kwietnia 1920 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 29 kwietnia 1920 r. Nr. 18, poz. 174) i art. 35 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najw. Tryb. Administracyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 14-go lipca 1926 r. Nr. 68, poz. 400).

[1]) Obecnie — wojewoda. Zob. art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego 1928 r. Nr. 11, poz. 86).

Spory, które przytem powstają, podlegają rozstrzygnięciu najwyższego sądu administracyjnego.[1])

W wypadkach ustępów 1 i 2 powiaty wiejskie ponoszą same ogólne koszty zarządu i mogą pociągać miejscowe związki wspierania ubogich do ponoszenia najwyżej do jednej trzeciej części innych kosztów (§ 31a).

§ 31e. Krajowe związki wspierania ubogich, powiaty i związki komunalne, składające się z większej ilości gmin i obszarów dworskich, są także i nadal uprawnione do bezpośredniego objęcia opieki nad słabowitymi starcami.

To samo uprawnienie przysługuje powiatom i wymienionym w ustępie 1 związkom komunalnym w stosunku do potrzebujących pomocy chorych.[2])

§ 32. Istniejące już w niektórych częściach kraju związki gmin i obszarów dworskich celem pokrywania kosztów poszczególnych gałęzi publicznej opieki nad ubogimi (nadzwyczajny ciężar opieki nad ubogimi) pozostają jako takie utrzymane; odnośnie do zarządu spraw tych związków mają odpowiednie zastosowanie §§ 9, 10, 13 do 15.

---

[1]) Obecnie — Najwyższy Trybunał Administracyjny. Zob. ustęp drugi art. 17-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385), rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 6 kwietnia 1920 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 29 kwietnia 1920 r. Nr. 18, poz. 174) i art. 35 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 14 lipca 1926 r. Nr. 68, poz. 400).

[2]) §§ 31, 31a, 31b, 31c, 31d i 31e wprowadzone zostały artykułem I ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. (Zb. u. pr. str. 300).

W sprawie wykonania ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. zob. okólnik pr. ministra spraw wewnętrznych z dnia 15 września 1891 r. i regulamin z dnia 7 marca 1893 r. dla prowincji poznańskiej (Dz. urz. poznański z 1893 r. str. 188, z 1897 r. str. 316 i z 1901 r. str. 282, oraz Dz. urz. bydgoski z 1893 r. str. 219, z 1897 r. str. 397 i z r. 1901 str. 202).

Bez zgody zainteresowanych utworzenie takich związków w przyszłości nie ma miejsca.[1])

§ 33. Istniejące w niektórych częściach kraju zobowiązania państwa do pokrywania kosztów poszczególnych gałęzi publicznej opieki nad ubogimi uchyla się o tyle, o ile zobowiązania nie polegają na szczególnych tytułach prawnych.

[2])

§ 34. Krajowe związki wspierania ubogich są uprawnione do przekazania, za odszkodowaniem, osób, podlegających ustawowo ich opiece, temu miejscowemu związkowi wspierania ubogich, który według § 28 ustawy związkowej z dnia 6 czerwca 1870 r. jest obowiązany do ich tymczasowego wsparcia.

Krajowe związki wspierania ubogich są obowiązane do przyjęcia, za odszkodowaniem, w swych domach ubogich, o ile na to pozwala miejsce, osób, podlegających ustawowo opiece miejscowych związków wspierania ubogich, na wniosek tych związków.

§ 35. Miarodajne taryfy dla kwoty roszczeń związków wspierania ubogich o zwrot ustanowi minister spraw wewnętrznych, po wysłuchaniu reprezentacji prowincjonalnej, względnie komunalnych sejmików kra-

---

[1]) Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o związkach międzykomunalnych. (Dz. U. R. P. z dnia 26 marca 1928 r. Nr. 39, poz. 386).

W szczególności: Podług art. 44 punkt a) ustrój związków, utworzonych na zasadzie pruskiej ustawy z dnia 19 lipca 1911 r. o związkach celowych (Zb. u. pr. str. 115) należy — o ile związki te nadal utrzymane być mają — przystosować do zasad, ustalonych w rozporządzeniu z dnia 22 marca 1928 r., a podług punktu a) art. 47-go z dniem wejścia w życie rozporządzenia z dnia 22 marca 1928 r. traci moc obowiązującą pruska ustawa z dnia 19 lipca 1911 r. o związkach celowych (Zb. u. pr. str. 115).

[2]) Ustęp drugi § 33-go, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

jowych.[1]) Obecnie obowiązujące taryfy pozostają w mocy, dopóki nie zostaną zmienione w sposób wyżej określony.[2])

§ 36. Krajowe związki wspierania ubogich są obowiązane udzielić zapomogi tym należącym do ich okręgu miejscowym związkom wspierania ubogich, które nie mają środków do wypełnienia ciążących na nich obowiązków. Czy i jaka zapomoga ma być udzielona, decyduje ostatecznie, po wysłuchaniu sejmiku powiatowego, deputacja dla spraw swojszczyzny,[3]) do której okręgu należy odnośny miejscowy związek wspierania ubogich. Zapomoga może być udzielona w gotówce albo przez oddanie do dyspozycji zakładów opiekuńczych, albo w inny odpowiedni sposób.[4])

---

[1]) Obecnie — sejmików wojewódzkich.

[2]) Zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. *[7]* i rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 lutego 1929 r. *[8]*.

[3]) Zob. § 42 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]*, podług którego zażalenia miejscowych związków wspierania ubogich na zarządzenia krajowych związków wspierania ubogich co do tego, czy, w jakiej wysokości i w jaki sposób winny być udzielone zapomogi, podlegają ostatecznej uchwale rady prowincjonalnej.

Obecnie załatwienie tych zażaleń należy — do wojewody przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej). Zob. art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. w sprawie utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych *[25]* oraz art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[4]) Zob. § 8 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

W sprawie zasiłków dla powiatów i gmin z dotacji ze Skarbu Państwa zob. odsyłacze do tytułu regulaminu z dnia 25 listopada 1925 r. *[9]*.

Ustęp drugi § 36-go, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

Ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z dnia 26 wrze-

§ 37. Jeżeli niemiec,[1]) który nie ma żadnej siedziby uzasadniającej wsparcie, musi być na żądanie zagranicznych władz państwowych (§ 33 ustawy związkowej) przejęty z zagranicy i jeżeli przy przejęciu zachodzi wypadek potrzeby pomocy, albo taki wypadek nastąpi w ciągu siedmiu dni po dokonaniu przejęcia, obowiązek przejęcia potrzebującego pomocy ciąży na tym krajowym związku wspierania ubogich, na którego obszarze

---

śnia 1923 r. Nr. 94, poz. 747) daje krajowym związkom komunalnym: poznańskiemu i pomorskiemu prawo do żądania od Skarbu Państwa dotacji, odpowiadającej ustępowi drugiemu art. 35, oraz do jej obliczenia i wypłaty stosownie do ustawy „waloryzacyjnej" z dnia 6 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z dnia 15 grudnia 1923 r. Nr. 127, poz. 1044). (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 22 grudnia 1927 r. L. rej. 415/24).

Zmiany w systemie podatkowym, wprowadzone przez ustawę z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych, nie zmieniają w niczem obowiązku powiatów wobec miejscowych związków wspierania ubogich, wynikającego z § 31a. ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. Również § 36 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie nie zmienia wyżej określonego obowiązku powiatów, gdyż przepis § 36 normuje jedynie obowiązek krajowego związku wspierania ubogich do wspierania miejscowych związków wspierania ubogich, które nie są w stanie spełniać swych zobowiązań, nie zwalnia jednak wcale powiatów od obowiązku w myśl § 31a ustawy z dnia 8 marca 1871 r. częściowego pokrywania wymienionych w tym paragrafie wydatków miejscowego związku wspierania ubogich. Obowiązek ten nie jest także uzależniony od istnienia przewidzianej w § 35 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. taryfy dla obliczania wysokości podlegających zwrotowi pretensyj związków wspierania ubogich. Gdyby nawet takiej taryfy nie było, okoliczność ta dla obowiązku wynikającego z § 31a ustawy z dnia 8 marca 1871 r. byłaby obojętna. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 14 października 1927 r. L. rej. 173/26).

[1]) Podług art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) dotychczasowe ustawy niemieckie należy analogicznie stosować, tak np. wyraz „niemiec" należy zastąpić określeniem „obywatel państwa polskiego".

potrzebujący pomocy miał swą ostatnią siedzibę uzasadniającą wsparcie. Jeżeli taka siedziba uzasadniająca wsparcie nie da się ustalić, do ponoszenia kosztów jest obowiązany ten krajowy związek wspierania ubogich, w którego okręgu nastąpiła potrzeba wsparcia.

§ 38. Krajowe związki wspierania ubogich są obowiązane osoby w ich okręgu przyaresztowane, na zasadzie postanowień §§ 361 nr. 3 do 8 kodeksu karnego Związku północno-niemieckiego z dnia 31 maja 1870 r.[1]) zasądzone i, po odcierpieniu kary, przekazane policyjnej władzy krajowej, umieścić w domu pracy, na skutek opiewającej w tym kierunku uchwały tej władzy. Koszty transportu wymienionych osób z więzienia sądowego do domu pracy, jak również koszty udzielić się mającej im niezbędnej dla celów tego transportu odzieży, obciążają państwo, koszty zaś utrzymania w zakładzie i koszty odzieży udzielonej w razie potrzeby przy uwolnieniu z zakładu, oraz koszty powstałe na wypadek pogrzebu, ponosić mają krajowe związki wspierania ubogich o tyle, o ile koszty te nie są pokryte z zarobku przypadającego z pracy.[2])

§ 39. Związki wspierania ubogich, o ile taki wypadek dotąd jeszcze zachodzi, nie są odtąd więcej obowiązane do ponoszenia kosztów wykonania sądownie orzeczonych kar na wolności względem osób, wymienionych w § 38.

---

[1]) Zob. *[17]*.

[2]) Zarządzenie pr. ministra spraw wewnętrznych z dnia 31 sierpnia 1907 r. (Dz. min. dla ogóln. wewn. admin. w kr. pr. państwach str. 278) postanawia, iż na podstawie § 38 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. koszty oczyszczenia korygendów ponosi krajowy fundusz policyjny.

POSTĘPOWANIE W SPRAWACH SPORNYCH ZWIĄZKÓW WSPIERANIA UBOGICH.

§§ 40—48.[1])

§ 49. Deputacja dla spraw swojszczyzny[2]) jest upoważniona do zarządzenia badań na miejscu, do wzywania świadków i znawców i przesłuchiwania pod przysięgą, wogóle do badania w całej pełni przedstawionego dowodu.

W sprawie obowiązku zeznawania w charakterze świadka lub znawcy mają zastosowanie odpowiednie przepisy cywilnych ustaw procesowych. Deputacja[2]) orzeka o karach, jakie mają być nałożone w wypadku nieposłuszeństwa, z zastrzeżeniem dopuszczalnego do urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny[3]) rekursu w ciągu dni czternastu po doręczeniu decyzji o nałożeniu kary.

§§ 50—56.[4])

§ 57. O ile organizacja albo miejscowe rozgraniczenie poszczególnych związków wspierania ubogich

---

[1]) §§ 40 — 48 zostały uchylone ustępem pierwszym § 158-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195).

[2]) Podług ustępu 3 § 7-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* — wydział obwodowy, obecnie — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[3]) Zob. § 78 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. *[23]*.

[4]) §§ 50 — 56 zostały uchylone ustępem 1-ym § 158-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195).

jest przedmiotem sporu, rozstrzygnięcie deputacji[1]) jest ostateczne. Poza tem służy przeciw jej rozstrzygnięciu, z wyłączeniem wszelkich innych środków prawnych, odwołanie do urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny.[2])

---

[1]) Zob. część pierwszą § 41 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]* Podług ustępu 3-go § 7-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* — wydział obwodowy.

W miejsce wydziału obwodowego podług art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. część drugą § 41 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

Podług § 1-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 1 lipca 1921 r. o przekazaniu właściwości urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny w Berlinie senatowi administracyjnemu sądu apelacyjnego w Poznaniu *[26]*, „właściwość urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny (Bundesamt für Heimatwesen) w Berlinie, określona w §§ 57 i 59 pruskiej ustawy wykonawczej do niemieckiej ustawy związkowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie — z dnia 8 marca 1871 r. (Zb. u. pr. str. 130), przechodzi dla ziem b. dzielnicy pruskiej na sąd apelacyjny (senat administracyjny) w Poznaniu."

Podług art. 35-go ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 14 lipca 1926 r. Nr. 68, poz. 400):

„Aż do utworzenia sądownictwa administracyjnego niższego stopnia na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej istniejące w b. dzielnicy pruskiej sądownictwo administracyjne (orzecznictwo w postępowaniu sporno-administracyjnem) pozostawia się nienaruszone z tą zmianą, że kompetencje senatu administracyjnego sądu apelacyjnego w Poznaniu przechodzą na Najwyższy Trybunał Administracyjny.

Do spraw, nie objętych właściwością istniejącego w b. dzielnicy pruskiej sądownictwa administracyjnego, stosują się przepisy ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r., o ile sprawy nie są załatwione w I instancji przez organa kolegjalne zarządu ogólnego poza postępowaniem uchwałowem (ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. Zb. u. pr. str. 195)."

§ 58. We wszystkich sprawach spornych między pruskiemi związkami wspierania ubogich[1]) przegrywająca strona jest obowiązana zwrócić stronie przeciwnej powstałe dla niej w instancji odwoławczej gotówkowe wydatki, jak również należności prawnika, zastępującego ją na publicznem posiedzeniu urzędu związkowego.

§ 59. Przeciw zarządzeniom, wymienionym w § 56 ustawy związkowej, służy odwołanie do urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny[2]) także w tych wypadkach, w których istnieje spór między dwoma pruskiemi związkami wspierania ubogich.[1])

Jeżeli związek wspierania ubogich nie może ponieść w całości lub w części nałożonych mu ostatecznie do zapłaty i zwrotu kosztów i należności (§ 59 ustawy związkowej), kosztów postępowania nie liczy się, a wydatki i należności musi pokryć właściwy krajowy związek wspierania ubogich.

§ 60. W każdym powiecie tworzy się komisję,[3]) która we wszystkich sporach, w których miejscowy związek wspierania ubogich ma pretensję do innego pruskiego związku wspierania ubogich,[1]) musi podjąć się, na wniosek obu stron spór wiodących, pojednawczego rozstrzygnięcia, a na wniosek jednej strony, która z takim wnioskiem wystąpi, zanim spór rozpocznie się w deputacji[4]) — próby ugodowego pojednania.

[5])

---

[1]) T. j. obecnie między związkami wspierania ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego.

[2]) Zob. [2]) do § 57.

[3]) Podług Nr. 1. § 43-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]* — wydział powiatowy (miejski), którego uchwały w myśl końcowego ustępu § 43-go są ostateczne.

[4]) Zob. [1]) do § 57.

[5]) Ustępy 2 i 3 § 60-go, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

§ 61. Do postępowania komisyj[1]) mają zastosowanie §§ 46, 49, 50, 52 i 54[2]) z tem, że o karze, określonej w § 49, orzeka komisja,[1]) a rekurs przysługuje — do deputacji dla spraw swojszczyzny.[3]) Wszystkie inne części postępowania reguluje komisja[1]) w każdym poszczególnym wypadku. W szczególności może ona w każdem stadjum postępowania podjąć próbę ugodowego pojednania.

§ 62. Komisja[1]) rozstrzyga ostatecznie z wykluczeniem wszelkiego odwołania. Rozstrzygnięcie następuje bez należytości i stempla; należy jednak na stronę przegrywającą nałożyć wydatki gotówkowe postępowania i strony wygrywającej, atoli z wyłączeniem należności pełnomocnika.

Wydatki gotówkowe, jakie mają być zwrócone, ustala komisja[1]) ostatecznie.

Rozstrzygnięcie komisyj,[1]) jak również ugody, stwierdzone przez te komisje urzędownie, są wykonalne w drodze administracyjnej.

§ 63. Roszczenia o wsparcie ubogi nie może nigdy dochodzić przeciwko związkowi wspierania ubogich na zwykłej drodze prawa, lecz tylko przed władzą administracyjną, której obowiązkiem jest nie dopuszczać do roszczeń, które wychodzą ponad konieczną potrzebę.[4])

PUBLICZNE WSPARCIE POTRZEBUJĄCYCH POMOCY CUDZOZIEMCÓW.

§ 64. Każdy cudzoziemiec, jak długo jest mu

---

[1]) Zob. [3]) do § 60.

[2]) §§ 46, 50, 52 i 54 zostały uchylone ustępem 1 § 158-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. (Zb. u. pr. str. 195).

[3]) Zob. [1]) do § 57.

[4]) Zob. § 41-y ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. *[24].* Ustęp drugi § 63-go, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

dozwolony pobyt w kraju, ma być traktowany na równi z niemcem[1]) pod względem:

a) rodzaju i wysokości publicznego wsparcia, które w razie potrzeby pomocy ma być udzielone,

b) nabycia i utraty siedziby uzasadniającej wsparcie.[2])

STOSUNEK ZWIĄZKÓW WSPIERANIA UBOGICH DO ZOBOWIĄZANYCH Z JAKIEGOKOLWIEK TYTUŁU I DO WŁADZ.

§ 65. Na wniosek związku wspierania ubogich, który musi wspierać potrzebującego pomocy,[3]) na podstawie uchwały władzy administracyjnej, opatrzonej w powody, po wysłuchaniu zainteresowanych, osoby, obowiązane do wspierania podług przepisów ustawy cywilnej, mogą być zmuszone do udzielenia potrzebującemu pomocy potrzebnego bieżącego wsparcia, stosownie do ich ustawowego obowiązku. Do ojca dziecka nieślubnego

---

[1]) Zob. [3]) do § 1 nin. ustawy.

[2]) Do § 64-go zob. § 60 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

[3]) Dla potrzeby udzielenia wsparcia decydującem jest nie trwała niemożność ubogiego, względnie zobowiązanego do utrzymywania go, zapewnienia niezbędnych warunków życia, lecz sama chociażby chwilowa tylko potrzeba pomocy. Opuszczone przez rodziców i do tego chore dzieci potrzebują natychmiastowej pomocy. Dlatego też twierdzenie, iż potrzeba wsparcia udzielonego dzieciom przez związek wspierania ubogich miejsca pobytu dzieci nie zachodziła, ponieważ rodzice ich mogli na nie zapracować, jest niesłuszne. Zresztą, gdyby nawet przyjąć, że rodzice są w stanie dzieci swe utrzymać, roszczenie do nich z tego powodu na podstawie § 65 ustęp pierwszy ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. przysługuje związkowi wspierania ubogich ostatecznie do wsparcia obowiązanemu, a w żadnym razie nie związkowi wspierającemu tymczasowo. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 lipca 1925 r. L. dz. S. 597/25 S. A.).

przepis ten ma zastosowanie tylko o tyle, o ile on swoje ojcostwo podług § 1718 u. c. uznał albo jego obowiązek utrzymania został ustalony w wykonalnym tytule.[1])

Powzięcie uchwały należy do landrata [2]) tego powiatu,[3]) w którego okręgu ma zamieszkanie wchodzący w ra-

---

[1]) Ustęp 1 § 65 podano w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

Podług art. 3-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. w wypadkach art. 2-go tej ustawy nie mają zastosowania przepisy § 59-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*.

Podług ustępu pierwszego § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23-go lipca 1912 r. związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, ma prawo żądania, by władza administracyjna zmusiła osobę, obowiązaną do wspierania w myśl przepisów prawa cywilnego, do udzielenia potrzebującemu— pomocy w miarę ustawowego obowiązku. Wobec przepisów § 30-go i § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. oraz ustępu pierwszego § 65-go ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w brzmieniu art. 2-go ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. ma związek wspierania ubogich, udzielający wsparcia, dowolny wybór żądania zwrotu kosztów bądź od związku wspierania ubogich, bądź od osób do tego obowiązanych. W razie żądania zwrotu kosztów od obowiązanego związku wspierania ubogich, ten związek ma w myśl § 62-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. prawo regresu do osób do ponoszenia kosztów obowiązanych. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 20 marca 1924 r. L. rej. 1058/23).

[2]) Podług § 36 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195), względnie, o ile idzie o woj. poznańskie, podług art. IV § 1 ustawy z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108) landrat stał na czele administracji powiatu i zarazem był przewodniczącym wydziału powiatowego.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego 1928 r. Nr. 11, poz. 86).

Według § 43 Nr. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]* na miejsce landrata wprowadzono — wydział powiatowy.

[3]) Zdanie, dotyczące obwodu Sigmaringen, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

chubę członek rodziny potrzebującego pomocy, względnie, jeżeli gmina miejsca zamieszkania ani w sprawach komunalnych ani policyjnych nie podlega nadzorowi landrata—do zwierzchności gminnej.[1])

Jeżeli wspomniany członek rodziny nie ma w kraju żadnego miejsca zamieszkania, na miejsce władz miejsca zamieszkania wchodzą władze miejsca pobytu.

W wypadkach §§ 31, 31a, 31d, i 31e są także powiaty i inne tam określone związki komunalne uprawnione do żądania udzielenia potrzebnego bieżącego wsparcia od osób wymienionych w ustępie 1, stosownie do ich ustawowego obowiązku. Jeżeli co do wysokości tych kosztów nie dojdzie do porozumienia, na wniosek uprawnionych i po wysłuchaniu zainteresowanych wydział obwodowy[2]) orzeka ostatecznie z zastrzeżeniem zwykłej drogi prawa.[3])

Kwoty, co do których obie strony się ułożyły w formie dokonanej na piśmie, i kwoty ustalone przez wydział obwodowy[1]) podlegają ściągnięciu w drodze administracyjnego postępowania przymusowego.[3])

§ 66. Przeciw rozstrzygnięciu władzy administracyjnej (§ 65) przysługuje w ciągu 10 dni po doręczeniu tak wchodzącemu w rachubę członkowi ro-

---

[1]) Według § 43 Nr. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]* na miejsce zwierzchności gminy miejskiej wprowadzono—wydział miejski.

[2]) Podług art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* — wojewódzki sąd administracyjny.

Zob. art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[3]) Ustępy 4 i 5 zostały wprowadzone artykułem II ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. (Zb. u. pr. str. 300).

W sprawie wykonania ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. Zob.

dziny, jak zainteresowanemu związkowi ubogich rekurs do deputacji do spraw swojszczyzny,[1]) która, po wysłuchaniu strony przeciwnej, w drodze administracyjnej rozstrzyga ostatecznie. Obu stronom jest ponadto zastrzeżone dochodzenie ich praw w postępowaniu sądowem.[2])

§ 67. Rozstrzygnięcia władzy administracyjnej (§§ 65, 66) są tymczasowo i tak długo wykonalne, dopóki na wniesiony rekurs w drodze administracyjnej albo w drodze prawomocnego wyroku sądowego nie zostanie wydane inne zmieniające rozstrzygnięcie.

W ostatnim wypadku ma związek wspierania ubogich zwrócić pociągniętemu do świadczenia członkowi rodziny to, co dotąd wykonał, względnie to, co za wiele wykonał; w razie wzbraniania się ma być do tego zmuszony w drodze nadzoru.

Jeżeli jednak żądający takiego zwrotu nie wniósł skargi sądowej w ciągu sześciu miesięcy po doręczeniu zaskarżonej przez niego uchwały władzy administracyjnej, w takim wypadku może żądać zwrotu tylko tego, co za wiele wykonał za czas od wniesienia skargi.

§ 68. Zwrotu już wyłożonych kosztów wsparcia może żądać związek wspierania ubogich we wszyst-

---

okólnik pr. ministra spraw wewnętrznych z dnia 15 września 1891 r. i regulamin z dnia 7 marca 1893 r. dla prowincji poznańskiej. (Dz. urz. poznański z 1893 r. str. 188, z 1897 r. str. 316 i z 1901 r. str. 282 tudzież Dz. urz. bydgoski z 1893 r. str. 219, z 1897 r. str. 397 i z 1901 r. str. 202).

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 342).

[1]) Zob. § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*.

[2]) Podług ustępu końcowego § 43 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]*:

„Uchwały wydziału powiatowego (miejskiego) są, z zastrzeżeniem zwykłej drogi prawa w wypadku § 43 pod Nr. 2, ostateczne."

BIBLJOTEKA W. S. H. W POZNANIU

kich wypadkach, o ile nie mają zastosowania §§ 40 i następne,[1]) dotyczące postępowania w sprawach spornych związków wspierania ubogich, jedynie w drodze postępowania sądowego.

Roszczenie o zwrot w drodze postępowania sądowego w wypadkach §§ 31, 31a, 31d, 31e przysługuje także powiatom i innym tam wymienionym związkom komunalnym. Skarga dopuszczalna jest przeciw temu, kto otrzymał wsparcie i przeciw członkom jego rodziny, obowiązanym do utrzymania.[2])

SPECJALNE PRZEPISY DLA POSZCZEGÓLNYCH CZĘŚCI KRAJU I PRZEPISY KOŃCOWE.

§ 69. Za niemca potrzebującego pomocy i za niemiecki związek wspierania ubogich w myśl tej ustawy ma być uważany taki, który należy do terytorjum mocy obowiązującej ustawy związkowej z dnia 6 czerwca 1870 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie.[3])

§ 70. O ile rozdział kosztów, które według tej ustawy mają być ponoszone przez poszczególne związki, powiaty i gminy, następuje w stosunku do państwo-

---

[1]) §§ 40 — 48 i §§ 50 — 56 zostały uchylone § 158-ym ustęp 1 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195).

[2]) Ustęp drugi § 68 wprowadzony został artykułem III ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. (Zb. u. pr. str. 300).

W sprawie wykonania ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. zob. okólnik pr. ministra spraw wewnętrznych z dnia 15 września 1891 r. i regulamin z dnia 7 marca 1893 r. dla prowincji poznańskiej (Dz. urz. poznański z 1893 r. str. 188, z 1897 r. str. 316 i z 1901 r. str. 282, tudzież Dz. urz. bydgoski z 1893 r str. 219, z 1897 r. str. 397 i z 1901 r. str. 202).

[3]) Zob. § 1 nin. ustawy.

wych podatków bezpośrednich,[1]) wchodzą w zastosowanie następujące przepisy:

1.[2])

2. Grunty, oznaczone w § 4 lit. a) i b) ustawy o podatku gruntowym z dnia 21 maja 1861 r. (Zb. u. pr. str. 253), względnie także grunty, wymienione w § 3 ustawy o podatku gruntowym z dnia 11 lutego 1870 r. (Zb. u. pr. str. 85), pociąga się na podstawie tych kwot podatku gruntowego, które z tych gruntów miałyby być uiszczone, gdyby im nie służyło prawo do żądania uwolnienia od podatku gruntowego lub uprzywilejowanie.

Obliczenie tych kwot podatku gruntowego następuje przez zastosowanie ogólnej procentowej stawki podatku gruntowego do czystych dochodów, jakie, w wykonaniu wyżej wspomnianych dwóch ustaw, zostały lub mają być ustalone dla wymienionych gruntów.[3])

3. budynki według § 3 pod 1 ustawy, dotyczącej wprowadzenia ogólnego podatku budynkowego, z dnia 21 maja 1861 r. (Zb. u. pr. str. 317 i następne), uwolnione od podatku budynkowego,[4]) pociąga się stosownie do ich wartości użytkowej, osobno obliczyć się mającej, odpowiednio do zasad powołanej ustawy, i według tego obliczyć się mających kwot podatku budynkowego.

4. podatek od wykonania przemysłu wędrownego nie wchodzi w rachubę.

§§ 71 i 72.[5])

---

[1]) Zob. § 29 nin. ustawy.

[2]) Podatki, wymienione pod punktem 1, jako państwowe, zostały zniesione ustawą z dnia 25 maja 1873 r. (Zb. u. pr. str. 222).

[3]) Dalszą część punktu 2, jako bezprzedmiotową, opuszcza się.

[4]) Zdanie środkowe, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[5]) §§ 71 i 72, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

§ 73. Niniejsza ustawa wchodzi w życie, z zastrzeżeniem postanowienia § 30, z dniem 1 lipca 1871 r. Stosownie do przepisów niniejszej ustawy należy poczynić zarządzenia, aby począwszy od 1 lipca 1871 r. każdy obszar gruntu został przyłączony do terytorjalnie rozgraniczonego związku wspierania ubogich, albo jako taki został samodzielnie zorganizowany.

[1])

§ 74. Z dniem 1 lipca 1871 r. tracą moc obowiązującą wszystkie przepisy, będące w sprzeczności lub nie dające się pogodzić z przepisami niniejszej ustawy. W szczególności tracą moc obowiązującą:

1. dla prowincyj: poznańskiej i śląskiej:[2])

a) ustawa o obowiązku opieki nad ubogimi z dnia 31 grudnia 1842 r. (Zb. u. pr. 1843 r. str. 8) z tem, że zmiany okręgów gminnych, wymienione w § 6 pod 3 tej ustawy, dokonane już w czasie jej ogłoszenia, uważać należy jako prawnie istniejące,

b) ustawa o uzupełnieniu ustaw z dnia 31 grudnia 1842 r. o obowiązku opieki nad ubogimi i t. d., z dnia 21 maja 1855 r. (Zb. u. pr. str. 311), o ile ta obecnie jeszcze obowiązuje,

c) § 1 edyktu z dnia 14 grudnia 1747 r. dla wytępienia żebractwa i t. d. na Śląsku i w hrabstwie Glatz, z zastrzeżeniem postanowień § 9 niniejszej ustawy,

d) te ustawowe przepisy, które mają za przedmiot pokrycie kosztów miejscowej opieki nad ubogimi w prowincji śląskiej z wyłączeniem Gór-

---

[1]) Ustęp drugi § 73-go, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

[2]) Wymienione pod 1 prowincje: pruską, brandenburską, pomorską, saską, westfalską i nadreńską opuszcza się.

nych Łużyc, w szczególności ustawy z dnia 18 marca 1869 r. (Zb. u. pr. str. 505),

e) [1])

Ponadto znosi się wszystkie ustawowe przepisy, które postanawiają pobieranie daniny od zabaw publicznych na cele ubogich. [2]) Uprawnienie władz gminnych do postanowienia wprowadzenia albo dalszego pobierania takich danin, stosownie do gminnych ustaw organizacyjnych, pozostaje przez ten przepis nienaruszone.

USTAWA

z dnia 23 lipca 1912 r.

w sprawie zmiany i uzupełnienia ustaw wykonawczych do ustawy państwowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie.

(Zb. u. pr. str. 195).

Art. 1.

Po § 1-ym ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w sprawie wykonania ustawy związkowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie (Zb. u. pr. str. 130)[3]) należy wprowadzić następujące przepisy:

§ 1a. Kto sam albo w osobie swojej żony, albo swoich dzieci nie mających jeszcze lat 16, jest wspierany z publicznych środków dla ubogich, może także wbrew jego woli, na wniosek wspierającego albo do zwrotu obowiązanego związku wspierania ubogich,

---

[1]) Treść punktu e) tudzież numery 2, 3, 4, 5 i 6 § 74-go, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[2]) Zob. § 27-y powszechnego pruskiego prawa krajowego, część drugą, tytuł 19 *[12]*.

[3]) Słowa bezprzedmiotowe opuszczono.

uchwałą wydziału powiatowego (miejskiego), na czas potrzeby wsparcia, być umieszczony w publicznym zakładzie pracy albo w zakładzie prywatnym, uznanym przez państwo za odpowiedni; osoba umieszczona jest obowiązana wykonywać na rachunek związku wspierania ubogich wskazane jej prace w miarę swoich sił. Za wspieranego uważa się męża lub obowiązanego do utrzymania rodzica, albo—przy nieślubnych dzieciach—matkę także wtedy, jeżeli wsparcie żony lub dzieci udziela się bez albo wbrew woli tych osób, obowiązanych do utrzymania.

Umieszczenie nie następuje:

1. jeżeli potrzeba wsparcia jest spowodowana tylko przez przejściowe okoliczności;

2. jeżeli osoba, która ma być umieszczona, jest niezdolna do pracy lub zarobkowania;

3. jeżeli ta osoba odpowiednio do swej zdolności do pracy lub do zarobkowania przyczynia się do utrzymania swego i swej rodziny;

4. jeżeli umieszczenie byłoby połączone ze znacznemi w danych okolicznościach nieusprawiedliwionemi przykrościami albo niekorzyściami dla przyszłości osoby, która ma być umieszczona.

Zamiast umieszczenia w zakładzie pracy może być również zarządzone oddanie do zakładu wychowawczego albo leczniczego (w szczególności także do lecznicy dla alkoholików), w którym jest sposobność do zatrudnienia umieszczonego odpowiednią pracą.

§ 1b. Właściwą do wydawania uchwał w myśl § 1a. jest władza uchwalająca, właściwa dla miejsca pobytu wspieranego lub członków jego rodziny. Jeżeli osoba, która ma być umieszczona, nie ma żadnego stałego miejsca zamieszkania albo żadnego trwałego pobytu, władza uchwalająca może przekazać rozstrzygnięcie władzy właściwej dla siedziby uzasadniającej

wsparcie lub—przy ubogich krajowych[1])—władzy właściwej dla siedziby krajowego związku wspierania ubogich. Władza ta jest do tego obowiązana na wniosek związku wspierania ubogich obowiązanego do zwrotu kosztów. Jeżeli członek zwierzchności związku wspierania ubogich, występującego z wnioskiem o umieszczenie, jest jednocześnie członkiem władzy uchwalającej, winien przy powzięciu uchwały wstrzymać się od głosowania.

§ 1c. Rozstrzygnięcie wydziału powiatowego (miejskiego) następuje na podstawie ustnej rozprawy. Rozstrzygnięcie ma być zaopatrzone w powody. Przed rozstrzygnięciem należy wysłuchać mającą być umieszczoną osobę, przeciw której prowadzi się postępowanie, o ile to może stać się bez znacznej trudności. Postępowanie w sprawie wydania uchwały może być na tak długo zawieszone, dopóki nie zostanie prawomocnie rozstrzygnięta w zwykłej drodze prawa skarga osoby, mającej być umieszczoną, która zaprzecza swego obowiązku utrzymywania. Zresztą mają w tem postępowaniu odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 52, 115, 116, 119 do 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195).[2])

Przeciw uchwale wydziału powiatowego (miejskiego) można w ciągu dwóch tygodni wystąpić z wnioskiem o ustną rozprawę w postępowaniu administracyjno - spornem.[3])

---

[1]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1].*

[2]) Zob. *[23]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27].*

[3]) Zob. §§ 63 — 114 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27].*

Rozstrzygnięcie wydziału obwodowego[1]) jest ostateczne.

Wniosek o ustną rozprawę nie ma mocy wstrzymującej. Wydział powiatowy (miejski) może jednak zawiesić wykonanie zarządzenia, na wniosek lub z urzędu, aż do ostatecznego rozstrzygnięcia. Przed zawieszeniem należy wysłuchać związek wspierania ubogich.

Osobę, która ma być umieszczona, należy pisemnie pouczyć o przysługujących jej środkach prawnych.

§ 1d. Wykonanie uchwały należy do związku wspierania ubogich, który postawił wniosek. Związek wspierania ubogich, który tymczasowo udziela wsparcia, jest uprawniony przekazać wykonanie związkowi obowiązanemu do zwrotu kosztów.

Związki wspierania ubogich są uprawnione osoby oddane do zakładu pracy umieścić w zakładach poza ich okręgiem, albo przydzielić im pracę także bez przyjęcia do zamkniętego zakładu pracy.

§ 1e. Wypuszczenie z zakładu pracy winien zarządzić związek wspierania ubogich, skoro odpadną ustawowe warunki umieszczenia.

Jeżeli umieszczony wystąpi z wnioskiem o uchylenie uchwały na umieszczenie, twierdząc, że warunki tej uchwały odpadły, o tym wniosku rozstrzyga wy-

---

[1]) Obecnie — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 ustęp pierwszy i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

dział powiatowy (miejski), który wydał uchwałę; do postępowania mają zastosowanie przepisy § 1c.

§ 1f. Związek wspierania ubogich może umieszczonemu udzielić urlopu na odpowiedni czas; jeżeli urlopowany w czasie urlopu potrzebuje wsparcia (§ 1a.), można zarządzić, na wniosek związku wspierania ubogich, decyzją przewodniczącego wydziału powiatowego (miejskiego), który wydał uchwałę w sprawie umieszczenia, powrotne umieszczenie urlopowanego. W decyzji należy stronom podać do wiadomości, że są uprawnione w ciągu dwóch tygodni do wystąpienia z wnioskiem o powzięcie uchwały przez kolegjum, albo do wniesienia środka prawnego zażalenia do wydziału obwodowego.[1]) Zresztą mają zastosowanie przepisy § 117 ust. 4 i 5 ustawy o ogólnym zarządzie kraju[2]) z tem, że zażalenie i wniosek o powzięcie uchwały przez kolegjum nie mają mocy wstrzymującej.

Jeżeli w czasie urlopu nie będzie zarządzone powrotne umieszczenie, uważa się urlopowanego za ostatecznie zwolnionego.

Jeżeli wniosek o urlopowanie zostanie zgłoszony przez umieszczonego po upływie trzech miesięcy od umieszczenia, albo powrotnego oddania, albo od odrzucenia takiego wniosku, w takim wypadku, jeżeli związek wspierania ubogich nie chce zadość uczynić temu wnioskowi, przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego), który wydał uchwałę na umieszczenie,

---

[1]) Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 ustęp pierwszy i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. *[23]*.

ma wydać decyzję. Do postępowania ma zastosowanie zdanie 2 i 3 ustępu 1.

Jeżeli umieszczenie trwało rok, umieszczony musi być urlopowany także bez wniosku. Ponowne umieszczenie może być następnie postanowione dopiero po upływie trzech miesięcy.

§ 1g. Z zarobku z pracy umieszczonego należy najpierw pokryć koszty umieszczenia. Z nadwyżki należy pokryć wsparcie, jakie udziela się członkom rodziny umieszczonego za czas umieszczenia. Pozostającą nadto jeszcze resztę należy mu wręczyć przy wypuszczeniu.

§ 1h. Dla każdego zakładu pracy należy ustanowić regulamin domowy, który winien zawierać przepisy o przyjęciu i sposobie traktowania, o rodzaju zatrudnienia i wynagradzania, oraz o sposobie obliczania kosztów umieszczenia (§ 1g.) i wymaga państwowego zatwierdzenia. To ma odpowiednie zastosowanie, jeżeli umieszczonemu przydziela się pracę bez przyjęcia do zamkniętego zakładu pracy.

§ 1i. Zarządy policyjne są obowiązane udzielić potrzebnej pomocy do przygotowania postępowania i do przeprowadzenia wykonania.

W szczególności mają one, na wniosek wspierającego związku wspierania ubogich, osobę wspieraną w myśl § 1a, która nie uczyni zadość wezwaniu władzy dla spraw ubogich, w zastępstwie władzy dla spraw ubogich przesłuchać lub ją do tej władzy sprowadzić.

Powstałe koszty transportu ponosi we wszystkich wypadkach obowiązany do wsparcia związek wspierania ubogich.

Art. 2.

Ustęp 1-y § 65-go ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w sprawie wykonania ustawy związkowej o siedzibie

uzasadniającej wsparcie (Zb. u. pr. str. 130)[1]) otrzymuje następujące brzmienie:

„Na wniosek związku wspierania ubogich, który musi wspierać potrzebującego pomocy, na podstawie uchwały władzy administracyjnej, opatrzonej w powody, po wysłuchaniu zainteresowanych, osoby, obowiązane do wspierania podług przepisów ustawy cywilnej, mogą być zmuszone do udzielenia potrzebującemu pomocy potrzebnego bieżącego wsparcia, stosownie do ich ustawowego obowiązku. Do ojca dziecka nieślubnego przepis ten ma zastosowanie tylko o tyle, o ile on swoje ojcostwo podług § 1718 u. c. uznał albo jego obowiązek utrzymania został ustalony w wykonalnym tytule."

Art. 3.

W wypadkach art. 1 i 2 nie mają zastosowania przepisy § 59 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju.[2])

Art. 4.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie dnia 1 października 1912 r.

Wykonanie tej ustawy poruczа się ministrowi spraw wewnętrznych.[3])

---

[1]) Zob. *[2]*.

[2]) Zob. *[23]*.

[3]) Zob. przepisy wykonawcze ministra spraw wewnętrznych z dnia 5 sierpnia 1912 r. *[4]*.

PRZEPISY WYKONAWCZE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 5 sierpnia 1912 r.

do ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. w sprawie zmiany i uzupełnienia ustaw wykonawczych do ustawy państwowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie (Zb. u. pr. str. 195).

(Dz. min. dla pr. administracji wewn. z dnia 31 sierpnia 1912 r. Nr. 8, str. 228).

Ustawa z dnia 23 lipca 1912 r. dąży do tego celu, ażeby przeciwdziałać nieprawnemu obciążeniu opieki nad ubogimi przez mających wstręt do pracy i opieszałych obowiązanych do wyżywienia. Ustawa ta stwarza postępowanie administracyjne uposażone w potrzebne gwarancje prawne, podług którego może być wykonywany przymus do pracy względem wymienionych kategoryj osób w obrębie lub poza zakładem pracy.

Z upoważnienia nadanego przez ustawę zarządy spraw ubogich mają czynić umiarkowany użytek. Przy rozstrzygnięciu o zastosowanie przymusu pracy należy w każdym poszczególnym wypadku nie tylko starannie rozważyć, czy ten sposób do wstrzymania prawnie nieuzasadnionego obciążenia związku wspierania ubogich jest potrzebny i odpowiedni, lecz także należy mieć odpowiedni wzgląd na ochronę gospodarczej egzystencji i uprawnionego poczucia własnej godności dotyczących osób.

Do art. 1.

I. Osoby, które mogą być poddane przymusowi pracy.

Zakres osób, do których ustawa ma zastosowanie obejmuje:

1. unikających pracy, którzy z powodu lenistwa, lekkomyślności lub pijaństwa i t. p. stają się ciężarem opieki nad ubogimi;

2. opieszałych obowiązanych do wyżywienia t. j. osoby, które swoich żon, albo swoich dzieci nie mających jeszcze 16 lat, wbrew ich obowiązkowi utrzymania nie zaopatrują, lecz pozostawiają zaopatrzeniu przez władze do spraw ubogich. Osoby te przez wsparcie udzielone członkom ich rodzin uważane są jako same wspierane.

Przytem nie czyni żadnej różnicy, czy wsparcie żony lub dzieci udzielone jest z wolą lub wbrew woli obowiązanego do wsparcia męża lub rodzica, albo — przy dzieciach nieślubnych — matki. Warunek zastosowania ustawy do opieszałego obowiązanego do wyżywienia stanowi zresztą nie tylko fakt, że będący ciężarem opieki nad ubogimi mający prawo do utrzymania dzielą z obowiązanym do utrzymania siedzibę uzasadniającą wsparcie (t. zw. jedność familijna w zakresie prawa ubogich).

Przymusowi pracy mogą być poddani nawet tacy mężowie albo ojcowie, którzy nie utrzymują swojej prawnie z nimi w separacji żyjącej żony (§ 17 ustawy państwowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie) albo swoich dzieci, które przy rozdziale gospodarstwa domowego z ojcem poszły za matką (§ 19 ust. 2 ustawy państwowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie), do których utrzymania są obowiązani, lecz pozostawiają zaopatrzeniu przez opiekę nad ubogimi.

Warunkiem do zarządzenia przymusu pracy jest dalej trwała potrzeba pomocy, do której istnienia wystarcza, iż nie da się przewidzieć oznaczony bliski czas, w którym potrzeba pomocy ustanie.

Ustawowo jest wykluczone umieszczenie w zakładzie pracy:

1) jeżeli potrzeba pomocy spowodowana jest tylko przez przemijające okoliczności; jako takie okoliczności mogą być brane pod uwagę: choroba, czasowy brak pracy, strajk, lokaut i t. p.;

2) jeżeli mający być umieszczonym nie jest zdolny do pracy lub zarobku;

3) jeżeli on odpowiednio do swojej zdolności do pracy i zarobku przyczynia się do utrzymania swego i swojej rodziny;

4) jeżeli umieszczenie byłoby połączone z poważnemi, stosownie do okoliczności nieuzasadnionemi uciążliwościami, albo z uszczerbkiem do utrzymania się mającego być umieszczonym.

II. Postępowanie do zarządzenia przymusu pracy.

1. Postępowanie aż do wydania uchwały przez wydział powiatowy (miejski).

Ponieważ należy przypuścić, iż w wielu wypadkach wskazanie na umożliwiony przez ustawę przymus pracy wystarczy do spowodowania wspieranego przez zarząd spraw ubogich mającego wstręt do pracy do troski o własną osobę albo opieszałego obowiązanego do wyżywienia do utrzymania swoich członków rodziny, będących ciężarem opieki nad ubogimi, zarządy spraw ubogich mają w swoim własnym interesie przedewszystkiem wezwać dotyczące osoby do wypełnienia ich obowiązku. Zarządom tym pozostawia się, czy zechcą to uczynić pisemnie lub protokólarnie albo za pośrednictwem zarządów policyjnych. Możliwość wydania takiego wezwania protokólarnie albo przez zarządy policyjne znajduje podstawę w § 1 i. ustawy. Zarządy spraw ubogich mogą dalej robić użytek z uprawnienia, danego w § 1 ust. 2-gi ustawy wykonawczej do ustawy o sie-

dzibie uzasadniającej wsparcie, do udzielenia wsparcia przez przekazanie siłom potrzebującego pomocy odpowiadających robót w obrębie lub poza domem ubogich lub szpitalem.

Jeżeli te środki okażą się bezskuteczne, związek wspierania ubogich ma prawo przedstawienia wniosku w wydziale powiatowym (miejskim) o umieszczenie wspieranego w publicznym zakładzie pracy albo w zakładzie prywatnym uznanym przez państwo za odpowiedni.

Uprawnionemi do przygotowawczych środków zaradczych, jakoteż do przedstawienia wniosku, są zarządy spraw ubogich czasowo wspierającego albo do zwrotu obowiązanego związku wspierania ubogich.

O wszelkich krokach, które czasowo wspierający związek wspierania ubogich, czy to w postępowaniu przygotowawczem albo przez przedstawienie wniosku o umieszczenie, podejmuje przeciw mającym wstręt do pracy albo opieszałym obowiązanym do wyżywienia, ma ten związek zawiadomić natychmiast związek wspierania ubogich siedziby uzasadniającej wsparcie, o ile ten jest znany, albo — jeżeli taki nie istnieje — obowiązany krajowy związek wspierania ubogich.[1])

Tym pozostawia się ujęcie sprawy w swoje ręce także w postępowaniu przygotowawczem.

Wnioski mają być skierowane do wydziału powiatowego (miejskiego), właściwego dla miejsca zamieszkania wspieranego t. j. mającego wstręt do pracy albo opieszałego obowiązanego do wyżywienia lub jego członków rodziny. Zarządy spraw ubogich mają następnie wybór między władzami powołanemi do uchwały, jeżeli miejsce pobytu opieszałego obowiązanego do wyżywienia nie pokrywa się z miejscem pobytu jego członków rodziny; mają się z reguły zdecydować na ten wydział po-

[1]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

wiatowy (miejski), któremu jest najłatwiej wejść w kontakt z mającym być umieszczonym. Jeżeli mający być umieszczonym nie ma żadnej stałej siedziby albo żadnego trwałego pobytu, zarząd spraw ubogich ma skierować swój wniosek do wydziału powiatowego albo miejskiego, właściwego wprawdzie tylko dla przemijającego pobytu wspieranego. Ten jednak może w takich wypadkach przekazać sprawę celem wydania uchwały do wydziału powiatowego albo miejskiego, właściwego dla siedziby uzasadniającej wsparcie mającego być umieszczonym, albo — przy ubogich krajowych — dla siedziby krajowego związku wspierania ubogich.[1]) Jeżeli ostatecznie obowiązany do wsparcia związek wspierania ubogich zażąda takiego przekazania, wydział powiatowy albo wydział miejski, właściwy dla miejsca pobytu, jest do tego obowiązany.

We wniosku należy dokładnie określić okoliczności, które mogą go uzasadnić, osobę mającego być umieszczonym, jego miejsce pobytu jak również jego członków rodziny.

2. Postępowanie przed władzami uchwałowemi.

Uprawnienie przewodniczącego wydziału powiatowego (miejskiego) do wydania na wniosek decyzji imieniem władzy zostało przez ustawę wyraźnie wykluczone. Wydanie uchwały ma przeciwnie poprzedzać ustna rozprawa. Stosownie do tego przepisy §§ 68, 71, 72, 73 i 75 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju[2]) mają odpowiednie zastosowanie. Przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego) ma wezwać strony do ustnej rozprawy pod zagrożeniem, iż w wypadku

[1]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1].*
[2]) Zob. *[23].*

niestawienia się będzie zadecydowane podług stanu akt. Stronami są mający być poddany przymusowi pracy, jak również przedstawiający wniosek związek wspierania ubogich.

W § 1c. przesłuchanie mającego być umieszczonym, przeciw któremu postępowanie jest skierowane, jest przepisane, o ile to może się stać bez poważnej trudności. Temu przepisowi może stać się zadość przez zarządzenie do osobistego stawienia się. Osobiste stawienie się jest wtedy połączone z trudnościami, jeżeli siedziba władzy uchwałowej od miejsca pobytu mającego być umieszczonym daleko jest oddalona. W takich wypadkach zaleca się zamiast zarządzenia do osobistego stawienia się poprzednie przesłuchanie mającego być umieszczonym przez zarząd spraw ubogich albo przez władze policyjne jego miejsca pobytu.

Jeżeli mający być umieszczonym zaprzecza jego obowiązkowi utrzymania, postępowanie uchwałowe ma być tak długo zawieszone, aż na jego skargę na zwykłej drodze prawa zostanie prawomocnie rozstrzygnięte. Do wniesienia skargi ma być udzielony odpowiedni termin; jeżeli w tym terminie skarga nie będzie podniesiona, postępowaniu uchwałowemu może być dany dalszy bieg. Także zarządzenie, iż zawiesza się postępowanie, może być w każdym czasie znowu uchylone.

Członkowie wydziału miejskiego, którzy jednocześnie są członkami deputacji ubogich (komisji ubogich, wydziału spraw ubogich, dyrekcji ubogich),[1]) mają się wstrzymać od głosowania przy wydaniu uchwały. Należy przeto, celem zapewnienia wszystkim członkom

---

[1]) Zob. § 3-ci ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]* i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 14 marca 1928 r. Nr. 29, poz. 267).

wydziału miejskiego pełnego prawa głosowania, przy ich wyborze na to zwracać uwagę, ażeby nie byli członkami deputacji ubogich.[1])

Zresztą do postępowania uchwałowego mają analogiczne zastosowanie przepisy §§ 52, 115, 116, 119, 120, 124, 125 i 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju.[2])

Uchwała wydziału powiatowego (miejskiego) ma być zaopatrzona w powody.

Publicznego zakładu pracy albo zakładu prywatnego przez państwo za odpowiedni uznanego, w którym wspierany ma być umieszczony, uchwała niema imiennie określać; dostateczne jest raczej ogólne orzeczenie o takiem umieszczeniu, podczas gdy wybór zakładu pracy pozostawia się związkowi wspierania ubogich. Zamiast umieszczenia w zakładzie pracy może być orzeczone przekazanie do zakładu wychowawczego albo leczniczego, w szczególności do zakładu leczniczego dla alkoholików. Dalej jest dopuszczalne orzeczenie w uchwale, że związek wspierania ubogich podług swego uznania może albo wykonać umieszczenie w zakładzie pracy lub przekazanie do zakładu dla alkoholików lub do zakładu leczniczego albo zastosować jeden środek po drugim.

Przepisane §-fem 1c. ustęp 5 pouczenie o środkach prawnych należy stosownie do § 16 regulaminu w sprawie unormowania toku czynności i postępowania przed wydziałami powiatowemi (miejskiemi) z dnia 13 grudnia 1872 r.[3]) udzielić zawsze na końcu powodów, w formie zewnętrznej, wpadającej, o ile to możliwe, w oczy.

Uchwałę należy doręczyć stronom.

---

[1]) Zob. § 3 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2].* Końcowy ustęp, dotyczący Prus Wschodnich, opuszcza się.

[2]) Zob. *[23].*

[3]) Zob. § 56 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. *[23].*

III. Środki prawne.

Jako środek prawny przysługuje tak przekazanemu do zakładu pracy, jak prowadzącemu sprawę związkowi wspierania ubogich, w ciągu dwóch tygodni od doręczenia, wniosek o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem. Wniosek może być złożony do protokółu, nie ma jednak skutku wstrzymującego. Wydział powiatowy (miejski) może wykonanie zarządzenia odłożyć, na wniosek albo z urzędu, aż do ostatecznego rozstrzygnięcia. Musi jednak przed uchwałą na odłożenie wysłuchać przedstawiający wniosek związek wspierania ubogich.

Wydanie decyzji w myśl § 64 ust. 1, 2 i 3 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju[1]) jest niedopuszczalne. Należy przeciwnie bez jakiejkolwiek przeszkody wezwać strony do ustnej rozprawy. Sąd na wniosek albo z urzędu może zarządzić wezwanie osób trzecich, których interesów dotyczy wydać się mające rozstrzygnięcie, więc np. ostatecznie do wsparcia obowiązanego związku wspierania ubogich, jeżeli wniosek o umieszczenie przedstawiony jest przez związek tymczasowo wspierający. Zresztą mają zastosowanie przepisy ustawy o zarządzie kraju o postępowaniu sporno-administracyjnem.[1])

Przeciw wyrokowi końcowemu wydziału powiatowego (miejskiego), który również zawierać ma pouczenie o środkach prawnych, przysługuje stronom w ciągu dwóch tygodni i z powodów interesu publicznego przewodniczącemu wydziału powiatowego (miejskiego) stosownie do § 82 ustawy o zarządzie kraju[1]) odwołanie do wydziału obwodowego.[2]) Do postępowania stosują się przepisy §§ 84 do 92 ustawy o zarządzie kraju.[1])

---

[1]) Zob. *[23]*.
[2]) Zob. § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. *[23]*.

Rozstrzygnięcie wydziału obwodowego[1]) jest ostateczne.

IV. Wykonanie uchwały.

Na podstawie uchwały wydziału powiatowego (miejskiego), która orzeka umieszczenie mającego wstręt do pracy albo opieszałego obowiązanego do wyżywienia, otrzymują zarządy spraw ubogich uprawnienie do umieszczenia dotyczących osób w zakładzie pracy albo do przekazania im robót także bez przyjęcia do zamkniętego zakładu pracy. Uprawnienie to przysługuje przedewszystkiem przedstawiającemu wniosek związkowi wspierania ubogich.

Jeżeli związkiem tym jest tymczasowo obowiązany do wsparcia, ma prawo wykonanie uchwały przekazać związkowi wspierania ubogich obowiązanemu do zwrotu kosztów podług § 30 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie.[2]) W tym celu związek ten ma skierować odpowiedni wniosek do obowiązanego do wsparcia związku wspierania ubogich. Ten związek jest obowiązany do przejęcia tego, co do którego orzeczono umieszczenie podług § 31 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie[2]) i § 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się.[3]) Do przeprowadzenia wykonania uchwały mają zarządy policyjne udzielić pomocy, jaka jest potrzebna.

V. Sposób umieszczenia.

Osoby, poddane przymusowi pracy, mogą być umieszczone:

1. W publicznych zakładach pracy t. zn. w zakła-

[1]) Zob. § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. *[23]*.
[2]) Zob. *[1]*.
[3]) Zob. *[11]*.

dach, które przez ściślejszy albo szerszy związek komunalny zostały urządzone i są utrzymywane (domy ubogich, krajowe zakłady dla ubogich, stacje dla robotników, poszukujących pracy poza miejscem swego zamieszkania).[1])

2. W zakładach prywatnych (np. kolonje robotnicze).[2]) Te jednak mogą być brane w rachubę, jeżeli przez państwową władzę nadzorczą zostały uznane za odpowiednie do umieszczenia. O takie uznanie zarządy spraw ubogich przed umieszczeniem mają upewnić się.

Przytem zaleca się, w interesie szybkiego przeprowadzenia umieszczenia, uzyskanie uznania władzy państwowej nie w każdym poszczególnym wypadku, lecz ogólnie dla oznaczonych przez zarządy spraw ubogich, jako miejsca umieszczenia wziętych pod uwagę, zakładów prywatnych;

3. W zakładach wychowawczych albo leczniczych, w szczególności w zakładach leczniczych dla alkoholików, w których jest sposobność zatrudnienia przekazanego odpowiednią pracą. Jeżeli mające być uzyskane zakłady nie są publiczne, należy również starać się o państwowe zezwolenie na możność umieszczania w nich. W zakładach wychowawczych mogą być umieszczeni tylko nieletni.

Podług Nr. 1—3 wchodzące w rachubę zakłady mogą znajdować się na obszarze lub poza okręgiem przeprowadzającego wykonanie związku wspierania ubogich.[3])

O ile następnie dla poszczególnych związków wspierania ubogich stworzenie nowych zakładów pracy jako

---

[1]) Zob. ustawę z dnia 29 czerwca 1907 r. *[18]*.
[2]) Zob. [2]) do § 11 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.
[3]) Ustęp w tem miejscu, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

konieczne się okaże, należy z ich urządzeniem postąpić jaknajrychlej. Osobne zakłady dla własnej potrzeby będą mogły urządzić tylko miejscowe związki wspierania ubogich większych miast albo krajowe związki wspierania ubogich. Dla mniejszych związków wspierania ubogich okazuje się jako wskazane w drodze dobrowolnego porozumienia uskutecznić się mające przyłączenie do większych miast albo do krajowych związków wspierania ubogich albo połączenie w jeden związek celem utworzenia wspólnych zakładów pracy podług przepisów ustawy z dnia 19 lipca 1911 r. o związkach celowych (Zb. u. pr. str. 115).[1]) W pewnych okolicznościach będzie najbardziej celowe przyłączenie wszystkich związków wspierania ubogich prowincji — z wyjątkiem może wielkich miast — do krajowego związku wspierania ubogich, ponieważ w ten sposób potrzebna do przeprowadzenia robót ciągłość w liczbie sił do pracy będzie osiągnięta i prowadzenie zakładów możliwie tanio ukształtuje się.

4. Szczególne znaczenie zyskuje możliwość zatrudnienia osób, poddanych przymusowi pracy bez przyjęcia do zakładu zamkniętego, odpowiedniemi robotami na obszarze lub poza okręgiem związku wspierania ubogich. Na obszarze okręgu mianowicie obszary dworskie będą w stanie wyznaczenia takich robót. Ale powinny być brane pod uwagę także roboty kulturalnego rodzaju, jak regulacje strumieni i rzek, odwadnianie i karczowanie bagien, gruntów pustych i stepów, zalesienie. Ponieważ takie roboty rzadziej przez jeden pojedyńczy miejscowy związek wspierania ubogich, raczej po większej części przez większe związki komunalne (prowincje,

---

[1]) Ustawa ta została uchylona punktem a) art. 47 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o związkach międzykomunalnych (Dz. U. R. P. z dnia 26 marca 1928 r. Nr. 39, poz. 386).

związki obwodowe, powiaty) będą przedsiębrane, zaleca się także tu przyłączenie związków wspierania ubogich do związku komunalnego, który te roboty wykonywa.

O ile nie nastąpi utworzenie związku celowego i przez to kwestja zebrania kosztów statutowo nie będzie uregulowana, w układach przyłączenia mają być umówione koszty utrzymania mającego być umieszczonym, wysokość jego zarobku, ewent. zapisanie wynagrodzeń za pracę na rachunek i odprowadzenie nadwyżki do przeprowadzającego wykonanie związku wspierania ubogich.

VI. Regulaminy.

Dla każdego zakładu pracy ma być ustanowiony regulamin domowy, który musi zawierać przepisy o przyjęciu i traktowaniu, o sposobie zatrudnienia i wynagrodzenia, jak również o sposobie obrachunku kosztów umieszczenia i wymaga państwowego zatwierdzenia.

Właściwemi do udzielenia tego zatwierdzenia są państwowe władze nadzorcze nad odnośnemi zakładami.[1]) Co się w szczególności tyczy traktowania umieszczonych, regulaminy domowe mają przewidywać także środki przymusowe celem utrzymania dyscypliny. Jako takie mogą wchodzić w rachubę:

1) nagana,
2) odjęcie mięsa,
3) zmniejszenie jedzenia przez odjęcie ciepłego jedzenia rannego, południowego lub wieczornego, albo

---

[1]) Zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 października 1927 r. o regulaminach zakładów opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 15 listopada 1927 r. Nr. 100, poz. 867) i rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 lutego 1930 r. (Dz. U. R. P. z dnia 25 marca 1930 r. Nr. 20, poz. 169).

przez ograniczenie jedzenia do wody i chleba co drugi dzień aż na czas do sześciu dni ograniczenia,

4) przy ciągłej kłótliwości albo przy ciężkich wykroczeniach przeciw regulaminowi domowemu umieszczenie w samotnej celi,

5) odosobnione zamknięcie w jasnej celi aż na czas czterech tygodni, z ograniczeniem jedzenia lub bez ograniczenia jak pod 3), jak również z twardem łożem. Każdego czwartego dnia należy dać siennik, poduszkę i nakrycie na pryczę.

Wykonanie zarządzeń pod 2), 3) i 5) wymaga zgody lekarza zakładu.

Wyznaczenie kar cielesnych jest wykluczone.

Lekarska i religijna opieka, jak również opieka na wypadek choroby, muszą być w zakładzie zapewnione.

Regulaminy domowe mogą także zawierać przepisy o tem, czy, w jakiej wysokości i pod jakiemi warunkami mają być umieszczonym udzielane z zarobku wynagrodzenia za pracę.

Wynagrodzenie za pracę jest umieszczonemu tymczasem zapisywane za rachunek. Regulamin domowy może mu już przed uwolnieniem przyznać prawo rozporządzenia wynagrodzeniem za pracę w określony sposób. O ile nie rozporządza, wynagrodzenie wypłaca się mu przy uwolnieniu. Tymczasem nie ma on pretensji do tego, ażeby mu wynagrodzenie oddawane było do dyspozycji albo wypłacane.

W drodze kary dyscyplinarnej wynagrodzenie, mające być zapisane na rachunek, może być zatrzymane, albo zapisane znowu odpisane.

Także dla osób, zatrudnionych bez przyjęcia do zamkniętego zakładu pracy, należy ustanowić regulaminy, które w szczególności muszą zawierać przepisy o traktowaniu, wynagradzaniu i sposobie obrachunku kosztów utrzymania i wymagają państwowego zatwierdzenia.

Regulaminy domowe mogą być dostosowane do szczególnych miejscowych potrzeb, winny być przez państwowe władze nadzorcze przed pierwszem zatwierdzeniem przedłożone ministrowi spraw wewnętrznych, ażeby można wpłynąć na usunięcie zbyt wielkich nierówności.[1])

VII. Urlopy.

Zarządy spraw ubogich mogą umieszczonego tak na jego wniosek, jak również podług własnego uznania, urlopować na odpowiedni czas. Jeżeli urlopowany nie korzysta z udzielonej mu sposobności do wypełnienia jego obowiązków, tak iż opieka nad ubogimi względem niego lub członków jego rodziny dalej musi wkroczyć, na wniosek związku wspierania ubogich, decyzją przewodniczącego wydziału powiatowego (miejskiego), który wydał uchwałę na umieszczenie, może być zarządzone ponowne dostawienie urlopowanego. W decyzji należy interesowanym wyjaśnić, iż są uprawnieni w ciągu dwóch tygodni przedstawić wniosek o wydanie uchwały przez kolegjum albo wnieść środek prawny zażalenia do wydziału obwodowego.[2]) Jeżeli przedstawiony jest wniosek o wydanie uchwały przez kolegjum, przysługuje stronom przeciw uchwale wydziału powiatowego (miejskiego) w myśl § 121 ustawy o ogólnym zarządzie kra-

---

[1]) Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 marca 1922 r. o przekazaniu Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej zarządu spraw pracy i opieki społecznej na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. z dnia 31 marca 1922 r. Nr. 21, poz. 168) i art. 22-gi ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 21 września 1923 r. Nr. 92, poz. 726) *[32]*.

[2]) Zob. § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. *[23]*.

ju[1]) zażalenie do wydziału obwodowego[2]) w ciągu dwóch tygodni. Odpowiednie pouczenie ma być dołączone do uchwały wydziału powiatowego (miejskiego). Wniosek na wydanie uchwały przez kolegjum i zażalenie nie mają skutku wstrzymującego.

Jeżeli podczas urlopu nie będzie zarządzone dostawienie, uważa się urlopowanego za ostatecznie uwolnionego.

Wnioski o urlop, które w ciągu terminu trzech miesięcy od umieszczenia lub ponownego dostawienia albo od odrzucenia wniosku o urlop przez umieszczonego będą przedstawione, zarządy spraw ubogich mogą odrzucić bez bliższego rozpatrywania. Jeżeli zostaną przedstawione po upływie trzech miesięcy od wyżej wymienionych terminów i zarządy spraw ubogich nie chcą ich uwzględnić, przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego), który wydał uchwałę na umieszczenie, ma wydać decyzję. Zarządy spraw ubogich mają tego rodzaju do nich dochodzące wnioski przedkładać przewodniczącemu wydziału powiatowego (miejskiego). Do postępowania mają zastosowanie przepisy § 1f. ustęp 1 ustawy [3]) tudzież ustęp 1. L. VII tych przepisów wykonawczych.

VIII. Uwolnienie umieszczonego.

Uwolnienie z zakładu, tak z zamkniętego, jak z miejsca pracy, związek wspierania ubogich ma zarządzić:

1. Skoro odpadły ustawowe warunki umieszczenia, zatem wsparcie ubogich dla mającego wstręt do pracy albo dla uprawnionych do utrzymania członków rodziny opieszałego obowiązanego do wyżywienia nie jest

[1]) Zob. *[23]*.
[2]) Zob. § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. *[23]*.
[3]) Zob. ustawę z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

więcej potrzebne, albo zobowiązanie umieszczonego do udzielenia utrzymania członkom jego rodziny już więcej nie istnieje.

Jeżeli umieszczony wnosi o zniesienie uchwały na umieszczenie, twierdząc, iż jego warunki odpadły, o tym wniosku rozstrzyga wydział powiatowy (miejski), który wydał uchwałę, w tem samem postępowaniu, które w sprawie umieszczenia jest przepisane w § 1c. ustawy.[1])

2. Jeżeli umieszczenie trwało rok. W tym wypadku ma być umieszczony także bez wniosku urlopowany. Ponowne umieszczenie może następnie być postanowione dopiero po upływie trzech miesięcy. Ażeby cel zamierzony przez przymus pracy był osiągnięty, zarządy spraw ubogich muszą na to zwracać uwagę, iżby umieszczonym przy urlopowaniu albo uwolnieniu wskazać miejsca pracy. Dlatego zarządy spraw ubogich będą w zakładach lub miejscach pracy utrzymywać biura pracy albo z istniejącemi biurami pracy wejdą w kontakt.

O ile po pokryciu kosztów umieszczenia i po pokryciu wsparcia, udzielonego członkom rodziny za czas umieszczenia, jeszcze jakaś nadwyżka z zarobku pozostanie, należy ją umieszczonemu przy uwolnieniu wręczyć.

Do art. 2 ustawy.

Artykuł 2 ustawy udziela zarządom spraw ubogich możliwości zarządzenia zmuszenia zamiast w § 65 ustawy wykonawczej do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie wymienionych obowiązanych do utrzymania obecnie wszystkich osób podług przepisów kodeksu cywilnego obowiązanych do utrzymania — do udzielenia bieżących wsparć dla potrzebującego pomocy uprawnionemu do utrzymania.

---

[1]) Zob. ustawę z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

O ile zarządy spraw ubogich z tego środka, w szczególności, jeżeli opieszały obowiązany do wyżywienia w dobrze wynagrodzonem miejscu jest zatrudniony, przed wdrożeniem postępowania przymusu pracy zechcą zrobić użytek, jest pozostawione ich uznaniu.

Do art. 3 ustawy.

Przez przepisy tego artykułu zapewnia się, iż wydział miejski[1]) nie jest właściwy, jeżeli mający być umieszczony w zakładzie pracy albo członkowie jego rodziny albo potrzebujący pomocy, dla którego mieszkający w tem samem miejscu lub okręgu obowiązani do utrzymania mają być pociągnięci do bieżących wsparć, są wspierani przez miejscowy albo krajowy związek wspierania ubogich siedziby wydziału miejskiego.[1])

STATUT,

normujący w myśl § 8 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.[2]) w sprawie wykonania ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie ponoszenie kosztów publicznej opieki nad ubogimi na rozparcelowanym obszarze dworskim.[3])

§ 1.

..... jako hipotecznie zapisany właściciel majątku, posiadacz resztówki z rozparcelowanego

---

[1]) Słowa dotyczące Prus Wschodnich, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[2]) Zob. *[2]*.

[3]) Urząd wojewódzki poznański opracował ten statut i rozesłał go wydziałom powiatowym przy piśmie z dnia 26 października 1922 r. L. dz. 4773/22 V B, jako wzór.

obszaru dworskiego, oraz posiadacze parcel wydzielonych z b. obszaru dworskiego, tworzą związek wspierania ubogich.

§ 2.

Zawiaduje związkiem oraz przewodniczy jego zebraniom każdorazowy przełożony obszaru dworskiego. Na wypadek nieobecności zastępuje go posiadacz parceli ..... jako niewybieralny radca ubogich.

Przełożony obszaru dworskiego, względnie posiadacz parceli Nr. ....., zwołuje wszystkich posiadaczów parcel, utworzonych z b. dóbr ....., celem dokonania wyboru rady ubogich.

Zawiadomienie musi nastąpić przynajmniej na 3 dni przed terminem wyborów. Za wybranych uważa się tych, na których padnie największa ilość głosów. Na wypadek, gdyby członkowie związku wspierania ubogich uchylali się od wykonania wyboru, mianuje radę ubogich wydział powiatowy na wniosek komisarza obwodowego.[1])

§ 3.

Tak utworzona rada ubogich (w ilości 4, 6, 8, oprócz przewodniczącego) stanowi o wszelkich sprawach związku wspierania ubogich, a mianowicie także i o tem, czy i w jakim wymiarze udzielić wsparcia, ponadto rada ubogich zastępuje związek wspierania ubogich na zewnątrz.

---

[1]) Ustępem drugim art. 105 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego 1928 r. Nr. 11, poz. 86)—przepisy, dotyczące ustanowienia komisarzy obwodowych w b. W. Ks. Poznańskiem, zostały uchylone.

Agendy związku wspierania ubogich prowadzić się będą w..... Rada ubogich może powziąć prawomocną uchwałę bez względu na ilość obecnych członków, o ile zawiadomienie o posiedzeniu było ogłoszone uprzednio na 24 godzin przed terminem posiedzenia. Każdy członek rady ubogich ma 1 głos, na wypadek braku przepisanej bezwzględnej większości rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 4.

Rada ubogich troszczy się o przytułek dla ubogich; w razie gdyby na obszarze związku wspierania ubogich nie było odpowiedniego pomieszczenia, rada wynajmuje takowe w innej miejscowości.

Kapitał potrzebny na wsparcia dla ubogich i na administrację uzyska rada przez opodatkowanie posiadaczy parcel w stosunku procentowym do płaconego przez nich podatku gruntowego, budynkowego i osobisto-dochodowego. O ile pomiary nie zostaną ukończone i nowy kataster założony, za podstawę do rozdzielenia składek służyć będzie tymczasowe, stosowane obecnie rozliczenie podatku gruntowego i budynkowego na pojedyńcze parcele podług ceny sprzedaży. Wysokość tego dodatku do podatku określa według potrzeby rada ubogich.

§ 5.

Rada ubogich wybiera ze swego grona skarbnika, który zestawia listy kwot na utrzymanie ubogich ściągnąć się mających, wypłaca wsparcia, ewentualnie czynsz za mieszkanie dla ubogich, uskutecznia opłatę lekarza, apteki, zwroty innym związkom i t. p.

Rok budżetowy kończy się 1 kwietnia względnie 31 marca.

STATUT

w sprawie uregulowania miejscowej opieki nad ubogimi na obszarze dworskim..... i gminy.....[1])

§ 1.

Gmina ..... i obszar dworski ..... tworzą razem zbiorowy miejscowy związek wspierania ubogich z siedzibą zarządu w.....

§ 2.

Przedstawicielstwo zbiorowego związku wspierania ubogich składa się z 5 delegatów gminy..... i jednego delegata obszaru dworskiego.....

§ 3.

Delegatami gminy są:

1) każdoczesny sołtys i

2) cztery osoby wybrać się mające na 6 lat przez zebranie gminne.

Wybranym być może każdy członek gminy, posiadający nieruchomość ziemską, uprawniony do głosowania przy wyborach. Ustępujący pełnią czynności aż do objęcia funkcyj przez nowowybranych. Mandat gaśnie, skoro przestaną istnieć warunki wybieralności.

§ 4.

Delegatem obszaru dworskiego jest ....., który ma 5 głosów.

---

[1]) Statut ten z dnia 19 maja 1871 r. zatwierdzony został przez właściwą władzę dnia 10 czerwca 1871 r. stosownie do § 10 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

§ 5.

Właściciel obszaru dworskiego może zamiast wyznaczonego delegata wysłać swego zastępcę.

§ 6.

Jako delegat obszaru dworskiego i jako jego zastępca dopuszczalne są tylko pełnoletnie osoby, mężczyźni, posiadający prawa obywatelskie.

§ 7.

Przedstawicielstwo zbiorowego związku wspierania ubogich wybiera przewodniczącego i jego zastępcę z reguły ze swego grona. Przewodniczącemu może być przyznane odszkodowanie za wykonywanie czynności.

§ 8.

Przedstawicielstwo zbiorowego związku wspierania ubogich zbiera się w oznaczonym przez przedstawicielstwo lokalu na obszarze związku, jak często przez przewodniczącego będzie zwołane. Przewodniczący jest obowiązany do zwołania przedstawicielstwa, jeżeli mający prawo czterech głosów, jeden lub kilku uprawnionych członków, tego zażąda.

Przedstawicielstwo zbiorowego związku wspierania ubogich uchwala większością głosów, przy równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego. Przy wyborach postępuje się podług ordynacji gminnej.

§ 9.

Przedstawicielstwu zbiorowego związku wspierania ubogich przysługują w sprawach zarządu wspólnej opieki nad ubogimi prawa zebrania gminnego, a przewodniczącemu — prawa przełożonego gminy. Przewodniczący wy-

konywa uchwały i prowadzi za swoim podpisem bieżącą korespondencję. Przewodniczący zastępuje związek wspierania ubogich na zewnątrz. Do dokumentów, któremi związek ma przyjąć prawne zobowiązanie, potrzebny jest ponadto podpis jednego członka przedstawicielstwa zbiorowego związku wspierania ubogich.

§ 10.

O ile wpływy z funduszów ubogich albo z opłat na rzecz ubogich nie wystarczają na pokrycie kosztów wspólnej opieki nad ubogimi, następuje rozdział tych kosztów na gminę ..... z jednej strony i na obszar dworski ..... z drugiej strony w stosunku do podatku gruntowego i budynkowego. Majątek istniejącej miejscowej kasy ubogich należy do dominium i do gminy po połowie.

§ 11.

Wynikający w myśl powyższego udział gminy..... ..... bywa rozdzielany w obrębie gminy stosownie do ordynacji gminnej przez władzę gminną i odprowadzany do kasy zbiorowego związku wspierania ubogich. W sprawie prowadzenia kasy uchwala przedstawicielstwo zbiorowego związku wspierania ubogich.

§ 12.

Co do udziału przypadającego na obszar dworski ..... ma zastosowanie § 8 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.[1])

---

[1]) Zob. *[2]*.

§ 13.

Statut niniejszy może być zmieniony formalną uchwałą zbiorowego związku wspierania ubogich, zatwierdzoną przez ....., w braku takiej uchwały — stosownie do przepisów § 10 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.[1])

....., dnia ..... r.

Podpis za obszar dworski: *Podpisy przedstawicieli gminy:*

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 30 czerwca 1925 r.

w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich.

(Dz. U. R. P. z dnia 9 lipca 1925 r. Nr. 67, poz. 480).

Na podstawie § 30 niemieckiej ustawy o miejscu zamieszkania pod względem wsparcia z dnia 6 czerwca 1870 r. (Dz. ust. Związku Północno-Niemieckiego str. 360) i z dnia 30 maja 1908 r. (Dziennik ustaw Rzeszy Niemieckiej str. 377),[2]) tudzież § 35 pruskiej ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. (Zbiór ustaw pru-

---

[1]) Zob. *[2]*.

[2]) Zamiast str. 377 powinno być str. 381—396 *[1]*.

skich str. 130),[1]) oraz art. 1 i 2 ustęp 1 ustawy z dnia 7-go kwietnia 1922 r. w przedmiocie zniesienia Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 247) — zarządza się, co następuje:

§ 1. Wysokość kosztów, które właściwy związek ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego winien zwrócić innemu związkowi ubogich na tym obszarze za wspieranie ubogich niezdolnych do pracy lub ubogich chorych, ustanawia się, jak następuje:

I. Za ubogich, umieszczonych w zakładach publicznych, dla których ustanowione są określone stawki, zwraca się koszty według najniższych stawek, przewidzianych w odnośnym zakładzie.

II. Za ubogich, nie podpadających pod punkt I, zwraca się rzeczywiste i konieczne koszty, udowodnione stwierdzonemi rachunkami, przyczem koszty utrzymania nie mogą przewyższać:

za osoby ponad 14 lat — 80 gr dziennie, czyli 24 zł miesięcznie,

za osoby poniżej 14 lat — 50 gr dziennie, czyli 15 zł miesięcznie.[2])

§ 2. Kwoty, wydatkowane na dostarczenie niezbędnej odzieży i bielizny, winny być osobno zwrócone, o ile zostaną wykazane rachunkami.

---

[1]) Zob. *[2]*.

[2]) Według § 1-go rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 lutego 1929 r. (Dz. U. R. P. z dnia 6 marca 1929 r. Nr. 12, poz. 103) *[8]* punkt II § 1-go rozporządzenia z dnia 30 czerwca 1925 r. otrzymał następujące brzmienie:

„II. Za ubogich, nie podpadających pod punkt I, zwraca się rzeczywiste i konieczne koszty, udowodnione stwierdzonemi rachunkami, przyczem koszty utrzymania nie mogą przewyższać:

za osoby ponad 14 lat — 1 zł 20 gr dziennie, czyli 36 zł miesięcznie;

za osoby poniżej 14 lat—75 gr dziennie, czyli 22 zł 50 gr miesięcznie."

Również winny być zwrócone osobno konieczne wydatki nadzwyczajne, o ile będą należycie uzasadnione i poparte dowodami i rachunkami.

§ 3. Wysokość wsparcia na utrzymanie dla częściowo niezdolnych do pracy ubogich winna wynosić mniej, niż stawki w § 1 wymienione, zależnie od stopnia niezdolności do pracy, stwierdzonej przez lekarza, a najwyżej $^3/_4$ odnośnych stawek, podanych w § 1 punkt II.

§ 4. Tytułem kosztów pogrzebu winien związek ubogich zwrócić innemu związkowi ubogich rzeczywiste koszty, jakie powstają przy najskromniejszym pogrzebie. Wysokość tych kosztów musi być stwierdzona rachunkami i nie może przenosić wysokości trzykrotnego najwyższego miesięcznego wsparcia, udzielanego ubogim według zasad w punkcie II § 1 wymienionych.

§ 5. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[1])

---

[1]) Obowiązuje od dnia 9 lipca 1925 r.

Rozporządzenie z dnia 30 czerwca 1925 r. ma zastosowanie przy wspieraniu ubogich: a) umieszczonych w zakładach publicznych, b) nie korzystających z takiego umieszczenia, a więc ubogich zdrowych. O ubogich, umieszczonych w szpitalach, rozporządzenie to nie zawiera żadnych postanowień. Natomiast ustęp drugi § 2 tego rozporządzenia postanawia, że winny być zwrócone osobno konieczne wydatki nadzwyczajne, o ile są należycie uzasadnione i poparte dowodami i rachunkami. Wychodząc z tej zasady, nie można przyjąć, że w dniu przyjęcia i zwolnienia ubogiego chorego ze szpitala wynikły koszty utrzymania pełnych dwóch dni, przeciwnie dzień przyjęcia i zwolnienia ze szpitala należy liczyć jako jeden dzień, wolno bowiem żądać zwrotu tylko faktycznie poniesionych wydatków. Poza tem należy uznać konieczne wydatki nadzwyczajne, gdyż wydatki te należą do wydatków, objętych ustępem drugim § 2 rozporządzenia z dnia 30 czerwca 1925 r. (Rezolucja woj. sądu adm. w Toruniu z dnia 16 kwietnia 1926 r. S. A. S. II. 189/26).

Z tym dniem traci moc obowiązującą rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 18 października 1922 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich (Dz. U. R. P. Nr. 95, poz. 881).

Minister Pracy i Opieki Społecznej:

(—) *F. Sokal*

ROZPORZĄDZENIE
MINISTRA PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ

z dnia 15 lutego 1929 r.

o zmianie rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich.

(Dz. U. R. P. z dnia 6 marca 1929 r. Nr. 12, poz. 103).

Na podstawie § 30-go niemieckiej ustawy o miejscu zamieszkania pod względem wsparcia z dnia 6 czerwca 1870 r. (Dz. ust. Związku Północno-Niemieckiego str. 360) i z dnia 30 maja 1908 r. (Dziennik ustaw Rzeszy Niemieckiej str. 377),[1]) tudzież § 35 pruskiej ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. (Zbiór ustaw pru-

---

[1]) Zamiast str. 377 powinno być str. 381—396 *[1]*.

skich str. 130),[1]) oraz art. 1 i 2 ustęp 1 ustawy z dnia 7-go kwietnia 1922 r. w przedmiocie zniesienia Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. Nr. 30, poz. 247) —zarządzam, co następuje:

§ 1. Punkt II § 1-go rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich (Dz. U. R. P. Nr. 67, poz. 480), otrzymuje brzmienie następujące:

„II. Za ubogich, nie podpadających pod punkt I, zwraca się rzeczywiste i konieczne koszty, udowodnione stwierdzonemi rachunkami, przyczem koszty utrzymania nie mogą przewyższać:

za osoby ponad 14 lat—1 zł 20 gr dziennie, czyli 36 zł miesięcznie;

za osoby poniżej 14 lat—75 gr dziennie, czyli 22 zł 50 gr miesięcznie."

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 15 marca 1929 r.

Minister Pracy i Opieki Społecznej:

(—) *Dr. Jurkiewicz*

---

[1]) Zob. *[2]*.

REGULAMIN

z dnia 25 listopada 1925 r.

o podziale kredytu budżetowego poznańskiego krajowego związku komunalnego na opiekę społeczną w powiatach i gminach słabo sytuowanych, stosownie do postanowień pruskiej ustawy o przekazaniu rent dotacyjnych związkom prowincjonalnym z dnia 2 czerwca 1902 r.,[1]) oraz art. 35[2]) i 75[3]) ustawy polskiej z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych — Dz. U. Nr. 94, poz. 747 — w brzmieniu, zatwierdzonem dekretem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 23 października 1926 r. Nr. III S. F. 4246.

(Dz. urz. woj. pozn. z dnia 23 kwietnia 1927 r. Nr. 17, poz. 207).

§ 1.

Regulamin z dnia 8 marca 1907 r. — w przedmiocie rozdziału rent państwowych między powiaty i gminy województwa poznańskiego — traci moc obowią-

---

[1]) Podług ustawy z dnia 2 czerwca 1902 r. (Zb. u. pr. str. 167) związkom prowincjonalnym (m. inn. zachodnio-pruskiemu i poznańskiemu) przekazano z budżetu państwowego pewne sumy: 1) na ulżenie ich ciężarów w zakresie opieki nad ubogimi, 2) na zasiłki dla powiatów i gmin, które nie mogą wykonać swoich obowiązków m. inn. w zakresie opieki nad ubogimi. Z rocznej renty dotacyjnej może związek prowincjonalny użyć na cele ad 1) najwyżej $^1/_3$, a resztę na cele ad 2). Rozdział renty dotacyjnej na cele ad 1) i 2) następuje według regulaminu, uchwalonego przez sejmik prowincjonalny i zatwierdzonego przez ministrów: spraw wewnętrznych, skarbu i robót publicznych. Szczegółowy plan podziału uchwala wydział prowincjonalny w porozumieniu z naczelnym prezesem prowincji; w braku porozumienia plan podziału ustalają wymienieni ministrowie.

zującą z dniem wejścia w życie budżetu poznańskiego krajowego związku komunalnego na rok 1926, t. j. z dniem 1-go stycznia 1926 r.

§ 2.

Na cele popierania administracji komunalnej w zakresie ustawowej konieczności opieki społecznej poznański krajowy związek komunalny umieszczać będzie corocznie w budżecie krajowym na zasiłki dla powiatów i gmin słabo sytuowanych pod względem finansowym sumę, równającą się przeciętnemu rocznemu wydatkowi na ten cel w ostatniem trzechleciu.

Przepisy te nie zmieniają obowiązku krajowego związku wspierania ubogich w myśl § 36 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w sprawie wykonania ustawy związku półn.-niem. o siedzibie uzasadniającej wsparcie. *[2]*.

[2]) Art. 35 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych (Dz. U. R. P. z dnia 26 września 1923 r. Nr. 94, poz. 747) zawiera następujące postanowienia:

1) Ustawy, przewidujące dla związków komunalnych dotacje ze Skarbu Państwa lub z funduszów innych związków komunalnych na określone cele komunalne, lub ustanawiające udział Skarbu Państwa lub innych związków komunalnych w pokrywaniu wydatków na takie cele, pozostają w mocy.

2) Aż do czasu wprowadzenia w życie samorządu wojewódzkiego krajowe związki komunalne b. dzielnicy pruskiej otrzymują dla spełnienia zadań, przewidzianych w ustawach pruskich: z dnia 30 kwietnia 1873 r., z dnia 8 lipca 1875 r. i z dnia 2 czerwca 1902 r., zamiast kwot, określonych w tych ustawach, tytułem rocznej dotacji ze Skarbu Państwa, ryczałtową sumę, równającą się $^2/_5$ częściom zapotrzebowania na pokrycie bieżących wydatków w ramach obecnej działalności krajowych związków komunalnych, jakie się okaże według budżetu po wyzyskaniu wszystkich źródeł dochodowych.

[3]) Podług art. 75-go ust. 3 ustawy z dnia 11 sierpnia 1923 r. przepis art. 35-go ust. 2 obowiązuje od dnia 1 stycznia 1923 r.

§ 3.

Rozdział sumy, przewidzianej w budżecie krajowym na cele, oznaczone w § 2, należy do wydziału krajowego. Rozdział winien być dokonany w miesiącu listopadzie każdego roku jednorazowo na podstawie wniosków powiatów i gmin słabo sytuowanych pod względem finansowym, przedłożonych staroście krajowemu w drodze służbowej.

§ 4.

Za słabo sytuowane pod względem finansowym uważa się:

a) z powiatów — te, w których podatki powiatowe, samoistne i niesamoistne (dodatki do podatków państwowych), wymierzone w ostatnim roku gospodarczym, wynosiły conajmniej 85% zwyczajnych wydatków budżetowych i zarazem wydatki na ustawowo konieczną opiekę społeczną stanowiły nie mniej niż 15%;

b) z gmin miejskich i wiejskich—te,

1. w których mimo należytej i oszczędnej gospodarki, po wyczerpaniu dochodów własnych, jak i płynących z podatków komunalnych (samoistnych i niesamoistnych) w maksymalnej wysokości, okazał się w roku ubiegłym niedobór, lub

2. które zwyczajne wydatki budżetowe w ostatnim roku gospodarczym pokryły conajmniej w 70% dochodem z podatków komunalnych,

w obu przypadkach ad 1 i 2 wydatkowały na konieczną opiekę gminną nie mniej niż 30% wydatków budżetu.

§ 5.

Wnioski o udzielenie zasiłku na cele formalnej opieki społecznej winny być przed przedłożeniem ich (§ 3) zaopinjowane przez właściwe władze nadzorcze co do przyczyn niekorzystnej sytuacji finansowej danego związku, oraz opatrzone uwagą, że budżetowe wydatki związku na cele opieki społecznej nie przekraczają granic ustawowego obowiązku t. zn. że nie obejmują świadczeń fakultatywnych, oraz że bez zasiłku kraju związek nie jest w stanie spełnić swego zadania ustawowego.

§ 6.

Związki, ubiegające się o zasiłek, winny dołączyć do wniosku:

1. budżet za ubiegły okres budżetowy,
2. budżet na bieżący okres budżetowy,
3. zamknięcie kasowe z wykonania budżetu za ubiegły okres budżetowy,
4. sprawozdanie co do warunków i środków komunalnej opieki społecznej, a w szczególności co do liczby osób, korzystających z tej opieki, wysokość świadczeń na głowę i rodzaj opieki etc.

§ 7.

Wydział krajowy rozdziela sumę, przewidzianą w budżecie stosownie do § 2, według swobodnego uznania; nie może jednak odmówić zasiłku tym gminom miejskim i wiejskim, które:

A. 1. wykazują niedobór (§ 4 p. b) 1.),
2. w szeregu wniosków, ustawionym według stopnia obciążenia podatkowego w stosunku do obciążenia budżetowego (§ 4 p. b) 2.), stanowią pierwszą $^1/_3$, licząc od najwyżej obciążonej;

B. na opiekę społeczną zużywają więcej niż 35% budżetu.

Z powiatów (§ 4) nie mogą być pominięte te, które na cele opieki społecznej zużywają więcej niż 30% swego budżetu.

§ 8.

Udzielenie zasiłku może wydział krajowy uzależnić od spełnienia warunków (modus) w roku przyznania i oznaczyć czas do wykonania go. Zasiłki przyznane pod warunkiem przenosi się w budżecie krajowym na rok następny. Zasiłki niepłacone z powodu niespełnienia warunków w ciągu następnego roku po wydaniu uchwały wydziału krajowego, udzielającej zasiłek, umarza się, a kredyt przeznaczony na ten cel zamyka się.

§ 9.

Udzielanie zasiłku następuje ze względu na sytuację związku, wykazaną aktami. Z poprawą sytuacji traci związek możność otrzymania zasiłku.

§ 10.

Postanowienia niniejszego regulaminu nie uzasadniają prawnych roszczeń powiatów i gmin wobec kraju o udzielenie i wypłatę zasiłku.

§ 11.

Wypłata następuje jednorazowo w miesiącu grudniu. Gminom miejskim i powiatom wolno policzyć zasiłek za zaległy podatek krajowy.

§ 12.

Zasady powyższego regulaminu znajdą zastosowanie przy rozdziale kredytu na gminną opiekę społeczną z budżetu na rok 1925.

Poznań, dnia 8 kwietnia 1927 r.

Nr. dz. 1986/27. I.

Starosta krajowy:

(—) *Begale*

REGULAMIN

w przedmiocie udzielania subwencyj i zapomóg krajowych.[1])

§ 1. Z krajowych subwencyj i zapomóg...[2]) w zakresie działalności charytatywnej kraju mogą korzystać tylko takie korporacje, stowarzyszenia, związki i instytucje, których działalność wchodzi do jednego z wymienionych wyżej zakresów administracji krajowej i obejmuje szerszy obwód — teren, niż jeden powiat wiejski lub miejski.

Korporacje, stowarzyszenia, związki i instytucje, mające siedzibę na obszarze województwa poznańskiego, mają pierwszeństwo przed innemi.

§ 2. Zapomogi i subwencje ustala się w głównym budżecie poznańskiego wojewódzkiego związku ko-

---

[1]) Uchwalony na VI sesji poznańskiego sejmiku wojewódzkiego w dn. 10-12 lipca 1928 r.

[2]) Słowa „w zakresie popierania kultury i sztuki oraz" — opuszczono.

munalnego. Ustalenie następuje na podstawie corocznych wniosków, przedkładanych staroście krajowemu z dołączeniem:

a) statutu,
b) sprawozdania i zamknięcia rachunkowego za ubiegły okres gospodarczy, oraz odpisu ostatniej uchwały co do pokwitowania rachunków,
c) spisu członków zarządu, kuratorjum, komisji rewizyjnej etc.,
d) budżetu na rok bieżący wraz z wyjaśnieniem, jakim celom służyć ma subwencja (zapomoga) samorządu wojewódzkiego.

§ 3. Ustalenie subwencyj i zapomóg, określonych w § 2, na rzecz podmiotów, utrzymujących zakłady opieki sanitarnej lub społecznej, następuje ponadto z nałożeniem obowiązku (sub modo), że otrzymujący subwencję lub zapomogę przyjmie na wolne utrzymanie w swojej opiece odpowiednią ilość osób, które wskaże starosta krajowy.

Osoby, które korzystać mają z opieki podmiotów, otrzymujących subwencje i zapomogi, winny być mieszkańcami województwa poznańskiego i znajdować się w potrzebie takiej właśnie opieki sanitarnej lub społecznej, jaką sprawuje otrzymujący subwencję lub zapomogę.

§ 4. Liczbę wolnych miejsc, o których mowa w ust. 1 § 3, oznacza wydział wojewódzki.

§ 5. Wydział wojewódzki władny jest w razie potrzeby określić dalsze warunki wypłaty subwencji, a w szczególności zastrzec swemu przedstawicielowi lub staroście krajowemu miejsce w zarządzie i innych organach korporacji, stowarzyszenia, związku lub instytucji.

Starosta krajowy może zastąpić się przez przydzielonych mu wyższych urzędników krajowych.

§ 6. Wypłata subwencji i zapomogi z pozycyj budżetowych głównego budżetu poznańskiego wojewódzkiego związku komunalnego następuje w ratach miesięcznych zdołu, o ile wydział wojewódzki nie postanowi czego innego. Nieprzyjęcie obowiązku, nałożonego według § 3 przy udzieleniu subwencji lub zapomogi, czyni subwencję i zapomogę w całości nieskuteczną, niedopełnienie przyjętego obowiązku—powoduje wstrzymanie jej z najbliższym terminem wypłaty.

Nie uważa się za niedopełnienie obowiązku, gdy otrzymujący subwencję lub zapomogę nie ponosi ciężaru utrzymania wolnych miejsc krajowych dla braku destynatarjuszów.

§ 7. Postanowienia powyższe (§§ 1—5) mają odpowiednie zastosowanie także do subwencyj i zapomóg, udzielonych doraźnie z funduszów dyspozycyjnych.

Wydział wojewódzki może w celu dokładnego zbadania wniosków, przedkładanych w ciągu roku budżetowego przez korporacje, stowarzyszenia, związki i instytucje, ubiegające się o subwencję lub zapomogę, wyłonić osobną stałą komisję zapomogową.

W skład komisji zapomogowej wchodzą:

1. starosta krajowy lub jego zastępca,

2. czterech członków wydziału wojewódzkiego, wybranych przez wydział wojewódzki ze swego grona na czas trwania kadencji.

Wydział wojewódzki może upoważnić komisję zapomogową do ostatecznego rozstrzygania o wnioskach albo ogólnie, albo w oznaczonych przez siebie granicach.

§ 8. Korporacje, stowarzyszenia, związki i instytucje, korzystające z subwencyj lub zapomóg krajo-

wych, mają obowiązek przedłożyć staroście krajowemu do 1 lipca następnego roku gospodarczego sprawozdanie z zużycia otrzymanej subwencji lub zapomogi.

§ 9. Sprawozdania, o których mowa w § 8, mają być podane do wiadomości sejmiku wojewódzkiego w sprawozdaniu administracyjnem poznańskiego wojewódzkiego związku komunalnego za okres gospodarczy, obciążony wypłatą odnośnych subwencyj i zapomóg.

§ 10. Jeżeli z wolnych miejsc, stosownie do ust. 1 § 3 korzystają ubodzy krajowi[1]) lub ubodzy miejscowi, których siedziba wsparcia nie była ustalona w chwili pomieszczenia ich w wolnej opiece, związek krajowy wspierania ubogich zwraca samorządowi wojewódzkiemu kwotę odpowiadającą budżetowej wartości miejsc wolnych, a jeśli kwota ta jest wyższa od stawek, przewidzianych w taryfie zwrotu kosztów utrzymania ubogich w przypadkach opieki zakładowej, — kwoty odpowiadające tylko wysokości stawek.

§ 11. Regulamin niniejszy wchodzi w życie z dniem wejścia w życie budżetu krajowego.

---

[1]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

PRZEPISY

O WOLNOŚCI PRZESIEDLANIA SIĘ.

wych, mają obowiązek przedłożyć staroście krajowemu do 1 lipca następnego roku gospodarczego sprawozdanie z zużycia otrzymanej subwencji lub zapomogi.

§ 9. Sprawozdania, o których mowa w § 8, mają być podane do wiadomości sejmiku wojewódzkiego w sprawozdaniu administracyjnem poznańskiego wojewódzkiego związku komunalnego za okres gospodarczy, obciążony wypłatą odnośnych subwencyj i zapomóg.

§ 10. Jeżeli z wolnych miejsc, stosownie do ust. 1 § 3 korzystają ubodzy krajowi[1]) lub ubodzy miejscowi, których siedziba wsparcia nie była ustalona w chwili pomieszczenia ich w wolnej opiece, związek krajowy wspierania ubogich zwraca samorządowi wojewódzkiemu kwotę odpowiadającą budżetowej wartości miejsc wolnych, jeżeli ta jest wyższa od stawek, przewidzianych w taryfie zwrotu kosztów utrzymania ubogich w prywatnych opiekach zakładowych, kwoty odpowiadające tylko wysokości stawek.

§ 11. Regulamin niniejszy wchodzi w życie z dniem wejścia w życie budżetu krajowego.

---

[1]) Zob. § 5 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. [1].

USTAWA

z dnia 1 listopada 1867 r.

o wolności przesiedlania się.[1])

(Dz. u. Zw. półn.-niem. str. 55).

§ 1. Każdy przynależny do Związku półn.-niem. ma prawo na obszarze Związku:[2])

1) w każdem miejscu zatrzymywać się lub osiedlać,

---

[1]) Podług art. 2-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385):

Ustawy i rozporządzenia, obowiązujące w województwach: poznańskiem i pomorskiem w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r., pozostają nadal w mocy, o ile nie ulegną zmianie na podstawie tej ustawy lub późniejszych ustaw sejmowych.

Według Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 17 marca 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 1 czerwca 1921 r. Nr. 44, poz. 267):

Art. 101. Każdy obywatel ma wolność obrania sobie na obszarze Państwa miejsca zamieszkania i pobytu, przesiedlania się i wychodźtwa, nie mniej wolność wyboru zajęcia i zarobkowania oraz przenoszenia swej własności.

Ograniczenie tych praw może wprowadzić tylko ustawa.

Art. 126. (ustęp drugi). Wszelkie istniejące obecnie przepisy i urządzenia prawne, niezgodne z postanowieniami Konstytucji, będą najpóźniej do roku od jej uchwalenia przedstawione ciału ustawodawczemu do uzgodnienia z nią w drodze prawodawczej.

[2]) Na zasadzie art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dziel-

gdzie może wystarać się o własne mieszkanie albo zajęcie;

2) w każdem miejscu nabywać własność ziemską wszelkiego rodzaju;

3) w sposób wędrowny albo w miejscu pobytu, względnie osiedlenia się, wykonywać przemysł wszelkiego rodzaju, według ustawowych przepisów obowiązujących dla krajowców.

W wykonywaniu tych uprawnień przynależny do Związku,[1]) o ile niniejsza ustawa nie dopuszcza wyjątków, ani ze strony zwierzchności jego kraju ojczystego, ani ze strony zwierzchności miejsca, w którem chce zatrzymać się lub osiedlić, nie może doznawać przeszkód, lub być ograniczony uciążliwemi warunkami.

Nikomu przynależnemu do Związku[1]) nie można z powodu wyznania religijnego albo braku przynależności krajowej lub gminnej wzbronić pobytu, osiedlenia się, wykonywania przemysłu albo nabywania własności ziemskiej.

§ 2. Kto chce mieć uprawnienia, wynikające z przynależności do Rzeszy,[1]) winien na żądanie dostarczyć dowodu swej przynależności do Rzeszy[1]) i, o ile pozostaje pod władzą rodzicielską lub opiekuńczą — dowodu zezwolenia ustawowego zastępcy.

Żona potrzebuje zezwolenia męża.[2])

---

nicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) należy rozumieć: Każdy obywatel polski ma prawo na obszarze b. dzielnicy pruskiej...

[1]) Na zasadzie art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) należy rozumieć: do Rzeczypospolitej Polskiej.

[2]) Treść § 2-go podana jest w brzmieniu art. 37-go ustawy wprowadczej do niem. kod. cyw.

BIBLJOTEKA W. S. H. W POZNANIU

§ 3. O ile osoby karane mogą być według ustaw krajowych poddane przez władzę policyjną ograniczeniom co do pobytu, ograniczenia te mogą być stosowane.

Takim osobom, które tego rodzaju ograniczeniom co do pobytu w pewnem państwie związkowem podlegają albo które w pewnem państwie związkowem w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy z powodu ponownego żebractwa albo z powodu ponownego włóczęgostwa zostały ukarane, może być wzbroniony pobyt w każdem innem państwie związkowem przez krajową władzę policyjną.[1])

Specjalne ustawy i przywileje poszczególnych miejscowości i okręgów, które zezwalają na ograniczenia pobytu, uchyla się.

§ 4. Gmina jest tylko wówczas uprawniona do nieprzyjęcia nowo sprowadzającego się, jeżeli może udowodnić, iż tenże nie posiada dostatecznych sił, ażeby dla siebie i dla swoich niezdolnych do pracy członków rodziny uzyskać niezbędne utrzymanie, i jeżeli tego ani z własnego majątku nie może opędzić ani nie otrzymuje od krewnego do tego obowiązanego.

Ustawom krajowym pozostawia się ograniczenie tego uprawnienia gmin.

---

[1]) Zob. §§ 361 i 362 niem. k. k. *[17]*, tudzież rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa (Dz. U. R. P. z dnia 25 października 1927 r. Nr. 92, poz. 823), rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 maja 1929 r. o organizacji przytułków, domów pracy dobrowolnej i przymusowej (Dz. U. R. P. z dnia 17 czerwca 1929 r. Nr. 41, poz. 359) i rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 stycznia 1930 r. (Dz. U. R. P. z dnia 6 marca 1930 r. Nr. 15, poz. 115), podług którego postanowienia, dotyczące przymusowego umieszczania w przytułkach i domach pracy przymusowej, będą wykonywane na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego od dnia 1 kwietnia 1930 r.

Obawa przed zubożeniem w przyszłości nie uprawnia zwierzchności gminnej do nieprzyjęcia.[1])

§ 5. Jeżeli po sprowadzeniu się okaże się konieczność publicznego wsparcia, zanim nowo sprowadzający się nabył w miejscu pobytu siedzibę uzasadnia-

---

[1]) Zakazanie przez zarząd gminy pobytu i niewpisanie — mimo zgłoszenia się — do gminnej księgi mieszkańców nie wyklucza możności nabycia w tej gminie siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 15 maja 1925 r. L. dz. S. 351/25 S. A.).

Twierdzenie, iż częściowo zdolny do pracy — z uwagi na § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się — nie podpada pod pojęcie potrzebującego wsparcia, nie jest trafne, gdyż przepis § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r., określający, w jakich okolicznościach gmina może nie dopuścić do osiedlenia się nowoprzybyłego, nie może być stosowany analogicznie, gdy chodzi o stwierdzenie, czy dla związku wspierania ubogich zachodzi obowiązek udzielenia wsparcia. Stosowanie analogji między przepisem § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. z pojęciem potrzeby wsparcia w rozumieniu ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie jest tem mniej uzasadnione, ile że w czasie powstania ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. nie istniały jeszcze związki wspierania ubogich, które powołane zostały do życia dopiero ustawą z dnia 6 czerwca 1870 r. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 września 1929 r. L. rej. 2582/27).

W sprawach, wynikających z § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się, niema miejsca dla postępowania sporno-administracyjnego. Jeżeli idzie o usunięcie ubogiego, względnie osoby, co do której istnieje uzasadniona obawa, iż stanie się ciężarem ofiarności publicznej, wystarczy, ażeby dana gmina powzięła uchwałę, mocą której zabronionoby tejże osobie osiedlenia się względnie dalszego pobytu w gminie. W razie niezastosowania się odnośnej osoby do uchwały gminy, może gmina żądać pomocy władzy administracyjnej i zapomocą tej władzy usunąć opornego. Jednak w myśl § 6 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. gmina, zabraniająca pewnej osobie ze względu na jej domniemane lub grożące ubóstwo dalszego przebywania w gminie, winna jest wskazać jej tę gminę, do której powinna się udać, a w razie sporu między poszczególnemi gminami, wynikłego na tem tle, postanawia powołany § 6, iż spór należy rozstrzygnąć według ustaw krajowych. Z treści sporu trzeba wnioskować, iż jest to spór między związkami wspierania ubogich o publiczne

jącą wsparcie (prawo swojszczyzny), i jeżeli gmina udowodni, że wsparcie stało się konieczne z innych powodów, aniżeli tylko z powodu przemijającej niezdolności do pracy, dalszy pobyt może być wzbroniony.[1])

---

wsparcie, dlatego też kompetencja woj. sądu adm. w myśl § 39 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych — jest uzasadniona. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 23 listopada 1923 r. L. dz. S. 100/23 S. A. 2).

Według § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. gmina ma prawo odmówienia przyjęcia nowowprowadzających się, o ile może udowodnić, że wprowadzający się nie posiada sił dostatecznych, aby sobie zapewnić wystarczające utrzymanie albo nie może go sobie zapewnić z majątku lub od krewnych. To nieprzyjęcie ubogiego do gminy nie jest aktem, który należy ustalać w drodze sporno-administracyjnej między gminami, lecz zwyczajnym aktem administracyjnym, który gmina wykonywa przy ewentualnej pomocy policji. Przeciw temu aktowi służą interesowanej osobie środki prawne, przewidziane w §§ 127 i nast. ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. Wprawdzie § 6 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. mówi, że w razie sporu między gminami co do przejęcia nieprzyjętego względnie wydalonego rozstrzygać należy według ustaw krajowych, lecz krajowe ustawy pruskie nie przewidują sporów w sprawach nieprzyjęcia, a tylko w sprawach wydalenia na podstawie § 5. Tak samo ustęp drugi § 6 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. mówi tylko o wydaleniach. Wydalenie ubogiego jest warunkowane udzieleniem publicznego wsparcia. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 12 października 1922 r. L. dz. S. 545/22 S. A. 2).

Zarząd gminy, który nie przyjmuje osoby sprowadzającej się (§ 4) lub zabrania po sprowadzeniu się dalszego pobytu (§ 5), winien wydać i doręczyć formalne orzeczenie; orzeczenie po uprawomocnieniu się podlega przymusowemu wykonaniu w drodze administracyjnej (policyjnej).

[1]) Zob. § 31 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie *[1]*.

Do spoczywania biegu rocznego okresu konieczne jest udzielenie wsparcia ze strony jakiegoś związku wspierania ubogich. Spełnienie zobowiązania wobec chorego ze strony kasy chorych skutku tego nie wywiera. Przerwa w myśl § 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. nie następuje, jeżeli związek wspierania ubogich na pobyt zasadniczo zgadza się, a jedynie zastrzega się co do pretensji w przyszłości wyniknąć mogącej, co nie jest

§ 6. Jeżeli w wypadkach, w których przyjęcie albo dalszy pobyt może być wzbroniony, obowiązek do objęcia opieki jest przedmiotem sporu między różnemi gminami tego samego państwa związkowego, rozstrzygnięcie następuje według ustaw krajowych.

Faktyczne wydalenie z pewnej miejscowości nie może nigdy nastąpić, zanim nie nastąpi albo oświadczenie przyjęcia ze strony wchodzącej w rachubę gminy albo nie zostanie wydane przynajmniej tymczasowo wykonalne rozstrzygnięcie o obowiązku opieki.[1])

§ 7. [2])

§ 8. Gmina nie jest uprawniona do pobierania od nowo sprowadzających się opłaty z tytułu sprowadzenia się. Gmina może ich narówni z innymi mieszkańcami pociągać do ciężarów gminnych. Jeżeli trwa-

---

równoznaczne z odmową zgody na dalszy pobyt i nie może wywrzeć skutków z § 14 ustęp drugi ustawy z dnia 30 maja 1908 r. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 30 sierpnia 1926 r. L. dz. S. 790/26 S. A.).

Skoro osoba nabyła siedzibę uzasadniającą wsparcie, upada ewentualny spór na podstawie §§ 5 i 6 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się, gdyż po nabyciu siedziby uzasadniającej wsparcie gmina nie może już zabronić zamieszkiwania i pobytu. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 7 listopada 1924 r. L. dz. S. 734/24 S. A. 2).

Jeżeli nie zachodziła potrzeba udzielenia wsparcia, co zależy od okoliczności faktycznych, upada roszczenie z § 28 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie o zwrot kosztów udzielonego wsparcia, odpada również żądanie opuszczenia gminy w myśl § 5 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się, względnie żądanie przejęcia przez związek ostatecznie obowiązany, gdy zwłaszcza sytuacja gospodarcza odnośnej osoby w dniu wniesienia skargi poprawiła się. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 17 maja 1924 r. L. dz. S. 382/24 S.A.).

[1]) Zob. §§ 55 — 58 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]* i §§ 59 — 62 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[2]) Treść § 7-go opuszcza się, jako bezprzedmiotową, z uwagi na końcowy przepis § 1-go ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

nie pobytu nie przekracza okresu trzech miesięcy, nie można nowo sprowadzających się poddać tym ciężarom.[1])

§ 9. Co powyżej postanowiono o gminach, obowiązuje w tych miejscowościach, w których ciężar publicznej opieki nad ubogimi stosownie do przepisów organizacyjnych nie jest obowiązkiem miejscowej gminy, lecz innych ustawowo uznanych związków (komun wspierania ubogich), także te miejscowości i te obszary dworskie, których obszar nie należy do związku gminnego.[2])

§ 10. Wydanie przepisów o zgłaszaniu nowo sprowadzających się pozostawia się ustawom krajowym z tem, że zaniedbanie zgłoszenia może być karane tylko karą policyjną, nigdy zaś utratą prawa pobytu (§ 1).[3])

§ 11. Przez sam pobyt albo samo osiedlenie się, jak to zezwala niniejsza ustawa, nie są uzasadnione inne stosunki prawne, mianowicie przynależność gminna, prawo miejscowego obywatelstwa, uczestnictwo w korzyściach gminy i opieki nad ubogimi.

Jeżeli jednak według ustaw krajowych przez pobyt albo osiedlenie się, o ile to trwało przez pewien określony czas bez przerwy, nabywa się prawo swojszczyzny (przynależność gminną, siedzibę uzasadniającą wsparcie),[4]) przepisy te zachowują swoją moc obowiązującą.

---

[1]) Okoliczność, czy dana osoba płaciła podatki w gminie, jest obojętna w kwestji nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 maja 1926 r. L. rej. 3285/25).

[2]) Zob. § 2-gi ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

[3]) W myśl ustępu pierwszego § 10 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. warunkiem rozstrzygającym nabycie siedziby uzasadniającej wsparcie przez roczny pobyt w gminie jest faktyczne zamieszkanie. Okoliczność, czy dana osoba była w gminie urzędownie zameldowana, jest bez znaczenia. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 maja 1926 r. L. rej. 3285/25).

[4]) Zob. § 9 i nast. ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]*.

§ 12. Policyjne wydalenie osób przynależnych do Związku [1]) z miejsca ich trwałego lub przejściowego pobytu w innych, aniżeli w przewidzianych niniejszą ustawą wypadkach, jest niedopuszczalne.

Zresztą przepisy o policji w sprawach obcych nie są przez tę ustawę naruszone.

§ 13. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1868 r.

[1]) W myśl art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) rozumieć należy: obywateli polskich.

PRZEPISY

POWSZECHNEGO PRAWA KRAJOWEGO PRUSKIEGO.

§ 12. Policyjne wydalenie osób przynależnych do Związku [1]) z miejsca ich trwałego lub przejściowego pobytu w innych, aniżeli w przewidzianych niniejszą ustawą wypadkach, jest niedopuszczalne.

Zresztą przepisy o policji w sprawach obcych nie są przez tę ustawę naruszone.

§ 13. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1868 r.

[1]) W myśl art. 3-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 23 grudnia 1919 r. (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 16 stycznia 1920 r. Nr. 2, poz. 1) rozumieć należy: obywateli polskich.

POWSZECHNE PRAWO KRAJOWE PRUSKIE.[1])

CZĘŚĆ DRUGA.

Tytuł 19.

O ZAKŁADACH DLA UBOGICH I INNYCH DOBROCZYNNYCH FUNDACJACH.[2])

Przepisy zasadnicze.

§ 1. Do państwa należy starać się o wyżywienie i zaopatrzenie tych obywateli, którzy sami nie mogą wystarać się o swoje utrzymanie i nie mogą go także otrzymać od innych osób prywatnych, które do tego podług szczególnych ustaw są obowiązane.[3])

§ 2. Tym, którym brak środków i sposobności, iżby mogli sami zarobić na utrzymanie swoje i swoich, należy wyznaczyć prace, które odpowiadają ich siłom i zdolnościom.

---

[1]) Powszechne prawo krajowe pruskie zostało ogłoszone patentem z dnia 5 lutego 1794 r., następnie w nowej redakcji patentem z dnia 11 kwietnia 1803 r.

[2]) O fundacjach zob.: wyciąg z kodeksu cywilnego z dnia 18 sierpnia 1896 r. *[19]*, wyciąg z ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. k. c. *[20]* i wyciąg z rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. w sprawie wykonania niem. k. c. *[21]*.

[3]) Świadectwa ubóstwa dla procesów cywilnych (§ 117 proc. cyw.) i innych wypadków wydają: w miastach — prezydenci względnie burmistrzowie, we wsiach — wójtowie. Odwołania od decyzji wójta — do starostwa, od decyzji prezydenta miasta i burmistrza — do wojewody.

§ 3. Tych, którzy tylko z lenistwa, upodobania do próżniactwa, albo z innych anormalnych skłonności nie chcą użyć sposobów, aby sami zarobili na swoje utrzymanie, należy skłonić przymusem i karami do pożytecznych robót pod stosownym nadzorem.

§ 4. Obcy żebracy nie powinni być wpuszczani do kraju albo w kraju cierpiani, a gdyby jednak weszli, mają być natychmiast odstawieni poza granicę.

§ 5. Także krajowym ubogim nie należy zezwalać na żebraninę, lecz mają być odstawieni do miejsca, do którego należą i gdzie o nich podług przepisów niniejszego tytułu należy mieć staranie.

§ 6. Państwo jest uprawnione i obowiązane czynić przygotowania, któremi zapobiega się brakowi żywności jego obywateli i powstrzymuje się przesadną rozrzutność.

§ 7. Stosunki, przez które szkodliwe próżniactwo, szczególnie w niższych klasach ludności, jest podtrzymywane, a skłonność do pracowitości osłabiana, nie mają być w państwie cierpiane.

§ 8. Fundacje, które mają na celu wspieranie i ułatwianie takich szkodliwych skłonności, państwo jest uprawnione znieść i dochody ich użyć dla dobra ubogich.

Do kogo należy zaopatrzenie ubogich.

§ 9. Uprzywilejowane korporacje, które mają osobny fundusz ubogich albo taki mogą zebrać ze składek między sobą stosownie do ich organizacji, są przedewszystkiem obowiązane do wyżywienia swoich ubogich członków.

§ 10. Także gminy miejskie i wiejskie muszą starać się o wyżywienie swoich zubożałych członków i mieszkańców.

§ 11. Ze względu na członków wyraźnie przyjętych zobowiązanie powstaje, skoro przyjęcie rzeczywiście nastąpiło.

§ 12. Ze względu zaś na innych mieszkańców jest tylko ta gmina miejska albo wiejska zobowiązana do wyżywienia zubożałego, w której tenże do ogólnych ciężarów ostatnio przyczyniał się.

§ 13. Podług powyższych zasadniczych przepisów (§§ 9—12) także żony, wdowy i niezaopatrzone dzieci zubożałego muszą być wyżywiane przez korporacje i gminy.

§ 14. Przełożeni korporacyj i gmin winni są dowiedzieć się o przyczynach upadku ich członków i wcześnie zawiadomić o nich zwierzchność celem zaradzenia.

§ 15. Wszystkimi biednymi i zubożałymi, dla których o ich utrzymanie nie można postarać się w inny sposób, musi zająć się zwierzchność policyjna każdego miejsca bez względu na stopień i inną jej kompetencję.

Środki do tego.

§ 16. Ubodzy, których zaopatrzenie podług powyższych przepisów zasadniczych nie należy do pojedyńczych osób prywatnych, korporacyj lub komun albo przez nie nie może być pokryte, mają być w drodze interwencji państwa umieszczeni w publicznych krajowych domach dla ubogich.

§ 17. To ma zastosowanie szczególnie do obcych żebraków, jeżeli ich odstawienie poza granicę (§ 4) okaże się niewskazane albo cel uwolnienia od nich kraju przez to nie może być osiągnięty.

§ 18. Żebracy w takich krajowych domach dla ubogich powinni być przymuszeni do pożytecznych robót, o ile na to ich zdrowie i siły pozwalają.

§ 19. W zakładzie pozostają tak długo, aż można być pewnym, że mają oni tak wolę, jak i sposobność do wystarania się o swoje utrzymanie w inny dozwolony sposób bez dalszego nagabywania publiczności.

§ 20. Żebranina uliczna nie powinna być cierpiana.

§ 21. Przeciwnie jest obowiązkiem władz policyjnych każdego miejsca temu złemu z całym naciskiem zapobiegać.

§ 22. Skoro poczynione zostały przygotowania określone § 16-ym, nikt nie powinien już dawać jałmużny żebrakowi ulicznemu.

§ 23. Przeciwnie żebracy uliczni muszą być przytrzymywani i odstawiani do tych, do których podług zasadniczych przepisów §§ 9 — 16 należy ich zaopatrzenie.

§ 24. Odstawienie następuje na koszt tego, kto o żebraka musi mieć staranie.

§ 25. Środki do utrzymania ubogich powinny być brane, o ile to możliwe, z procentów od kapitałów na ten cel już istniejących i z fundacyj.

§ 26. Także mają zastosowanie już w takim celu bądź już zarządzone, bądź, stosownie do okoliczności, za zezwoleniem państwa szczególnie urządzić się mające zbiórki kościelne lub domowe.[1])

---

[1]) Podług § 11 punkt e) instrukcji dla naczelnych prezesów z dnia 31 grudnia 1825 r. (Zb. praw dla kr.-prusk. państw z 1826 r. Nr. 1, str. 1) — zezwolenie na rozpisanie publicznych zbiórek w poszczególnych obwodach regencyjnych albo w prowincji, jednak z wyjątkiem zbiórek kościelnych, należy do naczelnych prezesów, jako przedstawicieli najwyższych władz państwowych.

Według art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) atrybucje naczelnych prezesów służą wojewodom: poznańskiemu i pomorskiemu.

Obecnie zezwolenia na zbiórki na obszarze władzy admi-

§ 27. W razie niedostateczności tych dochodów komuny są uprawnione, za zezwoleniem państwa, do obciążenia zbytku, wystawności i zabaw publicznych zamożnych swych mieszkańców umiarkowanemi taksami.[1])

§ 28. Wszelkie kary pieniężne, które w wydanych ustawach karnych nie otrzymały szczególnych przeznaczeń, mają być użyte na zaopatrzenie ubogich.

§ 29. Do utrzymania publicznych krajowych domów dla ubogich jest przedewszystkiem przeznaczony dochód z prac przyjętych do nich osób.

§ 30. W razie jego niewystarczalności może państwo od tych wszystkich, którzy odnoszą korzyść z usunięcia żebraniny ulicznej, żądać stosownych datków.

§ 31. Bliższe przepisy tak o tem, jak i o urządzeniu takich krajowych domów dla ubogich wogóle, pozostawia się szczególnym dla każdej prowincji ułożyć się mającym regulaminom.

O publicznych zakładach dla ubogich.

Stosunek państwa do nich.

§ 32. Domy ubogich, szpitale, domy sierot, domy podrzutków, domy zarobkowe i domy pracy pozostają pod szczególną opieką państwa.

§ 33. Jeżeli urządza się tego rodzaju nowe zakłady, zamiar musi być zgłoszony państwu do zbadania zasad ich organizacji.

§ 34. Jednak te władze, do których należy to zbadanie podług różnych ustaw w prowincjach, mają

---

nistracji ogólnej I instancji udziela ta władza w zakresie adm.-polic., na obszarze więcej niż jednego powiatu adm.-ogóln.— wojewoda.

[1]) Zob. ustęp końcowy § 74-go ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

być uprawnione do ich odrzucenia tylko w wypadkach, w których wykonanie rozporządzeń fundatora byłoby niemożliwe albo nawet szkodliwe.

§ 35. Oprócz tego każdy fundator może wewnętrzne urządzenie takich zakładów, nadzór nad niemi, ustanowienie zarządców, rewizję i przyjmowanie rachunków — uregulować według uznania.

§ 36. O ile fundator nic nie zarządził, wszystkie te uprawnienia należą do państwa.

§ 37. Także te zakłady, dla których w akcie fundacyjnym albo wogóle ustanowieni są osobni nadzorcy, podlegają jednak zwierzchniemu nadzorowi państwa.

§ 38. Ten zwierzchni nadzór ogranicza się jednak tylko dlatego, aby postępowano podług wyraźnie lub milcząco zatwierdzonych przez państwo rozporządzeń fundatora i aby nic nie wkradło się, co sprzeciwiałoby się ogólnemu przeznaczeniu takich fundacyj.

§ 39. Państwo jest więc uprawnione do zarządzenia wizytacyj takich zakładów i do naprawy, stosownie do powyższych zasadniczych przepisów (§ 8), znalezionych nadużyć i braków.

§ 40. Wogóle państwo musi baczyć na to, aby dochody zakładów dla ubogich i innych zakładów zaopatrzenia były używane celowo i zgodnie z przepisami.

§ 41. Jeżeli z powodu zmienionych okoliczności przepisany w akcie fundacyjnym sposób użycia jest niemożliwy albo wogóle szkodliwy, musi państwo majątki i dochody takiego zakładu przeznaczyć na inny użytek, odpowiadający — o ile to możliwe — prawdopodobnej woli fundatora.

Zewnętrzne prawa takich zakładów.

§ 42. Wyraźnie albo milcząco zatwierdzone przez państwo zakłady dla ubogich lub inne zakłady zaopatrzenia mają prawa osób moralnych.

§ 43. Majątek ich ma prawa majątków kościelnych (Tytuł 11, rozdział czwarty).[1])

§§ 44 — 48.[2])

§ 49. Niezamożni krewni tych, którzy ustanowili fundacje dobroczynne, mają do korzystania z nich prawo pierwszeństwa.

Prawo sukcesyjne do spadku osób, które przez zakłady dobroczynne były utrzymywane.

§ 50.[3]) Do własnego wolnego spadku takich osób, które zostały przyjęte do publicznego zakładu do bezpłatnego zaopatrzenia i w czasie tego zaopatrzenia zmarły, zakład ma ustawowe prawo dziedziczenia.

§ 51. To prawo dziedziczenia rozciąga się na cały spadek, jeżeli osoba przyjęta pozostawia tylko krewnych w linji wstępnej lub bocznej albo męża.

§ 52. Jeżeli zaś ma ślubnych potomków albo żonę, dla nich pozostaje część obowiązkowa.

§ 53. Żona ma pierwszeństwo przed zakładem dla ubogich także do tego, czego ma żądać podług jej umów małżeńskich.

§ 54. Także wymienione w § 52 osoby tracą część spadku obowiązkową albo umowną na korzyść zakładu, jeżeli, przy dostatecznym majątku, pozostającym bez pomocy swoim rodzicom albo mężowi odmówiły wsparcia, którego żądali.

§ 55. Jeżeli przyjęta osoba opuściła przed swoją śmiercią zakład dobrowolnie, zakład może żądać zwrotu

---

[1]) §§ 160 — 236.
[2]) §§ 44 — 48, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.
[3]) Zob. art. 139-y ustawy wprowadczej do niem. kod. cyw.

wyłożonych na tę osobę kosztów z jej majątku albo spadku, jako długu.

§ 56. Jeżeli zaś dzieci, które były wychowane w domu dla sierot, później z niego wyszły i albo wykonywały rzemiosło albo im dana została inna sposobność do ich dalszego utrzymania, przed ukończonym 21 rokiem życia[1]) zmarły, — dla domu sierot pozostaje, mimo iż nastąpiło wystąpienie, jego prawo dziedziczenia.

§ 57. Jednak w tym wypadku prawo dziedziczenia zakładu rozciąga się tylko na ten majątek, który takie dziecko wniosło ze sobą do domu dla sierot, albo który mu przypadł w czasie jego zaopatrywania przez ten dom sierot jeszcze przed jego wystąpieniem.

§ 58. Jeżeli wychowana w domu sierot kobieta wyszła zamąż, prawo dziedziczenia domu sierot odpada zupełnie, nawet jeżeli ona zmarła przed osiągnięciem pełnoletności.

§ 59. W żadnym wypadku kasa ubogich, jeżeli nawet podług powyższych przepisów (§ 50 i nast.) przypada jej rzeczywiste prawo dziedziczenia, nie może sobie spadku samowolnie przywłaszczać, ale przeciwnie musi, skoro taki wypadek nastąpi, to swoje prawo dziedziczenia zgłosić należycie do sędziego i od tegoż wyczekiwać przyznania spadku.

§ 60. Przysługujące zakładowi podług tych przepisów prawo dziedziczenia musi być każdemu, kto do zakładu ma być przyjęty, podane do wiadomości i, że to się stało, musi być zaznaczone w protokóle przez niego podpisać się mającym.

§ 61. Jeżeli mający być przyjęty nie jest w pełni swego rozumu albo ograniczony w uprawnieniu do rozporządzania swoim majątkiem, zawiadomienie o tem

---

[1]) Zob. § 2 niem. kod. cyw. i § 58 nin. prawa.

ma być podane do wiadomości rodzicom albo, jeżeli nie ma rodziców, najbliższym krewnym i opiekunom.[1])

§ 62. Jeżeli na takie zawiadomienie ktoś z krewnych oświadczy, iż on sam chce się starać o zaopatrzenie przyjąć się mającego, musi mu to być dozwolone i przez to zachowuje przypadające mu ustawowe prawo dziedziczenia.

§ 63. Jednak musi następnie udzielać potrzebującemu pomocy przynajmniej równie dobrego zaopatrzenia, jakieby tenże znalazł w zakładzie publicznym.

§ 64. Jeżeli mający być przyjętym jest zdolny do oświadczenia swej woli i przekłada zaopatrzenie w zakładzie nad to, które jest mu zaofiarowane przez jego krewnego, przy tem jedynie pozostaje.

§ 65. Jeżeli zawiadomienie nie zostało dokonane należycie, za koszty wyłożone na przyjętego zakład może żądać z jego spadku tylko odszkodowania, jako długu.

§ 66. Zakład może jednak żądać tylko gotówkowych wydatków wyłożonych dla przyjętego na ubranie, lekarstwo, i innych, a za utrzymanie, z którego korzystał, kwoty kosztów, która w każdym wypadku podług słusznego uznania znawców sądownie ma być oznaczona.

§ 67. Jeżeli ktoś nie był przyjęty do zakładu zaopatrzenia, lecz były mu z zakładu dostarczane jedynie dodatki do jego utrzymania, można żądać tylko zwrotu tych dodatków z jego spadku, o ile tenże na to wystarcza.

§ 68. Jeżeli ktoś korzystał ze wsparcia z kilku zakładów w myśl § 67, a jego spadek nie jest wystarczający na zaspokojenie ich wszystkich, większa ilość zakładów dzieli się majątkiem dyspozycyjnym w stosunku do ich pretensyj.

---

[1]) Zdanie ostatnie, jako uchylone, opuszcza się.

§ 69. Jeżeli ktoś wkupił się do zakładu, zakładowi nie należy się żadne dalsze roszczenie do jego spadku.

§ 70. Złożenie tylko wstępnego, które do udzielać się mającego zaopatrzenia nie pozostaje w żadnym stosunku, nie wyklucza prawa dziedziczenia zakładu.

§ 71. Jeżeli przyjęty ułożył się z zakładem na pewną sumę w sprawie przypaść mającego zakładowi prawa dziedziczenia do jego spadku, pozostaje przy tem jedynie, nawet w tym wypadku, jeżeli majątek przyjętego następnie otrzymuje przyrost.

§ 72. Domy zarobkowe i domy pracy, w których przyjęci korzystają z utrzymania tylko o tyle, o ile na to zarobią swoją pracą, nie mają do ich spadku prawa dziedziczenia.

§ 73. Natomiast przez prace, do których przyjęty wogóle w każdym zakładzie dla ubogich w myśl §§ 87, 88 jest obowiązany, albo za które otrzymał osobne wynagrodzenie, prawo dziedziczenia zakładu nie jest wykluczone.

§ 74. Zakłady, które są przeznaczone tylko do leczenia chorych, jakkolwiek przyjęty w zakładzie umarł, nie mają jednak do jego spadku prawa dziedziczenia, ale mogą jedynie żądać zwrotu kosztów wyłożonych na niego w myśl § 66.

§ 75. W wypadkach, w których zakładom dla ubogich albo innym zakładom zaopatrzenia przyznane jest ustawowe prawo dziedziczenia, nie może im to prawo być ani odjęte, ani ukrócone przez rozporządzenie na wypadek śmierci.

Wewnętrzna organizacja takich zakładów.

§ 76. Wewnętrzne urządzenie i organizacja każdego publicznego zakładu dla ubogich albo innego za-

kładu zaopatrzenia określa dla każdego przez państwo przepisany albo zatwierdzony regulamin i instrukcja.

§ 77. Kościoły i kaplice, które dla tego rodzaju zakładów specjalnie są wzniesione, pozostają narówni z innemi pod nadzorem duchownych przełożonych diecezji albo okręgu.

§ 78. Względem żyjących w zakładzie osób i funkcjonarjuszów przysługują tego rodzaju kościołom i kaplicom rzeczywiste prawa parafjalne.

§ 79. Względem jednak tych, którzy żyją poza zakładem, nie mogą sobie rościć takich praw.

Przełożeni i zarządcy.

§ 80. Przełożonych i zarządców takich zakładów należy uważać za pełniących służbę dla państwa.

§ 81. Do zarządu należącemi do zakładów funduszami i dochodami mają zastosowanie takie przepisy i takie zastępstwo, jak do kas królewskich.

§ 82. [1])

§ 83. Zresztą tego rodzaju przełożeni i administratorowie przy wykonywaniu swego urzędu muszą stosować się przedewszystkiem do aktu fundacyjnego i do specjalnych dla nich instrukcyj, następnie zaś do ustawowych przepisów, wydanych dla opiekunów.[2])

Przyjęte osoby.

§ 84. Osoby, które zostały przyjęte do zakładów dla ubogich i innych publicznych zakładów zaopatrzenia, nie mogą pod żadnym pozorem uchylać się od zaprowadzonej w nich karności i porządku.

---

[1]) § 82-gi, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

[2]) Zob. art. 78 ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. *[20]*.

§ 85. Niespokojni i krnąbni muszą być przez dozorców, w razie potrzeby przez stosowne środki przymusowe, trzymani w porządku, albo stosownie do okoliczności — wydaleni z zakładu.

§ 86. Kary nie mogą jednak przekraczać granic rzeczywistej karalności, a wydalenie nie może nigdy nastąpić bez wiedzy i zgody zwierzchności.

§ 87. Bezpłatnie przyjęci są obowiązani do wykonywania w zakładzie domowych posług, o ile na to pozwalają ich siły i stan zdrowia.

§ 88. W równej mierze mogą być od nich żądane także inne roboty, które są przeznaczone tylko na użytek zakładu, o ile mają do tego zdolności i siły.

§ 89. Zresztą przysługujące przyjętym, stosownie do ich stanu albo innego stosunku, prawa i obowiązki nie ulegają zmianie przez przyjęcie do takiego zakładu.

PRZEPISY

O OPIECE NAD DZIEĆMI I MŁODZIEŻĄ.

§ 85. Niespokojni i krnąbni muszą być przez dozorców, w razie potrzeby przez stosowne środki przymusowe, trzymani w porządku, albo stosownie do okoliczności — wydaleni z zakładu.

§ 86. Kary nie mogą jednak przekraczać granic rzeczywistej karalności, a wydalenie nie może nigdy nastąpić bez wiedzy i zgody zwierzchności.

§ 87. Bezpłatnie przyjęci są obowiązani do wykonywania w zakładzie domowych posług, o ile na to pozwalają ich siły i stan zdrowia.

§ 88. W równej mierze mogą być od nich żądane także inne roboty, które są przeznaczone tylko na użytek zakładu, o ile mają do tego zdolności i siły.

§ 89. Zresztą przysługujące przyjętym, stosownie do ich stanu albo [illegible] prawa i obowiązki nie ulegają zmianie przez przyjęcie do takiego zakładu.

USTAWA

z dnia 2 lipca 1900 r.

o opiekuńczem wychowaniu nieletnich.

(Zb. u. pr. str. 264).

§ 1. Nieletni, który 18-go roku życia jeszcze nie ukończył, może być przekazany opiekuńczemu wychowaniu:

1. jeżeli zachodzą okoliczności, przewidziane § 1666[1]) albo § 1838 [2]) k. c., a opiekuńcze wychowanie jest potrzebne, aby zapobiec brakowi opieki nad nieletnim;[3])

---

[1]) § 1666. Jeżeli dobro duchowe albo cielesne dziecka jest narażone na niebezpieczeństwo przez to, że ojciec nadużywa prawa opieki nad osobą dziecka, dziecko zaniedbuje, albo staje się winnym niegodziwego lub niemoralnego zachowania się, sąd opiekuńczy wydać ma zarządzenia potrzebne w celu odwrócenia niebezpieczeństwa. Sąd opiekuńczy może w szczególności zarządzić, aby dziecko w celu wychowania zostało umieszczone w odpowiedniej rodzinie lub w zakładzie wychowawczym albo poprawczym.

Jeżeli ojciec narusza prawo dziecka co do udzielenia utrzymania i na przyszłość należy się obawiać poważnego niebezpieczeństwa braku utrzymania, może być ojcu odebrany zarząd majątku jak również użytkowanie.

[2]) § 1838. Sąd opiekuńczy może zarządzić, ażeby pupil w celu wychowania został umieszczony w odpowiedniej rodzinie albo w zakładzie wychowawczym lub poprawczym. Jeżeli troska o osobę pupila należy do ojca albo do matki, zarządzenie takie jest dopuszczalne tylko pod warunkami § 1666.

[3]) Podług ustawy z dnia 7 lipca 1915 r. (Zb. u. pr. str. 113) punkt 1. § 1-go otrzymał następujące brzmienie:

„1. jeżeli zachodzą okoliczności, przewidziane § 1666 albo

2. jeżeli nieletni dopuścił się czynu występnego, za który nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnej z uwagi na jego młodzieńczy wiek, a opiekuńcze wychowanie ze względu na jakość czynu, osoby rodziców lub innych wychowawców i ze względu na inne stosunki życiowe jest potrzebne celem zapobieżenia dalszemu brakowi moralnej opieki nad nieletnim;[1])
3. jeżeli opiekuńcze wychowanie, oprócz powyższych wypadków, jest konieczne z powodu niedostatecznego wpływu wychowawczego rodziców albo innych wychowawców lub szkoły— celem zapobieżenia zupełnemu moralnemu zepsuciu nieletniego.

---

§ 1838 k. c., i celem zapobieżenia brakowi opieki nad nieletnim inne umieszczenie jest potrzebne, a podług uznania sądu opiekuńczego odpowiednie umieszczenie bez obciążenia środków publicznych nie może nastąpić;"

[1]) Zob. §§ 55, 56 i 57 niem. k. k. z 15 maja 1871 r.:

§ 55. Kto, dopuszczając się czynu, nie miał ukończonych lat 12, tego nie można za ten czyn ścigać podług prawa karnego. Jednak na podstawie obowiązujących przepisów można do niego zastosować odpowiednie środki poprawcze i roztoczenie dozoru. Jedynie wówczas wolno go umieścić w jakiejś rodzinie, w zakładzie wychowawczym lub poprawczym, jeżeli sąd opiekuńczy swoją uchwałą popełnienie czynu stwierdzi i uzna dopuszczalność takiego umieszczenia.

§ 56. Obwiniony, który w czasie, gdy ukończył 12 rok, a nie ukończył 18 roku życia, dopuścił się czynu karalnego, ma być uwolniony, jeżeli, popełniając czyn, nie posiadał zrozumienia potrzebnego do poznania jego karygodności.

W wyroku należy postanowić, czy obwiniony ma być oddany jego rodzinie albo umieszczony w zakładzie wychowawczym lub poprawczym. W zakładzie ma on być zatrzymany tak długo, jak to przełożona nad zakładem władza administracyjna uzna za potrzebne, jednak nie poza ukończony 20 rok życia.

§ 57. Jeżeli obwiniony, który w czasie, gdy ukończył 12 rok, a nie ukończył 18 roku życia, popełniając czyn, posia-

§ 2. Opiekuńcze wychowanie wykonywa się pod nadzorem publicznym i na koszty publiczne w odpowiedniej rodzinie lub w zakładzie wychowawczym albo poprawczym.

§ 3. Przekazanie do opiekuńczego wychowania następuje, skoro sąd opiekuńczy uchwałą stwierdził istnienie warunków § 1-go przy oznaczeniu okoliczności uznanych za udowodnione i zarządził przekazanie.

§ 4. Sąd opiekuńczy postanawia z urzędu albo na wniosek. Do przedstawienia wniosku są uprawnieni i obowiązani:

landrat,[1]) w miastach powyżej 10000 mieszkańców— także zwierzchność gminna, w powiatach miejskich— zwierzchność gminna i naczelnik królewskiej władzy policyjnej.

---

dał zrozumienie potrzebne do poznania jego karygodności, mają zastosowanie względem niego następujące przepisy:

1. jeżeli czyn jest zagrożony karą śmierci lub dożywotniem ciężkiem więzieniem, należy orzec karę więzienia od 3 do 15 lat;

2. jeżeli czyn jest zagrożony dożywotniem więzieniem w twierdzy, należy orzec więzienie w twierdzy od 3 do 15 lat;

3. jeżeli czyn jest zagrożony ciężkiem więzieniem lub innym rodzajem kary, należy wyznaczyć karę między najniższym ustawowym wymiarem zagrożonego rodzaju kary, a połową najwyższego wymiaru zagrożonej kary.

Jeżeli tak wyznaczoną karą jest ciężkie więzienie, wchodzi na jej miejsce kara więzienia na równy przeciąg czasu;

4. jeżeli czyn jest występkiem lub przekroczeniem, można w szczególnie lekkich wypadkach orzec naganę;

5. utraty praw czci obywatelskiej wogóle albo poszczególnych praw czci obywatelskiej, jak i dopuszczalności dozoru policyjnego, nie należy orzekać.

Kara na wolności ma być wykonana w specjalnych zakładach lub pomieszczeniach, przeznaczonych do odbywania kar młodocianych osób.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zakładach wychowawczo-poprawczych (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 330).

[1]) Podług § 36 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195), względnie, o ile idzie o woj.

Przed wydaniem uchwały sąd opiekuńczy ma przesłuchać, o ile to może stać się bez wielkiej trudności, rodziców, ustawowego zastępcę nieletniego i we wszystkich wypadkach zwierzchność gminną, właściwego duchownego i kierownika albo nauczyciela szkoły, do której nieletni chodzi, sąd opiekuńczy ma także, jeżeli wydanie uchwały nie następuje na wniosek, najpierw landratowi[1]) (zwierzchności gminnej, naczelnikowi królewskiej władzy policyjnej) dać możność, przy udzieleniu akt, wyrażenia opinji.

Uchwała ma być doręczona ustawowemu zastępcy nieletniego, temuż, jeżeli ukończył 14 rok życia, landratowi[1]) (zwierzchności gminnej, naczelnikowi królewskiej władzy policyjnej) i zobowiązanemu związkowi komunalnemu. (§ 14).[2])

Przeciw uchwale służy wymienionym w ustępie 3-im natychmiastowe zażalenie ustawowemu zastępcy nieletniego albo jemu samemu, jednak tylko wtedy, jeżeli uchwała opiewa na przekazanie do opiekuńczego wychowania. Zażalenie ma moc wstrzymującą.

§ 5. W razie niebezpieczeństwa w wypadku zwłoki sąd opiekuńczy może zarządzić tymczasowe przekazanie nieletniego. Władza policyjna miejsca pobytu ma w tym wypadku postarać się o umieszczenie nieletniego w zakładzie albo w odpowiedniej rodzinie.

---

poznańskie, podług art. IV § 1 ustawy z dnia 19 maja 1889 r (Zb. u. pr. str. 108) landrat stał na czele administracji powiatu i był zarazem przewodniczącym wydziału powiatowego.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego 1928 r. Nr. 11, poz. 86).

[1]) Zob. [1]) do § 4-go na str. 175-ej.

[2]) W ustępach 1, 2 i 3 § 4-go wyrazy bezprzedmiotowe opuszczono.

Koszty powstałe z powodu tymczasowego umieszczenia obciążają, o ile przekazanie do opiekuńczego wychowania zostanie następnie zarządzone ostatecznie, obowiązany związek komunalny (§ 14), w przeciwnym wypadku obciążają tego, kto ma ponosić koszty miejscowego zarządu policyjnego. Władza policyjna ma we wszystkich wypadkach pokryć zaliczkowo koszty, powstałe z powodu tymczasowego umieszczenia.

Spory co do stosowności zaliczek władzy policyjnej, wstawionych do rachunku obowiązanemu do zwrotu, rozstrzyga wydział obwodowy[1]) w postępowaniu uchwałowem. [2])

Uchwała wydziału obwodowego jest ostateczna.

§ 6. Jeżeli zarządzone § 4-tym przesłuchanie rodziców albo ustawowego zastępcy nie mogło się odbyć, są oni uprawnieni żądać wznowienia postępowania.

§ 7. O ile w niniejszej ustawie inaczej nie jest postanowione, w postępowaniu sądowem mają zastosowanie ogólne przepisy w sprawach dobrowolnego sądownictwa, przekazanych ustawą krajową sądom zwyczajnym.

§ 8. Rozprawy sądowe są wolne od należytości i stempla; gotówkowe wydatki obciążają kasę państwową. Jeżeli podług uznania sądu opiekuńczego okazało się potrzebne przesłuchanie osób, które stosownie do § 4-go ustęp 2 mają być przesłuchane, osoby te mają prawo do zwrotu z kasy państwowej koniecznych go-

---

[1]) Obecnie — wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej). Zob. art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. w sprawie utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. §§ 50 — 60 i 115 — 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*.

tówkowych wydatków; nie ma to jednak zastosowania do rodziców nieletniego.

Układy w sprawie umieszczenia wychowanków są wolne od stempla.

§ 9. Wykonanie opiekuńczego wychowania należy do zobowiązanego związku komunalnego (§ 14); związek ten rozstrzyga o tem, w jaki sposób wychowanek ma być umieszczony. W wypadku wychowania w zakładzie wychowanek ma być umieszczony, o ile to możliwe, w zakładzie jego wyznania. W wypadku wychowania w rodzinie musi być wychowanek umieszczony, conajmniej do czasu ustania obowiązku szkolnego, w rodzinie jego wyznania.

Związek komunalny ma zawiadomić sąd opiekuńczy o umieszczeniu i uwolnieniu wychowanka.

Przewiezienie wychowanka należy do władzy policyjnej miejsca pobytu.

§ 10. Wychowankowie nie mogą być umieszczeni w domach pracy i w krajowych zakładach dla ubogich; w zakładach, które są przeznaczone dla chorych, ułomnych, idjotów, głuchoniemych albo niewidomych, mogą być umieszczeni tylko tak długo, jak tego wymaga ich stan fizyczny albo duchowy. [1])

W wykonaniu wprowadzonego wychowania opiekuńczego może być zarządzone do odwołania wychowanie we własnej rodzinie wychowanka pod nadzorem związku komunalnego.

§ 11. Dla każdego w rodzinie umieszczonego wychowanka ma być ustanowiony przez związek komunalny opiekun dla nadzoru nad jego wychowaniem i pielęgnacją. Do tego mogą być ustanowione także kobiety.

§ 12. Na wniosek zobowiązanego związku komunalnego, nie naruszając przepisów art. 78 § 1 usta-

[1]) Zob. § 23 ustęp trzeci nin. ustawy.

wy wykonawczej do k. c.,[1]) przełożony zakładu wychowawczego, pozostającego pod nadzorem państwowym, może być ustanowiony opiekunem wychowanków, umieszczonych w zakładzie na podstawie §§ 3 i nast. przed osobami powołanemi na opiekunów w myśl § 1776 k. c.[2])

To samo ma zastosowanie względem wychowanków, którzy wychowani są pod nadzorem przełożonego zakładu w rodzinie przez niego wybranej; jeżeli nadzór nad wychowankami należy do urzędnika, ustanowionego przez zobowiązany związek komunalny, urzędnik ten na wniosek związku komunalnego może być ustanowiony opiekunem zamiast przełożonego zakładu.

Oprócz opiekuna ustanowionego podług przepisów ustępów 1, 2 nie należy ustanawiać współopiekuna. Opiekunowi przysługują uwolnienia dopuszczalne podług § 1852 k. c.[3])

§ 13. Opiekuńcze wychowanie kończy się z upływem nieletności.

Wcześniejsze zniesienie opiekuńczego wychowania następuje na podstawie uchwały związku komunalnego, z urzędu albo na wniosek rodziców lub usta-

---

[1]) Art. 78 § 1. Przełożony zakładu wychowawczego albo zakładu pielęgniarskiego, pozostającego pod zarządem państwa albo władzy gminnej, ma względem umieszczonych w zakładzie nieletnich prawa i obowiązki opiekuna.

Prawa i obowiązki przełożonego zakładu trwają tylko tak długo, jak długo sąd opiekuńczy nie ustanowi innego opiekuna. Przełożony zatrzymuje prawa i obowiązki opiekuna także po ukończeniu wychowania lub pielęgnacji aż do pełnoletności pupila.

[2]) Paragraf 1776 k. c. określa, kto i w jakiej kolejności powołany ma być na opiekuna.

[3]) Paragraf 1852 k. c. określa, iż ojciec, wyznaczając opiekuna, może wykluczyć ustanowienie współopiekuna, oraz zarządzić uwolnienie opiekuna od niektórych ustawowych ograniczeń.

wowego zastępcy nieletniego, jeżeli cel wychowania opiekuńczego został osiągnięty lub osiągnięcie celu w inny sposób zostało zabezpieczone.

Zniesienie może być postanowione z zastrzeżeniem odwołania.

Przeciw odmownej uchwale związku komunalnego może wnioskodawca w przeciągu okresu 2-ch tygodni od dnia doręczenia odwołać się do decyzji sądu opiekuńczego. Przeciw uchwale sądu opiekuńczego przysługuje zażalenie. Zażalenie związku komunalnego ma moc wstrzymującą.

Wniosek odrzucony nie może być ponowiony przed upływem 6 miesięcy.

§ 14. Związki prowincjonalne[1]) są obowiązane umieszczenie nieletnich, przekazanych uchwałą sądu opiekuńczego do opiekuńczego wychowania, wykonać w sposób odpowiadający przepisom niniejszej ustawy.[2]) Związki te mają się postarać o założenie zakładów wychowawczych i poprawczych, a o ile to nie jest możliwe, mają umieścić wychowanków w odpowiednich rodzinach, jak również w publicznych, kościelnych albo prywatnych zakładach, mają także starać się, o ile to potrzebne, o odpowiednie umieszczenie przy ukończeniu opiekuńczego wychowania.

Do umieszczenia jest obowiązany ten związek komunalny, w którego okręgu leży miejscowość, gdy sąd, będący dla tej miejscowości sądem opiekuńczym, wydał uchwałę.

§ 15. Koszty, które powstają przez przewiezienie wychowanka do rodziny albo zakładu, przez pierwszą potrzebną przy tem regulaminową wyprawę, przez pochowanie zmarłego w czasie opiekuńczego wychowa-

[1]) Obecnie — wojewódzkie związki komunalne.

[2]) W części pierwszej ustępu pierwszego § 14-go wyrazy bezprzedmiotowe — opuszczono.

nia i przez powrót wychowanka uwolnionego z opiekuńczego wychowania, obciążają miejscowy związek wspierania ubogich, w którym wychowanek ma swoją siedzibę uzasadniającą wsparcie. Jeżeli taki miejscowy związek wspierania ubogich nie istnieje, koszty te obciążają zobowiązany związek komunalny (§ 14 ust. 2). Inne koszty utrzymania i wychowania, jak również opieki za uwolnionych wychowanków, ponoszą we wszystkich wypadkach związki komunalne.[1])

Związki komunalne otrzymują na pokrycie kosztów, które one mają ponieść w myśl ustępu 1, zasiłek z kasy państwowej w wysokości $^2/_3$ tych kosztów. Kwotę zasiłku ustanawia corocznie minister spraw wewnętrznych na podstawie rachunku w poprzednim roku poniesionych kosztów albo w porozumieniu z poszczególnemi związkami komunalnemi perjodycznie jako sumę ryczałtową.

§ 16. Związki komunalne są uprawnione żądać zwrotu kosztów utrzymania wychowanka, powstałych w czasie opiekuńczego wychowania, od niego samego albo od osób obowiązanych do jego utrzymania na podstawie kodeksu cywilnego. Uprawnienie to przysługuje miejscowym związkom wspierania ubogich odnośnie do kosztów, obciążających je w myśl § 15 ust. 1.

Dla żądania zwrotu przez związki komunalne mają być ustanowione taryfy, które ustalane są przez ministra spraw wewnętrznych po wysłuchaniu związków komunalnych. Kosztów ogólnego zarządu opiekuńczego wychowania, budowy i utrzymania zakładów, urządzonych przez związki komunalne, nie bierze się przy tem w rachubę.

---

[1]) Zob. § 11 ustawy z dnia 7 sierpnia 1911 r. w sprawie szkolnego kształcenia dzieci niewidomych i głuchoniemych *[14]*.

Jeżeli przeciw roszczeniu o zwrot podniesiono sprzeciw, o tem rozstrzyga na wniosek związku komunalnego albo miejscowego związku wspierania ubogich — wydział obwodowy.[1])

Uchwała jest, z zastrzeżeniem zwykłej drogi prawa, ostateczna.[2])

Dwie trzecie sum ściągniętych przez związki komunalne od zobowiązanych do zwrotu należy zarachować na zasiłek państwa (§ 15 ust. 2).

§ 17. Związki komunalne dla wykonania opiekuńczego wychowania i dla zarządu założonych przez związki zakładów wychowawczych i poprawczych mają wydać regulaminy.

Regulaminy wymagają zatwierdzenia ministrów: spraw wewnętrznych, duchownych i oświaty, i spraw lekarskich co do tych postanowień, które odnoszą się do przyjęcia, traktowania, nauczania i uwalniania wychowanków.[3])

---

[1]) Zob. rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. w sprawie utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Do ustępów 1, 2, 3 i 4 § 16-go zob. § 12-y ustawy z dnia 7 sierpnia 1911 r. w sprawie szkolnego kształcenia dzieci niewidomych i głuchoniemych *[14]*.

[3]) Regulamin normujący kwestje, określone w ustępie drugim § 17-go, uchwalony przez sejmik prowincjonalny poznański dnia 1 marca 1901 r., został zatwierdzony przez wymienionych w tym ustępie ministrów dnia 13 kwietnia 1901 r. (Dz. urz. poznański z 1901 r., dodatek do Nr. 20 str. 1 i nast. i Dz. urz. bydgoski z 1901 r., dodatek do Nr. 20 str. 1 i nast.).

Por. § 13-y ustawy z dnia 7 sierpnia 1911 r. w sprawie szkolnego kształcenia dzieci niewidomych i głuchoniemych *[14]*.

Względem zakładów prywatnych pozostają w mocy obowiązujące przepisy.

§ 18. Ustawowe przepisy w sprawie religijnego wychowania dzieci mają zastosowanie także do wychowania opiekuńczego.

§ 19. Jeżeli wychowankowie, obowiązani do uczęszczania do szkoły, nie mogą być przekazani do publicznej szkoły ludowej bez narażenia na niebezpieczeństwo moralne innych dzieci, chodzących do szkoły, związek komunalny ma się postarać o to, ażeby takim wychowankom w wieku szkolnym była udzielona w inny sposób potrzebna nauka szkolna. W razie sporu rozstrzyga naczelny prezydent.[1])

§ 20. Właściwe państwowe władze nadzorcze związków komunalnych, a w wyższej instancji minister spraw wewnętrznych, mają wykonywać zwierzchni nadzór nad przygotowaniami, dokonanemi w celu umieszczenia wychowanków; władze te są uprawnione przeprowadzać w tym celu rewizje.

§ 21. Kto, niezależnie od wypadków, przewidzianych w §§ 120,[2]) 235[3]) ustawy karnej, nieletniego, względem którego postępowanie sądowe na przekazanie do opiekuńczego wychowania zostało wdrożone albo przekazanie do opiekuńczego wychowania zostało zarządzone, od tego postępowania albo od zarządzonego

---

[1]) Obecnie — wojewoda. Zob. art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385).

[2]) Paragraf 120 zawiera przepisy karne za uwolnienie więźniów lub za pomoc im w uwolnieniu.

[3]) § 235 (w brzmieniu art. 34-go ust. VII ustawy wprowadczej do kod. cyw.): „Kto osobę nieletnią przez podstęp, groźbę albo gwałt odbiera jej rodzicom, jej opiekunowi albo jej wychowawcy, będzie karany więzieniem, a jeżeli czyn dokonywany jest w tym zamiarze, aby osobę użyć do żebraniny lub do celów albo zajęć dla osiągnięcia zysków lub nieobyczajnych, karany będzie ciężkiem więzieniem do lat 10.“

opiekuńczego wychowania usuwa, albo go nakłania do uchylenia się od postępowania lub od wychowania, albo kto mu do tego z rozmysłem jest pomocny, będzie karany więzieniem do 2 lat i karą pieniężną do 1000 marek[1]) albo jedną z tych kar.

Usiłowanie jest karalne.

§ 22. Wykonanie niniejszej ustawy poruczа się ministrowi spraw wewnętrznych.[2])

§ 23. Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1901 r.

Z dniem tym uchyla się ustawę z dnia 13 marca 1878 r. w sprawie umieszczania dzieci zaniedbanych.[3])

Związki komunalne, które w chwili wejścia w życie niniejszej ustawy nie rozporządzają w dostatecznej mierze odpowiedniemi zakładami, nie mają do dnia 1 kwietnia 1903 r. podlegać przy umieszczaniu wychowanków ograniczeniom, określonym w § 10 ust. 1 niniejszej ustawy.

---

[1]) Obecnie 1000 zł. Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 stycznia 1924 r. Nr. 9, poz. 89).

[2]) Zob. przepisy wykonawcze ministra spraw wewnętrznych z dnia 18 grudnia 1900 r. (Dz. min. dla ogólnej administracji wewn. w kr. pr. państwach z dnia 28 lutego 1901 r. Nr. 2, str. 27) i zarządzenie z dnia 19 czerwca 1912 r. (Dz. min. dla pr. administracji wewn. z dnia 29 czerwca 1912 r. Nr. 6, str. 150).

[3]) Zb. u. dla kr. pr. państw Nr. 15, str. 132.

USTAWA

z dnia 7 sierpnia 1911 r.

w sprawie szkolnego kształcenia dzieci niewidomych i głuchoniemych.[1])

(Zb. u. pr. str. 168).

§ 1.

Dzieci niewidome, które ukończyły 6-ty rok życia, tudzież dzieci głuchonieme, które ukończyły 7-my rok życia, podlegają, o ile są dostatecznie rozwinięte i zdolne do kształcenia, obowiązkowi uczęszczania na naukę w zakładach urządzonych dla dzieci niewidomych i głuchoniemych (obowiązek szkolny).

U dzieci, które w swoim rozwoju pozostały w tyle, może być początek tego obowiązku przesunięty aż do 3 lat.

Do dzieci głuchoniemych w rozumieniu niniejszej ustawy należą także dzieci nieme, głuche i takie, których słuch jest tak słaby, że nie mogą wyuczyć się mowy w drodze naturalnej, a wyuczonej mowy nie mogą rozumieć uchem.

Do dzieci niewidomych należą także takie dzieci, które tak są słabego wzroku, iż muszą być uważane narówni z dziećmi niewidomemi.

Obowiązek dzieci spoczywa, o ile w innem miejscu postarano się o ich naukę w dostateczny sposób.

---

[1]) Ustawa ta nie ma na celu rozszerzenia zakresu opieki nad ubogimi, a wyłącznym jej celem, jak to wynika z jej treści, jest rozciągnięcie powszechnego obowiązku szkolnego na dzieci niewidome i głuchonieme. (Orzeczenie Trybunału Kompetencyjnego z dnia 25 stycznia 1930 r. L. rej. 26/29).

§ 2.

Obowiązek szkolny dzieci niewidomych kończy się z końcem roku szkolnego następującego po ukończeniu 14-go roku życia, dzieci głuchoniemych—z końcem roku szkolnego następującego po ukończeniu 15-go roku życia.

§ 3.

Dzieci, które osiągają wiek obowiązku szkolnego w czasie włącznie do 3 miesięcy po rozpoczęciu roku szkolnego, mogą wyjątkowo być przyjęte do szkoły w poprzedzającym terminie przyjęcia.

W tym wypadku ich uwolnienie po ośmioletniem uczęszczaniu do szkoły może nastąpić także już przed osiągnięciem wieku, z którym kończy się obowiązek szkolny.

§ 4.

O nastaniu obowiązku szkolnego postanawia w miastach wyłączonych z powiatu — deputacja szkolna, zresztą po wysłuchaniu władzy szkolnej miejscowej — władza szkolna nadzorcza.

§ 5.

Przeciw temu postanowieniu przysługuje rodzicom, ustawowemu zastępcy, jak również związkowi komunalnemu zażalenie w przeciągu 2 tygodni po doręczeniu.

Zażalenie rozstrzyga wydział powiatowy (miejski). Właściwym jest ten wydział powiatowy (miejski), w którego okręgu rodzice dziecka mają swoje zamieszkanie, a w braku takiego ten, w którego okręgu znajduje się zamieszkanie dziecka albo jego miejsce pobytu.

Wydział powiatowy (miejski) przed powzięciem uchwały ma przesłuchać związek komunalny i, o ile to może stać się bez znacznych trudności, rodziców i ustawowego zastępcę; może także inne osoby, w szczególności lekarza powiatowego, kierownika właściwego zakładu dla głuchoniemych względnie dla niewidomych, miejscowego inspektora szkolnego, miejscowego duchownego, nauczyciela, naczelnika gminy i inne wezwać do oświadczenia się albo przesłuchać jako znawców lub świadków, w razie potrzeby — pod przysięgą. Zresztą do postępowania wydziału powiatowego (miejskiego) mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 115 do 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju.[1])

Uchwała ma być doręczona rodzicom, ustawowemu zastępcy, władzy szkolnej nadzorczej i zobowiązanemu związkowi komunalnemu.

Zażalenie podług § 121 ustawy o ogólnym zarządzie kraju[1]) przysługuje wymienionym w ustępie trzecim, rodzicom i ustawowemu zastępcy jednak tylko wtedy, jeżeli uchwała utrzymuje w mocy decyzję deputacji szkolnej, względnie władzy szkolnej nadzorczej. Zażalenie ma moc wstrzymującą.

§ 6.

Stosownie do postanowień niniejszej ustawy podlegające obowiązkowi szkolnemu dzieci głuchonieme i niewidome, o których naukę nie dba się w dość wystarczający sposób, muszą od początku roku szkolnego, w wypadkach § 5 po prawomocności uchwały, być umieszczone przez związek komunalny w zakładzie dla niewidomych lub głuchoniemych, albo pozostawione w miejscu, z którego mogą chodzić do naukowego zakładu określonego rodzaju.

---

[1]) Zob. *[23]*.

Zobowiązany jest związek komunalny, powołany ogólnie do opieki nad niewidomymi i głuchoniemymi, w którego okręgu rodzice dziecka mają swoje miejsce zamieszkania albo dziecko ma swoje miejsce zamieszkania lub w braku miejsca zamieszkania swój pobyt. Jeżeli rodzice dziecka przenoszą swoje miejsce zamieszkania do okręgu innego związku komunalnego, obowiązek przechodzi na ten związek.

Rozstrzygnięcie w sprawie umieszczenia albo pozostawienia dziecka należy do związku komunalnego.[1])

Dziecko, o ile to w okręgu tegoż związku komunalnego jest możliwe, ma być umieszczone w zakładzie jego wyznania. Jeżeli nie mieszka w zakładzie, musi być umieszczone możliwie w rodzinie jego wyznania. Wniosek rodziców i ustawowego zastępcy dziecka o umieszczenie gdzieindziej należy możliwie uwzględnić.

Przeciw zarządzeniom związku komunalnego podług ustępów 3 i 4 przysługuje rodzicom i ustawowemu zastępcy zażalenie do władzy nadzorczej.[2])

§ 7.

Do przeniesienia wychowanka jest obowiązany ustawowy zastępca dziecka. Jeżeli przeniesienie nie nastąpi w ciągu 4 tygodni po doręczeniu zawiadomienia, nadzorcza władza szkolna zarządza przeniesienie.[3])

---

[1]) Podług art. 10-go ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb u. pr. str. 53) w sprawach, objętych ustępem trzecim § 6-go, rozstrzyga zastępca związku komunalnego.

[2]) Podług art. 10-go ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) załatwienie zażalenia przekazane zostało naczelnemu prezesowi, obecnie sprawa ta należy do kompetencji wojewody. Zob. art. 8-my ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385).

[3]) Podług art. 10 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) zarządzenie przeniesienia przekazane zostało zastępcy związku komunalnego, załatwienie zażalenia przeciw jego zarzą-

§ 8.

O dokonanem przeniesieniu związek komunalny zawiadomić ma władzę, która ustaliła obowiązek szkolny. Władza nadzorcza szkolna jest uprawniona przeciw rodzicom i ustawowemu zastępcy, jak również przeciw tym, którym opieka nad dzieckiem została powierzona, o ile dziecko umieszczone bez pozwolenia władzy zabierają albo do uczęszczania na naukę w zakładzie niedostatecznie przymuszają, zastosować przepisy karne stosownie do obowiązujących przepisów o karaniu zaniedbań szkolnych w publicznych szkołach ludowych.

§ 9.

Związek komunalny[1]) jest uprawniony obowiązek szkolny dzieci niewidomych i głuchoniemych rozszerzyć do końca tego roku szkolnego, który u dzieci niewidomych następuje po ukończeniu 17 roku życia, u głuchoniemych po ukończeniu 18-go roku, jeżeli dzieci jeszcze nie osiągnęły celu nauki, a podług stanu ich fizycznego i duchowego rozwoju należy przyjąć, że osiągną to w dalszym ciągu nauki.

Przeciw zarządzeniu związku komunalnego przysługuje rodzicom i ustawowemu zastępcy zażalenie do nadzorczej władzy szkolnej.[2])

---

dzeniu — naczelnemu prezesowi prowincji. Obecnie, w myśl art. 8-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385), załatwienie zażalenia należy do kompetencji wojewody.

[1]) Podług art. 10-go ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) w sprawach, objętych ustępem pierwszym § 9-go, decyduje zastępca związku komunalnego.

[2]) Podług art. 10 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) załatwienie zażalenia przeciw zarządzeniu zastępcy związku komunalnego przekazane zostało naczelnemu prezesowi prowincji, obecnie załatwienie zażalenia należy do kompetencji wojewody. Zob. § 8-my ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385).

§ 10.

Uwolnienie dzieci niewidomych i głuchoniemych ze szkoły może nastąpić tylko wtedy, jeżeli:

1) obowiązek szkolny dziecka stosownie do przepisów § 2 albo § 9 ukończył się,

2) osiągnięcie celu umieszczenia w inny sposób jest zabezpieczone,

3) z innych powodów warunki do przymusowego umieszczenia dziecka więcej nie istnieją,

4) z powodów szczególnych przedterminowe uwolnienie okazuje się usprawiedliwione.

Może być także postanowione usunięcie dziecka od uczęszczania do szkoły najdłużej na okres roku szkolnego.

O uwolnieniu i usunięciu decyduje związek komunalny. Przeciw jego rozstrzygnięciu przysługuje w ciągu 2 tygodni rodzicom i ustawowemu zastępcy zażalenie do nadzorczej władzy szkolnej.[1])

§ 11.

Koszty, które powstają przez przewiezienie dziecka, przez jego pierwszą regulaminową wyprawę, przez pochowanie zmarłego w zakładzie i przez powrót uwolnionego dziecka, obciążają miejscowy związek wspierania ubogich, w którym dziecko ma swoją siedzibę uzasadniającą wsparcie. Jeżeli taki miejscowy związek

---

[1]) Podług art. 10-go ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. i pr. str. 53) decyzja o uwolnieniu i usunięciu przekazana została zastępcy związku komunalnego, załatwienie zażalenia przeciw jego rozstrzygnięciu — naczelnemu prezesowi prowincji. Obecnie, w myśl art. 8-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385), załatwienie zażalenia należy do kompetencji wojewody.

wspierania ubogich nie istnieje, koszty te obciążają zobowiązany związek komunalny. Inne koszty utrzymania, nauki i wychowania ponoszą zobowiązane związki komunalne.[1])

§ 12.

Związki komunalne są uprawnione żądać zwrotu narosłych im kosztów od dziecka samego albo od osób obowiązanych do jego utrzymania na podstawie kodeksu cywilnego. Kosztów ogólnego zarządu, budowy i utrzymania zakładów, urządzonych przez związki komunalne, jak również kosztów za naukę i wychowanie, nie bierze się przy tem w rachubę.

To samo uprawnienie przysługuje miejscowym związkom wspierania ubogich odnośnie do kosztów związki te obciążających.

Jeżeli przeciw roszczeniu o zwrot podniesiono sprzeciw, o tem rozstrzyga, na wniosek związku komunalnego albo miejscowego związku wspierania ubogich — wydział obwodowy.[2]) Uchwała jest, z zastrzeżeniem zwykłej drogi prawa, ostateczna.[3])

Jeżeli podlegające zwrotowi w myśl ustępu pierwszego koszty utrzymania nie mogą być zapłacone albo tylko częściowo z majątku dziecka lub przez obowiązanych do jego utrzymania członków rodziny, związki komunalne są uprawnione, o ile nie idzie o dziecko ubo-

---

[1]) Zob. ustęp pierwszy § 15-go ustawy z dnia 2 lipca 1900 r. o opiekuńczem wychowaniu nieletnich *[13]*.

[2]) Zob. art. 2-gi rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[13]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[3]) Do ustępów 1, 2 i 3 § 12-go zob. § 16-y ustawy z dnia 2 lipca 1900 r. o opiekuńczem wychowaniu nieletnich *[13]*.

gie krajowe,[1]) żądać niepokrytej części tych kosztów podług przepisów § 31a ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. (Zb. u. pr. str. 300)[2]) od miejscowego związku wspierania ubogich ostatecznie obowiązanego do wsparcia.[3]) Zwrot następuje za pośrednictwem powiatu, do którego ten miejscowy związek wspierania ubogich należy. Powiat jest obowiązany udzielić miejscowemu związkowi wspierania ubogich conajmniej 2/3 przez ten ostatni pokryć się mających kosztów, jako zapomogę.

Spory między miejscowemi związkami wspierania ubogich a powiatami, obowiązanemi do udzielenia zapomogi, rozstrzygane są podług § 31c powołanej ustawy.[4])

§ 13.

Związki komunalne mają wydać potrzebne regulaminy dla wykonania niniejszej ustawy, co do których zatwierdzenia mają odpowiednie zastosowanie przepisy

---

[1]) Zob. § 5 ustawy z dnia 6 czerwca 1870 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie *[1]*.

[2]) § 31a ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. wprowadzony został do ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[3]) Do rozstrzygania sporów między wojewódzkim związkiem komunalnym a miejscowym związkiem wspierania ubogich o zwrot kosztów utrzymania głuchoniemego dziecka w krajowym zakładzie dla głuchoniemych w myśl ustawy z dnia 7 sierpnia 1911 r. o szkoleniu dzieci niewidomych i głuchoniemych (Zb. u. pr. str. 168) właściwemi są sądy powszechne. (Orzeczenie Trybunału Kompetencyjnego z dnia 25 stycznia 1930 r. L. rej. 26/29).

[4]) § 31c ustawy z dnia 11 lipca 1891 r. wprowadzony został do ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

Spory te rozstrzygane są w postępowaniu sporno-administracyjnem w I instancji przez wojewódzki sąd administracyjny, w II — przez Najwyższy Trybunał Administracyjny.

§ 120 ordynacji prowincjonalnej z dnia 29 czerwca 1875 roku.[1]) W regulaminach tych mają być wprowadzone także postanowienia o wysokości kosztów podlegających zwrotowi.

§ 14.

Właściwą nadzorczą władzę szkolną oznacza minister spraw duchownych i oświaty. Zresztą wykonanie niniejszej ustawy poruczа się ministrowi spraw duchownych i oświaty i ministrowi spraw wewnętrznych.

§ 15.

Wszystkie z niniejszą ustawą sprzeczne przepisy uchyla się.

§ 16.

Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1912 r.

W pierwszych 5 latach po tym terminie, jeżeli zachodzą szczególne powody, mogą być przez nadzorczą władzę szkolną dopuszczone wyjątki od obowiązku szkolnego albo jego trwania.

W dniu 1 kwietnia 1912 r. przez zobowiązane związki komunalne już wyszkolone dzieci niewidome i głuchonieme podlegają od tego dnia obowiązkowi szkolnemu, bez względu, iż wymaga to uchwały w myśl § 4 niniejszej ustawy.

---

[1]) § 120 ustawy z dnia 29 czerwca 1875 r. wymienia zakłady prowincjonalne, które i o ile wymagają zatwierdzenia właściwych ministrów.

Por. § 17-y ustawy z dnia 2 lipca 1900 r. o opiekuńczem wychowaniu nieletnich *[13]*.

ROZPORZĄDZENIE POLICYJNE WOJEWODY POZNAŃSKIEGO

z dnia 17 listopada 1926 r. L. dz. 12986/26. V

w sprawie wychowania opuszczonych dzieci.

(Dz. urz. woj. pozn. z dnia 27 listopada 1926 r. Nr. 48, poz. 641).

Na mocy §§ 6, 12, 15 ustawy o zarządzie policyjnym z dnia 11 marca 1850 r. (Zb. u. pr. str. 265) i §§ 137, 139 ustawy o ogólnej administracji krajowej z dnia 30 lipca 1883 r. (Zb. u. pr. str. 195) zarządzam, za zgodą wojewódzkiego sądu administracyjnego,[1]) aż do odwołania, na obszar województwa poznańskiego, co następuje:

§ 1.

Osoby, które zamierzają wziąć na wychowanie dzieci poniżej lat 6, muszą mieć na to pozwolenie władzy policyjnej.

§ 2.

Pozwolenia takiego udziela się tylko odwołalnie i to takim osobom, których osobiste stosunki, stosunki ich współlokatorów, oraz stosunki zdrowotne i mieszkaniowe są odpowiednie do przyjęcia takich obowiązków.

§ 3.

W razie zmiany mieszkania winno się prosić ponownie o odnośne pozwolenie co do wychowania dzieci.

---

[1]) Zob. rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. w sprawie utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych *[25]*.

§ 4.

Lekarz powiatowy, urzędnik policyjny lub inne osoby, przez władze policyjne upoważnione, mają prawo zwiedzać mieszkania każdego czasu. Na wszelkie zapytania, dotyczące dzieci, wziętych na wychowanie, należy udzielać wyjaśnień i dzieci na żądanie pokazać.

§ 5.

W razie złego obchodzenia się z dziećmi lub też jakiejkolwiek zmiany domowej u wychowawcy, mogącej działać na niekorzyść dzieci, cofa się udzielone pozwolenie.

§ 6.

Poszczególne dzieci, mające być wzięte na wychowanie, należy w ciągu 3 dni zgłosić w urzędzie policyjnym.

Takież zgłoszenie obowiązuje wychowawcę również wtedy, gdy stosunek pomiędzy nim a dzieckiem ustaje.

§ 7.

W odnośnych zgłoszeniach należy podać nazwisko dziecka, miejsce i datę jego urodzenia, nazwisko i mieszkanie rodziców, przy dzieciach nieślubnych rodziców—nazwisko i mieszkanie matki, oraz opiekuna.

§ 8.

Fakt śmierci dziecka — mimo zgłoszenia w urzędzie stanu cywilnego i zastosowania się do przepisów o stwierdzeniu śmierci (rozporządzenie policyjne z dnia 6 września 1905 r.) — należy zgłosić natychmiast, jeżeli to możliwe — tego samego dnia, najpóźniej jednak-

że do południa dnia następnego u właściwej władzy policyjnej.

§ 9.

Przekroczenie przepisów powyższych podlega grzywnie do 60 złotych lub odpowiedniej karze pozbawienia wolności.

§ 10.

Powyższe rozporządzenie obowiązuje z dniem ogłoszenia.[1])

§ 11.

Równocześnie znosi się rozporządzenia policyjne: regencji poznańskiej z dnia 10 października 1909 r. (Dz. urz. Nr. 15 z dnia 26 października 1909 r. poz. 950), oraz województwa poznańskiego z dnia 1 sierpnia 1920 r. — 969/20 1. A. I. (Dz. urz. woj. pozn. z dnia 21 sierpnia 1920 r. Nr. 34, poz. 727).

Wojewoda:
(—) *Bniński*

---

[1]) Ogłoszono dnia 27 listopada 1926 r.

Fakt, iż osoba trzecia wzięła na siebie obowiązek opiekowania się dzieckiem, nie zmienia w niczem prawnych stosunków dziecka w odniesieniu do publiczno-prawnych stosunków, wynikających z przepisów o siedzibie uzasadniającej wsparcie. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 6 lipca 1923 r. L. dz. S. 342/23 S.A.2).

USTAWA WYKONAWCZA

z dnia 20 września 1899 r.

do niem. kodeksu cywilnego.

(Zb. u. pr. str. 177).

Gminna rada sieroca.[1])

Art. 77.

§ 1. Dla każdej gminy albo dla terytorjalnie odgraniczyć się mających części gminy ma być jeden albo więcej członków gminy ustanowionych jako gminna rada sieroca. Dla sąsiednich okręgów gminnych mogą być ustanowione te same osoby.

Urząd radcy sierocego jest bezpłatnym urzędem gminnym.

---

[1]) Podług niem. kod. cyw. z dnia 18 sierpnia 1896 r. (Dz. u. Rz. str. 195):

§ 1675. Gminna rada sieroca ma zawiadamiać sąd opiekuńczy, jeżeli dojdzie do jej wiadomości wypadek, w którym sąd opiekuńczy powołany jest do wkroczenia.

§ 1779 ustęp 1. Jeżeli opieka nie ma być przekazana osobie powołanej w myśl § 1776, sąd opiekuńczy wybrać ma opiekuna po wysłuchaniu gminnej rady sierocej.

§ 1849. Gminna rada sieroca ma sądowi opiekuńczemu zaproponować osoby, które w poszczególnym wypadku są odpowiednie na opiekuna, współopiekuna albo członka rady familijnej.

§ 1850. Gminna rada sieroca przy wspieraniu sądu opiekuńczego ma czuwać nad tem, aby opiekunowie przebywających w jej okręgu pupilów mieli stosownie do obowiązków staranie o osobę pupilów, w szczególności o ich wychowanie i o ich opiekę cielesną. Gminna rada sieroca ma zawiadomić sąd opiekuńczy o brakach i o niezgodnościach z obowiązkami opiekunów, które w tym kierunku spostrzeże, a na żądanie ma udzielić wyjaśnień o osobistem powodzeniu i zachowaniu się pupila.

Jeżeli gminna rada sieroca otrzyma wiadomość o naraże-

Uchwałą władzy gminnej, czynności należące do gminnej rady sierocej, mogą być przekazane osobnym oddziałom albo już istniejącym organom zarządu gminy.

Do samoistnych obszarów dworskich przepisy te mają odpowiednie zastosowanie z tem, że radę sierocą mianuje przełożony obszaru dworskiego.

Dotychczasowe rady sieroce pozostają w urzędzie.

§ 2. Do wspierania gminnej rady sierocej mogą być ustanowione kobiety, które do tego są gotowe, jako opiekunki sierot, do odwołania. Właściwość do ustanowienia określa się podług przepisów obowiązujących dla ustanowienia radców sierocych.

Opiekunki sierot mają pod kierunkiem gminnej rady sierocej współdziałać przy nadzorze pupilów będących w wieku dziecięcym i przy nadzorze pupilek.

Sprawowanie opieki przez przełożonego zakładu albo przez urzędnika zarządu spraw ubogich.[1])

Art. 78.

§ 1. Przełożony pozostającego pod zarządem państwa albo władzy gminnej zakładu wychowawczego albo

---

niu na niebezpieczeństwo majątku pupila, ma o tem zawiadomić sąd opiekuńczy.

§ 1851. Sąd opiekuńczy ma zawiadomić gminną radę sierocą o zarządzeniu opieki nad znajdującym się w jej okręgu pupilem przy wymienieniu opiekuna i współopiekuna, jako też o zmianie następującej w osobie opiekuna albo współopiekuna.

Jeżeli pobyt pupila przenosi się do okręgu innej gminnej rady sierocej, opiekun ma o tem przeniesieniu zawiadomić gminną radę sierocą dotychczasowego miejsca pobytu i gminną radę sierocą nowego miejsca pobytu.

W sprawie opieki nad nieletnimi obywatelami polskimi w Niemczech i niemieckimi w Polsce zob. układ polsko-niemiecki z dnia 5 marca 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 8 maja 1926 r. Nr. 43, poz. 265).

[1]) Zob. § 83 powszechnego prawa krajowego pruskiego *[12]*.

zakładu pielęgniarskiego ma względem umieszczonych w zakładzie nieletnich prawa i obowiązki opiekuna. Prawa i obowiązki przełożonego zakładu trwają tak długo, jak długo sąd opiekuńczy nie ustanowi innego opiekuna. Przełożony zatrzymuje prawa i obowiązki opiekuna także po ukończeniu wychowania lub pielęgnacji aż do pełnoletności pupila.[1])

§ 2. O przyjęciu nieletniego do zakładu ma przełożony zawiadomić sąd opiekuńczy i gminną radę sierocą okręgu, w którym zakład znajduje się.

Z przyjęciem do zakładu kończy się urząd dotychczasowego opiekuna.

§ 3. Obok przełożonego nie ma być ustanowiony współopiekun.

Przełożonemu przysługują uwolnienia dopuszczalne podług § 1852 ust. 2 kod. cyw.[2])

§ 4. Na podstawie miejscowego statutowego postanowienia na urzędników gminnego zarządu spraw ubogich mogą być przeniesione wszystkie albo poszczególne prawa i obowiązki opiekuna dla tych nieletnich, którzy w drodze publicznej opieki nad ubogimi[3]) są wspierani i pod nadzorem urzędników albo w wybranej przez nich rodzinie lub w zakładzie albo, o ile idzie o nieletnich nieślubnych, w rodzinie matki są wychowywani lub zaopatrywani.

---

[1]) Zob. § 12-y ustawy z dnia 2 lipca 1900 r. o opiekuńczem wychowaniu nieletnich *[13]*.

[2]) § 1852 kod. cyw. określa, iż ojciec, wyznaczając opiekuna, może wykluczyć ustanowienie współopiekuna, oraz zarządzić uwolnienie opiekuna od niektórych ustawowych ograniczeń. Zob. § 12 ustawy z dnia 2 lipca 1900 r. o opiekuńczem wychowaniu nieletnich *[13]*.

[3]) Zob. ustawę z dnia 30 maja 1908 r. *[1]* i ustawę wykonawczą z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

Jeżeli z tego uprawnienia robi się użytek, przepisy § 1 ust. 2, § 2 ust. 1 i, jeżeli na urzędnika przenosi się wszystkie prawa i obowiązki opiekuna, także przepisy § 2 ust. 2 i § 3 mają odpowiednie zastosowanie.

PRZEPISY

O OPIECE NAD DOROSŁYMI.

Jeżeli z tego uprawnienia robi się użytek, przepisy § 1 ust. 2, § 2 ust. 1 i, jeżeli na urzędnika przenosi się wszystkie prawa i obowiązki opiekuna, także przepisy § 2 ust. 2 i § 3 mają odpowiednie zastosowanie.

PRZEPISY NIEM. KODEKSU KARNEGO

z dnia 15 maja 1871 r.

w sprawie umieszczania w domach pracy, zakładach poprawczych lub wychowawczych albo w przytułkach.

§ 361.

Aresztem karany jest:

1. kto, po oddaniu go pod nadzór policyjny, działa przeciw ograniczeniom, nałożonym na niego na skutek tego oddania;
2. kto, po wydaleniu go z obszaru Związku albo z obszaru jednego państwa związkowego, wraca bez pozwolenia;[1])
3. kto wałęsa się jako włóczęga;[2])
4. kto żebrze[3]) albo dzieci do żebractwa kieruje lub wysyła, albo osoby, które jego władzy i nad-

---

[1]) Zob. § 3-ci ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się *[11]*.

[2]) Podług art. 3-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa (Dz. U. R. P. z dnia 25 października 1927 r. Nr. 92, poz. 823):

włóczęgą jest ten, kto bez pracy i środków do życia zmienia stale miejsce swego pobytu nie w celu znalezienia pracy.

[3]) Podług art. 2-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r.:

żebrakiem jest ten, kto zawodowo zajmuje się wypraszaniem dla siebie w jakikolwiek sposób jałmużny.

zorowi są poddane i należą do jego domowników, zaniedbuje powstrzymać od żebractwa;[1])

5. kto oddaje się grze, pijaństwu albo próżniactwu do tego stopnia, iż dochodzi do stanu, w którym dla jego utrzymania albo dla utrzymania tych, do których wyżywienia jest obowiązany, za pośrednictwem władzy obca pomoc musi być zastosowana;[2])

---

[1]) Zob. § 362 niem. kod. kar.

[2]) Zob. §§ 1a — 1i ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[3].*

Podług art. 4 punkt a) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. postanowienia tego rozporządzenia stosuje się również do tego:

„kto, nałogowo oddając się grze hazardowej, pijaństwu lub ostremu narkotyzowaniu się, dochodzi do takiego stanu, iż dla utrzymania bądź jego samego, bądź tych, których obowiązany jest żywić, udzielić trzeba pomocy z tytułu opieki społecznej."

Uwaga. Do Nr. 3, 4 i 5 § 361 zob. art. 34 i art. 35 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa:

Art. 34. Rozporządzenie niniejsze zyskuje moc obowiązującą na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej, z wyjątkiem województwa śląskiego, w 2 tygodnie po ogłoszeniu.

Postanowienia, dotyczące przymusowego umieszczania w przytułkach i domach pracy przymusowej, będą wykonywane w poszczególnych województwach (m. st. Warszawie) w czasie, określonym przez rozporządzenia, wydane przez Ministra Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Spraw Wewnętrznych.

Art. 35. Wszelkie przepisy, dotyczące żebractwa i włóczęgostwa, choćby nie odpowiadające określeniu art. 2 i 3, zostają uchylone w poszczególnych województwach (m. st. Warszawie) w czasie oznaczonym w ustępie drugim art. 34, o ile nie zostały uchylone w myśl art. 34 ustęp pierwszy. Jednakże artykuły 274 i 275 kodeksu karnego z r. 1903 zostają uchylone w terminie oznaczonym w ustępie pierwszym art. 34.

Pozostają w mocy przepisy, dotyczące umieszczania w domach pracy i przytułkach z powodów innych, niż żebractwo i włóczęgostwo (ustęp 1), jak również dotyczące żebractwa i włóczęgostwa nieletnich, o ile chodzi o osoby nie mające lat siedemnastu.

W sprawie organizacji przytułków, domów pracy dobro-

6. kobieta, która z powodu zawodowego nierządu oddana jest pod dozór policyjny, jeżeli wykracza przeciw wydanym w tym względzie dla zabezpieczenia zdrowia, publicznego porządku i obyczajności publicznej przepisom policyjnym, albo która, nie będąc oddana pod taki dozór, uprawia nierząd zawodowo;[1])
7. kto, otrzymując wsparcie z publicznych funduszów dla ubogich, wskutek wstrętu do pracy wzbrania się wykonywać wskazaną mu przez władzę i odpowiadającą jego siłom pracę;[2])
8. kto po stracie swego dotychczasowego umieszczenia w ciągu wyznaczonego mu przez właściwą władzę terminu nie wystarał się o żadne inne umieszczenie i nie może także wykazać, że mimo przedsięwziętych przez niego usiłowań nie mógł go wyszukać;[3])
9. kto dzieci albo inne pod jego władzą pozostające osoby, które jego nadzorowi podlegają i do jego domowników należą, zaniedbuje powstrzymać od popełnienia kradzieży, jak również od popełnienia karalnych naruszeń ustaw celnych lub podatkowych, albo ustaw o ochronie lasów,

---

wolnej i przymusowej zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 maja 1929 r. (Dz. U. R. P. z dnia 17-go czerwca 1929 r. Nr. 41, poz. 350).

Podług rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 stycznia 1930 r., wydanego w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Spraw Wewnętrznych (Dz. U. R. P. z dnia 6 marca 1930 r. Nr. 15, poz. 115), postanowienia, dotyczące przymusowego umieszczania w przytułkach i domach pracy przymusowej, będą wykonywane na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego od dnia 1 kwietnia 1930 r.

[1]) Zob. § 362 niem. kod. kar.

[2]) Zob. § 1 ust. 2 i § 1a. ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2].*

[3]) D o Nr. 3—8 zob. § 38 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2].*

ziemiopłodów, polowania lub rybołówstwa. Przepisów tych ustaw o odpowiedzialności za dotykające sprawcę kary pieniężne albo inne pieniężne świadczenia przez niniejsze nie narusza się;

10. kto, jakkolwiek jest w możności utrzymać tych, do których wyżywienia jest obowiązany, od obowiązku utrzymania, mimo wezwania właściwej władzy, uchyla się tak, że za pośrednictwem władzy obca pomoc musi być zastosowana.[1])

W wypadkach Nr. 9, 10 zamiast aresztu może być orzeczona kara pieniężna do 150 marek.[2])

§ 362.

Skazani podług przepisu § 361 Nr. 3 do 8[3]) mogą być zmuszeni do robót, które odpowiadają ich zdolnościom i stosunkom, w zakładzie karnym, i, o ile są trzymani oddzielnie od innych wolnych robotników, także poza zakładem karnym.

Przy skazaniu na areszt może być zarazem orzeczone, że osoba skazana ma być po odbyciu kary przekazana krajowej władzy policyjnej. W wypadku § 361 Nr. 4 jest to jednak tylko wtedy dopuszczalne, jeżeli skazany w ostatnich 3-ch latach za to przekroczenie kilkakrotnie był prawomocnie skazany, albo jeżeli tenże żebrał, używając pogróżek lub z bronią.[4])

Przez przekazanie otrzymuje krajowa władza policyjna uprawnienie osobę skazaną albo umieścić w do-

---

[1]) Punkt 10 wprowadzony został ustawą z dnia 12 marca 1894 r.

Zob. §§ 1a — 1i ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. *[3]*.

[2]) 150 marek=150 zł. Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 stycznia 1924 r. Nr. 9, poz. 89).

[3]) Zob. § 38 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[4]) Zob. [3]) i uwagę do Nr. 4 § 361-go.

mu pracy albo użyć do robót użyteczności publicznej na czas do 2-ch lat. W wypadku § 361 Nr. 6 może krajowa władza policyjna umieścić osobę skazaną zamiast w domu pracy — w zakładzie poprawczym albo wychowawczym lub w przytułku; umieszczenie w domu pracy jest niedopuszczalne w wypadku, gdy osoba skazana w czasie skazania jeszcze nie ukończyła 18 roku życia.[1])

Jeżeli przeciw cudzoziemcowi orzeczono przekazanie krajowej władzy policyjnej, obok lub w miejsce umieszczenia może nastąpić wydalenie z obszaru Związku.

USTAWA

z dnia 29 czerwca 1907 r.

o stacjach dla robotników poszukujących pracy poza miejscem swego zamieszkania.[2])

(Zb. u. pr. str. 205).

§ 1.

W prowincjach,[3]) które podejmują uregulowanie sprawy robotników poszukujących pracy poza miejscem swego zamieszkania, powiaty wiejskie i miejskie

---

[1]) Zob. ustawę z dnia 2 lipca 1900 r. *[13].*

[2]) Na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego ustawa ta nie została wprowadzona w życie.

[3]) Obecnie — w województwach: poznańskiem i pomorskiem.

uchwałą sejmiku prowincjonalnego[1]) mogą być zobowiązane do urządzenia, utrzymania i zarządu stacyj dla takich robotników.

§ 2.

Stacje mają za zadanie mężczyznom będącym bez środków, zdolnym do pracy, poszukującym pracy poza miejscem swego zamieszkania, pośredniczyć w wyszukaniu pracy[3]) i przejściowo za wykonanie roboty udzielić wiktu i przytułku.

§ 3.

Sejmik prowincjonalny[1]) wydaje regulamin w sprawie urządzenia, utrzymania i zarządu stacyj.

§ 4.

Powiaty, w których nie urządza się stacyj, którym jednak służą stacje, urządzone przez inne powiaty tej samej prowincji,[2]) uchwałą sejmiku prowincjonalnego[1])

---

[1]) Obecnie — sejmiku wojewódzkiego.

W sprawie składu i wyboru sejmików wojewódzkich i wydziałów wojewódzkich w woj. poznańskiem i pomorskiem zob. rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 maja 1927 r. Nr. 46, poz. 421) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. z dnia 19 września 1927 r. Nr. 81, poz. 707).

[2]) Zob. [3]) do § 1-go na str. 207-ej.

[3]) Zob. rozporządzenie Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 24 czerwca 1919 r. o obowiązku zgłoszenia zapotrzebowania wszelkiej kategorji pracowników (Tygodnik urzędowy Naczelnej Rady Ludowej z dnia 28 czerwca 1919 r. Nr. 25, poz. 81), dekret Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia

mogą być zobowiązane do przyczyniania się do kosztów tych stacyj.

Wysokość dodatku ustala wydział prowincjonalny.[1])

§ 5.

Prowincje[2]) mają zwracać powiatom 2/3 kosztów stacyj.

Do tych kosztów należą także koszty, które powstają przez przewóz gości stacyjnych w obrębie prowincji.[2])

Koszty, jakie mają być zwrócone powiatom, ustala wydział prowincjonalny.[1])

Państwo przejmuje stosowną część ułamkową kosztów urzędów pośrednictwa pracy, połączonych ze stacjami podług umowy z prowincjami.[2])

§ 6.

Przeciw ustaleniom wydziału prowincjonalnego[1]) w wypadkach § 4 i § 5 przysługuje zainteresowanym powiatom sprzeciw w ciągu terminu 2 tygodni.

Na sprzeciw wydaje decyzję wydział prowincjonalny.[1])

---

6 lipca 1919 r. o organizacji biur pośrednictwa pracy (Tygodnik urzędowy Naczelnej Rady Ludowej z dnia 21 lipca 1919 r. Nr. 29, poz. 93), uzupełniony ustawą z dnia 12 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 9 lipca 1924 r. Nr. 58, poz. 586), rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 14 października 1921 r. o państwowych urzędach pośrednictwa pracy (Dz. U. R. P. z dnia 30 listopada 1921 r. Nr. 93, poz. 687) i ustawę z dnia 10 czerwca 1924 r. o społecznem pośrednictwie pracy (Dz. U. R. P. z dnia 9 lipca 1924 r. Nr. 58, poz. 585).

[1]) W miejsce wydziału prowincjonalnego obecnie — wydział wojewódzki. Zob. § 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 maja 1927 r. Nr. 46, poz. 421).

[2]) Zob. [3]) do § 1-go nin. ustawy.

Przeciw uchwale dopuszczalna jest w ciągu terminu 2 tygodni skarga w postępowaniu sporno-administracyjnem. Właściwym w I instancji jest wydział obwodowy.[1])

§ 7.

Za zgodą wydziału prowincjonalnego[2]) mogą powiaty przy urządzeniu, utrzymaniu i zarządzie stacyj korzystać ze współdziałania trzecich.

Zgoda może być odmówiona albo cofnięta, jeżeli i o ile współdziałanie trzecich wypełnienie celu stacji naraża na niebezpieczeństwo.

W wypadku sporu rozstrzyga rada prowincjonalna.[3])

§ 8.

Gminy (obszary dworskie), w których stacja jest urządzona, są obowiązane na żądanie wydziału powiatowego do współdziałania przy jej zarządzie i do dostarczenia odpowiednich pomieszczeń, o ile te już dotąd analogicznemu celowi służyły.

Powiaty mają za to udzielić gminom (obszarom dworskim) odpowiedniego odszkodowania, o którego wysokości w wypadku sporu postanawia wydział obwodowy.[4])

§ 9.[5])

---

[1]) Obecnie — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2-gi rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. [1]) do § 4.

[3]) Obecnie — wydział wojewódzki. Zob. art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 97 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[4]) Zob. [1]) do § 6-go na str. 210-ej.

[5]) Paragraf 9-ty, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

PRZEPISY

O FUNDACJACH I O ZATWIERDZANIU DAROWIZN I ZAPISÓW NA RZECZ OSÓB PRAWNYCH.

Przeciw uchwale dopuszczalna jest w ciągu terminu 2 tygodni skarga w postępowaniu sporno-administracyjnem. Właściwym w I instancji jest wydział obwodowy.[1])

§ 7.

Za zgodą wydziału prowincjonalnego[2]) mogą powiaty przy urządzeniu, utrzymaniu i zarządzie stacyj korzystać ze współdziałania trzecich.

Zgoda może być odmówiona albo cofnięta, jeżeli i o ile współdziałanie trzecich wypełnienie celu stacji naraża na niebezpieczeństwo.

W wypadku sporu rozstrzyga rada prowincjonalna.[3])

§ 8.

Gminy (obszary dworskie), w których stacja jest urządzona, są obowiązane na żądanie wydziału powiatowego do współdziałania przy urządzie i do dostarczenia, odpowiedniego [illegible] Powiatowi (właścicielowi obszaru dworskim) odpowiedniego odszkodowania, o którego wysokości w wypadku sporu postanawia wydział obwodowy.[4])

§ 9.[5])

---

[1]) Obecnie — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2-gi rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) Zob. [3]) do § 4.

[3]) Obecnie — wydział wojewódzki. Zob. art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 97 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[4]) Zob. [5]) do § 6-go na str. 210-ej.

[5]) Paragraf 9-ty, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

PRZEPISY
NIEM. KODEKSU CYWILNEGO

z dnia 18 sierpnia 1896 r. (Dz. u. Rz. str. 195)

o fundacjach.

FUNDACJE.[1])

§ 80. Do powstania fundacji jako podmiotu prawnego[2]) jest potrzebne oprócz aktu fundacyjnego zatwierdzenie państwa związkowego,[3]) w którego okręgu fundacja ma mieć swoją siedzibę. Jeżeli fundacja nie ma mieć siedziby w państwie związkowem, potrzebne jest zatwierdzenie rady związkowej. Jako siedzibę fundacji uważa się, jeżeli co innego nie postanowiono, miejsce, w którem prowadzi się zarząd.

---

[1]) Zob. powszechne prawo krajowe pruskie §§ 8, 32 — 49 i 83 *[12]*.

[2]) Od fundacyj, będących podmiotami prawnemi, należy odróżnić: 1) t. zw. fundacje powiernicze t. j. majątki przekazane istniejącej osobie prawnej celem zarządu pod osobną nazwą i z obowiązkiem użycia majątku względnie dochodu na oznaczony cel, 2) darowizny ze zleceniem (§§ 525 i 2194 niem. k. c.).

[3]) Zob. art. 4 rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. *[21]*, art. 14 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511) i art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 21 września 1923 r. Nr. 92, poz. 726) *[32]*.

§ 81. Akt fundacyjny między żyjącymi wymaga formy pisemnej.[1])

Aż do udzielenia zatwierdzenia fundator jest uprawniony do odwołania. Jeżeli o zatwierdzenie wniesiono prośbę do właściwej władzy, odwołanie może być oświadczone tylko wobec tej władzy. Spadkobierca fundatora nie jest uprawniony do odwołania, jeżeli fundator wniósł prośbę do właściwej władzy albo jeżeli w wypadku sporządzenia aktu fundacyjnego w formie dokumentu sądowego lub notarjalnego sądowi albo notarjuszowi przy lub po zeznaniu aktu powierzył wniesienie prośby.

§ 82. Jeżeli fundacja zostanie zatwierdzona, fundator jest obowiązany majątek przyrzeczony przenieść na fundację. Prawa, do których przeniesienia wystarcza układ odstąpienia, przechodzą na fundację z zatwierdzeniem, o ile z aktu fundacyjnego nie wynika inna wola fundatora.

§ 83. Jeżeli akt fundacyjny mieści się w rozporządzeniu na wypadek śmierci, o zatwierdzenie postarać się ma sąd spadkowy, o ile o to nie wniesie prośby spadkobierca lub wykonawca testamentu.

§ 84. Jeżeli fundacja zostanie zatwierdzona dopiero po śmierci fundatora, uważa się ją ze względu na zapisy fundatora jako powstałą już przed jego śmiercią.

§ 85. Organizację fundacji, o ile nie opiera się na prawie państwowem albo krajowem, określa akt fundacyjny.

---

[1]) Podług § 126 niem. k. c. dokument ma być przez wystawcę podpisany własnoręcznie albo opatrzony znakiem ręcznym sądownie lub notarjalnie legalizowanym.

§ 86. Przepisy § 26,[1]) § 27 ust. 3,[2]) §§ 28—31[3]) i § 42[4]) mają odpowiednie zastosowanie do fundacyj, przepisy § 27 ust. 3 i § 28 ust. 1 jednak tylko o ty-

---

[1]) § 26. Stowarzyszenie musi mieć zarząd. Zarząd może składać się z więcej osób.

Zarząd zastępuje stowarzyszenie sądownie i pozasądownie; ma stanowisko ustawowego zastępcy. Zakres jego uprawnień do zastępstwa może być ograniczony przez statut ze skutkiem przeciw trzecim.

Uwaga. Władza publiczna zarządzająca fundacją może być jej „zarządem" w rozumieniu § 26-go.

[2]) § 27. ust. 3. Do wykonywania czynności zarządu mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 664 do 670 obowiązujące przy zleceniu.

[3]) § 28. Jeżeli zarząd składa się z więcej osób, powzięcie uchwały następuje podług przepisów §§ 32, 34.

Jeżeli ma być złożone oświadczenie woli względem stowarzyszenia, wystarcza złożenie wobec jednego członka zarządu.

§ 29. O ile brak potrzebnych członków zarządu, mają być w koniecznych wypadkach na czas do usunięcia braku na wniosek jednej ze stron ustanowieni przez sąd, w którego okręgu stowarzyszenie ma swoją siedzibę.

§ 30. W statucie może być postanowione, że obok zarządu dla pewnych czynności ustanowieni być mają szczególni zastępcy. Uprawnienie zastępstwa takiego zastępcy rozciąga się w wątpliwości na wszystkie czynności prawne, które przekazany mu zakres czynności zwykle ze sobą pociąga.

§ 31. Stowarzyszenie jest odpowiedzialne za szkodę, którą wyrządzi trzeciemu zarząd, członek zarządu albo inny stosownie do organizacji powołany zastępca przez czynność, popełnioną przy wykonywaniu przysługujących mu uprawnień, zobowiązującą do wynagrodzenia szkody.

§ 32. (dotyczy walnego zgromadzenia stowarzyszenia).

§ 34. Członek (stowarzyszenia) nie ma prawa głosu, jeżeli powzięcie uchwały dotyczy przedsięwzięcia czynności prawnej z nim albo wdrożenia lub załatwienia sporu prawnego między nim a stowarzyszeniem.

[4]) § 42. Stowarzyszenie traci zdolność prawną przez otwarcie konkursu. Zarząd w wypadku przeciążenia długami ma przedstawić wniosek o otwarcie konkursu. W razie zwłoki z przedstawieniem wniosku członkowie zarządu, których wina obciąża, są odpowiedzialni wierzycielom za powstałą stąd szkodę; odpowiadają, jako dłużnicy solidarni.

le, o ile z organizacji, w szczególności z tego, że zarząd fundacji ma być wykonywany przez władzę publiczną, nie wypływa co innego. Przepisy § 28 ust. 2 i § 29 nie mają zastosowania do fundacyj, których zarząd wykonywa władza publiczna.

§ 87. Jeżeli wykonanie celu fundacji stało się niemożliwe albo naraża dobro publiczne na niebezpieczeństwo, władza właściwa[1]) może nadać fundacji inne przeznaczenie albo ją znieść.

Przy zmianie celu należy możliwie uwzględnić zamiar fundatora, w szczególności należy starać się o to, ażeby dochody majątku fundacyjnego zostały użyte, o ile to możliwe, dla tego koła osób, dla którego miała służyć. Władza może zmienić organizację fundacji, o ile zmiana celu tego wymaga.

Przed zmianą celu i przed zmianą organizacji ma być zarząd fundacji wysłuchany.

§ 88. Z wygaśnięciem fundacji majątek przypada osobom, wymienionym w akcie organizacyjnym.[2])

---

[1]) Zob. art. 4. ustawy z dnia 20 września 1899 r. *[20]*, art. 5 rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. *[21]* i art. 14 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511).

[2]) Zob. § 2-gi art. 5-go ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. *[20]*.

PRZEPISY O FUNDACJACH USTAWY WYKONAWCZEJ

z dnia 20 września 1899 r.

do niem. kodeksu cyw.

(Zb. u. pr. str. 177).

FUNDACJE.

Art. 1.

§ 1. Do zatwierdzenia fundacji, która podług dokumentu fundacyjnego służy wyłącznie interesom członków pewnej określonej rodziny lub więcej określonych rodzin (fundacja rodzinna), jest właściwy sąd, w którego okręgu fundacja ma mieć swoją siedzibę.
[1])

Art. 4.

Zmiana organizacji fundacji, mającej osobowość prawną, która nie jest fundacją rodzinną, tudzież zniesienie takiej fundacji może nastąpić na podstawie uchwały zarządu z zatwierdzeniem państwowem.[2])

---

[1]) Ustęp drugi § 1 art. 1, § 2 art. 1, art. 2 i art. 3, jako zawierające szczegółowe przepisy o fundacjach rodzinnych, opuszcza się. Do fundacyj rodzinnych nie stosują się ograniczenia w myśl art. 6 i art. 7 § 1 ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. *[22]*.

[2]) Zob. ustęp pierwszy art. 5-go rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. *[21]*.

PRZYPADNIĘCIE MAJĄTKU STOWARZYSZENIA ALBO FUNDACJI.

Art. 5.

§ 1. (jako dotyczący stowarzyszenia opuszcza się).

§ 2. Majątek fundacji, posiadającej osobowość prawną, przypada z wygaśnięciem fundacji, jeżeli była założona lub zarządzana przez gminę albo przez inną korporację prawa publicznego, korporacji, w innych wypadkach fiskusowi. Majątek ma być użyty w sposób odpowiadający celowi fundacji.

Przepisy ustępu pierwszego nie mają zastosowania, jeżeli przez organizację fundacji jest wyznaczony inny uprawniony do majątku.

PRZEPISY O FUNDACJACH ROZPORZĄDZENIA

z dnia 16 listopada 1899 r.

w sprawie wykonania niem. kod. cyw.

(Zb. u. pr. str. 562).

Art. 4.

Do powstania fundacji jako podmiotu prawnego (§ 80 k. c.) jest potrzebne, nie naruszając obowiązujących dla fundacyj rodzinnych przepisów art. 1 § 1 ustawy wykonawczej do kod. cyw., zatwierdzenie króla.[1])

---

[1]) Podług art. 14-go ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu, oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511):

„O ile w ustawach sejmowych lub dotychczasowych roz-

Prośbę o zatwierdzenie należy wnieść do prezesa regencji,[1]) w którego okręgu fundacja ma mieć swoją siedzibę.

Art. 5.

W wypadkach art. 4-go ustawy wykonawczej do kod. cyw. jest potrzebne zatwierdzenie króla,[2]) jeżeli na podstawie uchwały zarządu fundacji ma być zmieniona organizacja ze względu na cel albo fundacja ma być zniesiona. Inne zmiany organizacji wymagają zatwierdzenia władzy nadzorczej.[3])

W wypadkach § 87 kod. cyw. rozstrzyga o zmianie celu, o zmianie organizacji i o zniesieniu fundacji król.[2])

---

porządzeniach Rządu, względnie poszczególnych ministrów, nie postanowiono inaczej, kompetencje, przekazane w ustawodawstwie, obowiązującem w b. dzielnicy pruskiej, b. najwyższym czynnikom zwierzchnim lub centralnym władzom, w ustroju Rzeczypospolitej Polskiej nie przewidzianym, przysługują Radzie Ministrów,....."

Podług art. 22-go ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej *[32]* legalizacja fundacyj o celach opieki społecznej należy do kompetencji Ministra Pracy i Opieki Społecznej.

[1]) Podług ustępu drugiego art. 8-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) wojewodom (poznańskiemu i pomorskiemu) służą atrybucje naczelnych prezesów i prezesów regencyj.

[2]) Obecnie w myśl art. 14-go ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. o wprowadzeniu dekretów sejmowych i rozporządzeń Rządu, oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511) — w sprawach tych decyduje Rada Ministrów.

[3]) Podług art. 22-go ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej *[32]* zwierzchnią władzą w sprawach opieki społecznej jest Minister Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 7.

W wypadkach § 525 ust. 2[1]) i § 2194 ust. 2[2]) kod. cyw. do dochodzenia roszczenia o wykonanie zlecenia, jeżeli przestrzeganie interesu publicznego należy do władzy pruskiej, właściwy jest minister, do którego zakresu czynności zlecenie według przeznaczenia odnosi się. Minister może dochodzenie roszczenia poruczyć władzy podległej.

PRZEPISY USTAWY WYKONAWCZEJ

z dnia 20 września 1899 r.

do niem. kod. cyw.

o ograniczeniach osób prawnych co do nabywania.

(Zb. u. pr. str. 177).

OGRANICZENIA OSÓB PRAWNYCH CO DO NABYWANIA.

Art. 6.

§ 1. Darowizny albo zapisy na wypadek śmierci na rzecz osób prawnych wymagają do ich skuteczności

---

[1]) § 525. Kto darowiznę czyni ze zleceniem, może żądać wykonania zlecenia, jeżeli ze swej strony dokonał świadczenia. Jeżeli wykonanie zlecenia leży w interesie publicznym, po śmierci darczyńcy także właściwa władza może żądać wykonania.

[2]) § 2194. Wykonania zlecenia mogą żądać: spadkobierca, współspadkobierca i ten, komu odpadnięcie w pierwszym rzędzie obciążonego zleceniem miałoby wyjść bezpośrednio na korzyść. Jeżeli wykonanie zlecenia leży w interesie publicznym, także właściwa władza może żądać wykonania.

podług ich pełnej wartości zatwierdzenia króla[1]) albo przez królewskie rozporządzenie wyznaczonej władzy, jeżeli dotyczą przedmiotów wartości więcej niż 5000 marek.[2]) Powtarzające się świadczenia przelicza się na kapitał w stosunku 4%.

§ 2. Zatwierdzenie może być ograniczone do części darowizny albo zapisu na wypadek śmierci.

§ 3. Karą pieniężną aż do 900 marek[3]) jest karany:

1. kto dla osoby prawnej, która w Prusiech[4]) ma swoją siedzibę, jako jej przełożony, przyjmuje darowiznę albo zapis na wypadek śmierci, a w ciągu 4 tygodni nie stara się o potrzebne zatwierdzenie,
2. kto osobie prawnej, która nie ma swojej siedziby w Prusiech,[4]) wydaje darowiznę albo zapis na wypadek śmierci, zanim zostało udzielone potrzebne zatwierdzenie.

[5])

Art. 7.

§ 1. Osoby prawne, które w Prusiech[4]) mają swoją siedzibę, potrzebują do nabycia gruntów wartości

---

[1]) Zob. art. 14 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511) przy[1]) do art. 4-go rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. *[21].*

[2]) 5000 marek = 5000 zł. Zob. rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 1 sierpnia 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 23 września 1924 r. Nr. 82, poz. 785).

[3]) 900 marek = 900 zł. Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 stycznia 1924 r. Nr. 9, poz. 89).

[4]) Obecnie należy rozumieć na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego i górnośląskiej części woj. śląskiego.

[5]) Paragraf czwarty art. 6-go, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

więcej niż 5000 marek[1]) zatwierdzenia państwowej władzy nadzorczej.

[2])

§ 2. Osoby prawne, które mają swoją siedzibę w innem państwie związkowem,[3]) potrzebują do nabycia gruntów wartości więcej niż 5000 marek[1]) zatwierdzenia króla[4]) albo władzy wyznaczonej królewskiem rozporządzeniem.

Takiego zatwierdzenia potrzebują zagraniczne osoby prawne do nabycia gruntów bez względu na wartość.

§ 3. Zatwierdzenie, przepisane w §§ 1, 2, nie jest potrzebne do nabycia, które następuje na podstawie darowizny albo zapisu na wypadek śmierci, zatwierdzonych stosownie do art. 6-go.

---

[1]) 5000 marek = 5000 zł. Zob. rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 1 sierpnia 1924 r. (Dz. U. R. z dnia 23 września 1924 r. Nr. 82, poz. 785).

[2]) Ustęp drugi i ustęp trzeci § 1-go art. 7, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[3]) T. zn. obecnie poza obszarem województw: poznańskiego i pomorskiego i górnośląskiej części woj. śląskiego.

[4]) Zob. art. 14 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511) przy [1]) do art. 4-go rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. *[21].*

PRZEPISY

O ORGANIZACJI I WŁAŚCIWOŚCI WŁADZ TUDZIEŻ O POSTĘPOWANIU W SPRAWACH OPIEKI SPOŁECZNEJ.

więcej niż 5000 marek[1]) zatwierdzenia państwowej władzy nadzorczej.

[2])

§ 2. Osoby prawne, które mają swoją siedzibę w innem państwie związkowem,[3]) potrzebują do nabycia gruntów wartości więcej niż 5000 marek[1]) zatwierdzenia króla[4]) albo władzy wyznaczonej królewskiem rozporządzeniem.

Takiego zatwierdzenia potrzebują zagraniczne osoby prawne do nabycia gruntów bez względu na wartość.

§ 3. Zatwierdzenie, przepisane w §§ 1, 2, nie jest potrzebne do nabycia, które następuje na podstawie darowizny albo zapisu na wypadek śmierci, zatwierdzonych stosownie do art. 6-go.

PRZEPISY

O ORGANIZACJI I WŁAŚCIWOŚCI WŁADZ TUDZIEŻ O POSTĘPOWANIU W SPRAWACH OPIEKI SPOŁECZNEJ.

---

[1]) 5000 marek = 5000 zł. Zob. rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 1 sierpnia 1924 r. (Dz. U. R. z dnia 23 września 1924 r. Nr. 82, poz. 785).

[2]) Ustęp drugi i ustęp trzeci § 1-go art. 7, jako bezprzedmiotowe, opuszcza się.

[3]) T. zn. obecnie poza obszarem województw: poznańskiego i pomorskiego i górnośląskiej części woj. śląskiego.

[4]) Zob. art. 14 ustawy z dnia 23 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 13 września 1921 r. Nr. 75, poz. 511) przy [1]) do art. 4-go rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. *[21]*.

USTAWA

z dnia 30 lipca 1883 r.

o ogólnym zarządzie kraju.[1])

(Zb. u. pr. str. 195).

§ 7.

Sądownictwo administracyjne (rozstrzyganie w postępowaniu sporno-administracyjnem) jest wykonywane przez wydziały powiatowe (miejskie) i wydziały obwodowe,[2]) jako sądy administracyjne, tudzież przez istnie-

---

[1]) Ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. i ustawa z dnia 1 sierpnia 1883 r. *[24]* zostały wprowadzone na obszar prowincji poznańskiej, do której należało obecne województwo poznańskie, ustawą z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108).

Niektóre zmiany ustawy z dnia 30 lipca 1883 r., objęte ustawą z dnia 19 maja 1889 r., nie dotyczą §§ 7 i 50 — 126.

Wydane na podstawie art. V A. ustawy z dnia 19 maja 1889 r. rozporządzenie z dnia 5 listopada 1889 r. (Zb. u. pr. str. 177) dotyczy zarządu poznańskiego związku prowincjonalnego t. j. obecnie poznańskiego wojewódzkiego związku komunalnego.

W sprawie składu i wyboru sejmików wojewódzkich i wydziałów wojewódzkich w woj. poznańskiem i pomorskiem zob. rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 maja 1927 r. Nr. 46, poz. 421) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 sierpnia 1927 r. (Dz. U. R. P. z dnia 19 września 1927 r. Nr. 81, poz. 707).

[2]) Obecnie wojewódzkie sądy administracyjne. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 ustęp pierwszy i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. urz. Min.

jący w Berlinie dla całego obszaru monarchji — Najwyższy sąd administracyjny.[1]) Rozstrzygnięcia zapadają, nie przesądzając wszelkich prywatno-prawnych stosunków.

Rzeczową właściwość tych władz do orzekania w I instancji regulują osobne ustawowe przepisy.

Wydziały obwodowe[2]) wstępują wszędzie w miejsce deputacyj dla spraw swojszczyzny.[3])

Gdzie w poszczególnych ustawach wymieniony jest sąd administracyjny, należy w razie wątpliwości rozumieć przez to wydział obwodowy.[2])

POSTĘPOWANIE.

Ogólne przepisy.

§ 50.

Ustawa postanawia, w jaki sposób zarządzenia (orzeczenia, uchwały) w sprawach administracyjnych mogą

---

b. dzielnicy pruskiej z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 88) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[1]) Obecnie Najwyższy Trybunał Administracyjny w Warszawie. Zob. ustęp drugi art. 17-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) i ustawę z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 14 lipca 1926 r. Nr. 68, poz. 400).

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[3]) Zob. § 49 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

Uwaga do § 7. Podług ustępu pierwszego art. 94-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*:

„Do czasu ustalenia organizacji sądownictwa administracyjnego na całym obszarze Rzeczypospolitej, istniejące na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego wojewódzkie sądy administracyjne i wydziały powiatowe (miejskie) spełniają nadal funkcje sądów administracyjnych.“

być zaskarżone. Do pierwszego zaskarżenia służy z reguły zażalenie albo skarga w postępowaniu sporno-administracyjnem.

Zażalenie jest wykluczone, o ile postępowanie sporno-administracyjne jest dopuszczalne, z zastrzeżeniem odmiennych szczególnych przepisów ustawy.

Pozostaje nienaruszone we wszystkich wypadkach uprawnienie państwowych władz nadzorczych do unieważnienia, w granicach ich ustawowych właściwości, rozporządzeń i zarządzeń podległych władz[1]) albo do udzielenia tym władzom wskazówek.

§ 51.

Gdzie ustawy do wniesienia przeciw uchwałom wydziału powiatowego (miejskiego), wydziału obwodowego[2]) lub rady prowincjonalnej,[3]) albo skargi względnie wniosku o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem przepisują inny niż 2-tygodniowy termin, termin ten wynosi odtąd 2 tygodnie.[4])

---

[1]) W sprawie uchylenia lub zmiany decyzyj władz i urzędów administracji państwowej i samorządu terytorjalnego przez władze przełożone z urzędu w trybie nadzoru zob. art. 99 i art. art. 101 — 104 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 341).

Zob. [3]) do tytułu § 61.

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[3]) Podług art. 1-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, względnie art. 97 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]* kompetencje rad prowincjonalnych względnie wojewódzkich rad administracyjnych przekazane zostały wydziałom (izbom) wojewódzkim.

[4]) Dalszą część § 51, jako bezprzedmiotową, opuszcza się.

§ 52.

Terminy do wniesienia zażalenia i skargi względnie wniosku o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem, jak wszystkie terminy w postępowaniu sporno-administracyjnem, są prekluzyjne i zaczynają się, o ile ustawy inaczej nie przepisują, od doręczenia. Do obliczenia terminów miarodajne są ustawy postępowania cywilnego.

Co się tyczy zażalenia — władza, do której się odwołano, może we wszystkich wypadkach niezawinionego zaniedbania terminu zezwolić na przywrócenie do pierwotnego stanu.

Dla przywrócenia do pierwotnego stanu, mającego być przyznanem w postępowaniu sporno-administracyjnem, są miarodajne tylko dla postępowania sporno-administracyjnego specjalnie wydane przepisy (§ 112).[1])

§ 53.

Wniesienie zażalenia, jak również skargi, względnie wniosku o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem, ma, o ile ustawy nie przepisują ina-

---

[1]) Według § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie odwołanie od wyroku woj. sądu adm. winno być wniesione — pod utratą tego środka prawnego — w przeciągu 14 dni, licząc od doręczenia, na piśmie do tej władzy, przeciw której decyzji odwołanie jest skierowane. Według § 157 Nr. 3 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju przepisy ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie pozostały bez zmiany. Wobec powyższego przepisy §§ 52 i 112 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju w sprawie przywrócenia do pierwotnego stanu terminu do odwołania nie mają zastosowania, a § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie termin 14-dniowy do wniesienia odwołania oznacza jako prekluzyjny; niema więc podstawy prawnej do przywrócenia odwołania do pierwotnego stanu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 kwietnia 1924 r.L. rej. 193/24).

czej, skutek wstrzymujący. Rozporządzenia, rozstrzygnięcia i uchwały mogą jednak być wykonane, nawet jeżeli zostały zaskarżone zażaleniem, lub skargą, względnie wnioskiem o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem, o ile ich wykonanie, według uznania władzy, nie może być odłożone bez szkody dla interesu publicznego, z zastrzeżeniem postanowienia § 133 ustęp trzeci.[1])

§ 54.

Postępowanie w wydziale powiatowym (miejskim) i w wydziale obwodowym[2]) w sprawach ogólnego zarządu kraju jest albo postępowaniem sporno-administracyjnem albo postępowaniem uchwałowem.

Postępowanie sporno-administracyjne ma miejsce we wszystkich wypadkach, w których ustawy mówią o rozstrzyganiu w spornych sprawach administracyjnych albo o załatwianiu sprawy w postępowaniu spornem albo przez wyrok końcowy albo o skardze do wydziału powiatowego, wydziału obwodowego[2]) lub do sądu administracyjnego i gdzie zresztą takie postępowanie ustawowo jest przepisane.[3])

We wszystkich innych sprawach jest postępowanie w wydziale powiatowym (miejskim) i w wydziale obwodowym[2]) postępowaniem uchwałowem.

Najwyższy sąd administracyjny[4]) działa tylko w postępowaniu sporno-administracyjnem; rada prowincjonalna[5]) — tylko w postępowaniu uchwałowem.

---

[1]) Ustęp trzeci § 133 dotyczy kar aresztu w miejsce kary pieniężnej.

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[3]) Zob. art. 95 punkt 1) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[4]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

[5]) Zob. [3]) do § 51.

§ 55.

Przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego), wydziału obwodowego[1]) i rady prowincjonalnej[2]) zwołuje kolegjum, kieruje i nadzoruje tok czynności i stara się o szybkie załatwienie sprawy. Przygotowuje uchwały władzy i stara się o ich wykonanie. Zastępuje władzę na zewnątrz, traktuje w jej imieniu z innemi władzami i z osobami prywatnemi, prowadzi wymianę pism i podpisuje w imieniu władzy wszystkie pisma.

§ 56.

O ile tok czynności i postępowanie wydziału powiatowego (miejskiego),[3]) wydziału obwodowego[1]) i rady prowincjonalnej[2]) nie są uregulowane poniższemi albo specjalnemi ustawowemi przepisami, normują je regulaminy, które wydaje minister spraw wewnętrznych.

§ 57.

Miejscowa właściwość dla postępowania sporno-administracyjnego i uchwałowego określa się, jak następuje:

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

Od dnia 6 sierpnia 1930 r. obowiązuje woj. sądy adm. w Poznaniu i Toruniu regulamin, wydany rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 17 lipca 1930 r. *[28a]*.

[2]) Zob. [3]) do § 51.

[3]) Zob. regulamin z dnia 28 lutego 1884 r. (Dz. min. dla ogólnej adm. wewn. w kr. pr. państwach z dnia 31 marca 1884 r. Nr. 3, str. 41—45).

Powołana w tym regulaminie ordynacja powiatowa z dnia 13 grudnia 1872 r. dotyczy woj. pomorskiego i górnośląskiej części woj. śląskiego. Do woj. poznańskiego odnosi się ordynacja powiatowa z dnia 20 grudnia 1828 r. (Zb. u. pr. z 1829 r. str. 3) ze zmianami, wprowadzonemi ustawą z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108).

Właściwą w I instancji jest:

1) w sprawach, które odnoszą się do gruntów, władza miejsca położenia rzeczy;

2) we wszystkich innych wypadkach władza tego okręgu (powiat, okrąg regencyjny,[1]) prowincja[2]) w którym mieszka osoba albo ma swoją siedzibę korporacja względnie publiczna władza, która w postępowaniu sporno-administracyjnem wchodzi w rachubę, albo do której spraw odnosi się postępowanie uchwałowe. Jeżeli korporacja albo publiczna władza ma swoją siedzibę poza swoim terytorjalnym okręgiem, ta władza jest właściwa, do której ten okrąg należy.

[3])

§ 58.

Jeżeli grunty są położone w kilku okręgach albo jest wątpliwe, do jakiego okręgu należą, właściwą władzę oznacza ostatecznie:

1. dla postępowania sporno-administracyjnego — wydział obwodowy,[1]) a jeżeli grunty leżą w różnych okręgach regencyjnych[4]) — Najwyższy sąd administracyjny,[5])

---

[1]) Podług art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) regencje obwodowe zostały zniesione, atrybucje regencyj obwodowych przekazane zostały urzędom wojewódzkim.

[2]) Obecnie — województwo. Zob. art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385).

[3]) Ostatni ustęp § 57-go, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

[4]) Zob. [2]) do § 7 na 225-ej.

[5]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

2. dla postępowania uchwałowego — prezes regencji, naczelny prezes[1]) albo minister spraw wewnętrznych, zależnie od tego, czy odnośne okręgi należą do tego samego okręgu regencyjnego,[2]) tej samej prowincji,[3]) czy do różnych okręgów regencyjnych[2]) lub różnych prowincyj.[3])

To samo ma miejsce, jeżeli osoby albo korporacje, których sprawa stanowi przedmiot rozstrzygnięcia albo uchwały, w kilku okręgach mieszkają albo mają swoją siedzibę.

§ 59.

Jeżeli w sprawie, która należy do właściwości wydziału powiatowego (miejskiego), odnośna korporacja powiatowa (gmina miejska) jako taka bierze udział,

1. dla postępowania sporno-administracyjnego — wydział obwodowy,[4]) a jeżeli powiat miejski bierze udział — Najwyższy sąd administracyjny,[5])
2. dla postępowania uchwałowego — prezes regencji.[6]) [7])

poruczy innemu wydziałowi powiatowemu albo miejskiemu rozstrzygnięcie lub wydanie uchwały.

---

[1]) Podług art. 8-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64 poz. 385) atrybucje prezesów regencyj i naczelnych prezesów prowincyj przekazane zostały wojewodom.

[2]) Zob. [1]) do § 57.

[3]) Zob. [2]) do § 57.

[4]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[5]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

[6]) Zob. [1]) do § 58 na str. 232-ej.

[7]) Dalsze wyrazy, jako bezprzedmiotowe, opuszczono.

§ 60.

Wykonanie w postępowaniu sporno-administracyjnem i w postępowaniu uchwałowem następuje w drodze przymusowego postępowania administracyjnego.[1]) Wykonanie zarządza w imieniu władzy, która w I instancji wydała rozstrzygnięcie względnie uchwałę, przewodniczący tej władzy.[2]) Zażalenia przeciw zarządzeniom przewodniczącego rozstrzyga władza. Przeciw rozstrzygnięciu władzy ma miejsce w ciągu 2 tygodni zażalenie do najbliższej w toku instancji wyższej władzy.

Rozstrzygnięcie tej ostatniej jest ostateczne.

POSTĘPOWANIE SPORNO-ADMINISTRACYJNE.[3])

1. O wykluczeniu i wyłączaniu osób sądowych.

§ 61.

Przepisy cywilnych ustaw procesowych o wykluczeniu i wyłączaniu osób sądowych mają odpowiednie zastosowanie do postępowania sporno-administracyjnego.

---

[1]) Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 342).

[2]) Zob. § 16 i § 23 ustęp 2) regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

[3]) Zob. art. 113-y punkt c) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 341), podług którego, o ile rozporządzenie z dnia 22 marca 1928 r. lub inne przepisy prawne nie stanowią inaczej, przepisy tego rozporządzenia nie mają zastosowania do postępowania w sprawach sporno-administracyjnych w województwach: poznańskiem, pomorskiem i śląskiem.

Z wykonanej urzędowej czynności landrata[1]) względnie prezesa regencji[2]) w granicach jego właściwości nie można wysnuwać powodu do jego wykluczenia dla obawy uprzedzenia.

§ 62.

Prośbę o wyłączenie rozstrzyga sąd, do którego wyłączony należy, a jeżeli przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego) albo obwodowego[3]) ma być wyłączony — najbliższy sąd wyższy.

Uchwała, którą prośbę uznano za uzasadnioną, jest ostateczna. Jeżeli prośbę uznano za nieuzasadnioną, przysługuje stronie, której prośbę oddalono, w ciągu 2 tygodni zażalenie do najbliższego w toku instancji wyższego sądu. Ten ostatni rozstrzyga ostatecznie. Rozprawa w sprawie wyłączenia odbywa się na posiedzeniu tajnem.

W toku instancji najbliższy sąd przełożony rozstrzyga również ostatecznie i wyznacza sąd właściwy, jeżeli sąd, do którego należy członek wykluczony albo wyłączony, przez jego wystąpienie jest niezdolny do wydania uchwały.

---

[1]) Podług § 36 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195) względnie, o ile idzie o woj. poznańskie, podług art. IV § 1 ustawy z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108) landrat stał na czele administracji powiatu i był przewodniczącym wydziału powiatowego.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego 1928 r. Nr. 11, poz. 86).

[2]) Podług art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) wojewodom: poznańskiemu i pomorskiemu służą atrybucje naczelnych prezesów i prezesów regencyj.

[3]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

2. O postępowaniu w I instancji.

§ 63.

Skargę należy wnieść do właściwego sądu na piśmie. Skarga w wydziale powiatowym może być złożona do protokółu. W skardze należy przedstawić określony wniosek i dokładnie oznaczyć osobę pozwanego, przedmiot roszczenia i okoliczności mające wniosek uzasadnić.

§ 64.

Jeżeli podniesione roszczenie okazuje się natychmiast jako ustawowo niedopuszczalne albo nieuzasadnione, skarga bez dalszego biegu może być odrzucona uchwałą zaopatrzoną w powody.

Jeżeli natomiast podniesione roszczenie okazuje się prawnie uzasadnione, może być pozwanemu bez dalszego biegu zakomunikowana uchwała zaopatrzona w powody, iż żądanie skargi powoda jest uzasadnione.

W imieniu wydziału powiatowego także jego przewodniczącemu, w imieniu wydziału obwodowego[1]) także przewodniczącemu w porozumieniu z zamianowanymi członkami,[2]) przysługuje wydanie takiej uchwały.[3])

W decyzji należy stronom wyjaśnić, iż są uprawnione w ciągu 2 tygodni od dnia doręczenia albo przedstawić

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Słowa „w porozumieniu z zamianowanymi członkami" skreślone zostały Nr. 3 art. 1 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53).

Zmiana ta, z uwagi na ustęp czwarty art. 35-go ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 14 lipca 1926 r. Nr. 68, poz. 400), ma moc obowiązującą.

[3]) Do ustępu trzeciego § 64-go zob. § 16 i § 23 ustęp 2) regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*

wniosek o wyznaczenie ustnej rozprawy, albo wnieść ten środek prawny, który byłby dopuszczalny, gdyby decyzja wyszła jako rozstrzygnięcie kolegjum.[1])

Jeżeli przedstawiono wniosek o ustną rozprawę, musi się ona odbyć jaknajrychlej.

Jeżeli jeden z uczestników przedstawił wniosek o ustną rozprawę, a inny wniósł środek prawny, uwzględnia się tylko wniosek o ustną rozprawę.

Jeżeli ani nie postawiono wniosku o ustną rozprawę, ani nie wniesiono środka prawnego, decyzję uważa się za ostateczny wyrok.

§ 65.

Jeżeli nie wydano decyzji podług przepisów - 64-go, należy skargę przesłać pozwanemu z wezwaniem do podania na piśmie odpowiedzi na skargę w ciągu oznaczonego od 1 do 4 tygodni określić się mającego terminu. Jeżeli postępowanie jest w toku w wydziale powiatowym, odpowiedź na skargę może być złożona także do protokółu.

W sprawach nie pilnych termin z reguły nie może być przedłużony ponad 2 tygodnie. Odpowiedź na skargę pozwanego przesyła się powodowi.

§ 66.

Do wszystkich pism należy dokumenty, które brane są w rachubę jako środki dowodowe, dołączać w oryginale albo w odpisie. Mają być dołączone odpisy wszystkich pism i ich załączników.

Sąd w odpowiednim wypadku może zezwolić, ażeby zamiast dołączania odpisów same załączniki

---

[1]) Do ustępu czwartego § 64-go zob. § 24 regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

były wyłożone w jego lokalu urzędowym do wglądu zainteresowanych.

§ 67.

Jeżeli ani powód, ani pozwany nie żąda wyraźnie wyznaczenia ustnej rozprawy, sąd także bez takiej rozprawy już na podstawie oświadczenia stron może wydać swoje rozstrzygnięcie w formie decyzji opatrzonej w powody. Przytem obowiązują przepisy ustępów 4 do 7 § 64.[1])

§ 68.

Jeżeli zaś choćby tylko jedna strona zażądała wyznaczenia ustnej rozprawy i sąd uważa ją za potrzebną, strony wzywane są do ustnej rozprawy z ostrzeżeniem, że w razie niestawienia się rozstrzygnięcie nastąpi wedle stanu akt.

Sąd w celu wyjaśnienia stanu sprawy może zarządzić osobiste stawienie się strony.

Stronom wolno swoje oświadczenia, także bez szczególnego do tego wezwania, przed terminem wnosić na piśmie albo uzupełniać. Odpis takich oświadczeń należy doręczyć stronie przeciwnej. Jeżeli to przed terminem do ustnej rozprawy nie może już być dokonane, istotna treść oświadczeń ma być podana do wiadomości na tej rozprawie.

---

[1]) Podług Nr. 4. art. 1 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) — § 67 otrzymał następujące brzmienie: „Jeżeli przez oświadczenie stron stan faktyczny i prawny okazuje się dostatecznie wyjaśniony, na podstawie tych oświadczeń sąd albo w jego imieniu przewodniczący także bez ustnej rozprawy może wydać swoje rozstrzygnięcie w formie decyzji opatrzonej w powody. Przy tem obowiązują przepisy § 64."

§ 69.

Gdzie ustawy dla wdrożenia postępowania sporno-administracyjnego zamiast skargi dopuszczają wniosek o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem, następuje na sam ten wniosek wezwanie stron do ustnej rozprawy.

Wniosek musi zawierać wszystko, co podług § 63-go do wniosku skargi jest wymagane, o ile to nie okazuje się z poprzednich akt, jakie znajdują się u władzy.

§ 70.

Sąd może na wniosek albo z urzędu zarządzić wezwanie osób trzecich, których interesów dotyczy wydać się mające rozstrzygnięcie. W tym wypadku rozstrzygnięcie jest ważne także względem wezwanych.

§ 71.

Na ustnej rozprawie należy wysłuchać strony lub ich w pełnomocnictwo zaopatrzonych zastępców. Mogą one swoje faktyczne albo prawne wywody uzupełniać i prostować i skargę zmieniać, o ile przez zmianę podług uznania sądu prawo obrony strony przeciwnej nie doznaje uszczerbku albo nie jest spowodowana znaczna zwłoka w postępowaniu. Mają one podać wszystkie środki dowodowe i, o ile to się już nie stało, przedłożyć pisemnie pozostające w ich dyspozycji środki dowodowe; mogą także przyprowadzać świadków do przesłuchania.

Przewodniczący sądu ma w tym kierunku działać, ażeby stan sprawy został zupełnie wyjaśniony i służące do sprawy wnioski zostały przez strony przedstawione.

Może on zezwolić członkowi sądu na wykonywanie prawa stawiania pytań.

Pytanie należy postawić, jeżeli sąd uważa je za odpowiednie.

§ 72.

Ustna rozprawa odbywa się na posiedzeniu sądu. Jawność może być wykluczona uchwałą jawnie ogłosić się mającą, jeżeli sąd z powodów publicznego dobra albo obyczajności uważa to za wskazane.

Przewodniczący może kazać wydalić z posiedzenia jawnego każdego słuchacza, który okazuje znaki zadowolenia albo niezadowolenia lub powoduje zakłócenie jakiegokolwiek rodzaju.

Strony, świadkowie, rzeczoznawcy, którzy nie są posłuszni rozkazom przewodniczącego, wydanym w celu utrzymania porządku, mogą być uchwałą sądu wydaleni z sali posiedzenia. Względem osób biorących udział w rozprawie postępuje się następnie w ten sam sposób, jak gdyby one wydaliły się dobrowolnie.

§ 73.

Strony nie są ograniczone w wyborze przez nich ustanowić się mających pełnomocników.

Sąd może nie dopuścić zastępców, którzy, nie będąc adwokatami, zastępstwo przed sądem uprawiają zawodowo. Zarządzenie takie nie może być zaskarżone.

Naczelnicy gmin, którzy jako tacy są legitymowani, nie potrzebują do zastępstwa ich gmin osobnego pełnomocnictwa.

§ 74.

Jeżeli do władzy publicznej jako strony należy strzeżenie interesu publicznego, może na jej wniosek

prezes regencji[1]) do ustnej rozprawy przed wydziałem obwodowym,[2]) a resortowy minister do ustnej rozprawy przed Najwyższym sądem administracyjnym,[3]) ustanowić komisarza do zastępstwa władzy.

Prezes regencji[1]) względnie resortowy minister może w odpowiednich wypadkach także bez wniosku strony ustanowić osobnego komisarza do ustnej rozprawy celem strzeżenia interesu publicznego. Komisarz przed wydaniem wyroku końcowego ma być wysłuchany co do jego wywodów i wniosków, do wniesienia środków prawnych nie jest jednak uprawniony.[4])

Przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego) względnie wydziału obwodowego[2]) i resortowy minister ma w celu potrzebnego strzeżenia interesu publicznego ustanowić komisarza, jeżeli ustawa nie oznacza władzy publicznej, która ma objąć rolę powoda lub pozwanego.[5])

§ 75.

Ustna rozprawa odbywa się z przyzwaniem zaprzysiężonego protokólanta.[6]) Protokół musi zawierać istot-

---

[1]) Zob. [1]) do § 58 na str. 232-ej.
[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.
[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.
[4]) Zob. ustęp 2) § 19-go regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.
[5]) Zob. art. 3-ci rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 106-y rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.
[6]) Podług Nr. 5. art. 1 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) zdanie pierwsze § 75-go otrzymało następujące brzmienie:

„Z ustnej rozprawy ma być sporządzony protokół albo przez zaprzysiężonego protokólanta albo przez członka sądu."

ny przebieg rozprawy. Protokół podpisuje przewodniczący i protokólant.

§ 76.

Sąd jest uprawniony—w odpowiednim wypadku już przed wyznaczeniem ustnej rozprawy—do zarządzenia dochodzeń na miejscu, wzywania i przesłuchania pod przysięgą świadków i rzeczoznawców, wogóle do przeprowadzenia w całej rozciągłości dowodu przedstawionego lub według uznania sądu potrzebnego.[1])

§ 77.

Sąd może zlecić dokonanie przeprowadzenia dowodu przez jednego ze swoich członków albo w razie potrzeby przez uprosić się mającą do tego celu inną władzę. Może zarządzić, że przeprowadzenie dowodu odbyć się ma na ustnej rozprawie.

Rozprawy dowodowe należy spisać z przyzwaniem zaprzysiężonego lub przez właściwą władzę przez podanie ręki zobowiązać się mającego protokólanta; do tych rozpraw strony należy wezwać.

§ 78.

Co się tyczy obowiązku zeznawania w charakterze świadka albo rzeczoznawcy, jak również co do nałożyć się mających kar w wypadku nieposłuszeństwa, mają zastosowanie przepisy cywilnych ustaw proce-

[1]) Podług Nr. 6 art. 1 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) § 76 otrzymał następujące brzmienie:

„Sąd lub w jego imieniu przewodniczący jest uprawniony— w odpowiednim wypadku już przed wyznaczeniem ustnej rozprawy — do zarządzania dochodzeń na miejscu, wzywania i przesłuchiwania pod przysięgą świadków i rzeczoznawców, wogóle do przeprowadzania w całej rozciągłości dowodu przedstawionego lub za potrzebny uznanego."

sowych z tem, iż w razie nieposłuszeństwa kara pieniężna, jaka ma być orzeczona, nie może przenosić kwoty 150 marek.[1])

Przeciw karze albo przeciw rozstrzygnięciu orzekającemu brak obowiązku świadka albo rzeczoznawcy przysługuje zainteresowanym w ciągu 2 tygodni zażalenie do najbliższego w toku instancji przełożonego sądu, przeciw orzeczeniu wydziału obwodowego,[2]) wydanemu w II instancji—dalsze zażalenie do Najwyższego sądu administracyjnego.[3])

§ 79.

Sąd ma rozstrzygnąć podług swego swobodnego przekonania, powziętego z całokształtu rozpraw i dowodów. W razie nieobecności dotyczącej strony albo w braku jej oświadczenia[4]) mogą być przez stronę przeciwną przedstawione fakty uznane za przyznane. Rozstrzygnięcia mogą dotyczyć tylko stron wezwanych do postępowania spornego i roszczeń w tem postępowaniu podniesionych.

---

[1]) Obecnie 150 zł. Zob. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 stycznia 1924 r. Nr. 9, poz. 89).

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

[4]) Jeżeli związek wspierania ubogich, pozwany przed woj. sąd adm. przez inny związek wspierania ubogich, nie oświadczy się na skargę w zakreślonym przez sąd terminie dwóch tygodni, należy w myśl § 79 ustawy z dn. 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju przyjąć, że pozwany uznaje roszczenia powództwa zgodnie ze skargą. Od tej rezolucji mogą strony w myśl §§ 67 i 64 powołanej ustawy wnieść w przeciągu dwóch tygodni od doręczenia o wyznaczenie ustnej rozprawy lub wnieść odwołanie do Najw. Tryb. Adm. Jeden i drugi środek prawny należy zgłosić i uzasadnić do woj. sądu adm. Jeżeli to nastąpi, rezolucja nabiera mocy wyroku ostatecznego. (Rezolucja przewodniczącego woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 22 listopada 1927 r. L. dz. 2080/27 S. A.).

§ 80.

Rozstrzygnięcie może być wydane bez poprzedniego wyznaczenia ustnej rozprawy, jeżeli obie strony wyraźnie jej się zrzekną.

§ 81.

Ogłoszenie rozstrzygnięcia następuje z reguły na jawnem posiedzeniu sądu. Zaopatrzone w powody wygotowanie rozstrzygnięcia ma być doręczone stronom i, o ile osobny komisarz do strzeżenia publicznego interesu był ustanowiony (§ 74 ust. 2), równocześnie także jemu. Doręczenie wystarcza, jeżeli ogłoszenie nie nastąpiło na posiedzeniu jawnem.

O postępowaniu w dalszych instancjach i o wznowieniu postępowania.

§ 82.

W spornych sprawach administracyjnych przeciw wydanym wyrokom końcowym wydziałów powiatowych i przeciw decyzjom w wypadkach §§ 64 i 67, o ile podług szczególnego ustawowego przepisu wyroki te nie są ostateczne, albo środki prawne, jakie przeciw nim mają miejsce, nie są w inny sposób uregulowane, przysługuje stronom i z powodów interesu publicznego przewodniczącemu wydziału powiatowego odwołanie do wydziału obwodowego. [1])

Jeżeli przewodniczący wydziału powiatowego przeciw rozstrzygnięciu wydziału chce wnieść odwołanie, musi to natychmiast oświadczyć. Ogłoszenie rozstrzygnięcia w tym wypadku zawiesza się chwilowo, najdłu-

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

żej jednak na 3 dni. Ogłoszenie następuje z podaniem do wiadomości, iż w interesie publicznym odwołanie zostało wniesione. Jeżeli ogłoszenie nastąpiło bez takiego zawiadomienia, odwołanie w interesie publicznym już więcej nie ma miejsca. Powody odwołania należy stronom podać do wiadomości do pisemnego oświadczenia w ciągu terminu, określonego w § 86. Po upływie terminu należy akta przedłożyć wydziałowi obwodowemu[1]) i strony o tem zawiadomić.

§ 83.

W spornych sprawach administracyjnych przeciw wydanym wyrokom końcowym wydziałów obwodowych[1]) i przeciw decyzjom w wypadkach §§ 64 i 67, o ile podług szczególnego ustawowego przepisu wyroki te nie są ostateczne, albo środki prawne, jakie przeciw nim mają miejsce, nie są w inny sposób uregulowane, przysługuje stronom i z powodów interesu publicznego przewodniczącemu wydziału obwodowego[1]) odwołanie do Najwyższego sądu administracyjnego.[2])

Prawo odwołania przewodniczącego ma miejsce w sposób, który jest przepisany w § 82 ustęp drugi.

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

Ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, normująca tryb postępowania sporno-administracyjnego, nie przepisuje, iż wyroki woj. sądu adm. winny zawierać pouczenie o środkach prawnych tą ustawą przewidzianych, przeto niezamieszczenie takiego pouczenia w wyroku woj. sądu adm. nie może być uważane za naruszenie obowiązujących przepisów prawnych i wobec tego nie powoduje nielegalności wyroku. (Uchwała Najw. Tryb. Adm. z dnia 25 marca 1930 r. L. rej. 4923/29).

§ 84.

Zastępstwo odwołania, wniesionego z powodów interesu publicznego przez przewodniczącego wydziału powiatowego albo wydziału obwodowego,[1]) następuje przed wydziałem obwodowym[1]) przez komisarza, którego ustanowić ma prezes regencji,[2]) przed Najwyższym sądem administracyjnym[3]) przez komisarza, którego ustanowić ma resortowy minister.

§ 85.

Termin do wniesienia odwołania wynosi, z zastrzeżeniem przepisów §§ 82 ust. 2, 83 ust. 2 i 157[4]) niniejszej ustawy, 2 tygodnie.

§ 86.

W ciągu terminu, określonego w § 85, pod utratą środka prawnego, odwołanie wobec sądu, przeciw któ-

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Podług art. 8-go ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) atrybucje prezesów regencyj i naczelnych prezesów prowincyj przekazane zostały wojewodom.

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

Ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, normująca tryb postępowania sporno-administracyjnego, nie przepisuje, iż wyroki woj. sądu adm. winny zawierać pouczenie o środkach prawnych tą ustawą przewidzianych, przeto niezamieszczenie takiego pouczenia w wyroku woj. sądu adm. nie może być uważane za naruszenie obowiązujących przepisów prawnych i wobec tego nie powoduje nielegalności wyroku. (Uchwała Najw. Tryb. Adm. z dnia 25 marca 1930 r. L. rej. 4923/29).

[4]) § 157 Nr. 3 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju postanawia, iż przez tę ustawę pozostają nienaruszone przepisy ustawy państwowej z dnia 6 czerwca 1870 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie *[1]*.

rego rozstrzygnięciu jest skierowane, ma być pisemnie zgłoszone i uzasadnione.

Sąd bada, czy zgłoszenie nastąpiło w terminie. Jeżeli taki wypadek zachodzi, pismo odwoławcze z jego załącznikami doręcza się stronie przeciwnej do odpowiedzi na piśmie w ciągu zakreślonego terminu, od 1 do 4 tygodni oznaczyć się mającego.

Do uzasadnienia odwołania, jako też do odpowiedzi, w sprawach nie pilnych może być udzielony odpowiedni termin dodatkowy, z reguły nie przekraczający 2 tygodni.

Jeżeli terminu zaniedbano, odwołanie bez dalszego biegu należy odrzucić uchwałą zaopatrzoną w powody. W imieniu wydziału powiatowego przysługuje także przewodniczącemu, w imieniu wydziału obwodowego[1]) przewodniczącemu w porozumieniu z mianowanymi członkami wydanie takiej uchwały. W tej uchwale należy wnoszącemu odwołanie podać do wiadomości, że mu przysługuje w ciągu 2 tygodni od doręczenia zażalenia do sądu odwoławczego[2]) i że w przeciwnym wypadku pozostanie przy uchwale. [3])

§ 87.

Pozwany z odwołania może się do odwołania przyłączyć, nawet jeżeli minął termin do odwołania.

§ 88.

Po upływie terminu należy akta przedłożyć sądowi odwoławczemu. O tem należy strony zawiadomić przy udzieleniu odpisów wniesionych oświadczeń strony przeciwnej.

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.
[2]) Zob. §§ 82 i 83.
[3]) Zob. § 46 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. *[1]* i § 16 regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

§ 89.

Względem odwołania, wniesionego przez jedną stronę, przepis § 67 dla sądu odwoławczego ma odpowiednie zastosowanie z tem, że przeciw uchwale dopuszczalny jest tylko wniosek o ustną rozprawę.

Zmiana rozstrzygnięcia zaskarżonego odwołaniem następuje tylko po uprzedniem wyznaczeniu ustnej rozprawy. [1])

§ 90.

Wezwanie stron do ustnej rozprawy następuje z ostrzeżeniem, iż w razie niestawienia się rozstrzygnięcie nastąpi według stanu akt. W ten sam sposób następuje w wypadkach odwołania z powodów interesu publicznego wezwanie komisarza, ustanowionego do zastępstwa tegoż interesu.

Sąd w celu wyjaśnienia stanu sprawy może zarządzić osobiste stawienie się stron.

§ 91.

Jeżeli odwołanie zostało wniesione przez przewodniczącego wydziału powiatowego albo wydziału obwodowego[2]) z powodów interesu publicznego, sąd odwoławczy rozstrzyga najpierw o pytaniu wstępnem, czy interes publiczny należy uważać za zaangażowany. Jeżeli pytanie wstępne zostanie zaprzeczone, sąd odwoławczy, nie wchodząc zresztą w sprawę, odrzuca odwołanie jako niedopuszczalne.

---

[1]) Zob. § 24 i § 26 ustęp 2) regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

[2]) Zob. [2]) do § 7-go na str. 225-ej.

§ 92.

§§ 66, 70, 71—z wyłączeniem przepisów o zmianie skargi—§§ 72 do 81 mają zastosowanie także do postępowania w instancji odwoławczej.

Doręczenie rozstrzygnięcia następuje za pośrednictwem tego sądu, przeciw którego rozstrzygnięciu odwołanie zostało wniesione. [1])

§ 93.

Przeciw wyrokom końcowym, wydanym przez wydziały obwodowe[2]) w II instancji, o ile podług szczególnego ustawowego przepisu wyroki te nie są ostateczne, albo środki prawne, jakie przeciw nim mają miejsce, nie są w inny sposób uregulowane, przysługuje stronom środek prawny rewizji do Najwyższego sądu administracyjnego. [3])

---

[1]) Zob. § 25 ustęp 2) regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

Ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, normująca tryb postępowania sporno-administracyjnego, nie przepisuje, iż wyroki woj. sądu adm. winny zawierać pouczenie o środkach prawnych tą ustawą przewidzianych, przeto niezamieszczenie takiego pouczenia w wyroku woj. sądu adm. nie może być uważane za naruszenie obowiązujących przepisów prawnych i wobec tego nie powoduje nielegalności wyroku. (Uchwała Najw. Tryb. Adm. z dnia 25 marca 1930 r. L. rej. 4923/29).

Pominięcie w ponownem orzeczeniu władzy administracyjnej II instancji, wydanem na skutek wyroku Najw. Tryb. Adm., uchylającego pierwsze orzeczenie, zarzutów odwołania, wniesionego przeciw orzeczeniu I instancji, już załatwionych poprzedniem uchylonem orzeczeniem, stanowi—wobec uchylenia przez Najw. Tryb. Adm. orzeczenia II instancji, a więc wobec nieistnienia wogóle tego orzeczenia — istotną wadliwość postępowania. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 stycznia 1930 r. L. rej. 3798/27).

[1])

O ile środek prawny rewizji wogóle jest dopuszczalny, środek ten przysługuje z powodów interesu publicznego także przewodniczącemu wydziału obwodowego.[2])

§ 94.

Rewizja może opierać się tylko na tem:

1. że zaskarżone rozstrzygnięcie opiera się na niezastosowaniu albo na błędnem zastosowaniu obowiązującego prawa, w szczególności także, rozporządzeń wydanych przez władze w granicach ich właściwości;

2. że postępowanie ma istotne wadliwości.

---

[1]) Podług Nr. 7 art. 1 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) w § 93-im po ustępie pierwszym wprowadzony został następujący przepis:

„W sporach o świadczenia pieniężne, których się żąda na cele gmin i innych publiczno-prawnych korporacyj lub związków albo w formie dodatków do państwowych lub przez państwo wymierzanych podatków albo na podstawie szczególnych ordynacyj podatkowych, taryf podatkowych, także należytościowych, statutów i innych ustaw, zawierających w sobie przepisy o poborach ogólnego rodzaju, zwyczajów lub uchwał, dopuszczalność rewizji jest uwarunkowana przedmiotem zażalenia przewyższającym 100 marek.

Ograniczenie ustępu 2 nie ma zastosowania do rewizji przewodniczącego."

Prawo do wniesienia środka prawnego rewizji do Najw. Tryb. Adm. w myśl ustępu drugiego § 93 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju przeciw wyrokowi woj. sądu adm. ze względu na interes publiczny, a to zarówno zgłoszenie, jak i wniesienie i uzasadnienie rewizji, przysługuje przewodniczącemu sądu t. j. temu, kto faktycznie przewodniczył w danej rozprawie, a nie prezesowi sądu, jeżeli tenże w rozprawie nie brał udziału. Ponadto pod rygorem skutków istotnej wadliwości formalnej stronom winna być dana możność pisemnego oświadczenia się odnośnie do motywów rewizji i dopiero następnie akta sprawy przedłożone być mają Najw. Trybunałowi Adm., jako sądowi rewizyjnemu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 22 lutego 1928 r. L. rej. 3890/26).

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

§ 95.

Przepisy § 66, § 71—z wyłączeniem przepisów o zmianie skargi—jak również §§ 72 do 75, 80 i 81, 82 ust. 2, 84 do 90 mają zastosowanie także do terminu do wniesienia i uzasadnienia rewizji, jak również do postępowania w instancji rewizyjnej.

Zgłoszenie i uzasadnienie rewizji ma nastąpić w tym samym sądzie, który rozstrzygnął w I instancji. [1])

§ 96.

W piśmie rewizyjnem należy podać, gdzie, jak twierdzi wnoszący rewizję, nie zastosowano lub mylnie zastosowano obowiązujące prawo, albo gdzie, jego zdaniem, zachodzą wadliwości postępowania.

§ 97.

Najwyższy sąd administracyjny[2]) w swojem rozstrzygnięciu nie jest związany temi powodami, które podniesiono dla uzasadnienia przedstawionych wniosków.

§ 98.

Gdy Najwyższy sąd administracyjny[2]) uznaje rewizję za uzasadnioną, uchyla zaskarżone rozstrzygnięcie i sam rozstrzyga w sprawie, jeżeli sprawa okazuje się jako dojrzała do rozstrzygnięcia. Doręczenie rozstrzygnięcia następuje za pośrednictwem tego samego sądu, który rozstrzygnął w I instancji.

---

[1]) Zob. § 16 i § 24 regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

[2]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

BIBLJOTEKA W P POZNANIU

§ 99.

Jeżeli sprawa nie jest dojrzała do rozstrzygnięcia Najwyższy sąd administracyjny[1]) przekazuje ją zpowro, tem do innego rozstrzygnięcia do instancji, odpowiedniej do tego według stanu sprawy, i zarządza powtórzenie albo uzupełnienie postępowania, o ile, podług jego uznania, ma istotną wadliwość.

§ 100.

W postępowaniu sporno-administracyjnem przeciw wydanym wyrokom końcowym, które stały się prawomocne, ma miejsce skarga o wznowienie postępowania[2]) pod temi samemi warunkami, w tym samym zakresie i w ciągu tych samych terminów, jak podług ustaw procesowych cywilnych skarga nieważności, względnie skarga restytucyjna. Jeżeli Najwyższy sąd administracyjny[1]) uznaje skargę za uzasadnioną, uchyla zaskarżone rozstrzygnięcie, przekazuje sprawę do innego rozstrzygnięcia do instancji, odpowiedniej do tego według stanu sprawy, i zarządza powtórzenie albo uzupełnienie postępowania, o ile postępowania powód zaskarżenia dotyczy.

---

[1]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

[2]) Zob. art. 95 — 98 i art. 113 punkt c) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 341).

Za nowe okoliczności, mogące być podstawą wznowienia postępowania administracyjnego, uważać należy dowody, których strona interesowana nie mogła przedstawić bez winy ze swej strony władzy orzekającej przy pierwotnem postępowaniu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 11 kwietnia 1927 r. L. rej. 2098/24).

§ 101.

Sąd, do którego sprawa w wypadkach §§ 99, 100 jest skierowana, w dalszem postępowaniu i przy inaczej przez ten sąd wydać się mającem rozstrzygnięciu ma uważać za miarodajne zasady, ustalone w uchylającej uchwale Najwyższego sądu administracyjnego,[1]) jak również w wypadkach § 100 faktyczne ustalenia, przyjęte za podstawę w uchwale uchylającej.[2])

O kosztach postępowania sporno-administracyjnego.

§ 102.

Postępowanie sporno-administracyjne jest wolne od stempla.

§ 103.

Na stronę przegrywającą należy nałożyć koszty i gotówkowe wydatki postępowania, jak również potrzebne gotówkowe wydatki strony wygrywającej. Należytości adwokata strony wygrywającej ma zwrócić strona przegrywająca tylko o tyle, o ile ma się je pła-

---

[1]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

[2]) Pominięcie w ponownem orzeczeniu władzy administracyjnej II instancji, wydanem na skutek wyroku Najw. Tryb. Adm., uchylającego pierwsze orzeczenie, zarzutów odwołania, wniesionego przeciw orzeczeniu I instancji, już załatwionych poprzedniem uchylonem orzeczeniem, stanowi — wobec uchylenia przez Najw. Tryb. Adm. orzeczenia II instancji, a więc wobec nieistnienia wogóle tego orzeczenia — istotną wadliwość postępowania. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 stycznia 1930 r. L. rej. 3798/27).

cić za udział w ustnej rozprawie przed wydziałem obwodowym[1]) albo przed Najwyższym sądem administracyjnym.[2]) Z gotówkowych wydatków za osobisty udział w ustnej rozprawie przed wydziałem obwodowym[1]) albo przed Najwyższym sądem administracyjnym[2]) strona wygrywająca nie może więcej żądać, niż wyniosłyby ustawowe należytości zastępującego ją adwokata, chyba że jej osobiste stawienie się przez sąd zostało zarządzone.

W końcowym wyroku należy ustalić wartość przedmiotu sporu.

Należytości adwokatów określa się podług przepisów, obowiązujących dla nich w sądach zwyczajnych.

§ 104.

Koszty i gotówkowe wydatki obciążają stronę wygrywającą, o ile one powstały przez jej własne zawinienie.

§ 105.

Rozstrzygnięcie w sprawie kosztów (§§ 103, 104) może być zaskarżone tylko równocześnie z zaskarżeniem rozstrzygnięcia w sprawie głównej przez odwołanie lub rewizję.

§ 106.

Na koszty pobiera się kwotę ryczałtową, która w najwyższym wymiarze nie może przenosić w wy-

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

dziale powiatowym i w wydziale obwodowym[1]) 60 mk.,[2]) w Najwyższym sądzie administracyjnym[3]) 150 mk.[2]) Dla należytości świadków i znawców obowiązują przepisy, stosowane w procesach cywilnych; dla obliczenia kwoty ryczałtowej może być ustanowiona taryfa przez Ministrów Skarbu i Spraw Wewnętrznych.

§ 107.

Kwoty ryczałtowej nie pobiera się:

1. jeżeli przegrywającą stroną jest władza publiczna, o ile zaskarżone zarządzenie lub rozstrzygnięcie tej władzy nie jedynie strzeżenie interesów gospodarczych zastąpionego przez władzę związku komunalnego miało za przedmiot; gotówkowe wydatki postępowania i wygrywającej strony obciążają tego, kto podług ustawowego przepisu ponosić ma koszty urzędowe władzy;

2. jeżeli rozstrzygnięcie nastąpiło bez uprzedniej ustnej rozprawy;

3. w wydziale powiatowym w wypadkach §§ 60 do 62 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w sprawie wyko-

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Podług § 1 punkt 1) rozporządzenia Ministrów Skarbu i Spraw Wewnętrznych z dnia 28 marca 1924 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do kosztów postępowania w administracyjnem postępowaniu spornem (Dz. U. R. P. z dnia 10 kwietnia 1924 r. Nr. 31, poz. 314) kwoty pieniężne, zawarte w § 106 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, przelicza się na franki złote w stosunku 100 mk. zł. = 123,45 fr. zł., zatem kwotę 60 mk. na 73,80 fr. zł., a kwotę 150 mk. na 185 fr. zł.

Na podstawie § 10-go rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 kwietnia 1924 r. o zmianie ustroju pieniężnego (Dz. U. R. P. z dnia 17 kwietnia 1924 r. Nr. 34, poz. 351) we wszystkich ustawach i rozporządzeniach użyte wyrazy „frank złoty" zastępuje się wyrazem „złoty".

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

nania ustawy związkowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie (Zb. u. pr. str. 130);[1])

4. w wydziale obwodowym[2]) i w Najwyższym sądzie administracyjnym,[3]) o ile odwołanie albo rewizja wniesiona została przez przewodniczącego wydziału powiatowego, względnie wydziału obwodowego;[2])

5. od tych osób, z wyjątkiem jednak gmin w sprawach dotyczących zarządu opieki nad ubogimi,[4]) którym podług ustaw państwowych albo krajowych przysługuje uwolnienie od należytości w cywilnych sprawach spornych.

§ 108.

Koszty i gotówkowe wydatki postępowania ustala się w każdej instancji przez sąd,[5]) do którego sama sprawa została wniesiona.

Wydatki, policzone przez stronę wygrywającą do zwrotu przez stronę przegrywającą, ustalane są dla wszystkich instancyj przez ten sąd,[5]) do którego sprawa w pierwszej instancji została wniesiona.

---

[1]) Zob. § 43 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]*, podług którego w wypadkach §§ 60 do 62 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. w sprawie wykonania ustawy związkowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie *[2]* wydział powiatowy (miejski) rozstrzyga w postępowaniu uchwałowem.

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

[4]) Zob. § 8 punkt 2 ustawy z dnia 25 lipca 1910 r. (Zb. u. pr. str. 184), podług którego od należytości sądowych wolne są m. inn. gminy w sprawach ubogich.

[5]) Podług Nr. 8 art. 1 ustawy z dnia 13 maja 1918 r. (Zb. u. pr. str. 53) w § 108 wprowadzone zostały następujące zmiany: w ustępie pierwszym — zamiast „przez sąd" — „przez przewodniczącego sądu", w ustępie drugim zamiast „przez ten sąd" — „przez przewodniczącego tego sądu", w ustępie trzecim zamiast „wydziału powiatowego" — „przez przewodniczącego wydziału powiatowego" i zamiast „wydziału obwodowego" — „przez przewodniczącego wydziału obwodowego".

Przeciw ustalającej koszty uchwale wydziału powiatowego[1]) ma miejsce w ciągu dwóch tygodni zażalenie do wydziału odwodowego,[2]) przeciw wydanej w pierwszej instancji ustalającej koszty uchwale wydziału obwodowego[2]) ma miejsce w takim terminie zażalenie do Najwyższego sądu administracyjnego.[3])

§ 109.

Stronie przegrywającej w wypadku poświadczonej niemożności stosownie do przepisów § 30 ustawy wykonawczej do niemieckiej ustawy z dnia 10 marca 1879 r. o kosztach sądowych (Zb. u. pr. str. 145),[4]) albo jeżeli wogóle zachodzi do tego szczególny powód, może być przyznane zupełne albo częściowe uwolnienie od kosztów, względnie odroczenie. Przeciw odrzucającej prośbę uchwale wydziału powiatowego [1]) ma miejsce w ciągu dwóch tygodni zażalenie do wydziału obwodowego,[2]) przeciw wydanej w pierwszej instancji odrzucającej prośbę uchwale wydziału obwodowego[2]) ma miejsce w ciągu dwóch tygodni zażalenie do Najwyższego sądu administracyjnego.[3])

---

[1]) Zob. [5]) do § 108 na str. 255-ej.

[2]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej i [5]) do § 108 na str. 255-ej.

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

W sprawie kosztów i wydatków gotówkowych w myśl § 108-go zob. § 28 regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

[4]) Zob. § 18 ustawy z dnia 25 lipca 1910 r. (Zb. u. pr. str. 184).

Przepisy końcowe dla postępowania sporno-administracyjnego

§ 110.

Na zażalenia, które mają za przedmiot kierownictwo postępowania w wydziałach powiatowych i obwodowych,[1]) rozstrzyga ostatecznie najbliższy w toku instancji wyższy sąd.

§ 111.

Wszystkie zażalenia mają być wniesione w ciągu przepisanego dla nich terminu do tego sądu, przeciw którego rozstrzygnięciu są skierowane.

W razie zaniedbania przepisanego terminu sąd postępuje podług przepisu końcowego ustępu § 86.

Do sądu odwoławczego ma zastosowanie § 64; w miejsce wniosku o rozpisanie ustnej rozprawy, względnie wniesienia środka prawnego, wchodzi wniosek o rozstrzygnięcie przez sąd.

Jeżeli zażalenie wbrew przepisowi ustępu pierwszego w ciągu ustawowego terminu wnosi się do tego sądu, który do rozstrzygnięcia tego zażalenia jest właściwy, termin uważa się za zachowany. W takich wypadkach zażalenie ma być przez sąd, do którego je wniesiono, oddane do dalszego postępowania do tego sądu, przeciw którego uchwale jest skierowane.[2])

§ 112.

O przywrócenie do pierwotnego stanu może wnosić ten, kto z powodu wydarzeń żywiołowych albo innych

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Do § 111 zob. § 16, § 23 ustęp 2), § 24 i § 26 ustęp 2) regulaminu woj. sądów adm. w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

nie dających się uniknąć wypadków doznał przeszkody w dotrzymaniu terminów, przepisanych w niniejszej ustawie albo w ustawach do wniesienia skargi, względnie wniosku o ustną rozprawę w postępowaniu sporno-administracyjnem.[1]) Za niedający się odwrócić wypadek należy uważać, jeżeli wnioskodawca o doręczeniu bez swej winy nie dowiedział się. O wniosku rozstrzyga sąd, do którego należy rozstrzygnięcie zaniedbanej czynności spornej. Zaniedbanej czynności spornej należy dokonać, przytaczając fakty, któremi ma być uzasadniony wniosek o przywrócenie do pierwotnego stanu, tudzież dowody, w ciągu 2 tygodni; bieg tego terminu rozpoczyna się z upływem dnia, w którym przeszkoda ustała. Po upływie roku, licząc od dnia zaniedbanego terminu, nie ma już więcej miejsca dopełnienie zaniedbanej czynności spornej, względnie wniosek o przywrócenie do pierwotnego stanu. Gotówkowe wydatki, powstałe przez rozpatrywanie wniosku o przywrócenie do pierwotnego stanu, ponosi we wszystkich wypadkach wnioskodawca.[2])

---

[1]) Zob. art. 41 — 43 i art. 113 punkt c) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 341).

[2]) Według § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie odwołanie od wyroku woj. sądu adm. winno być wniesione — pod utratą tego środka prawnego — w przeciągu 14 dni, licząc od doręczenia, na piśmie do tej władzy, przeciw której decyzji odwołanie jest skierowane. Według § 157 Nr. 3 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju przepisy ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie pozostały bez zmiany. Wobec powyższego przepisy §§ 52 i 112 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju w sprawie przywrócenia do pierwotnego stanu terminu do odwołania nie mają zastosowania, a § 46 ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie termin 14-dniowy do wniesienia odwołania oznacza jako prekluzyjny; niema więc podstawy prawnej do przywrócenia odwołania do pierwotnego stanu. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 3 kwietnia 1924 r. L. rej. 193/24).

§ 113.[1])

Centralne i prowincjonalne władze administracyjne[2]) są uprawnione także w sprawach, które mają się toczyć w postępowaniu sporno-administracyjnem, do wniesienia sporu kompetencyjnego.

Wniesienie sporu kompetencyjnego nie ma miejsca na podstawie twierdzenia, że w sprawie, która znajduje się w postępowaniu sporno-administracyjnem, inna władza administracyjna jest właściwa.

Władze, powołane do rozstrzygania w postępowaniu sporno-administracyjnem, winny z urzędu przestrzegać swej właściwości.

Jeżeli strona w I instancji podniesie zarzut niewłaściwości, zarzut ten może być przedewszystkiem rozstrzygnięty.

Jeżeli w tej samej sprawie władza powołana do rozstrzygania w postępowaniu sporno-administracyjnem i inna władza administracyjna uznały się za właściwe, o ich kompetencji rozstrzyga na podstawie pisemnych oświadczeń władz spierających się o ich kompetencję i po wysłuchaniu stron na ustnej rozprawie — Najwyższy sąd administracyjny.[3]) To samo obowiązuje w wypadku, jeżeli obie strony uznały się w sprawie za niewłaściwe. W obu wypadkach nie pobiera się ani kwoty ryczałtowej ani gotówkowych wydatków.

Również niema miejsca zwrot kosztów narosłych stronom.

---

[1]) Podług art. 1 ustawy z dnia 25 listopada 1925 r. o Trybunale Kompetencyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 23 grudnia 1925 r. Nr. 126, poz. 897): „Trybunał Kompetencyjny rozstrzyga spory o właściwość między władzami i sądami administracyjnemi z jednej, a innemi sądami z drugiej strony."

[2]) W zakresie administracji ogólnej władzami administracyjnemi prowincjonalnemi są obecnie — urzędy wojewódzkie.

[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

§ 114.[1])

POSTĘPOWANIE UCHWAŁOWE.[2])

§ 115.

Jeżeli przedmiot rozprawy dotyczy poszczególnych członków władzy lub ich krewnych albo powinowatych w linji wstępnej lub zstępnej albo do 3-go stopnia linji bocznej, nie mogą oni brać udziału w naradzie i głosowaniu. Również nie może członek władzy współdziałać w naradzie i uchwale w takich sprawach, w których w innym a nie w publicznym charakterze wydał opinję, albo jako zarządca interesu, pełnomocnik, albo na innem a nie na publicznem stanowisku był czynny.

§ 116.

Jeżeli wskutek równoczesnego wystąpienia kilku członków stosownie do § 115-go władza jest niezdolna do wydania uchwały i zdolność do wydania uchwały nie może być przywrócona także przez powołanie niezainteresowanych zastępców, w takim wypadku prezes regencji,[3]) względnie naczelny prezydent[4]) lub minister spraw wewnętrznych, zależnie od tego, czy idzie o wydział powiatowy (miejski), wydział obwodowy[5]) lub radę prowincjonalną,[6]) poruczy wydanie uchwały innemu wydziałowi powiatowemu (miejskiemu), wydziałowi obwodowemu[5]) albo radzie prowincjonalnej.[6])
[7])

---

[1]) § 114, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.
[2]) Zob. pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 6 maja 1930 r. *[28]*.
[3]) Zob. [7]) do § 58.
[4]) Zob. [7]) do § 58.
[5]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.
[6]) Zob. [7]) do § 51.
[7]) Ustęp drugi § 116, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się

§ 117.

Przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego) w wypadkach, które nie dopuszczają do odłożenia, albo w których stan faktyczny i prawny jest jasny, a zgoda kolegjum nie jest w ustawie wyraźnie jako potrzebna oznaczona, jest uprawniony w imieniu władzy do wydania zarządzeń i do wydania decyzyj.

Takie samo uprawnienie przysługuje przewodniczącemu wydziału obwodowego[3]) i rady prowincjonalnej[4]) z tem, że zmiana zaskarżonych zażaleniem uchwał wydziału powiatowego (miejskiego), względnie wydziału obwodowego,[2]) może nastąpić tylko za przybraniem kolegjum.

W zarządzeniach i decyzjach, wydanych na podstawie powyższych przepisów, należy interesowanym, o ile ich wnioski nie zostały uwzględnione, wyjaśnić, iż są uprawnieni w ciągu 2 tygodni przedstawić wniosek o wydanie uchwały przez kolegjum albo wnieść ten środek prawny, który byłby dopuszczalny, gdyby zarządzenie względnie decyzja nastąpiła jako uchwała kolegjum.

Jeżeli przedstawiono wniosek o wydanie uchwały, musi ona nastąpić jaknajrychlej. Jeżeli jeden z interesowanych przedstawił wniosek o wydanie uchwały, a inny wniósł środek prawny, musi być uwzględniony tylko wniosek o wydanie uchwały. Jeżeli nie przedstawiono wniosku ani o wydanie uchwały, ani nie wniesiono środka prawnego, zarządzenie względnie decyzja uważa się jako ostateczna uchwała. Do wniosku o wydanie uchwały kolegjum mają zastosowanie przepisy §§ 52 i 53, obowiązujące dla zażalenia.

Przewodniczący ma następnie zawiadamiać kolegjum o wszystkich w imieniu tego wydanych zarządzeniach i decyzjach.

§ 118.

W rozprawach władzy mogą za zgodą kolegjum brać udział fachowi urzędnicy państwowi i komunalni z głosem doradczym.

§ 119.

Władze wydają uchwały na podstawie akt sprawy, o ile ustawa nie przepisuje wyraźnie ustnej rozprawy. Władze są uprawnione także w innych niż w tej ustawie wymienionych sprawach wzywać do ustnej rozprawy strony, względnie ich zaopatrzonych w pełnomocnictwa zastępców, w celu wyjaśnienia stanu sprawy. Co się tyczy ustnej rozprawy, mają zresztą odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 68, 71, 72, 73 i 75.

§ 120.

Do badania i oceny dowodu mają odpowiednie zastosowanie przepisy §§ 76 do 79 z tem, że przeciw uchwale wydziału powiatowego (miejskiego), orzekającej karę albo niezobowiązanie świadka lub znawcy, przysługuje stronom zażalenie do wydziału obwodowego,[1]) przeciw tegoż ostatniego lub rady prowincjonalnej[2]) w I lub II instancji wydanej uchwale — zażalenie w tym samym terminie do Najwyższego sądu administracyjnego.[3])

§ 121.

Przeciw uchwałom wydziału powiatowego (miejskiego) przysługuje w ciągu 2 tygodni zażalenie do wydziału obwodowego,[1]) przeciw wydawanym w I instancji

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.
[2]) Zob. [7]) do § 51.
[3]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

uchwałom wydziału obwodowego[1]) w ciągu takiego samego terminu zażalenie do rady prowincjonalnej,[2]) o ile podług wyraźnego przepisu ustawy:

1. uchwały nie są ostateczne,[3])

2. wydanie uchwały na zażalenie na inne władze zostało przeniesione.

Wydane na zażalenia uchwały wydziału obwodowego[1]) i uchwały rady prowincjonalnej[2]) są ostateczne, o ile w poszczególnym wypadku ustawa nie postanawia inaczej.

Powyższe przepisy mają odpowiednie zastosowanie do uchwał, wydanych stosownie do ustaw przez landrata[4]) — za zgodą wydziału powiatowego, przez prezesa regencji[5]) — za zgodą wydziału obwodowego[1]), przez naczelnego prezesa[6]) — za zgodą rady prowincjonalnej.[2])

---

[1]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.

[2]) Zob. [7]) do § 51.

[3]) Uchwała wydziału powiatowego na podstawie § 41-go Nr. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 237) nie podlega dalszemu zaskarżeniu w drodze zażalenia. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 16 maja 1928 r. L. rej. 1420/26).

Uchwała wydziału powiatowego w myśl § 66 ustawy wykonawczej z dnia 8 marca 1871 r. w związku z § 43 Nr. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych jest ostateczna z zastrzeżeniem zwykłej drogi prawa.

[4]) Podług § 36 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195) względnie, o ile idzie o województwo poznańskie, podług art. IV § 1 ustawy z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108) landrat stał na czele administracji powiatu i zarazem był przewodniczącym wydziału powiatowego.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. (Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego Nr. 11, poz. 86).

[5]) Zob. [7]) do § 58.

[6]) Zob. [7]) do § 58.

§ 122.

Zażalenie w wypadkach § 121 należy wnieść do tej władzy, przeciw której uchwale jest skierowane. Przewodniczący bada, czy środek prawny został wniesiony w terminie.

Jeżeli terminu zaniedbano, przewodniczący odrzuca środek prawny bez dalszego biegu na podstawie decyzji zaopatrzonej w powody. W decyzji należy wnoszącemu zażalenie wyjaśnić, iż mu przysługuje w ciągu 2 tygodni zażalenie do tej władzy, która jest powołana do wydania uchwały w sprawie, i że w przeciwnym wypadku pozostanie przy decyzji.

Jeżeli terminu dotrzymano i jest strona przeciwna, doręcza się przedewszystkiem tej stronie pismo zażalenia z jego załącznikami do pisemnej odpowiedzi w ciągu 2 tygodni. Strona przeciwna może przyłączyć się do środka prawnego, nawet jeżeli termin upłynął.

Odpis wniesionej odpowiedzi otrzymuje wnoszący zażalenie. Do bliższego uzasadnienia zażalenia tudzież do odpowiedzi może być udzielony w sprawach nie pilnych stosowny termin dodatkowy, z reguły nie przekraczający 2 tygodni. Następnie akta sprawozdaniem przedkłada się tej władzy, do której należy wydanie uchwały na zażalenie.

Jeżeli zażalenie wbrew przepisowi ustępu pierwszego w ciągu ustawowego terminu wnosi się do tej władzy, która do wydania uchwały na to zażalenie jest właściwa, termin uważa się za zachowany. W takich wypadkach zażalenie ma być przez władzę, do której je wniesiono, oddane do dalszego postępowania do tej władzy, przeciw której uchwale jest skierowane.

§ 123.

Wniesienie zażalenia w wypadkach § 121 z powodu interesu publicznego przysługuje także przewodniczącym władz.

Jeżeli przewodniczący z tego uprawnienia chce zrobić użytek, ma o tem natychmiast zawiadomić kolegjum.

Doręczenie uchwały odkłada się w tym wypadku chwilowo, najdłużej jednak na 3 dni. Doręczenie następuje z wyjaśnieniem, że w interesie publicznym zażalenie zostało wniesione. Jeżeli doręczenie nastąpiło bez tego wyjaśnienia, uważa się, iż zażalenie zostało cofnięte.

Powody zażalenia należy udzielić zainteresowanym do pisemnego oświadczenia się w ciągu dwóch tygodni.

Po upływie tego terminu należy akta doręczyć władzy, do której należy wydanie uchwały na zażalenie.

Tymczasowe wykonanie zaskarżonej zażaleniem uchwały (§ 53) jest w tych wypadkach wykluczone.

§ 124.

W postępowaniu uchwałowem nie pobiera się ryczałtowej kwoty kosztów, jak również interesowani nie mają prawa żądania zwrotu ich gotówkowych wydatków.

Jednak należytości dla świadków i znawców, jakieby narosły przez wnioski i nieuzasadnione zarzuty, mogą na tego być nałożone, kto przedstawił wniosek, względnie podniósł zarzut.

Inne koszty i gotówkowe wydatki postępowania obciążają tego, kto podług ustawowego przepisu urzędowe koszty władzy ma ponosić.

[1])

---

[1]) Ostatni ustęp, jako bezprzedmiotowy, opuszcza się.

§ 125.

Na zażalenia, które dotyczą kierownictwa postępowania i kosztów, rozstrzyga ostatecznie najbliższa wyższa instancja w sprawie głównej.

§ 126.

Naczelny prezes[1]) może ostateczne uchwały rady prowincjonalnej,[2]) prezes regencji[3]) ostateczne uchwały wydziału obwodowego,[4]) a landrat,[5]) względnie przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego),[6]) ostateczne uchwały tej władzy zaskarżyć ze skutkiem wstrzymującym, jeżeli uchwały przekraczają uprawnienia władzy albo obrażają obowiązujące prawo, w szczególności także rozporządzenia, wydane przez władzę w granicach ich właściwości. Zaskarżenie następuje przez skargę do Najwyższego sądu administracyjnego[7]).

Władza, której uchwała jest zaskarżona, jest uprawniona do strzeżenia swoich praw w postępowaniu w Najwyższym sądzie administracyjnym[7]) wybrać osobnego zastępcę.

---

[1]) Zob. [1]) do § 58.
[2]) Zob. [3]) do § 51.
[3]) Zob. [1]) do § 58.
[4]) Zob. [2]) do § 7 na str. 225-ej.
[5]) Zob. [4]) do § 121.
[6]) Uchwałę wydziału powiatowego na zasadzie § 41 Nr. 2 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych (Zb. ust. pr. str. 237) przewodniczący wydziału powiatowego ma prawo w myśl § 126 zaskarżyć do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 16 maja 1928 r. L. rej. 1420/26).
[7]) Zob. [1]) do § 7 na str. 226-ej.

USTAWA

z dnia 1 sierpnia 1883 r.

o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych.[1])

(Zb. u. pr. str. 237).

VI Tytuł.

SPRAWY UBOGICH.

§ 39. Spory między związkami wspierania ubogich w sprawach publicznego wsparcia potrzebujących pomocy są rozstrzygane w postępowaniu sporno-administracyjnem.[2])

Właściwym w pierwszej instancji jest wydział obwodowy.[3])

---

[1]) Ustawa z dnia 1 sierpnia 1883 r. i ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. *[23]* zostały wprowadzone na obszar prowincji poznańskiej t. j. obecnie województwa poznańskiego ustawą z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108).

[2]) Zob. § 7 i § 50 i nast. ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19-go stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[3]) Obecnie wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2-gi rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

W sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. *[30]*.

Zresztą pozostają w mocy przepisy ustawy Rzeszy niemieckiej o siedzibie uzasadniającej wsparcie z dnia 6 czerwca 1870 r.[1])

---

[1]) Zob. *[1]*.

W sprawie sporno-administracyjnej miejscowego związku wspierania ubogich w K. przeciw miejscowemu związkowi wspierania ubogich w St. w kwestji wsparcia ubogiego NN. przewodniczący wojewódzkiego sądu administracyjnego w Toruniu na zasadzie ustępu 4-go § 86 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju oddalił odwołanie miejscowego związku wspierania ubogich w K. przeciw wyrokowi wojewódzkiego sądu administracyjnego jako spóźnione, ponieważ odwołanie zostało wprawdzie zgłoszone przed upływem 2 tygodniowego terminu z § 85-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r., jednak zostało uzasadnione po upływie tego terminu.

Najwyższy Trybunał Administracyjny uchwałą z dnia 20 stycznia 1929 r. L. rej. 1630/27 zażalenie miejscowego związku wspierania ubogich w K. przeciwko rezolucji przewodniczącego wojewódzkiego sądu administracyjnego w Toruniu oddalił, ponieważ — zgodnie z rezolucją przewodniczącego wojewódzkiego sądu administracyjnego w Toruniu — odwołanie od wyroku wojewódzkiego sądu administracyjnego winno być, pod utratą tego prawa, zgłoszone i uzasadnione stosownie do przepisów § 85 i § 86 ustęp pierwszy ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, a nie podług § 46 ustawy z dnia 30 maja 1908 r.

Od wyroku woj. sądu adm. przysługuje w myśl § 83 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* odwołanie do Najw. Tryb. Adm.

Ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, normująca tryb postępowania sporno-administracyjnego, nie przepisuje, iż wyroki woj. sądu administracyjnego winny zawierać pouczenie o środkach prawnych tą ustawą przewidzianych, przeto niezamieszczenie takiego pouczenia w wyroku woj. sądu adm. nie może być uważane za naruszenie obowiązujących przepisów prawnych i wobec tego nie powoduje nielegalności wyroku. (Uchwała Najw. Tryb. Adm. z dnia 25 marca 1930 r. L. rej. 4923/29).

Prawo strony, występującej przed woj. sądem adm. w charakterze strony skarżącej, uznane przez stronę przeciwną w postępowaniu sporno-administracyjnem, nie może być przedmiotem skargi do Najw. Tryb. Adm. Wnioski o ustalenie, które nie były przedmiotem sporu administracyjnego przed woj.

§ 40. Wydział obwodowy[1]) postanawia ostatecznie o zatwierdzeniu przewidzianych w §§ 8, 9, 10 i 12 ustawy wykonawczej do ustawy związkowej o siedzibie uzasadniającej wsparcie z dnia 8 marca 1871 r. (Zb.

---

sądem adm., nie mogą być przedmiotem odwołania do Najw. Tryb. Adm. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 8 czerwca 1928 r. L. rej. 1258/26).

W sprawach, wynikających z § 4 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się, niema miejsca dla postępowania sporno-administracyjnego. Jeżeli idzie o usunięcie ubogiego, względnie osoby, co do której istnieje uzasadniona obawa, iż stanie się ciężarem ofiarności publicznej, wystarczy, ażeby dana gmina powzięła uchwałę, mocą której zabronionoby tejże osobie osiedlenia się, względnie dalszego pobytu w gminie. W razie niezastosowania się odnośnej osoby do uchwały gminy, może gmina zażądać pomocy władzy administracyjnej i zapomocą tej władzy usunąć opornego. Jednak w myśl § 6 ustawy z dnia 1 listopada 1867 r. gmina, zabraniająca pewnej osobie ze względu na jej domniemane lub grożące ubóstwo dalszego przebywania w gminie, winna jest wskazać jej tę gminę, do której powinna się udać, a w razie sporu między poszczególnemi gminami, wynikłego na tem tle, postanawia powołany § 6, iż spór należy rozstrzygnąć według ustaw krajowych. Z treści sporu trzeba wnioskować, iż jest to spór między związkami wspierania ubogich o publiczne wsparcie, dlatego też kompetencja woj. sądu adm. w myśl § 39 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych — jest uzasadniona. (Wyrok woj. sądu adm. w Poznaniu z dnia 23 listopada 1923 r. L. dz. S. 100/23 S. A. 2).

[1]) Obecnie wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2-gi rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

W sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. *[30]*.

u. pr. str. 130)[1]) statutów dla uregulowania opieki nad ubogimi na obszarach dworskich, nie będących wyłączną własnością właściciela ziemskiego, i w zbiorowych związkach wspierania ubogich, jako też o zezwoleniu na rozwiązanie zbiorowych związków wspierania ubogich (§ 14 powołanej ustawy).[2])

O ile ułożenie statutów należało dotąd do sejmiku powiatowego, odtąd dokonywa się przez wydział powiatowy.

Jeżeli odmówiono powtórnie zatwierdzenia statutów, ustanawia je ostatecznie wydział obwodowy.[3])

§ 41. Zażalenia ubogich na zarządzenia miejscowych związków wspierania ubogich co do tego, czy, w jakiej wysokości i w jaki sposób winny być udzielane wsparcia ubogich (§ 63 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.),[4]) podlegają:

1. o ile miasto ponad 10.000 mieszkańców[5]) jest

---

[1]) Zob. *[2]*. Następne słowa bezprzedmiotowe opuszcza się.

[2]) Z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[3]) Obecnie wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2-gi rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

W sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. *[30]*.

[4]) Zob. *[2]*. Następne słowa bezprzedmiotowe opuszcza się.

[5]) Miasta ponad 10.000 mieszkańców są: w woj. poznańskiem — Bydgoszcz, Gniezno, Inowrocław, Krotoszyn, Leszno, Ostrów i Poznań, w woj. pomorskiem — Chełmno, Chełmża, Chojnice, Gdynia, Grudziądz, Starogard, Tczew i Toruń.

uczestnikiem związku wspierania ubogich — ostatecznej uchwale wydziału obwodowego;[1])

2. w innym wypadku — ostatecznej uchwale wydziału powiatowego.[2])

---

[1]) Obecnie — wojewoda przy współudziale wydziału wojewódzkiego (izby wojewódzkiej) z głosem stanowczym. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[2]) § 41 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych (Zb. u. pr. str. 237) postanawia, że wydział powiatowy rozstrzyga ostatecznie w drodze uchwały zażalenia ubogich na zarządzenia miejscowych związków wspierania ubogich co do tego, czy, w jakiej wysokości i w jaki sposób wsparcie ubogich ma być udzielone (§ 63 ustawy wykonawczej do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie). Wynika z tego, że uchwała wydziału powiatowego co do tego, czy, w jakiej wysokości i w jaki sposób miejcowy związek wspierania ubogich ma ubogiemu udzielać wsparcia, jest ostateczna. Brzmienie § 41 ustawy o właściwości nie daje podstawy do twierdzenia, że tylko w odniesieniu do osoby, otrzymującej wzgl. domagającej się wsparcia ubogich, uchwała wydziału powiatowego jest ostateczna, wobec czego uznać należy, odmiennie od zapatrywania, wyrażonego w uchwale Najwyższego Trybunału Administracyjnego z dnia 21 października 1924 r. L. rej. 1394/24, że powzięte w myśl § 41 ustawy o właściwości uchwały wydziału powiatowego są dla obydwu stron t. zn. dla ubogiego i dla miejscowego związku wspierania ubogich ostateczne i że żadnej z nich nie przysługuje dalszy środek prawny zażalenia w myśl § 121 ustawy o ogólnym zarządzie kraju. Według § 121 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195) przysługuje przeciwko uchwałom wydziału powiatowego środek prawny zażalenia do wojewódzkiego sądu administracyjnego tylko o tyle, o ile według wyraźnego przepisu ustawy uchwały te nie są ostateczne. Natomiast przysługuje stronom prawo skargi na tego ro-

Również zażalenia ubogich na zarządzenia krajowych związków wspierania ubogich co do rodzaju i wysokości wsparcia podlegają ostatecznej uchwale wydziału

---

dzaju ostateczne w toku instancyj administracyjnych uchwały wydziału powiatowego do Najwyższego Trybunału Administracyjnego. Również przewodniczący wydziału powiatowego ma prawo zaskarżenia tego rodzaju uchwały wydziału powiatowego przed Najw. Tryb. Adm., a to na zasadzie § 126-go ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju. Przepis ten nie stwarza jednak podmiotowego prawa stron domagania się wniesienia skargi przez przewodniczącego wydziału powiatowego. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 16 maja 1928 r. L. rej. 1420/26).

Według § 41 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych jest uchwała wydziału powiatowego, wydana na skutek zażalenia ubogiego w sprawie udzielenia mu wsparcia, ostateczna, stwarza zatem dla związku wspierania ubogich, zobowiązanego tymczasowo do udzielenia wsparcia, tytuł prawny do żądania po myśli § 30 ustawy z dnia 30 maja 1908 r. od związku wspierania ubogich do tego ostatecznie zobowiązanego zwrotu kosztów urosłych wskutek wspierania ubogich. Nie jest uzasadnione powoływanie się na przepisy § 72 ustawy o procedurze cywilnej, iż pozwany przez ubogiego związek wspierania ubogich, obowiązany do tymczasowego wsparcia, obowiązany był oznajmić spór związkowi wspierania ubogich, obowiązanemu do ostatecznego ponoszenia kosztów, ponieważ według § 38 ustęp drugi ustawy z dnia 30 maja 1908 r. postępowanie w sprawach ubogich reguluje się według ustaw krajowych t. j. w b. dzielnicy pruskiej według ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju, która w postępowaniu uchwałowem takiego środka procesowego nie przewiduje. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 6 września 1929 r. L. rej. 4418/27).

Ustawa o siedzibie uzasadniającej wsparcie, jak i ustawa wykonawcza, nie uprawniają wydziału powiatowego do wydania związkom wspierania ubogich nakazów udzielenia ubogim wsparcia, zresztą zaś przesłanie przez wydział powiatowy do związku wspierania ubogich wniosku ubogiego o udzielenie, względnie o podwyższenie wsparcia, nie jest nakazem do udzielenia względnie podwyższenia wsparcia. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 19 marca 1925 r. L. rej. 196/25).

obwodowego, o ile krajowe związki wspierania ubogich składają się tylko z jednego powiatu.[1])

§ 42. Zażalenia miejscowych związków wspierania ubogich na zarządzenia krajowych związków wspierania ubogich co do tego, czy, w jakiej wysokości i w jaki sposób winny być udzielone zapomogi (§ 36 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.),[2]) podlegają ostatecznej uchwale rady prowincjonalnej.[3])

§ 43. Wydział powiatowy (miejski) rozstrzyga:

1. w miejsce komisji powiatowej, określonej w §§ 60 do 62 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.,[4]) w sporach między związkami wspierania ubogich w postępowaniu pojednawczem, rozjemczem lub ugodowem;

2. w miejsce landrata,[5]) względnie zwierzchności gminy miejskiej, na wniosek związku wspierania ubo-

---

[1]) Ustęp trzeci § 41 obecnie jest bezprzedmiotowy.

§ 41 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. nie określa terminu prekluzyjnego do wniesienia skargi do wydziału powiatowego ewentualnie do wojewody na odmowę wsparcia ze strony związku wspierania ubogich.

[2]) Zob. *[2]*.

[3]) Obecnie — wydział wojewódzki (izba wojewódzka). Zob. art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. w sprawie utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych *[25]* i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

[4]) Zob. *[2]*; następne wyrazy bezprzedmiotowe opuszcza się.

[5]) Podług § 36 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (Zb. u. pr. str. 195) względnie, o ile idzie o woj. poznańskie, podług art. IV § 1 ustawy z dnia 19 maja 1889 r. (Zb. u. pr. str. 108) landrat stał na czele administracji powiatu i zarazem był przewodniczącym wydziału powiatowego.

Zob. rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej.

gich przeciw członkom rodziny obowiązanym do wsparcia osoby potrzebującego pomocy, stosownie do § 65 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.[1])

Uchwały wydziału powiatowego (miejskiego) są, z zastrzeżeniem zwykłej drogi prawa w wypadkach pod 2, ostateczne.

§ 44. Na zażalenia i sprzeciwy, dotyczące:

1. obowiązku udziału w ciężarach opieki nad ubogimi na obszarach dworskich i w zbiorowych związkach wspierania ubogich (§§ 8 i nast. ustawy z dnia 8 marca 1871 r.),[2])

2. pociągania do kosztów krajowych związków wspierania ubogich lub ich wymiaru (§ 29 ustawy z dnia 8 marca 1871 r.)[2]) wydaje decyzje w wypadkach pod 1 — przełożony obszaru dworskiego, względnie przewodniczący reprezentacji zbiorowego związku wspierania ubogich, w wypadkach pod 2 — zarząd[3]) krajowego związku wspierania ubogich.

Przeciw uchwale przysługuje w ciągu dwóch tygodni skarga w postępowaniu sporno-administracyjnem. Właściwym jest w wypadkach pod 1 — wydział powiatowy, w wypadkach pod 2 — wydział obwodowy.[4]) Przeciw rozstrzygnięciu wydziału obwodowego[4])

---

[1]) Przepis pod 2. § 43 odnosi się do ustępów 2 i 3-go § 65 ustawy z dnia 8 marca 1871 r. *[2]*.

[2]) Zob. *[2]*.

[3]) Obecnie — starosta krajowy.

[4]) Obecnie — wojewódzki sąd administracyjny. Zob. art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*, § 11 ustęp pierwszy i § 41 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. urz. Min. b. dzielnicy pruskiej z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188) i art. 91 i nast. rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*.

jest dopuszczalny we wszystkich wypadkach tylko środek prawny rewizji.[1])

Sprzeciwy przeciw dodatkom do bezpośrednich podatków państwowych, skierowane przeciw zasadniczej stawce tych podatków, są niedopuszczalne.

Zażalenia i sprzeciwy, jak również skarga, nie mają mocy wstrzymującej. Przysługują one w wypadkach pod 2 tylko bezpośrednio do pokrycia kosztów opieki nad ubogimi krajowymi pociągniętym poszczególnym związkom, powiatom i gminom.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA B. DZIELNICY PRUSKIEJ

z dnia 21 lutego 1920 r.

dotyczące utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych

oraz

wojewódzkich sądów administracyjnych.

(Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 13 marca 1920 r. Nr. 10, poz. 81).

Na mocy art. 6 oraz w zastosowaniu art. 8 ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. z dnia 12 sierpnia 1919 r. Nr. 64, poz. 385) postanawiam, co następuje:

Art. 1.

W miejsce rad prowincjonalnych tworzy się wojewódzkie rady administracyjne, które obejmują wszyst-

[1]) Zob. § 93 i nast. ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*.

kie właściwości rad prowincjonalnych. Wojewódzka rada administracyjna składa się z wojewody, jako przewodniczącego, względnie jego zastępcy, mianowanego przez Ministra b. dzielnicy pruskiej, z wyznaczonego przez Ministra b. dzielnicy pruskiej jednego wyższego urzędnika administracyjnego, względnie jego zastępcy, oraz z trzech członków, względnie ich zastępców, wybranych przez wydział krajowy (dawniejszy „Prowinzial-Ausschuss").[1])

Art. 2.

W miejsce wydziałów obwodowych (Bezirks-Ausschüsse) przy urzędach regencyjnych tworzy się wojewódzkie sądy administracyjne, które obejmują wszystkie właściwości wydziałów obwodowych.[2])

Wojewódzki sąd administracyjny składa się:

a) z przewodniczącego,[3])

---

[1]) Artykuł 1 został uchylony art. 97-ym rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]*; dotychczasowe kompetencje wojewódzkich rad administracyjnych przekazano w granicach oznaczonych postanowieniami rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. — wydziałom wojewódzkim.

Podług art. 93-go rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. zadania wydziałów wojewódzkich (art. 97) spełniają na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego istniejące w tych województwach wydziały wojewódzkie związków komunalnych, a to w myśl art. 98 — za pośrednictwem osobnych izb wydziałów wojewódzkich.

[2]) Podług art. 94 ustęp pierwszy rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]* istniejące na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego wojewódzkie sądy administracyjne i wydziały powiatowe (miejskie) spełniają nadal funkcje sądów administracyjnych.

[3]) Przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na podstawie uchwały Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych.

b) z zastępcy przewodniczącego,[1])
c) z sędziów zawodowych,[2])
d) z sędziów niezawodowych.

Przewodniczący, zastępca przewodniczącego i sędziowie zawodowi muszą posiadać kwalifikacje na urząd sędziowski lub na wyższy urząd administracyjny. Przewodniczącego z tytułem prezydenta sądu administracyjnego i zastępcę przewodniczącego mianuje dożywotnio Naczelnik Państwa[3]) na wniosek Ministra b. dzielnicy pruskiej.[4]) Sędziów zawodowych mianuje dożywotnio[2]) Minister b. dzielnicy pruskiej.[4]) W kolegjalnych posiedzeniach sądu administracyjnego biorą udział:

a) przewodniczący lub jego zastępca,
b) jeden sędzia zawodowy,
c) trzech sędziów niezawodowych.

W sprawach spornych pomiędzy związkami dla spraw ubogich wystarczy obecność przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego i dwóch sędziów niezawodowych.

Sędziów niezawodowych w liczbie 6-ciu, oraz ich zastępców, wybiera wydział krajowy (dawniej „Provinzial-Ausschuss")[5]) z pośród mieszkańców województwa podług istniejących przepisów. Minister b. dzielnicy pruskiej może podzielić wojewódzki sąd administracyjny na dwie lub więcej izb.

---

[1]) Przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego mianuje Prezydent Rzeczypospolitej na podstawie uchwały Rady Ministrów na wniosek Ministra Spraw Wewnętrznych.

[2]) Sędziów zawodowych mianuje Minister Spraw Wewnętrznych.

[3]) Obecnie Prezydent Rzeczypospolitej.

[4]) Ministerstwo b. dzielnicy pruskiej zostało zniesione ustawą z dnia 7 kwietnia 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 kwietnia 1922 r. Nr. 30, poz. 247).

[5]) Obecnie — wydział wojewódzki.

Podział pracy i miejsce odbywania posiedzeń poszczególnych izb oznaczy osobne rozporządzenie.[1])

Art. 3.

Wojewoda może z powodów publicznego interesu zaczepić uchwały i wyroki sądu administracyjnego temi samemi środkami prawnemi, co strony same. Wojewoda ma prawo na każde posiedzenie sądu administracyjnego wydelegować swego zastępcę, którego sąd ze swojem zdaniem winien wysłuchać. Oprócz tego zatrzymuje wojewoda prawo, przysługujące według ustawodawstwa pruskiego naczelnemu prezesowi i prezesowi regencji.[2])

Art. 4.

Uchyla się sprzeczne z powyższem rozporządzeniem przepisy ustaw pruskich.

Art. 5.

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje z dniem ogłoszenia.[3])

Minister:
(—) *W. Seyda*

Szef Departamentu Spraw Wewnętrznych:
(—) *Dr. Piechocki*

---

[1]) Wojewódzkie sądy administracyjne w Poznaniu i Toruniu obowiązywał do dnia 6 sierpnia 1930 r. regulamin z dnia 28 lutego 1884 r., wydany przez pr. ministra spraw wewnętrznych (Dz. min. dla ogóln. adm. wewn. w kr.-pr. państwach Nr. 3, str. 37) na podstawie § 56 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*, od dnia 6 sierpnia 1930 r. obowiązuje regulamin, wydany przez Ministra Spraw Wewnętrznych rozporządzeniem z dnia 17 lipca 1930 r. *[28a]*.

[2]) Zob. §§ 74 i 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*, art. 106 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej *[27]* i § 19 ustęp 2 regulaminu wojewódzkich sądów administracyjnych w Poznaniu i Toruniu *[28a]*.

[3]) Ogłoszono dnia 13 marca 1920 r.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA B. DZIELNICY PRUSKIEJ

z dnia 1 lipca 1921 r.

o przekazaniu właściwości urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny w Berlinie senatowi administracyjnemu sądu apelacyjnego w Poznaniu.

(Dz. U. R. P. z dnia 28 lipca 1921 r. Nr. 64, poz. 407).

Na mocy art. 6 lit. d) ustawy z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej (Dz. Pr. P. P. Nr. 64, poz. 385) stanowię w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości, co następuje:

§ 1. Właściwość urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny (Bundesamt für Heimatwesen) w Berlinie, określona w §§ 57 i 59 pruskiej ustawy wykonawczej do niemieckiej ustawy związkowej o miejscu zamieszkania pod względem wsparcia — z dnia 8 marca 1871 r. (Zb. u. pr. str. 130),[1]) przechodzi dla ziem byłej dzielnicy pruskiej na sąd apelacyjny (senat administracyjny) w Poznaniu.[2])

---

[1]) Zob. *[2].*

[2]) Podług art. 35-go ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administarcyjnym (Dz. U. R. P. z dnia 14 lipca 1926 r. Nr. 68, poz. 400):

„Aż do utworzenia sądownictwa administracyjnego niższego stopnia na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej istniejące w b. dzielnicy pruskiej sądownictwo administracyjne (orzecznictwo w postępowaniu sporno-administracyjnem) pozostawia się nienaruszone z tą zmianą, że kompetencje senatu administracyjnego sądu apelacyjnego w Poznaniu przechodzą na Najwyższy Trybunał Administracyjny.

Do spraw, nie objętych właściwością istniejącego w b. dzielnicy pruskiej sądownictwa administracyjnego, stosują się przepisy ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r., o ile sprawy nie są załatwiane w I instancji przez organa kolegjalne zarządu ogólnego poza postępowaniem uchwałowem (ustawa z dnia 30 lipca 1883 r.) (Zb. u. pr. str. 195)."

§ 2. W senacie administracyjnym (§ 1) utworzy się izbę względnie izby dla sporów między związkami ubogich.

Przepisy rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej o senacie administracyjnym sądu apelacyjnego w Poznaniu z dnia 6 kwietnia 1920 r. (Dz. urz. M. b. dz. pr. Nr. 18, poz. 174) stosuje się odpowiednio.[1])

Postanowienia §§ 42—45 niemieckiej ustawy o miejscu zamieszkania pod względem wsparcia z dnia 30 maja 1908 r. (Dz. u. Rz. str. 377 i 381) uchyla się.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia,[2]) a stosuje się także do spraw w tym dniu ostatecznie jeszcze niezałatwionych.

Minister b. Dzielnicy Pruskiej:

(—) *W. Kucharski*

---

[1]) Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 6 kwietnia 1920 r. o senacie administracyjnym sądu apelacyjnego w Poznaniu (Dz. urz. Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej z dnia 29 kwietnia 1920 r. Nr. 18, poz. 174) jest obecnie bezprzedmiotowe, a to z uwagi na art. 35 ustawy z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym, według którego kompetencje senatu administracyjnego sądu apelacyjnego w Poznaniu przekazano Najw. Tryb. Administracyjnemu.

[2]) Ogłoszono dnia 28 lipca 1921 r.

ROZPORZĄDZENIE PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ

z dnia 19 stycznia 1928 r.

o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej.[1])

(Dz. U. R. P. z dnia 6 lutego 1928 r. Nr 11, poz. 86.)

Rozdział VII.

Województwa: poznańskie i pomorskie.

Art. 91. Przepisy rozporządzenia niniejszego obowiązują na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego ze zmianami, wynikającemi z postanowień art. 92—107.

Art. 92. Na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego nie tworzy się rad wojewódzkich. Ilekroć przepisy rozporządzenia niniejszego względnie inne przepisy prawne mówią o właściwości rad wojewódzkich, wchodzą w miejsce tych rad sejmiki wojewódzkie[2]) — o ile rozporządzenie niniejsze nie stanowi inaczej.

---

[1]) Zob. pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 6 maja 1930 r. *[28]*.

[2]) W sprawie składu i wyboru sejmików wojewódzkich i wydziałów wojewódzkich w woj. poznańskiem i pomorskiem zob. rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. (Dz. U. R. P. z dnia 28 maja 1927 r. Nr. 46, poz. 421) i rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dni. 4 sierpnia 1927 r. (Dz U. R. P. z dnia 19 września 1927 r. Nr. 81, poz. 707).

Sprawozdanie, o którem mowa w art. 45, wojewoda składa sejmikowi wojewódzkiemu.[1])

Art. 93. Na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego zadania wydziałów wojewódzkich, o których mowa w rozporządzeniu niniejszem, spełniają istniejące obecnie w tych województwach wydziały wojewódzkie wojewódzkich związków komunalnych.[2])

Wydziały te współdziałają w zakresie państwowej administracji ogólnej w sposób określony przez rozporządzenie niniejsze (art. 98).

Art. 94. Do czasu ustalenia organizacji sądownictwa administracyjnego na całym obszarze Rzeczypospolitej, istniejące na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego wojewódzkie sądy administracyjne i wydziały powiatowe (miejskie) spełniają nadal funkcje sądów administracyjnych.[3])
[4])

Art. 95. Właściwość wymienionych w art. 94 ust. 1 sądów administracyjnych obejmuje od chwili wejścia w życie rozporządzenia niniejszego w ramach przepisów prawnych, obowiązujących na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego, orzecznictwo:

---

[1]) Art. 45. Przynajmniej raz na rok wojewoda obowiązany jest na posiedzeniu rady przedstawić sprawozdanie o ogólnym stanie województwa, działalności administracji państwowej na obszarze województwa w ciągu ostatniego roku i ważniejszych zamierzeniach na przyszłość, tudzież wysłuchać opinji rady co do ogólnych potrzeb województwa oraz projektów, zarówno przedłożonych radzie przez wojewodę, jak i zgłoszonych przez członków rady.

[2]) Zob. [2]) do art. 92.

[3]) Zob. § 7 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*.

[4]) Ustęp drugi art. 94, jako dotyczący specjalnych sądów administracyjnych (górniczych, kultury leśnej i t. d.), opuszcza się.

1) w sprawach, wymienionych w ust. 2 § 54 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnej administracji kraju (Zb. u. pr. str. 195);[1])

2) w sprawach rozstrzyganych przez wydziały powiatowe (miejskie) i wojewódzkie sądy administracyjne w postępowaniu uchwałowem na podstawie ustnej rozprawy, o ile rozprawę taką sąd uzna za konieczną ze względu na wyraźny przepis prawny lub ze względu na prawo strony;

3) w sprawach, w których według dotychczasowych przepisów przysługiwało prawo wyboru środków prawnych w postępowaniu spornem lub innem.

Art. 96. Na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego wszystkie sprawy:

1) które były dotychczas załatwiane przez wydziały powiatowe (miejskie), jako sądy administracyjne, oraz wojewódzkie sądy administracyjne, a stosownie do art. 95 nie będą podlegały ich orzecznictwu;

2) które były załatwiane w drodze postępowania uchwałowego, o ile nie chodzi o sprawy, określone w art. 95 p. 2, wreszcie

---

[1]) Ustęp drugi § 54 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]* zawiera następujące postanowienia:

„Postępowanie sporno-administracyjne ma miejsce we wszystkich wypadkach, w których ustawy mówią o rozstrzyganiu w spornych sprawach administracyjnych, albo o załatwieniu sprawy w postępowaniu spornem, albo przez wyrok końcowy, albo o skardze do wydziału powiatowego, wydziału obwodowego lub do sądu administracyjnego, i gdzie zresztą takie postępowanie ustawowo jest przepisane."

Uwaga: Art. 2 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* ustanawia w miejsce wydziałów obwodowych — wojewódzkie sądy administracyjne.

3) które są wymienione w art. 55[1]) i 82,[2]) o ile w myśl art. 95 nie należą do kompetencji wspomnianych w p. 1 artykułu niniejszego sądów administracyjnych lub w myśl ostatniego ustępu art. 55 do kompetencji wojewody samego,

należą od wejścia w życie rozporządzenia niniejszego do zakresu działania wydziałów wojewódzkich względnie wydziałów powiatowych, jako kolegjów współdziałających z wojewodami i starostami w sprawowaniu czynności administracji ogólnej w sposób, określony w rozporządzeniu niniejszem.

W miastach, w których istnieją wydziały miejskie jako sądy administracyjne, wydziały te uchwalają w zakresie właściwości wydziałów powiatowych.

W miastach, niewydzielonych z powiatów, przechodzi właściwość zarządów miejskich, jako władz uchwałowych, na właściwe wydziały powiatowe.

Art. 97. Uchyla się postanowienia art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r., dotyczącego utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych (Dz. urz. Min. b. dz. pr. Nr. 10, poz. 81); dotychczasowe kompetencje wojewódzkich rad administracyjnych przechodzą w granicach, oznaczonych postanowieniami rozporządzenia niniejszego, na wydziały wojewódzkie.[3])

---

[1]) Art. 55 wymienia sprawy, w których wydział wojewódzki współdziała z wojewodą z głosem stanowczym.

[2]) Art. 82 określa, iż wydział powiatowy współdziała ze starostą powiatowym z głosem stanowczym w wypadkach, przewidzianych w ustawach.

[3]) Art. 1 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]* ustanawia w miejsce rad prowincjonalnych — wojewódzkie rady administracyjne, których kompetencje w myśl art. 97 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. *[27]* przechodzą na wydziały wojewódzkie.

Art. 98. Funkcje, wynikające z przepisów rozporządzenia niniejszego, wydziały wojewódzkie na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego spełniają za pośrednictwem osobnych izb wydziałów wojewódzkich (izb wojewódzkich), w których skład wchodzą trzej członkowie, wyznaczeni drogą losowania z pośród członków wydziału wojewódzkiego.

W skład izb wojewódzkich wchodzi ponadto wojewoda oraz dwaj urzędnicy państwowi, z których jednego wyznacza i odwołuje Minister Spraw Wewnętrznych, drugiego zaś powołuje się przy analogicznem zastosowaniu zasad, określonych w art. 51[1]) i art. 121 ustęp 3.[2])
[3])

Obradom izb przewodniczy wojewoda względnie wicewojewoda.

Dla członków izby wojewódzkiej, wylosowanych względnie powołanych, będą w ten sam sposób i w takiej samej liczbie wyznaczeni zastępcy.

---

[1]) Podług ustępu drugiego art. 51 — ilekroć wydział wojewódzki jest powołany do rozstrzygania lub opinjowania spraw, wchodzących w zakres działów administracji, wymienionych w art. 27, zatem w szczególności spraw z działu administracji opieki społecznej, a w urzędzie wojewódzkim są dla tych działów administracji zorganizowane osobne wydziały, oddziały lub przydzieleni specjalni referenci fachowi, wówczas jako drugiego urzędnika w wydziale wojewódzkim powołuje wojewoda kierownika właściwego wydziału lub oddziału względnie referenta fachowego.

[2]) Podług części drugiej ustępu trzeciego art. 121 Rada Ministrów może określić, jaki urzędnik winien uczestniczyć w odnośnych obradach wydziału wojewódzkiego w miejsce drugiego członka.

[3]) Ustęp trzeci art. 98, jako obecnie nieaktualny dla spraw opieki społecznej w województwach: poznańskiem i pomorskiem, opuszcza się.

Art. 99. Postępowanie przed wymienionemi w art. 94 sądami administracyjnemi odbywa się według przepisów o postępowaniu sporno-administracyjnem,[1]) zaś przed izbami wojewódzkiemi i przed wydziałami powiatowemi (miejskiemi) (art. 96 i 98) według przepisów o postępowaniu uchwałowem[2]) oraz według przepisów rozporządzenia niniejszego.

Z chwilą zorganizowania izb wojewódzkich będą zastosowane na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego przepisy art. 56 rozporządzenia niniejszego.[3])

Wydatki, połączone z urzędowaniem izb wojewódzkich (art. 61),[4]) ponoszą właściwe wojewódzkie związki komunalne.

Grzywny, ściągane na mocy art. 62,[5]) stanowią dochód wojewódzkich związków komunalnych.

Art. 100. Decyzje wojewodów, powzięte w II instancji przy udziale izb wojewódzkich, są ostateczne.

---

[1]) Podług art. 113 punkt c) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. z dnia 24 marca 1928 r. Nr. 36, poz. 341) przepisy rozporządzenia z dnia 22 marca 1928 r., o ile rozporządzenie to lub inne przepisy prawne nie stanowią inaczej, nie mają zastosowania do postępowania w sprawach sporno-administracyjnych w woj.: poznańskiem, pomorskiem i śląskiem.

[2]) Zob. *[23]*.

[3]) Podług art. 56 — z chwilą zorganizowania wydziału wojewódzkiego — zatwierdzanie (przez wojewodę) uchwał organów samorządowych w sprawach finansowych następuje bez porozumienia się z prezesem izby skarbowej, z wyjątkiem co do wysokości danin, gdy wojewoda wydaje decyzję bez udziału wydziału wojewódzkiego.

[4]) Art. 61 dotyczy kosztów podróży i diet członków rady wojewódzkiej (zob. art. 92) i członków wydziału wojewódzkiego, pochodzących z wyboru (zob. art. 93 i 98).

[5]) Art. 62 zawiera przepisy o grzywnach na członków, wzgl. zastępców, wybranych do rady wojewódzkiej (zob. art. 92) lub do wydziału wojewódzkiego (zob. art. 93 i 98).

Przeciw decyzjom, powziętym w I instancji, o ile w myśl obowiązujących przepisów nie są ostateczne, służy odwołanie do właściwego ministra, a w sprawach dotyczących nadzoru nad samorządem—w każdym razie do Ministra Spraw Wewnętrznych.

Środki prawne w postępowaniu uchwałowem, które przysługiwały dotychczas od uchwał wydziałów powiatowych do wojewódzkich sądów administracyjnych, wnosi się do izb wojewódzkich, które podejmują co do nich ostateczne uchwały.[1])

Art. 101. Obowiązujące na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego przepisy prawne, które uprawniają do wyboru środków prawnych w postępowaniu spornem lub jakiemkolwiek innem, pozostają bez zmiany.

Art. 102. Znosi się przewidziane w przepisach obowiązujących na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego osobne kolegjalne urzędy wojewódzkie. Kompetencje zebrań plenarnych lub wydziałowych tych urzędów przechodzą na wojewodów.

Urzędy wojewódzkie w województwach: poznańskiem i pomorskiem będą zorganizowane na zasadach ogólnych, zawartych w rozdziale II rozporządzenia niniejszego.

Art. 103.[2])

---

[1]) Do ustępu trzeciego art. 100-go zob. ustęp drugi § 11-go rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 10 lutego 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 3 kwietnia 1922 r. Nr. 22, poz. 188), który opiewa:

„Dla rozstrzygnięcia w postępowaniu uchwałowem administracyjnem istnieje przy wojewodzie, jako władza uchwalająca w II instancji, wojewódzki sąd administracyjny, a w III instancji wojewódzka rada administracyjna."

[2]) Art. 103 dotyczy stosunku starostów powiatowych do lekarzy powiatowych i lekarzy weterynaryjnych tudzież do osobnych urzędów i organów administracji robót publicznych.

Art. 104.[1])

Art. 105.[2])

Art. 106. Do wojewódzkich sądów administracyjnych w województwach: poznańskiem i pomorskiem odnoszą się tylko uprawnienia wojewodów, przewidziane w art. 13, 16, 17 i 19, zaś przewidziane w art. 12 o tyle, o ile nie dotyczą funkcyj orzeczniczych tych sądów.[3])

Art. 107.[4])

---

[1]) Art 104 dotyczy zmiany granic powiatów, gmin wiejskich i miejskich oraz obszarów dworskich, tworzenia nowych względnie znoszenia istniejących.

[2]) Art. 105 dotyczy wójtów i komisarzy obwodowych.

[3]) Art. 13 dotyczy zebrań, na zaproszenie i pod przewodnictwem wojewody, naczelników władz i urzędów państwowych, podlegających bezpośrednio władzom centralnym, a niezespolonych z administracją ogólną, art. 16 — wyznaczenia funkcjonarjuszów państwowych na stanowiska samoistne lub kierownicze, art. 17 — opinji wojewody w sprawie przyjęcia do służby państwowej lub na stanowisko samoistne albo kierownicze, art 19 — odznaczeń, wreszcie art. 12 przyznaje wojewodzie prawo żądania wyjaśnień od naczelników władz, urzędów i zakładów państwowych na obszarze województwa tudzież prawo wejrzeć osobiście w tok spraw tych instytucyj, z wyjątkiem zakładów naukowych i przedsiębiorstw państwowych.

Zob. §§ 74 i 126 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju *[23]*.

Podług art. 3 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*:

„Wojewoda może z powodów publicznego interesu zaczepić uchwały i wyroki sądu administracyjnego temi samemi środkami prawnemi, co strony same. Wojewoda ma prawo na każde posiedzenie sądu administracyjnego wydelegować swego zastępcę, którego sąd ze swojem zdaniem winien wysłuchać. Oprócz tego zatrzymuje wojewoda prawo, przysługujące według ustawodawstwa pruskiego naczelnemu prezesowi i prezesowi regencji."

[4]) Art. 107 określa, iż stosunek władz administracji ogólnej na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego do urzędów ubezpieczeń społecznych pozostaje bez zmiany.

PISMO

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych

z dnia 6 maja 1930 r. Nr. SS. 238/1

do wojewodów: poznańskiego i pomorskiego w sprawie postępowania przed wydziałami powiatowemi (miejskiemi) i wydziałami (izbami) wojewódzkiemi.[1])

W myśl art. 114 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341) do postępowania uchwałowego na obszarze b. dzielnicy pruskiej mają przepisy tego rozporządzenia tylko o tyle zastosowanie, o ile postępowanie to nie jest uregulowane (osobnemi przepisami ustawowemi) w sposób odmienny.

Obecnie na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86) w sposób odmienny uregulowana jest właściwość władzy w postępowaniu uchwałowem oraz forma decyzyj, wydawanych w tem postępowaniu.

Art. 99 ust. 1 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. przepisuje, że postępowanie przed izbami wojewódzkiemi i przed wydziałami powiatowemi (miejskiemi) odbywa się według przepisów o postępowaniu uchwałowem oraz według przepisów tego rozporządzenia. Art. 96 zaś tego rozporządzenia w ustępie 1-szym postanawia, że na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego—wszystkie sprawy, które były załatwiane w drodze postępowania uchwałowego, o ile nie chodzi o sprawy określone w art. 95 p. 2, należą do zakresu działania wydziałów wojewódzkich, względnie wydzia-

[1]) Ustępy, które nie dotyczą spraw opieki społecznej, opuszczono, jako bezprzedmiotowe.

łów powiatowych, jako kolegjów współdziałających z wojewodami i starostami w sprawowaniu czynności administracji ogólnej w sposób określony w tem rozporządzeniu.

Sposób tego współdziałania jest bliżej określony w przepisach rozdziału III rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r., z których to przepisów, w szczególności z zestawienia przepisów art. 58 i 59 wynika, że odnośne decyzje mają się przedstawiać jako decyzje wojewody, opierające się na uchwałach izby wojewódzkiej.

Współdziałanie z wojewodami na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego spełniają wydziały wojewódzkie w myśl przepisów art. 98 ust. 1 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. za pośrednictwem osobnych izb wydziałów wojewódzkich czyli izb wojewódzkich.

Z powyższego wynika, że w obecnym stanie prawnym w postępowaniu uchwałowem nie decyduje sam organ kolegjalny w formie uchwały, jak to przewidują przepisy o postępowaniu uchwałowem, zawarte w ustawie z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju (§§ 115—126),[1]) lecz władza administracji ogólnej w porozumieniu z organem kolegjalnym współdziałającym z władzą administracji ogólnej i że decyzja ta nazewnątrz przedstawia się jako decyzja władzy administracji ogólnej, oparta na uchwale organu kolegjalnego z nią współdziałającego.

Zgodnie z art. 95 punkt 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. w związku z § 119 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r.[1])powołane są do rozstrzygania spraw w postępowaniu uchwałowem także sądy administracyjne wtenczas, gdy zachodzi konieczność przeprowadzenia w tem postę-

[1]) Zob. *[23]*.

powaniu ustnej rozprawy, o której to konieczności decyduje sąd administracyjny.

Z brzmienia przepisów art. 95 p. 2 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. i § 119 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r.[1]) należy wnioskować, że z inicjatywą o uznanie za konieczne przeprowadzenie rozprawy ustnej może wystąpić albo — władza, przed którą odbywa się postępowanie uchwałowe, i to władza administracji ogólnej (starosta, wojewoda), jak i organ kolegjalny współdziałający z władzą administracji ogólnej (wydział powiatowy, izba wojewódzka), albo—sama strona interesowana.

W wypadkach, gdy o uznanie konieczności ustnej rozprawy decydować ma wydział powiatowy, jako sąd administracyjny, tok postępowania przy wystąpieniu z inicjatywą w tym kierunku jest prosty i nie budzi wątpliwości, skoro wydział powiatowy jest równocześnie organem kolegjalnym, współdziałającym z władzą administracji ogólnej w postępowaniu uchwałowem, i sądem administracyjnym.

Natomiast w wypadkach, gdy o uznaniu konieczności ustnej rozprawy decydować ma wojewódzki sąd administracyjny, jako sąd administracyjny I instancji, na skutek inicjatywy, podjętej przez jeden z uprawnionych do tego czynników, powinien wojewoda przekazać sprawę wraz z aktami wojewódzkiemu sądowi administracyjnemu do decyzji.

W razie uznania przez wojewódzki sąd administracyjny rozprawy ustnej za konieczną, właściwym do wydania orzeczenia w sprawie jest już tylko ten sąd administracyjny (art. 95 pkt. 2).

Jeśli natomiast wojewódzki sąd administracyjny uzna, że rozprawy ustnej nie potrzeba, natenczas zwraca sprawę wojewodzie, który poddaje ją dalszemu

[1]) Zob. *[23]*.

traktowaniu w normalnym trybie postępowania uchwałowego (art. 99 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r.).

Postępowanie przed sądem administracyjnym, w razie uznania przez ten sąd przeprowadzenia ustnej rozprawy za konieczne, odbywa się według przepisów o postępowaniu sporno-administracyjnem, a przeciwko rozstrzygnięciu tego sądu, powziętemu na podstawie ustnej rozprawy, przysługuje odwołanie do wyższej instancji administracyjno-sądowej t. j. przeciwko orzeczeniu wydziału powiatowego, jako sądu administracyjnego I instancji, do wojewódzkiego sądu administracyjnego, zaś przeciwko orzeczeniu, wydanemu w I instancji przez wojewódzki sąd administracyjny, do Najwyższego Trybunału Administracyjnego.

To zapatrywanie znajduje uzasadnienie: 1) w przepisie § 119 ustęp 3 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju,[1]) 2) w przepisie art. 99 ustęp 1 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r., że postępowanie przed sądami administracyjnemi odbywa się według przepisów o postępowaniu sporno-administracyjnem, 3) w przepisie art. 100 ustęp 2, według którego odwołanie do Ministra Spraw Wewnętrznych, względnie do innych Ministrów, przysługuje tylko przeciwko decyzjom wojewodów, powziętym w I instancji przy udziale izb wojewódzkich, 4) w braku jakiegokolwiek przepisu w rozporządzeniu z dnia 19 stycznia 1928 r. lub poza niem, któryby dawał podstawę do zaskarżenia orzeczeń sądów administracyjnych przed władzami administracyjnemi, w szczególności zaś orzeczeń wojewódzkich sądów administracyjnych przed władzami centralnemi.

Dyrektor Departamentu
(—) *Korsak*

[1]) Zob. *[23]*.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAW WEWNĘTRZNYCH

z dnia 17 lipca 1930 r.

w sprawie regulaminu wojewódzkich sądów administracyjnych w Poznaniu i Toruniu.

(Dz. U. R. P. z dnia 6 sierpnia 1930 r. Nr. 55, poz. 465).

Na podstawie § 56 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnej administracji kraju (Zb. u. pr. str. 195)[1]) w łączności z art. 2, 3 i 4 rozporządzenia Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r., dotyczącego utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych (Dz. urz. M. b. dz. pr. Nr. 10, poz. 81),[2]) oraz art. 126 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej (Dz. U. R. P. Nr. 11, poz. 86)[3]) zarządzam, co następuje:

§ 1. Tok czynności i postępowania przed wojewódzkiemi sądami administracyjnemi w Poznaniu i Toruniu oraz stosunek ich do wojewódzkich władz administracji ogólnej ustala załączony regulamin.

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[4])

---

[1]) Zob. *[23]*.
[2]) Zob. *[25]*.
[3]) Zob. *[27]*.
Art. 126 rozporządzenia z dnia 19 stycznia 1928 r. wykonanie tego rozporządzenia porucza Ministrowi Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z zainteresowanymi Ministrami.
[4]) Ogłoszono dnia 6 sierpnia 1930 r.

Równocześnie traci moc obowiązującą regulamin toku czynności i postępowania przed wydziałami obwodowemi z 28 lutego 1884 r. (Dz. min. str. 37).

Minister Spraw Wewnętrznych:

(—) *Sławoj Składkowski*

Załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 17 lipca 1930 r. (Dz. U. R. P. Nr. 55, poz. 465).

REGULAMIN WOJEWÓDZKICH SĄDÓW ADMINISTRACYJNYCH W POZNANIU I TORUNIU.

I. Postanowienia ogólne.

§ 1.

Językiem urzędowym wojewódzkich sądów administracyjnych jest język polski (rozp. Min. b. dz. pr. z 10 marca 1920 r. o języku urzędowym władz administracyjnych — Dz. urz. Nr. 18, poz. 171).

§ 2.

1) Nadzór nad tokiem urzędowania wojewódzkich sądów administracyjnych — z wyłączeniem czynności orzeczniczych — sprawuje Minister Spraw Wewnętrznych.

2) Wojewódzkie sądy administracyjne prowadzą korespondencję z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i z innemi władzami bezpośrednio.

§ 3.

Sprawy budżetowo-gospodarcze wojewódzkich sądów administracyjnych załatwia ogólny oddział rachunkowy właściwego urzędu wojewódzkiego, który to oddział otrzymuje w tym względzie zlecenia od prezesa wojewódzkiego sądu administracyjnego.

§ 4.

1) Etat stanowisk (sędziowskich i funkcjonarjuszów państwowej służby cywilnej) w wojewódzkich sądach administracyjnych ustala Minister Spraw Wewnętrznych.

2) Sprawy osobowe personelu sędziowskiego prowadzi Ministerstwo Spraw Wewnętrznych. Sędziowie wnoszą podania, prośby, zażalenia i t. p. w sprawach osobistych w drodze służbowej przez prezesa sądu, który wraz ze swą opinją przedkłada je bezpośrednio Ministerstwu Spraw Wewnętrznych.

§ 5.

Prezesom wojewódzkich sądów administracyjnych przysługują w stosunku do personelu, podlegającego ustawie o państwowej służbie cywilnej, a zatrudnionego w tychże sądach — uprawnienia kierowników władz bezpośrednio podlegających władzy naczelnej.

§ 6.

Na podstawie porozumienia z prezesami wojewódzkich sądów administracyjnych mogą być przydzielani do tychże sądów praktykanci I kategorji, posiadający pełne wykształcenie prawnicze.

§ 7.

Właściwym wojewodom przysługują w stosunku do wojewódzkich sądów administracyjnych uprawnienia, zastrzeżone w art. 106 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 stycznia 1928 r., [1]) jako też proceduralne uprawnienia, przewidziane w §§ 74, 92 i 113 ustawy z dnia 30 lipca 1883 r., [2]) i w art. 3 rozporządzenia Ministra b. dz. pr. z 21 lutego 1920 r. [3])

II. Posiedzenia, powoływanie zastępców, urlopy i ferje.

§ 8.

1) Wojewódzki sąd administracyjny zbiera się na posiedzenia w składzie sędziów[4]) oraz w dniach, wyznaczonych przez prezesa sądu, który ustala porządek dzienny posiedzenia.

2) O terminie oraz porządku dziennym wszystkich posiedzeń sądu zawiadamia prezes sądu w drodze pisemnej najpóźniej na trzy dni przed terminem posiedzenia wojewodę, celem umożliwienia mu wysłania na posiedzenie swego delegata.

---

[1]) Zob. *[27]*.
[2]) Zob. *[23]*.
[3]) Zob. *[25]*.
[4]) Podług art. 2 rozporządzenia Ministra b. dz. pr. z dnia 21 lutego 1920 r. *[25]*:

„W kolegjalnych posiedzeniach woj. sądu adm. biorą udział:

a) przewodniczący lub jego zastępca,
b) jeden sędzia zawodowy,
c) trzech sędziów niezawodowych.

W sprawach spornych związków dla spraw ubogich wystarczy obecność przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego i dwóch sędziów niezawodowych."

3) Z posiedzeń spisuje się protokół, w którym należy wymienić obecnych, określić przedmiot obrad i przedstawić krótko ich przebieg. Spisywanie protokółów z rozpraw ustnych reguluje § 20 niniejszego regulaminu.

4) Obecny na posiedzeniu delegat wojewody po wypowiedzeniu swego zdania opuszcza posiedzenie przed rozpoczęciem głosowania.

§ 9.

1) Sędzia, zarówno zawodowy jako też niezawodowy, który z powodu choroby lub z powodu innych przeszkód niedających się usunąć nie może wziąć udziału w posiedzeniu albo wykonać innych ciążących na nim obowiązków, winien o tem natychmiast donieść prezesowi sądu. W przypadku takim prezes powołuje innego sędziego zawodowego lub niezawodowego.

2) Wyznaczeni zastępczo sędziowie względnie ich zastępcy nie mogą uchylać się od powierzonej im funkcji zastępczej.

§ 10.

1) Do urlopów sędziów zawodowych stosuje się przepisy ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164).

2) Prezesowi udziela urlopu Minister Spraw Wewnętrznych; prezes może z ważnych powodów korzystać z urlopu do dni trzech jedynie za doniesieniem o tem Ministrowi Spraw Wewnętrznych. Sędziom zawodowym udziela urlopu prezes sądu w takich rozmiarach, w jakich to przysługuje wojewodzie w stosunku do podwładnych mu urzędników tych samych stopni służbowych — pozatem zaś Minister Spraw Wewnętrznych.

3) Urlopy wypoczynkowe sędziów zawodowych uzgadnia prezes sądu w ten sposób, aby tok urzędowania na tem nie cierpiał.

4) Sędziowie niezawodowi i ich zastępcy są obowiązani w razie zamierzonego dłuższego wyjazdu z miejsca stałego zamieszkania zawiadomić o tem natychmiast prezesa sądu celem umożliwienia mu powołania zastępcy.

§ 11.

1) Ferje wojewódzkiego sądu administracyjnego trwają od 21 lipca do 1 września. Ferje ogłasza prezes sądu na dwa tygodnie przed ich rozpoczęciem we właściwym dzienniku wojewódzkim.

2) W czasie feryj sądowych odbywa się ustne rozprawy tylko w sprawach pilnych.

3) Ferje nie mają wpływu na bieg ustawowych terminów.

III. Uprawnienia prezesa sądu.

§ 12.

Prezes sądu kieruje tokiem czynności sądu i wykonywa nad nim nadzór oraz czuwa nad szybkiem załatwianiem spraw. W szczególności prezes sądu obowiązany jest dbać, aby praca w sądzie odbywała się sprawnie i zgodnie z ustanowionym podziałem czynności i aby nie była zaniedbywana, aby czynności sądowe odbywały się z należytą powagą i starannością i aby zachowanie się sędziów i przydzielonych do sądu urzędników w stosunkach służbowych i poza służbą stało na odpowiednim poziomie i nie dawało powodu do uzasadnionych zarzutów.

§ 13.

1) Prezes otwiera nadchodzącą pocztę i zaznacza na poszczególnych aktach datę ich nadejścia. Z upoważnienia prezesa może otwierać pocztę i zaznaczać dzień nadejścia wiceprezes, jeden z sędziów lub też zaprzysiężony urzędnik wojewódzkiego sądu administracyjnego.

2) Jeżeli strona wbrew przepisom § 66 ustawy z 30 lipca 1883 r.[1]) zaniedbała dołączyć duplikatów pism, prezes może zarządzić ich sporządzenie na koszt strony.

§ 14.

Prezes ustala podział czynności i rozdziela sprawy między członków sądu. W sprawach, podlegających kolegjalnemu rozstrzyganiu, wyznacza prezes z pośród sędziów zawodowych lub niezawodowych referenta, a w razie potrzeby też koreferenta sprawy; referentem sprawy może być też wyznaczony urzędnik niesędziowski, przydzielony do wojewódzkiego sądu administracyjnego, jeżeli posiada pełne wykształcenie prawnicze (zakończone przepisanemi egzaminami). Prezes może też wyznaczyć siebie jako referenta lub koreferenta sprawy.

§ 15.

Prezes aprobuje projekty wszystkich załatwień, może też zlecić aprobatę wiceprezesowi lub jednemu z sędziów zawodowych.

§ 16.

Poza przypadkami, w których ustawa z 30 lipca 1883 r. (§§ 60, 64 w brzmieniu ustawy wojennej

---

[1]) Zob. *[23]*.

o uproszczeniu administracji, 86, 95 i 111)[1]) upoważnia prezesa albo zleca mu wydanie imieniem sądu zarządzeń lub rezolucyj, jest prezes sądu uprawniony do wydawania, bez przedkładania kolegjum, wszelkich zarządzeń, dotyczących przygotowania sprawy względnie prowadzenia postępowania, o ile zarządzenia te nie przesądzają merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Prezes sądu może powierzyć sędziom zawodowym wydawanie takich zarządzeń za jego uprzednią aprobatą, a w sprawach mniejszej wagi—także bez aprobaty. We wszystkich atoli przypadkach prezes sądu może spowodować wniesienie sprawy na kolegjum.

§ 17.

1) Prezes względnie wiceprezes kieruje naradami na posiedzeniach sądu; przy głosowaniu stawia pytania i zbiera głosy; o ileby powstała różnica zdań co do stawiania pytań lub wyniku głosowania, rozstrzyga kolegjum. Przy głosowaniu pierwszy oddaje głos referent sprawy, o ile posiada prawo głosu.

2) Uchwały zapadają bezwzględną większością głosów. Sędziowie przegłosowani w pewnym punkcie obowiązani są mimo to do udziału w naradzie i głosowania nad dalszemi punktami, podporządkowując się zapadłym już uchwałom.

IV. Ustna rozprawa.

§ 18.

1) Strojem urzędowym prezesów i sędziów wojewódzkiego sądu administracyjnego na rozprawach jest toga i biret.

---

[1]) Zob. *[23]*.

BIBLJOTEKA W S. H. W POZNANIU

2) Forma togi jest następująca: długa suknia fałdzista z lekkiej czarnej materji wełnianej zapinana z przodu na guziczki kryte, z szerokiemi rękawami fałdzistemi; na ramiona spada pelerynka aksamitna koloru wiśniowego, sięgająca do wszycia rękawów, zapięta pod szyją stojącym kołnierzykiem z tegoż materjału z małą wypustką białą.

3) Biret ma główkę w formie rogatywki, z brzegiem sztywnym, szerokim na 8 cm, rozciętym na lewym boku i ściągniętym na dwie pętelki, zapięte na guziczki; wzdłuż brzegu biegnie wypustka. Pętelki, guziczki i wypustka wzdłuż brzegu winny być koloru wiśniowego.

4) Forma togi i biretu prezesa jest ta sama co i sędziów z tą różnicą, że pelerynka dłuższa jest o 10 cm.

5) Biret nakłada się na głowę przy wejściu na salę rozpraw, przy opuszczaniu sali rozpraw oraz przy ogłaszaniu wyroków.

§ 19.

1) Rozprawy ustne odbywa się z reguły w kolejności wyznaczonej przez prezesa a ogłoszonej przez wywieszenie na tablicy przed salą rozpraw. W wezwaniu do ustnej rozprawy należy podać godzinę, na którą rozprawę wyznaczono. Rozprawę ustną rozpoczyna się od przedstawienia stanu sprawy przez referenta.

2) Jeżeli w rozprawie bierze udział komisarz dla obrony interesu publicznego, ustanowiony przez wojewodę po myśli § 74 ust. 2 ustawy z 30 lipca 1883 r.,[1]) albo też delegat wojewody, wyznaczony na mocy art. 3 rozporządzenia Ministra b. dz. pr. z 21 lutego 1920 r.,[2]) natenczas sąd winien po przemówieniach stron a przed wydaniem orzeczenia wysłuchać wywodów i wniosków komisarza względnie delegata.

---

[1]) Zob. *[23]*.
[2]) Zob. *[25]*.

3) Przewodniczący stara się o zupełne wyświetlenie stanu sprawy i czuwa nad tem, aby uczestnicy stawiali odpowiednie i celowe wnioski.

4) Skoro sprawa jest dostatecznie wyjaśniona, przewodniczący zamyka rozprawę, poczem sąd przystępuje do narady (§ 17). Jeżeli w toku narady okaże się potrzeba ustalenia okoliczności faktycznych, nieujawnionych przy rozprawie, należy rozprawę otworzyć na nowo i ustalenia te przeprowadzić.

§ 20.

1) Przez wciągnięcie do protokółu z ustnej rozprawy należy ustalić:

a) nowe rzeczowe oświadczenia i nowe wnioski uczestników albo fakt, że wywody uczestników takich oświadczeń i wniosków nie zawierają;

b) uznania, zrzeczenia się i ugody, któremi podniesione roszczenia załatwia się w całości lub częściowo;

c) zeznania świadków i biegłych, których na ustnej rozprawie przesłuchano;

d) fakt przedłożenia akt lub odczytania pism, dokonanego w celu wyjaśnienia stanu sprawy lub przeprowadzenia formalnego dowodu;

e) wynik przedsięwziętej w swoim czasie naoczni.

2) Protokół należy, o ile dotyczy spraw, wyliczonych pod a) do e), odczytać uczestnikom lub przedłożyć do wglądu. W protokóle należy zaznaczyć, że to uczyniono i że protokół przyjęto lub że zarzuty podniesiono.

3) Uczestnikom należy na żądanie udzielić odpisów protokółu spisanego z ustnej rozprawy.

§ 21.

1) Przewodniczący czuwa nad porządkiem na ustnej rozprawie stosownie do przepisu § 72 ustawy

z 30 lipca 1883 r.[1]) i w razie potrzeby powoduje uchwałę kolegjum o wykluczeniu jawności.

2) Wszyscy obecni na sali rozpraw, nie wyłączając protokółującego, powstają z miejsc w czasie wejścia sędziego lub kolegjum sądzącego na salę, w czasie przysięgi i w czasie ogłaszania wyroku (sentencji). Sędziowie również powstają z miejsc, gdy odbywa się składanie przysięgi oraz w czasie ogłaszania wyroku (sentencji).

3) Na rozprawie wszystkie osoby powstają z miejsc, gdy sąd się do nich zwraca, lub gdy przemawia do sądu.

§ 22.

1) Przewodniczący ogłasza zapadłe decyzje.

2) Jeżeli sąd uzna ogłoszenie uzasadnienia za wskazane, należy je odczytać albo też istotną jego treść ogłosić ustnie.

3) Jeżeli ogłoszenie decyzji nie może nastąpić natychmiast, natenczas nie potrzeba w tym celu wyznaczać osobnego posiedzenia, — wystarcza doręczenie uczestnikom orzeczenia wraz z uzasadnieniem.O ile jednak orzeczenie ma zapaść dopiero na osobnem posiedzeniu, natenczas może się to stać tylko przy współudziale tych samych członków sądu, którzy brali udział w rozprawie na poprzedniem posiedzeniu, — w przeciwnym razie należy przeprowadzić ponownie rozprawę ustną.

4) W tych tylko sprawach, do których ma zastosowanie § 21 ordynacji przemysłowej z 21 czerwca 1869 r., należy ogłoszenia orzeczenia dokonywać zawsze na jawnem posiedzeniu. Jeżeli w tego rodzaju sprawach okaże się konieczne odroczenie rozstrzygnięcia, ogłoszenie jego następuje na późniejszem posiedzeniu, które należy natychmiast wyznaczyć i podać do wiadomości stron.

---

[1]) Zob. *[23].*

V. Pierwopisy i wypisy.

§ 23.

1) Wszystkie decyzje, wydawane przez kolegjum, należy zaopatrywać formułą:

„Wojewódzki sąd administracyjny w . . . .“

i własnoręcznym podpisem przewodniczącego.

2) W decyzjach, które wydaje prezes lub wiceprezes i przeciw którym ustawa wyraźnie dopuszcza wniosek o ustną rozprawę (§ 60, 64 ust. 3 i 111 ust. 3 ustawy z 30 lipca 1883 r.)[1] używać należy formuły:

„W imieniu wojewódzkiego sądu administracyjnego“

„Prezes lub Wiceprezes“.

3) Pierwopisy decyzyj, wydawanych przez prezesa (wiceprezesa) w porozumieniu z sędziami zawodowymi, podpisuje prezes (wiceprezes). Pierwopisy decyzyj, wydanych przez kolegjum, podpisuje przewodniczący i co najmniej jeden sędzia zawodowy i jeden niezawodowy, którzy brali udział w rozprawie. W sprawach, w których orzekające kolegjum składa się tylko z przewodniczącego i dwóch sędziów niezawodowych,[2] pierwopisy podpisuje całe kolegjum. Wskazane podpisy przewodniczącego i sędziów (zawodowego i niezawodowego) są bezwzględnie konieczne w przypadku, gdy wyroku nie ogłoszono ustnie, a doręcza się jego wypis. Podpis musi zawierać całe nazwisko.

4) Wypisy wyroków zaopatruje się w nagłówek:

„W Imieniu Rzeczypospolitej Polskiej“

oraz w pieczęć wojewódzkiego sądu administracyjnego, umieszczaną przy podpisie.

---

[1]) Zob. *[23]*.

[2]) Zob. [4]) do § 8 punkt 1).

5) W wypisach należy na wstępie podawać dzień rozprawy, na której zapadło rozstrzygnięcie, i członków sądu, którzy brali udział w głosowaniu.

§ 24.

Pouczenie o środku prawnym, udzielone w myśl §§ 64 ust. 4, 67, 86 ust. 4, 89, 95 i 111 ust. 2 i 3 ustawy z 30 lipca 1883 r.,[1]) należy umieszczać stale na końcu odnośnych decyzyj a, jeżeli w nich istota decyzji jest oddzielona od uzasadnienia, po uzasadnieniu w formie łatwo dostrzegalnej.

VI. Doręczenia.

§ 25.

1) Wszystkie doręczenia w imieniu wojewódzkiego sądu administracyjnego uskutecznia się w trybie, przewidzianym w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341). Pozatem do tych doręczeń odnoszą się przepisy § 39 regulaminu Najwyższego Trybunału Administracyjnego (załącznik do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 25 maja 1928 r. Dz. U. R. P. Nr. 57, poz. 537).

2) Doręczenia wyroków, zapadłych w wojewódzkim sądzie administracyjnym, jako instancji odwoławczej, dokonywa się stosownie do § 92 ust. 2 ustawy z 30 lipca 1883 r.[1]) za pośrednictwem pierwszej instancji.

---

[1]) Zob. *[23]*.

VII. Zwrot akt do pierwszej instancji.

§ 26.

1) Zwracając akta sądowi instancji pierwszej, należy materjał aktowy, powstały w wojewódzkim sądzie administracyjnym, jako drugiej instancji, włączać do akt instancji pierwszej; nie dotyczy to pierwopisów decyzyj wojewódzkiego sądu administracyjnego, z których tylko uwierzytelnione odpisy należy dołączać do akt instancji pierwszej.

2) Jeśli wojewódzki sąd administracyjny wydał w drugiej instancji decyzję wedle przepisów §§ 89, 111 ustawy z 30 lipca 1883 r.,[1]) natenczas należy wstrzymać zwrot akt i wpierw odczekać, czy nie zostanie postawiony wniosek o ustną rozprawę.

VIII. Przedkładanie akt Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu.

§ 27.

Przy przedkładaniu Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu akt wojewódzkiego sądu administracyjnego należy baczyć, by przedkładany materjał był kompletny, a pozatem przestrzegać następujących reguł:

1) Akta należy ułożyć kolejno, ponumerować stronice względnie karty, zaopatrzyć w zupełny spis i przedłożyć przy sprawozdaniu, w którem należy wskazać stronice decyzyj, oświadczeń i pełnomocnictw i t. d.

2) W sprawozdaniu należy krótko wskazać:

a) oznaczenie środka prawnego (odwołanie, rewizja, zażalenie);

---

[1]) Zob. *[23]*.

b) imię i nazwisko, miejsce zamieszkania uczestników jako też osób, które wniosły środek prawny;

c) przedmiot postępowania;

d) wartość przedmiotu sporu.

IX. Koszty postępowania i wydatki gotówkowe.

§ 28.

1) Ściąganie kosztów i wydatków w gotówce postępowania w myśl § 108 ustawy z 30 lipca 1883 r.,[1]) i § 22 ordynacji przemysłowej Rzeszy odbywa się według postanowień rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji (Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 342).

2) Ustalenie wydatków gotówkowych, podlegających zwrotowi wedle § 108 ustawy z 30 lipca 1883 r.,[1]) następuje na wniosek strony po wysłuchaniu — w razie potrzeby — strony przeciwnej.

X. Diety i koszty podróży sędziów niezawodowych.

§ 29.

Sędziom niezawodowym wojewódzkich sądów administracyjnych, powoływanym na posiedzenia sądu, czy też do innych czynności poza ich stałem miejscem zamieszkania, należą się diety i koszty podróży wedle zasad obowiązujących dla funkcjonarjuszów państwowych VI stopnia służbowego.

---

[1]) Zob. *[23]*.

XI. Kontrola czynności i sprawozdania roczne.

§ 30.

Wprowadzanie i ustalanie ksiąg kontrolnych należy do prezesa sądu.

§ 31.

1) Rokiem sprawozdawczym wojewódzkich sądów administracyjnych jest rok kalendarzowy.

2) W ciągu miesiąca lutego każdego roku winien prezes sądu przedłożyć Ministrowi Spraw Wewnętrznych sprawozdanie z czynności sądu za rok ubiegły.

3) W sprawozdaniu należy podać:

1. ilość posiedzeń w ciągu roku;
2. ilość spraw załatwionych i niezałatwionych, z podziałem według materyj, rodzaju postępowania oraz ustawodawstwa (polskiego, niemieckiego);
3. ilość odbytych rozpraw ustnych;
4. ilość spraw referowanych przez każdego sędziego;
5. ilość spraw, w których przewodniczył prezes, i ilość spraw, w których przewodniczył wiceprezes;
6. wysokość nałożonych i ściągniętych kosztów sądowych.

4) W sprawozdaniu należy podać uwagi i spostrzeżenia, poczynione przy wykonywaniu materjalnych i formalnych przepisów prawnych i niniejszego regulaminu.

5) Odpis sprawozdania rocznego przedkłada się Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu.

PRZEPISY

Z ZAKRESU USTAWY Z DNIA 16 SIERPNIA 1923 R. O OPIECE SPOŁECZNEJ.

XI. Kontrola czynności i sprawozdania roczne.

§ 30.

Wprowadzanie i ustalanie ksiąg kontrolnych należy do prezesa sądu.

§ 31.

1) Rokiem sprawozdawczym wojewódzkich sądów administracyjnych jest rok kalendarzowy.

2) W ciągu miesiąca lutego każdego roku winien prezes sądu przedłożyć Ministrowi Spraw Wewnętrznych sprawozdanie o urzędowaniu sądu za rok ubiegły.

3) W sprawozdaniu należy podać:

1. ilość wpisanych spraw;
2. ilość załatwionych i niezałatwionych, z podziałem według materyi, rodzaju postępowania oraz ustawodawstwa (polskiego, niemieckiego);
3. ilość odbytych rozpraw ustnych;
4. ilość spraw referowanych przez każdego sędziego;
5. ilość spraw, w których przewodniczył prezes, i ilość spraw, w których przewodniczył wiceprezes;
6. wysokość nałożonych i ściągniętych kosztów sądowych.

4) W sprawozdaniu należy podać uwagi i spostrzeżenia, poczynione przy wykonywaniu materjalnych i formalnych przepisów prawnych i niniejszego regulaminu.

5) Odpis sprawozdania rocznego przedkłada się Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu.

USTAWA

z dnia 25 lipca 1924 r.

o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w województwach poznańskiem i pomorskiem.

(Dz. U. R. P. z dnia 26 sierpnia 1924 r. Nr. 73, poz. 716).

Art. 1. Moc obowiązującą ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 726) na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego zawiesza się.[1])

Art. 2. Sposób rozrachunku gmin w województwach poznańskiem i pomorskiem z gminami innych województw Rzeczypospolitej Polskiej z tytułu świad-

---

[1]) Art. 13-y ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 21 września 1923 r. Nr. 92, poz. 726) utracił moc obowiązującą z dniem 30 czerwca 1924 r. na całym obszarze Rzeczypospolitej z wyjątkiem województw: poznańskiego, pomorskiego i śląskiego. Zob. art. 7-y rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 czerwca 1924 r. (Dz. U. R. P. z dnia 30 czerwca 1924 r. Nr. 56, poz. 576).

W czasie od 21 marca do 26 sierpnia 1924 r. nie przestały obowiązywać w województwach poznańskiem i pomorskiem tamtejsze przepisy o opiece nad ubogimi. Z motywów do ustawy z dnia 25 lipca 1924 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w województwach poznańskiem i pomorskiem (Dz. U. R. P. z dnia 26 sierpnia 1924 r. Nr. 73, poz. 716) wynika, iż wolą ustawodawcy przy wprowadzeniu tej noweli było niedopuszczenie luki, jakaby powstała w sprawie opieki nad ubogimi w województwach poznańskiem i pomorskiem w czasie od dnia 21 marca do dnia 26 sierpnia 1924 r. (Wyrok Najw. Tryb. Adm. z dnia 27 listopada 1925 r. L. rej. 1252/25).

czeń na opiekę nad ubogimi określi rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej. [1])

Art. 3. Do czasu wejścia w życie ustawy o opiece społecznej w województwach: poznańskiem i pomorskiem upoważnia się Ministra Pracy i Opieki Społecznej do wydawania rozporządzeń, rozciągających niektóre przepisy ustawy o opiece społecznej na obszar województw poznańskiego i pomorskiego, [2]) oraz rozporządzeń, uchylających poszczególne przepisy, obowiązujące w województwach poznańskiem i pomorskiem, dotyczące spraw, objętych ustawą z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej, a sprzeczne z tą ustawą.

Art. 4. Wykonanie niniejszej ustawy powierza się Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

Art. 5. Ustawa niniejsza obowiązuje z dniem jej ogłoszenia. [3])

Prezydent Rzeczypospolitej:
(—) *S. Wojciechowski*

Prezes Rady Ministrów:
w/z. (—) *Z. Hübner*

Minister Pracy i Opieki Społecznej:
(—) *L. Darowski*

---

[1]) Zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. w sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi (Dz. U. R. P. z dnia 30 czerwca 1926 r. Nr. 61, poz. 367) *[30]*.

[2]) Zob. rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 listopada 1924 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej art. 22-go ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie. (Dz. U. R. P. z dnia 20 listopada 1924 r. Nr. 99, poz. 919) *[31]*.

[3]) Obowiązuje od dnia 26 sierpnia 1924 r.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Pracy i Opieki Społecznej

z dnia 10 czerwca 1926 r.

w sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi.

(Dz. U. R. P. z dnia 30 czerwca 1926 r. Nr. 61, poz. 367).

Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 25 lipca 1924 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w województwach: poznańskiem i pomorskiem (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 716) zarządza się, co następuje:

§ 1. Skargi w sprawie roszczeń rozrachunkowych związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem do gmin innych województw Rzeczypospolitej Polskiej i m. st. Warszawy z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi rozstrzygane być mają w toku instancji przez władze nadzorcze, wskazane w § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej, wydanego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych z dnia 31 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 683) z zachowaniem przepisów tegoż rozporządzenia.

§ 2. Skargi w sprawie roszczeń rozrachunkowych do związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi, poniesionych przez związki samorzą-

dowe innych województw Rzeczypospolitej Polskiej oraz m. st. Warszawę, rozstrzyga właściwy terytorjalnie wojewódzki sąd administracyjny w Poznaniu względnie w Toruniu. Skarga ma być wniesiona wprost do właściwego sądu administracyjnego w terminie 14-dniowym, licząc od doręczenia zaskarżonej decyzji.[1])

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej z wyjątkiem województwa śląskiego.[2])

Minister Pracy i Opieki Społecznej:
(—) *Dr. Jurkiewicz*

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Pracy i Opieki Społecznej

z dnia 11 listopada 1924 r.

w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie.

(Dz. U. R. P. z dnia 20 listopada 1924 r. Nr. 99, poz. 919).

Na mocy art. 3 ustawy z dnia 25 lipca 1924 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierp-

---

[1]) Zob. § 37 ustęp pierwszy ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie *[1]*, § 39 ustawy z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych *[24]* i § 34 i § 30 a. ustawy z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie *[1]*.

[2]) Obowiązuje od dnia 30 czerwca 1926 r.

nia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 726) w województwach: poznańskiem i pomorskiem (Dz. U. R. P. Nr. 73, poz. 716) zarządza się, co następuje:

§ 1. Na województwa: poznańskie i pomorskie rozciąga się moc obowiązującą art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej (Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 726).[1])

§ 2. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.[2])

Minister Pracy i Opieki Społecznej:
(—) *L. Darowski*

Art. 22

ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r.

o opiece społecznej.

(Dz. U. R. P. z dnia 21 września 1923 r. Nr. 92, poz. 726).

Art. 22. Zwierzchnią władzą w sprawach opieki społecznej jest Minister Pracy i Opieki Społecznej[3]) z zastrzeżeniem kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego

---

[1]) Zob. *[32]*.

[2]) Obowiązuje od dnia 20 listopada 1924 r.

[3]) Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 marca 1922 r. (Dz. U. R. P. z dnia 31 marca 1922 r. Nr. 21, poz. 168) zarząd spraw pracy i opieki społecznej na obszarze b. dzielnicy pruskiej wyłączono z dniem 1 kwietnia 1922 r. z zakresu działania Ministra b. dzielnicy pruskiej i przekazano Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

w myśl obowiązujących ustaw.[1]) Do kompetencji Ministra Pracy i Opieki Społecznej w dziedzinie powyższej, prócz spraw, wymienionych w art. 2 niniejszej ustawy, należy:

a) popieranie stowarzyszeń i związków o charakterze wzajemnej pomocy;

---

[1]) Ministerstwo Zdrowia Publicznego zniesiono ustawą z dnia 28 listopada 1923 r. (Dz. U. R. P. z dnia 19 grudnia 1923 r. Nr. 131, poz. 1060).

W myśl tej ustawy i rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 stycznia 1924 r. w sprawie rozdziału kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego (Dz. U. R. P. z dnia 28 stycznia 1924 r. Nr. 9, poz. 86) sprawy, które należały do kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego, przeszły do kompetencji Ministra Spraw Wewnętrznych, z wyjątkiem następujących spraw, wymienionych w art. 2-im zasadniczej ustawy sanitarnej z dnia 19 lipca 1919 r. (Dz. Pr. P. P. z dnia 5 sierpnia 1919 r. Nr 63, poz. 371), które przekazano Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej:

1) lekarska opieka nad dzieckiem i macierzyństwem bez eugeniki i szpitalnictwa (p. 3 zas. ustawy san.),

2) współdziałanie w sprawach lekarskiej opieki nad inwalidami i kalekami (p. 5 zas. ustawy san.),

3) sprawy osiedleńcze bez higjeny i sanitarnej inspekcji mieszkaniowej (p. 10 zas. ustawy san.),

4) sprawy higjeny pracy w przemyśle, górnictwie i rzemiosłach, w komunikacji lądowej i wodnej, z zastrzeżeniem współdziałania Ministra Spraw Wewnętrznych, oraz odnośnie do przedsiębiorstw państwowych również i innych ministrów, pod których zarządem znajdują się przedsiębiorstwa (p. 12 zas. ustawy san.),

5) sprawy opiekuńcze instytucyj i towarzystw o celach leczniczych i higjenicznych (p. 21 zas. ustawy san.).

Uprawnienia Ministra Zdrowia Publicznego w tych ustawach i rozporządzeniach, których wykonanie przekazane jest

b) nadzór i kontrola nad działalnością instytucyj opieki społecznej; [1])
c) rejestracja towarzystw[2]), zakładów, instytucyj

Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej, względnie Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej w porozumieniu z Ministrem Zdrowia Publicznego, przekazano w zakresie spraw, wymienionych pod 1) do 5), Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej.

[1]) Zob.: rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 30 kwietnia 1927 r. Nr. 40, poz. 354), i rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. w sprawie zmiany i uzupełnienia rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 26 marca 1928 r. Nr. 38, poz. 359);

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 października 1927 r. o kwalifikacjach kierowników zakładów opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 15 listopada 1927 r. Nr. 100, poz. 866);

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 października 1927 r. o regulaminach zakładów opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 15 listopada 1927 r. Nr. 100, poz. 867) i rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 20 lutego 1930 r. w sprawie zmiany rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 października 1927 r. o regulaminach zakładów opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 25 marca 1930 r. Nr. 20, poz. 169);

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 lutego 1930 r. o rachunkowości i o sprawozdaniach instytucyj opiekuńczych (Dz. U. R. P. z dnia 31 marca 1930 r. Nr. 23, poz. 210).

[2]) Na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego obowiązują o stowarzyszeniach przepisy niem. kod. cyw. §§ 21—79 i art. 5 § 1 ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. (Zb. u. pr. str. 177), art. 1, 2 i 3 rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. (Zb. u. pr. str. 562), ustawa z dnia 19 kwietnia 1908 r. (Dz. u. Rz. str. 151) z nowelą z dnia 26 czerwca 1916 r. (Dz. u. Rz. str. 635).

opieki społecznej, tudzież legalizacja ich statutów, fundacyj[1]) i zapisów.[2])

Przy Ministrze Pracy i Opieki Społecznej istnieje, jako jego organ doradczy i opinjodawczy, Rada Opieki Społecznej, złożona z reprezentacji ciał samorządowych, instytucyj opieki społecznej i zainteresowanych ministerstw.[3])

---

[1]) Zob.: powszechne prawo krajowe pruskie §§ 8, 32—49 i 83 *[12]*;

przepisy niem. kod. cyw. z dnia 18 sierpnia 1896 r. §§ 80—88 *[19]*, art. 1, 4 i 5 ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem kod. cyw. *[20]* i art. 4, 5 i 7 rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. w sprawie wykonania niem. kod. cyw. *[21]*.

[2]) W sprawie darowizn i zapisów na rzecz osób prawnych zob. art. 6 i art. 7 ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. *[22]*.

[3]) Zob. ustawę z dnia 18 lutego 1925 r. o radzie opieki społecznej (Dz. U. R. P. z dnia 14 marca 1925 r. Nr. 26, poz. 171) i regulamin Rady Opieki Społecznej z dnia 2 grudnia 1926 r. (Dr. S. Grocholski i E. Chwalewik, Opieka Społeczna. Zbiór ustaw i rozporządzeń. Warszawa, 1929. str. 81—82).

ALFABETYCZNY SKOROWIDZ RZECZOWY.

Liczby stojące obok oznaczają stronice.

A.

Administracyjna rada wojewódzka 227, 273, 275—278, 284, 287, 293

administracyjny przymus do pracy 64, 111, 160, 161, 206, 207

administracyjny przymus do udzielenia wsparcia osobom uprawnionym z tytułu prawa cywilnego 97, 98

administracyjny sąd najwyższy 86, 88, 226, 229, 231, 232, 240, 253, 254, 255, 259, 262, 266, 267, 269

administracyjny sąd wojewódzki 225, 226, 270, 271, 273, 274, 275—278, 282, 283, 284, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294 — 308

administracyjny senat sądu apelacyjnego w Poznaniu 94, 279, 280

administracyjnych i policyjnych władz pomoc związkom wspierania ubogich 57, 152, 153

administratorowie zakładów dla ubogich 169

akcja pośrednicząca ugodowa władz I instancji w sprawie pobytu osoby, opieki potrzebującej 51

akt fundacyjny 213, 214, 217
alkoholików lecznica 65, 105
alkoholików schronisko 83
apelacyjny sąd w Poznaniu 94, 279, 280
areszt męża a siedziba wsparcia żony 24

B.

Bezpłatne sprawowanie urzędu w zarządzie gminy do spraw ubogich 71, 72
bezrobocie — a wsparcie 64
bezrobocie — zabezpieczenie 63
bezrobotny 63
brak opieki nad nieletnim 173, 174
brak potrzeby wsparcia 34, 44, 63
brak pracy 29, 63
burmistrz 71, 159

C.

Cel publicznego wsparcia 31, 61, 62
celowe związki 89
celu albo przeznaczenia fundacji zmiana 216, 219.
chorzy potrzebujący pomocy 30 — 35, 61, 88, 134
chorzy nieuleczalnie 83
chorzy umysłowo 44, 83, 85, 86, 87
ciąża 35
ciężar nadzwyczajny opieki nad ubogimi 88, 89
cudzoziemcy 54, 96, 207
cywilnej procedury (§ 72) 47
czasowa potrzeba wsparcia 29, 31
częściowa niezdolność do pracy 63
członek rady ubogich 128—129
członkowie rodziny osób, pozostających w stosunku służby lub pracy 35

D.

Dach nad głową *zob.* przytułek
daniny od zabaw publicznych na cele ubogich 104
darowizny 220—222, 318
darowizny ze zleceniem 213, 220, 221
dekret Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 6 lipca 1919 r. o organizacji biur pośrednictwa pracy 208, 209
delegat gminy do przedstawicielstwa zbiorowego miejscowego związku wspierania ubogich 75, 130—131
delegat obszaru dworskiego do przedstawicielstwa zbiorowego miejscowego związku wspierania ubogich 75, 130—132
delegat wojewody w wojewódzkich sądach administracyjnych 278, 288, 296, 301
deputacja dla spraw swojszczyzny 90, 93, 96, 100, 226
diety członków rady wojewódzkiej 286
diety członków wydziału wojewódzkiego 286
diety sędziów niezawodowych w wojewódzkich sądach administracyjnych 307
dochodzenie praw w sprawach publicznego wspierania 14, 47
dochodzenie roszczeń przez związki wspierania ubogich 45
dochodzenie roszczeń ubogich o wsparcie 96
dodatkowa zapomoga 31
domy podrzutków 163
domy pracy a prawo dziedziczenia spadku po osobach przez nie utrzymywanych 168
domy pracy dobrowolnej 83, 151, 163, 204, 205
domy pracy przymusowej 83, 92, 151, 163, 203—207
domy sierot 163
domy ubogich 61, 163

domy zarobkowe 163, 168
domy zarobkowe a prawo dziedziczenia spadku po osobach przez nie utrzymywanych 168
doręczanie orzeczeń stronom 50
dostarczenie pracy 63
dotacja państwowa 91, 139
dotacyjna renta 138
dowód potrzeby wsparcia 37
drobna zapomoga 19, 27, 28, 29, 30, 39, 62
duchownego przeniesienie 27
dworskie związki wspierania ubogich 73, 274
dworskiego obszaru przełożony 55
dzieci do żebractwa kierowanie 203
dzieci głuchoniemych kształcenie 185—193
dzieci lub domowników zaniechanie powstrzymywania od kradzieży 205
dzieci nieślubne 24, 25, 97, 98, 110
dzieci niewidomych kształcenie 185—193
dzieci niewidomych i głuchoniemych zwolnienie od obowiązku szkolnego 190
dzieci niezaopatrzone zubożałego 161
dzieci opuszczonych wychowanie 194—196
dzieci ślubne 24, 25
dziedziczenia prawo zakładów dobroczynnych 165 — 168
dziennik urzędowy 77

E.

Egzekucja decyzyj w sprawie udzielenia wsparcia z tytułu prawa cywilnego 99
egzekucja rozstrzygnięć 50, 51
emigracja 44
epileptycy 83, 87
eugenika 316

F.

Faktyczne wydalenie z gminy 154
faktyczne zamieszkanie, jako warunek nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie 15, 155
familijna rada 197
fundacja rodzinna 217 — 218
fundacje 159—160, 163, 164, 165, 213—222, 318
fundacji odwołanie 214
fundacji organizacja 214, 215, 216, 217, 219
fundacji wygaśnięcie 216
fundacji zatwierdzenie 213, 214, 217, 218, 219
fundacji zgłoszenie do zatwierdzenia 214, 219
fundacji zniesienie 216
fundacyjnego majątku przeniesienie 214
fundacyjny akt 213, 214, 217
fundatora zakładu dla ubogich prawo 164
fundusz policyjny krajowy 92
fundusz ubogich 79, 80, 160

G.

Głuchoniemych dzieci kształcenie 83, 185—193
gminna rada sieroca 197—200
gminna przynależność 155
gminy, jako związki wspierania ubogich 70 — 72
gminy słabo sytuowane pod względem finansowym 140
gotówkowe wydatki w sporach między związkami wspierania ubogich w instancji odwoławczej 95
gotówkowe wydatki w sprawach opiekuńczego umieszczenia nieletnich 177—178
gra hazardowa 65, 204
granic krajowych związków wspierania ubogich zmiana 81

grzywny, nakładane na członków względnie zastępców, wybranych do rady wojewódzkiej lub do wydziału wojewódzkiego 286
grzywny za zaniedbanie udzielenia władzom gminnym wiadomości o kwocie udzielonych wsparć 72

H.

Hazardowa gra 65, 204

I.

Idjoci 83, 87
inspekcja policyjna nad opuszczonemi dziećmi, oddanemi na wychowanie 194 — 196
instytucje prawa publicznego, udzielające wsparcia 20
instytucyj opiekuńczych rachunkowość 317
instytucyj opiekuńczych sprawozdania 317
izba wojewódzka 177, 227, 271, 273, 285, 286, 287—289, 290, 291, 292

J.

Jałmużna 203
jednoroczna nieobecność 25, 26, 28
język urzędowy wojewódzkich sądów administracyjnych 294

K.

Kaplice w zakładach dobroczynnych 169
kara policyjna za zaniedbanie zgłoszenia nowosprowadzających się 155
kary na nieletnich przestępców 175
kary na świadków i znawców 93
kary pieniężne na zaopatrzenie ubogich 163

kary porządkowe w domu pracy 122, 123
kary porządkowe w zakładach dla ubogich 169, 170
kary w sprawach opiekuńczego wychowania nieletnich 183, 184
kary za wzbranianie się przyjęcia lub sprawowania dalszego bezpłatnego urzędu w zarządzie gminy do spraw ubogich 72
kary za zaniedbanie udzielenia władzom gminnym wiadomości o kwocie udzielonych wsparć 72
kasa chorych 34, 35, 36, 39, 40, 153
kasa ubogich 166
klinika dla kobiet 83
kobieta jako opiekunka sierot 198
kobiety jako opiekunki nad wychowaniem opiekuńczem w rodzinach 180
kolekty *zob.* zbiórki publiczne
kolonje robotnicze 16
komisarz dla obrony interesu publicznego w wojewódzkich sądach administracyjnych 301
komisarz do zastępstwa władzy przy ustnej rozprawie przed Najw. sądem administracyjnym 240
komisarz obwodowy 128, 288
komisja powiatowa 95, 96, 273
komisja szpitalna 79
komisja ubogich 79
komisja zapomogowa dla subwencyj krajowych 145
komisje opieki społecznej 70
komisje pojednawcze 95, 96
komitet reemigracyjny 22, 23
kompetencyjne spory w postępowaniu sporno-administracyjnem 259
kompetencyjny Trybunał 185, 192, 259
komuna wspierania ubogich 155
komunalny związek wojewódzki 286
komuny ubogich 77, 78
konieczna potrzeba wsparcia 96, 97

konieczności wsparcia zbadanie 61
Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej 149
konsul 42
kontrakt — najem pracy 18
kontrola i nadzór nad działalnością instytucyj opiekuńczych 317
korygendzi 82, 83, 92
korzystanie z publicznego wsparcia pośrednie 64
kosztów sporu przejęcie przez krajowy związek wspierania ubogich 95
kosztów zwrotu wsparcia obowiązek 36, 37
koszty krajowych związków wspierania ubogich 82
koszty leczenia 35
koszty obowiązku szkolnego dzieci niewidomych i głuchoniemych 190 — 192
koszty oczyszczenia korygendów 92
koszty odesłania 41
koszty opieki zakładowej 57, 84
koszty opiekuńczego wychowania nieletnich 180, 181, 182
koszty pielęgnacji 35, 57, 84
koszty podróży członków rady wojewódzkiej 286
koszty podróży członków wydziału wojewódzkiego 286
koszty podróży sędziów niezawodowych wojewódzkich sądów administracyjnych 307
koszty pogrzebu 36, 84, 85, 92
koszty postępowania sporno-administracyjnego 252 — 256, 307
koszty postępowania uchwałowego 265, 266, 307
koszty stacyj dla robotników 209
koszty transportu do domu pracy 69, 84, 92, 109
koszty transportu w razie wydalenia 54
koszty tymczasowego umieszczenia nieletniego 176, 177

koszty umieszczenia b. więźniów w domu pracy 92
koszty utrzymania dzieci niewidomych i głuchoniemych w zakładzie krajowym 191, 192
koszty utrzymania w domu pracy 92, 109
koszty wspólnej opieki zbiorowego związku wspierania ubogich 75
kościelne zbiórki 162
kościoły w zakładach dobroczynnych 169
krajowe prawo powszechne 159—172
krajowe subwencje 143—146
krajowe związki wspierania ubogich 13—14, 44, 81 — 92
krajowego związku obowiązek wspierania miejscowych związków 90, 91
krajowy fundusz policyjny 92
krajowy sejmik komunalny 89
krajowy starosta 140, 143, 144, 145, 274
krajowy ubogi 13, 65, 83, 106, 161
krajowy wydział 141, 142, 276
król pruski — przejęcie uprawnień 81, 82, 218, 219
kształcenie 62
kuracja w miejscu służby lub pracy 33, 34
kwalifikacje kierowników zakładów opiekuńczych 317
kwesty *zob.* zbiórki publiczne

L.

Landrat 98, 99, 175, 176, 234, 263, 266, 273
leczenia koszty 35
lecznica 16, 17, 26, 61, 83
lecznica dla alkoholików 65, 105
legalizacja statutów instytucyj zakładów i towa-

rzystw o celach opieki społecznej oraz fundacyj i zapisów na cele opieki społecznej 219, 318
lekarska opieka nad dzieckiem i macierzyństwem 316
lekarz powiatowy powołany do kontrolowania dzieci opuszczonych, wziętych na wychowanie 195
lekarze powołani do stwierdzenia potrzeby opieki zakładowej dla chorych 85
lenistwo a przymus pracy 160

Ł.

Łączenie się gmin i obszarów dworskich w zbiorowe związki wspierania ubogich 13

M.

Majątek związku wspierania ubogich 78
małżeństwa rozwiązanie a siedziba uzasadniająca wsparcie 24
matołki nieletnie 83
miara niezbędnych świadczeń opiekuńczych 61
miasta ponad 10.000 mieszkańców w woj. poznańskiem i pomorskiem 270
miejsce służby lub pracy a koszty opieki 35
miejscowe związki wspierania ubogich 13, 42, 70 — 81
mieszkanie *zob.* przytułek
międzykomunalne związki 89
ministerjalna taryfa dotycząca zwrotu kosztów wspierania ubogich 86, 89, 90, 133 — 137
młodzież zaniedbana 83

N.

Nabycie siedziby uzasadniającej wsparcie 15—25

nabycie siedziby uzasadniającej wsparcie przez pobyt 15 — 24
nabycie siedziby uzasadniającej wsparcie przez pochodzenie 24 — 25
nabycie siedziby uzasadniającej wsparcie przez zamążpójście 24
naczelny prezes prowincji 79, 87, 183, 189, 190, 219, 232, 260, 263, 266, 278, 288
nadanie stanowiska 27
nadużywanie opieki nad dzieckiem przez ojca a sąd opiekuńczy 173
nadzór i kontrola nad działalnością instytucyj opiekuńczych 317
nadzór państwa nad fundacjami 164
nadzór państwowy nad opiekuńczem wychowaniem nieletnich 183
nadzór państwowy nad związkami wspierania ubogich 81
nadzór policyjny 203
nadzwyczajna opieka nad ubogimi 83, 84, 87—89, 185 — 193
nadzwyczajny ciężar opieki nad ubogimi 88, 89
najwyższy sąd administracyjny 86, 88, 226, 229, 231, 232, 240, 253, 254, 255, 259, 262, 266, 267, 269
Najwyższy Trybunał Administracyjny 86, 87, 88, 94, 235, 266, 268, 269, 272, 279, 280, 292, 306 — 308
nakaz udzielenia wsparcia 38
należność za pomoc udzielaną przez lekarzy 38
narkotyzowanie się 65, 204
nauczyciela przeniesienie 27
niebezpieczeństwo dla przyszłości osoby w razie umieszczenia jej w domu pracy 65
niebezpieczeństwo dla zdrowia w razie wydalenia 51
niebezpieczeństwo dla życia w razie wydalenia 51

niekorzyści w razie umieszczenia w domu pracy 65
niekorzyści w razie wydalenia 52
nieletni przestępcy 174, 175
nieletnich wychowanie opiekuńcze 173 — 184
nieletnie matołki 83
nieletniego przestępcy umieszczenie w zakładzie wychowawczym lub poprawczym 174
nie istnieje potrzeba wsparcia 34, 44, 63
niemiec 11, 12, 13, 29, 36, 40, 42, 60, 61, 91, 97, 101
niemiecko-polski układ w sprawie opieki nad nieletnimi 198
niemożność znalezienia pracy 63
nieobecność jednoroczna 25, 26, 28
nieobecność wskutek emigracji a siedziba uzasadniająca wsparcie 44
niepłacenie podatku w gminie 15
nierząd 205
nieślubne dzieci 24, 25, 97, 98
nieuleczalnie chorzy 83
niewidomych dzieci kształcenie 83, 185—193
niewpisanie do księgi mieszkańców a siedziba uzasadniająca wsparcie 152
niewybieralny radca ubogich 128
niezdolność częściowa do pracy 63, 152, 153
niezdolność do pracy 65, 153
nikła zapomoga 19, 27, 28, 29, 30, 39, 62

O.

Obciążenie zbytku, wystawności i zabaw publicznych na utrzymanie ubogich 163
obcokrajowcy 54, 96, 207
obowiązek krajowego związku wspierania miejscowych związków 90, 91
obowiązek opieki miejsca służby lub pracy 35

obowiązek przewiezienia w razie przekazania do opiekuńczego wychowania 178
obowiązek szkolny dzieci niewidomych i głuchoniemych 185, 186, 190
obowiązek udowodnienia potrzeby wsparcia 37, 85
obowiązek udzielenia władzom gminnym wiadomości o kwocie udzielonych wsparć 72
obowiązek wyjaśnienia stosunków swojszczyźnianych 43, 44
obowiązek zwrotu kosztów wsparcia 36, 37, 84
obowiązki krajowych związków wspierania ubogich 13, 44, 57, 83—92
obowiązki związków wspierania ubogich 29—42, 85
obowiązkowe ubezpieczenie na wypadek choroby 39, 40
obszaru dworskiego przełożony 55, 128
obszary dworskie, jako związki wspierania ubogich 73, 274
obwodowa regencja 231
obwodowy komisarz 128, 288
obwodowy rząd 73, 76, 78
obwodowy wydział 86, 225, 226, 229, 230, 231, 232, 240, 253, 254, 255, 260, 262, 263, 266, 267, 269, 270, 271, 273, 274, 283
obywatel Państwa Polskiego 12, 61, 91
oczyszczanie korygendów 92
odebranie ojcu zarządu majątkiem w razie naruszenia prawa dziecka 173
odesłanie potrzebującego pomocy 41
odmowa wykonania zaofiarowanej pracy 65, 205
odmówienie przyjęcia nowowprowadzającego się do gminy 153, 154
odpowiedź związków wspierania ubogich na zgłoszone roszczenie 45

odrzucenie roszczenia o zwrot kosztów z tytułu publicznego wsparcia 46
odszkodowanie krajowego związku za przekazanie miejscowemu związkowi ubogich krajowych 89
odszkodowanie miejscowego związku na rzecz związku krajowego za przyjęcie osób potrzebujących opieki 89
odwiedziny 15
odwołanie fundacji 214
odwołanie od wyroku woj. sądu administracyjnego 244, 245, 246, 247, 258
ograniczenie policyjne pobytu 151
okoliczności przejściowe wsparcia 64
opieka lekarska nad dzieckiem i macierzyństwem 316
opieka na rozparcelowanym obszarze dworskim 127 — 129
opieka nad dziećmi i młodzieżą 175—200
opieka nad rodzinami szeregowych 21
opieka zakładowa 57, 83, 85, 87
opieki zakładowej obowiązek 57
opiekun nad wychowaniem opiekuńczem nieletnich w rodzinach 178
opiekun społeczny 70, 71
opiekuna sądowego ustanowienie 197, 198
opiekuńcza rada 79
opiekuńcze sprawy instytucyj i towarzystw w celach leczniczych i hygjenicznych 316
opiekuńcze wychowanie nieletnich 173—184
opiekuńcze wychowanie nieletnich—upoważnienie do przedstawienia wniosku 175
opiekuńcze zakłady 16, 83
opiekuńczego wychowania wykonanie 175
opiekuńczy sąd 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 197, 198, 199
opłaty z tytułu sprowadzenia się 154, 155

optanci 22, 23
opuszczonych dzieci wychowanie 194—196
ordynacja powiatowa 230
organa publicznego wspierania potrzebujących pomocy 12
organizacja fundacji 214, 215, 216, 217, 219
organizacja wewnętrzna zakładu dla ubogich 168, 169
orzeczeń doręczanie stronom 50
orzekanie w sprawie obowiązku szkolnego dzieci niewidomych i głuchoniemych 186, 187
osiedleńcze sprawy 316
osoba zdolna do pracy 34
osoby mogące być poddane przymusowej pracy 64, 104—105, 111—113
osób prawnych ograniczenia nabywania 220—222
ostatecznie obowiązany związek wspierania ubogich 53, 57, 62
oznajmienie sporu między związkami wspierania ubogich o zwrot kosztów 39, 47

P.

Państwowa dotacja 91, 139
państwowy nadzór nad opiekuńczem wychowaniem nieletnich 183
państwowy nadzór nad związkami wspierania ubogich 81
państwowy zasiłek na koszty opiekuńczego wychowania nieletnich 181, 182
parafja 71
pielęgnacji koszty 35
pijaństwo 65, 204
pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie postępowania przed wydziałami powiatowemi (miejskiemi) i wydziałami (izbami) wojewódzkiemi 289—292

płacenie podatków a siedziba uzasadniająca wsparcie 155
pobyt, jako tytuł do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie 15 — 24
pobyt roczny 15, 16, 155
pobytu zakaz a siedziba uzasadniająca wsparcie 152
pobytu zameldowanie 15
pochodzenie, jako tytuł do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie 24 — 25
początek rocznego pobytu 17, 26
podatków płacenie a siedziba uzasadniająca wsparcie 155
podrzutków domy 163
podział majątku związków wspierania ubogich 78
pogrzeb 44, 61, 84, 85, 92, 135, 180, 190
pojednawcze komisje 95, 96
pojednawcze postępowanie w sporach między związkami wspierania ubogich 273
pojednawcze ugody 95, 96
policji współdziałanie z opiekunami społecznymi 71
policyjna kara za zaniedbanie zgłoszenia nowosprowadzających się 155
policyjne ograniczenie pobytu 151
policyjne rozporządzenie w sprawie wychowania opuszczonych dzieci 194 — 196
policyjne wydalenie z miejsca pobytu 156
policyjne zameldowanie 15
policyjny fundusz krajowy 92
policyjny nadzór 203
policyjnych i administracyjnych władz pomoc związkom wspierania ubogich 57, 152, 153
policyjnych zarządów pomoc w sprawie umieszczenia w domu pracy 69, 109

polsko-niemiecki układ w sprawie opieki nad nieletnimi 198
położniczy zakład 16
położnych szkoła 83
pomoc dla optantów 22
pomoc policyjnych zarządów w sprawie umieszczenia w domu pracy 69
pomoc władz administracyjnych i policyjnych związkom wspierania ubogich 57
ponoszenie ciężarów nadzwyczajnych opieki nad ubogimi przez związki gmin i obszarów dworskich 88, 89
ponoszenie kosztów opieki publicznej przez obszary dworskie 73
poprawcze zakłady 16, 174, 175, 207
poprawcze zakłady dla dziewcząt 16, 207
porzucenie żony a siedziba uzasadniająca wsparcie 24
poseł Rzeszy 42
postępowania sporno-administracyjnego koszty 252 — 256, 307
postępowania sporno-administracyjnego wznowienie 243
postępowania uchwałowego koszty 265, 266
postępowanie do zarządzenia przymusu pracy 65—67, 105—109, 113—119
postępowanie pojednawcze w sporach między związkami wspierania ubogich 273
postępowanie przymusowe w administracji 233
postępowanie sporno-administracyjne 233—259, 283, 286, 287, 292
— kompetencyjne spory 259
— koszty postępowania 252—256, 307
— przywrócenie do pierwotnego stanu 257, 258
— rozprawa ustna 237—243
— skarga albo zażalenie 226, 227, 235, 274, 275

— wykluczenie i wyłączanie osób sądowych 233—234
— wznowienie postępowania 243—252
postępowanie rozjemcze w sporach między związkami wspierania ubogich 273
postępowanie ugodowe w sporach między związkami wspierania ubogich 273
postępowanie uchwałowe 260—266, 283, 286, 287, 289, 290
postępowanie w sprawach spornych związków wspierania ubogich 42—46, 93—96
postępowanie w sprawie opiekuńczego wychowania 176, 177
postępowanie w sprawie przymusowego umieszczenia w domu pracy 66, 67, 106, 107
pośredniczenie pracy 63, 209
pośredniczenie ugodowe władz I instancji w sprawie pobytu osoby opieki potrzebującej 51
pośrednie korzystanie z publicznego wsparcia 64, 104—105, 112
potrzeba rzeczywista wsparcia 30, 31, 37, 44, 57, 60, 61, 62, 84, 97
pouczenie o środkach prawnych od wyroków woj. sądów administracyjnych 236, 246, 257, 268, 305
powiatowa komisja 95, 96, 273
powiatowa zapomoga 58, 84, 85
powiatowy (miejski) wydział 229, 230, 232, 235, 254, 255, 260, 262, 263, 266, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 284, 286, 287, 289, 290, 291
powiatowy sejmik 74
powiatowy starosta 284, 287, 291
powiaty słabo sytuowane pod względem finansowym 140
powiernicze fundacje 213
powrotne umieszczenie w domu pracy 68, 69, 108
powszechne prawo krajowe 159—172

pozwolenie na wzięcie dziecka opuszczonego na wychowanie 194
praca zarobkowa—zdolność 62, 63
pracy dostarczenie 63
pracy niemożność znalezienia 63
pracy pośredniczenie 63
pracy (robót) wyznaczenie 61
prawa fundatora zakładu dla ubogich 164
prawa krajowych związków wspierania ubogich 42, 83—92
prawa związków wspierania ubogich 29—42
prawny środek przeciw orzeczeniu urzędu związkowego 50
prawo miejscowego obywatelstwa 155
prawo powszechne krajowe pruskie 159—172
prawo swojszczyzny 153, 155
prawo zakładów dobroczynnych do spadku osób przez nie utrzymywanych 165—168
prawo regresu o zwrot kosztów 30, 31, 56
presumpcja o potrzebie wsparcia 37
prezes izby skarbowej 286
prezes naczelny prowincji 79, 87, 162, 183, 189, 190, 278, 288
prezes regencji 78, 219, 232, 234, 240, 260, 263, 266, 278, 288
prezes wojewódzkiego sądu administracyjnego 295, 296, 297—300, 304
prezydent miasta 159
proboszcz 71
procedury cywilnej (§ 72) 47
protokół z zeznań ubogiego 55
prowincjonalna rada 227, 229, 230, 260, 262, 263, 266, 273, 275
prowincjonalna reprezentacja 79, 89
prowincjonalny sejmik 208
prowincjonalny wydział 208, 210

próżniactwo a przymus pracy 160, 204
pruski król—przejęcie uprawnień 81, 82, 218, 219
prywatna umowa 34
przedawnienie roszczeń o zwrot kosztów wsparcia 40, 56
przejęcie potrzebującego pomocy 29, 40, 41
przejęcie z zagranicy 42, 91
przejściowa niezdolność do pracy 41, 153
przejściowe okoliczności wsparcia 64
przekazanie do opiekuńczego wychowania 175
przekazanie osób potrzebujących opieki za odszkodowaniem 89
przełożeni zakładów dla ubogich 169
przełożony obszaru dworskiego 55, 128, 274
przełożony zakładu wychowawczego albo pielęgniarskiego, jako opiekun 198, 199
przełożony zakładu wychowawczego, jako opiekun wychowanków 179, 198, 199
przemijająca niezdolność do pracy 41, 153
przeniesienie duchownego 27
przeniesienie nauczyciela 27
przeniesienie urzędnika 27
przepisy o stowarzyszeniach na obszarze województw poznańskiego i pomorskiego 317
przerwa pobytu 17, 19—24, 26—27, 153
przesiedlanie się 149—156
przesłuchanie wspieranego 43
przestępcy nieletni 174, 175
przewiezienie wychowanka, przekazanego do opiekuńczego wychowania 178
przewodniczący wojewódzkiego sądu administracyjnego 276—278
przewodniczący wydziału powiatowego (miejskiego) 230, 234, 235, 240, 260, 266, 272
przewodniczący wydziału obwodowego 230, 234, 235, 240, 260

przewodniczący rady prowincjonalnej 230, 260
przewodniczący zbiorowego związku wspierania ubogich 75, 274
przeznaczenie zarobku z pracy osoby umieszczonej w domu pracy 69
przydzielenie pracy zamiast przymusowego umieszczenia w domu pracy 67
przyjęcie osób potrzebujących opieki za odszkodowaniem 89
przykrości w razie umieszczenia w domu pracy 65
przykrości w razie wydalenia 52
przymus administracyjny do udzielenia wsparcia osobom uprawnionym z tytułu prawa cywilnego 97, 98, 126, 127
przymus do pracy 64, 111, 160, 161, 206, 207
przymus umieszczenia w zakładzie pracy 64—69, 92, 104—127, 161
przymusowe wykonanie decyzyj w sprawie udzielenia wsparcia z tytułu prawa cywilnego 99
przymusowe wykonanie rozstrzygnięć 50, 51
przynależność gminna 155
przytułki 61, 151, 204, 207
przywrócenie do pierwotnego stanu w postępowaniu sporno-administracyjnem 257, 258
psychjatryczne zakłady 83
publiczne wsparcie 61, 62

R.

Rachunkowość instytucyj opiekuńczych 317
rada administracyjna wojewódzka 227, 273, 275—278, 284, 287, 293
rada familijna 197
rada opieki społecznej 318
rada opiekuńcza 79

rada prowincjonalna 227, 229, 230, 260, 262, 263, 266, 273, 275
rada sieroca gminna 197—200
rada ubogich 128—129
rada wojewódzka 281
radca sierocy 197—198
radca ubogich niewybieralny 128
reemigracyjny komitet 22, 23
regencja obwodowa 231
regres związków wspierania ubogich do osób obowiązanych z tytułu prawa cywilnego 30, 31, 56, 57, 58, 85, 98, 100, 101
regulamin dotacyj na opiekę społeczną w powiatach i gminach słabo sytuowanych 138—143
regulamin rady opieki społecznej 318
regulamin wydziału powiatowego (miejskiego) 230
regulamin wojewódzkich sądów administracyjnych 278, 293—308
— I, postanowienia ogólne 294—296
— II, posiedzenia, powoływanie zastępców, urlopy i ferje 296—298
— III, uprawnienia prezesa sądu 298—300
— IV, ustna rozprawa 300—303
— V, pierwopisy i wypisy 304—305
— VI, doręczenia 305
— VII, zwrot akt do pierwszej instancji 306
— VIII, przedkładanie akt Najwyższemu Trybunałowi Administracyjnemu 306—307
— IX, koszty postępowania i wydatki gotówkowe 307
— X, diety i koszty podróży sędziów niezawodowych 307
— XI, kontrola czynności i sprawozdania roczne 308
regulamin w sprawie udzielania subwencyj i zapomóg krajowych 143—146

regulamin z dnia 7 marca 1893 r. dla prowincji poznańskiej 88, 101
regulamin z dnia 1 marca 1901 r. dla zakładów wychowawczych i poprawczych 182
regulamin zakładów opiekuńczego wychowania nieletnich 182
regulamin zakładu pracy 69, 109, 122—124
regulaminy zakładów opiekuńczych 317
religijne towarzystwa 80
renta dotacyjna 138, 140
reprezentacja prowincjonalna 79, 89
reprezentacja zbiorowego związku wspierania ubogich 75, 76
rewizja od wyroku woj. sądu administracyjnego 248, 249, 250, 275
robotnicze kolonje 16
roczny pobyt 15, 16
rodzinna fundacja 217, 218
rodziny żołnierzy 20, 21
roszczenia ubogich o wsparcie 96
roszczenia o zwrot kosztów wsparcia, utrata, z powodu spóźnionego zgłoszenia 43
rozdział kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego 316
rozdział kosztów opieki zbiorowego związku wspierania ubogich 75, 101, 102
rozdział renty dotacyjnej 140
rozjemcze postępowanie między związkami wspierania ubogich 273
rozporządzenie Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 24 czerwca 1919 r. o obowiązku zgłoszenia zapotrzebowania wszelkiej kategorji pracowników 208
rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 25 grudnia 1919 r. dotyczące zmian pruskiej ustawy o stanie oblężenia 11, 12

rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r. w sprawie utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych i wojewódzkich sądów administracyjnych 275—278

rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 6 kwietnia 1920 r. o senacie administracyjnym sądu apelacyjnego w Poznaniu 280

rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 1 lipca 1921 r. o przekazaniu właściwości urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny w Berlinie senatowi administracyjnemu sądu apelacyjnego w Poznaniu 279—280

rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 12 sierpnia 1921 r. w sprawie składu i wyboru sejmików wojewódzkich i wydziałów wojewódzkich w woj. poznańskiem i pomorskiem 208, 225, 281

rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 14 października 1924 r. o państwowych urzędach pośrednictwa pracy 209

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 listopada 1924 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej art. 22-go ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie 312, 314—318

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich 133—136

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. w sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi 312—314

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 października 1927 r. o kwalifikacjach kierowników zakładów opiekuńczych 317

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 12 października 1927 r. o regulaminach zakładów opiekuńczych 122, 317

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 lutego 1929 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich 136—137

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 kwietnia 1929 r. w sprawie ustanowienia opiekunów społecznych i sposobu wykonywania przez nich obowiązków 71

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 maja 1929 r. o organizacji przytułków, domów pracy dobrowolnej i przymusowej 151, 204, 205

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 13 stycznia 1930 r. wydane w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości i Ministrem Spraw Wewnętrznych w sprawie wykonywania postanowień, dotyczących przymusowego umieszczania w przytułkach i domach pracy przymusowej w województwach poznańskiem i pomorskiem 205

rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 25 lutego 1930 r. o rachunkowości i o sprawozdaniach instytucyj opiekuńczych 317

rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 sierpnia 1927 r. o regulaminie wyborczym, obowiązującym przy przeprowadzaniu wyborów członków sejmików wojewódzkich, przewodniczących sejmików wojewódzkich i członków wydziałów wojewódzkich oraz odnośnych zastępców w województwach: poznańskiem i pomorskiem 225

rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 2 maja 1929 r. o współdziałaniu organów policji państwowej z opiekunami społecznymi 71

rozporządzenie Ministrów Skarbu i Spraw Wewnętrznych z dnia 28 marca 1924 r. w sprawie zastosowania stałej jednostki do kosztów postępowania w administracyjnem postępowaniu spornem 254

rozporządzenie Ministra Skarbu z dnia 1 sierpnia 1924 r. w porozumieniu z Ministrami: Spraw Wewnętrznych, Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Rolnictwa i Dóbr Państwowych, Przemysłu i Handlu, Kolei, Robót Publicznych, Pracy i Opieki Społecznej oraz Reform Rolnych o przerachowaniu kwot pieniężnych, wyrażonych w niektórych przepisach prawnych w rublach rosyjskich, markach niemieckich, złotych reńskich i koronach austrjacko-węgierskich i markach polskich 221

rozporządzenie policyjne wojewody poznańskiego z dnia 17 listopada 1926 r. w sprawie wychowania opuszczonych dzieci 194 — 196

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 18 stycznia 1924 r. w sprawie rozdziału kompetencji Ministra Zdrowia Publicznego 316

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 kwietnia 1924 r. o zmianie ustroju pieniężnego 254

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 kwietnia 1927 r. o nadzorze i kontroli nad działalnością instytucyj opiekuńczych 317

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 14 października 1927 r. o zwalczaniu żebractwa i włóczęgostwa 65, 151, 203, 204

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej 281—288

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiekunach społecznych i o komisjach opieki społecznej 70, 116

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu administracyjnem 227, 233, 251, 258, 286, 305

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowem w administracji 100, 233

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o zakładach leczniczych 61

rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o związkach międzykomunalnych 89, 121

rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 marca 1922 r. o przekazaniu Ministrowi Pracy i Opieki Społecznej zarządu spraw pracy i opieki społecznej na obszarze b. dzielnicy pruskiej 124, 315

rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 1924 r. w przedmiocie zmian w kwotach pieniężnych określonych w przepisach karnych, karno-administracyjnych i niektorych skarbowych oraz w przepisach porządkowych i dyscyplinarnych tudzież w przedmiocie zastosowania złotego (franka złotego) do obliczania niektórych z tych kwot 221, 222

rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lipca 1928 r. w sprawie dzienników wojewódzkich 77

rozprawa ustna w postępowaniu sporno-administracyjnem 237—243

rozrachunek związków wspierania ubogich z tytułu świadczeń nad ubogimi 46, 267, 269, 270, 312—314

rozstrzyganie roszczeń w sprawach wspierania ubogich 46 — 48

rozwiązanie małżeństwa a siedziba uzasadniająca wsparcie 24

rozwiązanie zbiorowego związku wspierania ubogich 77

rozwiedziona żona a siedziba uzasadniająca wsparcie 24
równorzędność miejscowych i krajowych związków wspierania ubogich pod względem dochodzenia praw 14
równouprawnienie osób pod względem publicznego wsparcia 11 — 12
ryczałtowe wydatki 39—40
rząd obwodowy 73, 76, 78
rzeczoznawcy 93, 241
rzeczywista potrzeba wsparcia 30, 31, 37, 44, 57, 84, 97

S.

Samodzielna żona pod względem nabycia lub utraty siedziby uzasadniającej wsparcie 24
sanatorjum dla chorób płucnych 17, 83
sanitarna ustawa zasadnicza 316
sąd administracyjny najwyższy 86, 88, 226, 229, 231, 232, 240, 253, 254, 255, 259, 262, 266, 267, 269
sąd administracyjny wojewódzki 225, 226, 270, 271, 273, 274, 275—278, 282, 283, 284, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294 — 308
sąd apelacyjny w Poznaniu 94, 279, 280
sąd opiekuńczy 173, 174, 175, 176, 178, 179, 180, 197, 198, 199
sądowy przymus pracy 203 — 207
schronisko dla alkoholików 83
sejmik komunalny krajowy 89, 90
sejmik powiatowy 74
sejmik prowincjonalny 208
sejmik wojewódzki 79, 90, 208, 225, 281, 282
senat administracyjny sądu apelacyjnego w Poznaniu 94, 279, 280
separacja 24, 25

sędzia niezawodowy wojewódzkiego sądu administracyjnego 277, 296, 297, 307
sędzia zawodowy wojewódzkiego sądu administracyjnego 277, 296, 297, 299
siedziba uzasadniająca wsparcie 12—129, 155
sieroca rada gminna 197—200
sierocy radca 197 — 198
sierot domy 163
skarga o uznanie względnie stwierdzenie siedziby wsparcia 45
skarga w postępowaniu sporno-administracyjnem 226, 227, 235, 274, 275
skład członków izb wojewódzkich 285
skład członkow wojewódzkiego sądu administracyjnego 276 — 278, 296
skład członków wojewódzkiej rady administracyjnej 276
skład miejscowych związków wspierania ubogich 13, 14
skład przedstawicielstwa zbiorowego miejscowego związku wspierania ubogich 130 — 133
służba wojenna 51, 52
służba wojskowa 17, 27, 52
sołtys 70, 130
spadek po ubogim, utrzymywanym w zakładzie dobroczynnym 165 — 168
spoczywanie biegu rocznego okresu 16, 17, 18—24, 27, 28, 153
społeczny opiekun 70, 71
sporno-administracyjne postępowanie 233—259, 283, 286, 287, 292
sporu oznajmienie między związkami wspierania ubogich 39, 47
spory kompetencyjne w postępowaniu sporno-administracyjnem 259

spory między związkami wspierania ubogich a powiatami 86
spory między związkami wspierania ubogich w sprawach nieprzyjęcia do gminy 153
spory między związkami wspierania ubogich w sprawach wydalenia 153
spory między związkami wspierania ubogich z tytułu publicznego wspierania 45, 46, 47, 50, 152, 153, 154, 267, 269
spory w sprawie kosztów tymczasowego umieszczenia nieletnich 177
spory w sprawie kosztów utrzymania dzieci niewidomych lub głuchoniemych w zakładzie krajowym 192
spory w sprawie organizacji albo rozgraniczenia miejscowych związków wspierania ubogich 93, 94
spory w sprawie transportu 54
sposób rozrachunku wspierania ubogich z tytułu świadczeń nad ubogimi 46
sprawowanie bezpłatne urzędu w zarządzie gminy do spraw ubogich 71, 72
sprawozdania instytucyj opiekuńczych 317
sprawy opiekuńcze instytucyj i towarzystw o celach leczniczych i higjenicznych 316
sprawy osiedleńcze 316
stacje dla robotników poszukujących pracy 207—210
starcy 83, 88
starosta krajowy 140, 143, 144, 145, 274
starosta powiatowy 284, 287, 291
statut regulujący opiekę nad ubogimi na obszarze dworskim i w gminie, jako w zbiorowym związku wspierania ubogich 74, 130 — 133
statut normujący ponoszenie kosztów publicznej opieki nad ubogimi na rozparcelowanym obszarze dworskim 73, 127 — 129, 270
stosunek służby lub pracy 35

stosunek wzajemny związków wspierania ubogich do siebie 55 — 58
stosunek związków wspierania ubogich do władz 97 — 101
stosunek związków wspierania ubogich do zobowiązanych 97 — 101
stowarzyszenia 317
subwencje krajowe 143 — 146
swojszczyźnianych spraw urząd związkowy 48—50, 93, 94, 95, 279
swojszczyźnianych stosunków wyjaśnienie 43, 44, 57
swojszczyzny prawo 153, 155,
szkolny obowiązek dzieci niewidomych i głuchoniemych 185, 186, 190
szkoła położnych 83
szpital 16, 26, 61, 163
szpitalna komisja 79
ściąganie kosztów krajowych związków wspierania ubogich 82
ślubne dzieci 24, 25
śmierć ojca, a nabycie przez dzieci siedziby uzasadniającej wsparcie 25
środek prawny przeciw orzeczeniu urzędu związkowego 50
świadczenia z tytułu kontraktu najmu pracy 18
świadczeń opiekuńczych zakres 61, 63
świadectwa ubóstwa 159
świadkowie 93, 241

T.

Taryfa ministerjalna dotycząca zwrotu kosztów wspierania ubogich 86, 89, 90, 133—137
termin odpowiedzi w sprawie zgłoszenia roszczeń 45

termin odwołania od wyroku woj. sądu administracyjnego 245 258
termin zgłoszenia roszczenia o zwrot z tytułu publicznego wsparcia 43
termin zorganizowania miejscowych związków wspierania ubogich 13
towarzystwa religijne 80
transportu koszty do domu pracy 69
transportu obowiązek w wypadkach opiekuńczego wychowania nieletnich 178
Trybunał Administracyjny Najwyższy 86, 87, 88, 94, 235, 266, 268, 269, 272, 279, 280, 292, 306—308
Trybunał kompetencyjny 185, 192, 259
tymczasowe wsparcie 43

U.

Ubezpieczenie obowiązkowe na wypadek choroby 39, 40
ubogi krajowy 13, 65, 83, 106, 161
ubogich roszczenia o wsparcie 96
ubóstwa świadectwa 159
uchwałowe postępowanie 260—266, 283, 286, 287, 289, 290
uchwałowego postępowania koszty 265, 266
udowodnienie potrzeby wsparcia 37
ugoda związków wspierania ubogich w sprawie pobytu osoby opieki potrzebującej 51,
ugodowe postępowanie w sporach między związkami wspierania ubogich 273
ugody pojednawcze 95, 96
układ polsko-niemiecki w sprawie opieki nad nieletnimi 198
umieszczanie w domach pracy, zakładach poprawczych lub wychowawczych albo w przytułkach 203—207

BIBLIOTEKA W.S.H. W POZNANIU

umieszczenie nieletniego przestępcy w zakładzie wychowawczym lub poprawczym 174, 175
umieszczenie w zakładzie wychowawczym albo leczniczym zamiast w zakładzie pracy 65, 105
umieszczenie w domu pracy powrotne 68, 69, 108
umowa prywatna 34
umysłowo chorzy 44, 83, 85, 86, 87
urlopowanie z domu pracy 67, 68, 69, 108, 124—125
urodzenie, jako tytuł do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie 24 — 25
urząd związkowy dla spraw swojszczyzny 48 — 50, 93, 94, 95, 279
urządzenie wewnętrzne zakładu dla ubogich 163, 169
urzędnika przeniesienie 27
urzędowy dziennik 77
ustanowienie opiekuna sądowego 197, 198
ustanowienie współopiekuna sądowego 197, 198
ustawa o kształceniu szkolnem dzieci niewidomych i głuchoniemych 185 — 193
ustawa o ogólnym zarządzie kraju 225 — 266
ustawa o opiekuńczem wychowaniu nieletnich 173 — 184
ustawa o siedzibie uzasadniającej wsparcie 11—60
ustawa o stacjach dla robotników poszukujących pracy 207 — 210
ustawa o wolności przesiedlania się 149 — 156
ustawa pruska z dnia 19 lipca 1911 r. o związkach celowych 89
ustawa sanitarna zasadnicza 316
ustawa wykonawcza do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie 60—104
ustawa z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych 267 — 275

ustawa z dnia 1 sierpnia 1919 r. o tymczasowej organizacji zarządu b. dzielnicy pruskiej 11, 149, 162

ustawa z dnia 19 maja 1920 r. o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby 39, 40

ustawa z dnia 23 czerwca 1921 r. o wprowadzeniu dekretów, ustaw sejmowych i rozporządzeń Rządu oraz o dalszem uzgodnieniu ustawodawstwa na obszarze b. dzielnicy pruskiej 81, 82, 216, 218, 219

ustawa z dnia 7 kwietnia 1922 r. o zniesieniu Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej 277

ustawa z dnia 3 sierpnia 1922 r. o Najwyższym Trybunale Administracyjnym 87, 94, 226, 235, 279, 280

ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych 14, 90, 91, 92, 139

ustawa z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej 124, 219, 311—318

ustawa z dnia 28 listopada 1923 r. o zniesieniu Ministerstwa Zdrowia Publicznego 316

ustawa z dnia 10 czerwca 1924 r. o społecznem pośrednictwie pracy 209

ustawa z dnia 12 czerwca 1924 r. w przedmiocie uzupełnienia dekretu Komisarjatu Naczelnej Rady Ludowej z dnia 6 lipca 1919 r. o organizacji biur pośrednictwa pracy 209

ustawa z dnia 25 lipca 1924 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w województwach poznańskiem i pomorskiem 311 — 312

ustawa z dnia 18 lutego 1925 r. o radzie opieki społecznej 318

ustawa z dnia 25 listopada 1925 r. o Trybunale Kompetencyjnym 259

ustna rozprawa w postępowaniu sporno-administracyjnem 237 — 243

utrata roszczenia w razie spóźnionego zgłoszenia o zwrot kosztów wsparcia 43
utrata siedziby uzasadniającej wsparcie 25 — 29
utrzymanie siebie i rodziny 65, 206
utrzymanie z tytułu wsparcia 61
uwolnienie z domu pracy 67, 68, 107, 125, 126

W.

Warunki uzasadniające potrzebę wsparcia 60—64
warunki żądania zwrotu kosztów wsparcia 63
warunków, uzasadniających konieczności wsparcia, zbadanie, 63
wdowa a siedziba uzasadniająca wsparcie 24
wdowa zubożałego 161
wicewojewoda 285
wkupienie się do zakładu dobroczynnego 170
władz administracyjnych i policyjnych pomoc związkom wspierania ubogich 57, 152, 153
władza właściwa do decyzji w sprawie przymusowego umieszczenia w domu pracy 65, 66, 105, 106, 127
władza zwierzchnia w sprawach opieki społecznej 315 — 318
właściciel obszaru dworskiego a koszty opieki publicznej 73
właściwość do wykonania egzekucji 50, 51
właściwość władz administracyjnych i administracyjno-sądowych 267 — 275
właściwość władz do orzekania o obowiązku szkolnym dzieci niewidomych i głuchoniemych 186, 187
włóczęgostwo 65, 151, 203, 204
wojenna służba 51, 52
wojewoda 78, 79, 87, 159, 162, 177, 183, 189, 190, 232, 234, 273, 276, 278, 282, 284, 285, 286, 287, 288, 290, 291, 292, 296

wojewódzka izba 177, 227, 271, 273, 285, 286, 287, 289, 290, 291, 292
wojewódzka rada 281
wojewódzka rada administracyjna 227, 273, 275—278, 284, 287, 293
wojewódzki sąd administracyjny 225, 226, 270, 271, 273, 274, 275—278, 282, 283, 284, 287, 288, 290, 291, 292, 293, 294 — 308
wojewódzki sejmik 79, 90, 208, 225, 281, 282
wojewódzki wydział 177, 208, 209, 210, 227, 271, 273, 284, 285
wojewódzki wydział wojewódzkich związków komunalnych 276, 282
wojewódzki związek komunalny 286
wojskowa służba 17, 27, 52
woli wolnej wykluczenie w sprawach pobytu 17, 26 — 27
wolność przesiedlania się 149 — 156
wójt, jako władza policyjna 70, 159, 288
wpływ wsparcia na prawa publiczne 12
wsparcia potrzeba 30, 31, 37, 44, 57, 60, 61, 62, 96
wsparcia zakres 61
wsparcie na wypadek bezrobocia 64
wsparcie publiczne 61, 62
wsparcie publiczne pośrednie 64, 104, 105, 112
wsparcie publiczne tymczasowe 43
wspieranie cudzoziemców 54, 96
współdziałanie gmin i obszarów dworskich w sprawach stacyj dla robotników 210
współdziałanie policji z opiekunami społecznymi 71
współopiekun 179, 199
współopiekuna sądowego ustanowienie 197, 198
wstąpienie do lecznicy 26
wstąpienie do szpitala 26

wstąpienie do zakładu opiekuńczego 26
wstręt do pracy 111, 205
wstrzymanie wydalenia 51, 52
wybór żądania zwrotu kosztów 30, 57, 98
wychowanie 62
wychowanie opiekuńcze nieletnich 83, 173—184
wychowanie opuszczonych dzieci 194 — 196
wychowanie zapobiegawcze *zob.* opiekuńcze wychowanie nieletnich
wydalenie 51, 52, 54
wydalenie faktyczne z gminy 154
wydalenie policyjne z miejsca pobytu 156
wydatki gotówkowe w sporach między związkami wspierania ubogich w instancji odwoławczej 95
wydatki gotówkowe w sprawach opiekuńczego umieszczenia nieletnich 177, 178
wydatki ryczałtowe 39—40
wydział krajowy 141, 142, 276
wydział obwodowy 86, 225, 226, 229, 230, 231, 232, 240, 253, 254, 255, 260, 262, 263, 266, 267, 269, 270, 271, 273, 274, 283
wydział powiatowy (miejski) 229, 230, 232, 235, 254, 255, 260, 262, 263, 266, 271, 272, 273, 274, 282, 283, 284, 286, 287, 289, 290, 291
wydział prowincjonalny 209
wydział wojewódzki 177, 208, 209, 210, 227, 271, 273, 284, 285
wydział wojewódzki wojewódzkich związków komunalnych 276, 282
wygaśnięcie fundacji 216, 218
wykluczenie i wyłączanie osób sądowych w postępowaniu sporno-administracyjnem 233 — 234
wykluczenie wolnej woli w sprawach pobytu 17, 26 — 27
wykonanie opiekuńczego wychowania 175, 178, 180

wykonanie przymusowego umieszczenia w domu pracy 67, 107, 119 — 122
wykonanie rozstrzygnięć 50 — 54
wykształcenie 62
wysokość podlegających zwrotowi kosztów wspierania ubogich 38 — 40
wyznaczenie kwoty wsparcia przez władzę I instancji w wypadku pozostawienia w miejscu pobytu osoby potrzebującej wsparcia 52
wyznaczenie pracy (robót) 61, 65
wzajemna ugoda związków wspierania ubogich 51
wzbranianie się wykonania zaofiarowanej pracy 65
wzbronienie osiedlenia się względnie dalszego pobytu w gminie 152
wzięcie na wychowanie dziecka a siedziba uzasadniająca wsparcie 196
wznowienie postępowania sporno-administracyjnego 243 — 252
wznowienie postępowania w sprawie opiekuńczego wychowania nieletnich 177

Z.

Z zagranicy przejęcie 42, 91
zabezpieczenie na wypadek bezrobocia 63
zakaz osiedlenia się względnie dalszego pobytu w gminie 152
zakaz pobytu a siedziba uzasadniająca wsparcie 152
zakaz żebraniny ulicznej 162
zakład położniczy 16, 83
zakład wychowawczy albo leczniczy zamiast domu pracy 65
zakładowa opieka 57, 83, 85, 87
zakładowej opieki koszty 57
zakłady dla alkoholików 16, 83

zakłady krajowych związków wspierania ubogich względnie wojewódzkich związków komunalnych 83
zakłady lecznicze 61, 83
zakłady lecznicze a prawo dziedziczenia spadku po osobach przez nie utrzymywanych 168
zakłady opiekuńcze 16, 26, 83
zakłady poprawcze 174, 175, 203—207
zakłady poprawcze dla dziewcząt 16, 207
zakłady pracy 83
zakłady psychjatryczne 83, 87
zakłady ubogich 79, 80, 159—170
zakłady wychowawcze 83, 87, 174, 175, 203—207
zakłady wychowawczo-poprawcze 175, 203 — 207
zakończenie opiekuńczego wychowania 179
zakres świadczeń opiekuńczych 61, 63
zakres wsparcia 61, 63
zakres obowiązku wsparcia 60 — 69
zamążpójście, jako tytuł do nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie 24
zamiar udzielenia wsparcia 34
zameldowanie pobytu 15, 155
zamieszkanie faktyczne, jako warunek nabycia siedziby uzasadniającej wsparcie 15, 155
zaniechanie wyszukania umieszczenia 205
zaniedbana młodzież 83
zaniedbanie obowiązku utrzymania 111, 206
zaniedbanie zgłoszenia nowo sprowadzających się 155
zapisy na wypadek śmierci 220—222, 318
zapobiegawcze wychowanie *zob.* opiekuńcze wychowanie nieletnich
zapobieżenie brakowi opieki nad nieletnim 173, 174
zapomoga dodatkowa 31
zapomoga drobna, nikła 19, 27, 28, 29, 30, 39, 62

zapomoga powiatowa 58, 84, 85
zapomoga udzielana miejscowym związkom wspierania ubogich przez krajowe związki wspierania ubogich 90, 91
zapomogowa komisja dla subwencyj krajowych 145
zarobki umieszczonego w domu pracy 69
zarobkowe domy 163
zarząd ubogich 79
zarządów policyjnych pomoc w sprawie umieszczania w domu pracy 69, 109
zarządzenie władzy I instancji w sprawie pobytu osoby opieki potrzebującej 51, 52, 53
zasiłek państwowy na koszty opiekuńczego wychowania nieletnich 181, 182
zastępca wojewody w wojewódzkich sądach administracyjnych 278, 288, 296, 301
zaślubienie *zob.* zamążpójście
zatwierdzenie darowizn i zapisów na rzecz osób prawnych 220 — 222
zatwierdzenie fundacji 213, 214, 217, 218, 219
zawarcie małżeństwa przed wstąpieniem do służby wojskowej lub w czasie jej trwania 21
zawiadomienie o sporze między związkami wspierania ubogich o zwrot kosztów 39, 47
zawieszenie ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w woj. poznańskiem i pomorskiem 311, 312
zażalenie albo skarga w postępowaniu sporno-administracyjnem 226, 227, 235, 274, 275
zbadanie konieczności wsparcia 61, 63
zbiorowe związki wspierania ubogich 74 — 77
zbiórki kościelne 162
zbiórki publiczne 162
zdolna do pracy osoba 34
zdolność do pracy zarobkowej 62, 63

zgłaszanie zasad organizacji zakładów dla ubogich 163, 164
zgłoszenie fundacji do zatwierdzenia 214, 219
złożenie wstępnego a prawo dziedziczenia zakładu dobroczynnego 168
zmiana celu albo przeznaczenia fundacji 216, 219
zmiana granic krajowych związków wspierania ubogich 81
znawcy 93
zniesienie fundacji 216
zniesienie Ministerstwa b. dzielnicy pruskiej 277
zniesienie Ministerstwa Zdrowia Publicznego 316
zniesienie opiekuńczego wychowania 179, 180
zrzeczenie się prawa do wsparcia 58
zwalczanie żebractwa i włóczęgostwa 65
związek komunalny wojewódzki 286
związek wspierania ubogich ostatecznie obowiązany 53, 57
związki celowe 89
związki gmin i obszarów dworskich dla celów nad ubogimi 88, 89
związki międzykomunalne 89
związkowy urząd dla spraw swojszczyzny 48—50
zwierzchnia władza w sprawach opieki społecznej 315 — 318
zwolnienia od sprawowania urzędu w zarządzie gminy do spraw ubogich 72
zwrotu kosztów wsparcia obowiązek 36, 37
zwrotu kosztów wsparcią warunki 63

Ż.

Żądania zwrotu kosztów wybór 30, 57
żądanie opuszczenia gminy 152 — 154
żebracy obcy 160

żebractwo 65, 151, 160, 161, 162, 163, 203, 204, 206
żona a siedziba uzasadniająca wsparcie 24
żona samodzielna pod względem nabycia lub utraty siedziby uzasadniającej wsparcie 24
żona zubożałego 161

SPIS RZECZY.

I. Przepisy o opiece nad ubogimi. str. 9 — 146.

Str.

1. Ustawa z dnia 30 maja 1908 r. o siedzibie uzasadniającej wsparcie 11
2. Ustawa z dnia 8 marca 1871 r. w sprawie wykonania ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie 60
3. Ustawa z dnia 23 lipca 1912 r. w sprawie zmiany i uzupełnienia ustaw wykonawczych do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie. 104
4. Przepisy wykonawcze Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 5 sierpnia 1912 r. do ustawy z dnia 23 lipca 1912 r. w sprawie zmiany i uzupełnienia ustaw wykonawczych do ustawy o siedzibie uzasadniającej wsparcie 111
5. Statut normujący ponoszenie kosztów publicznej opieki nad ubogimi na rozparcelowanym obszarze dworskim 127
6. Statut zbiorowego związku wspierania ubogich . 130
7. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich. 133
8. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 15 lutego 1929 r. o zmianie rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 30 czerwca 1925 r. w sprawie taryfy, według której związki ubogich na obszarze województw: poznańskiego i pomorskiego mają zwracać koszty utrzymania ubogich. 136
9. Regulamin z dnia 25 listopada 1925 r. o podziale kredytu budżetowego poznańskiego krajowego związku komunalnego na opiekę społeczną w powiatach i gminach słabo sytuowanych, stosownie do postanowień pruskiej ustawy o przekazaniu rent dotacyjnych związkom prowincjonal-

Str.
nym z dnia 2 czerwca 1902 r. oraz art. 35 i 75 ustawy polskiej z dnia 11 sierpnia 1923 r. o tymczasowem uregulowaniu finansów komunalnych. 138
10. Regulamin w przedmiocie udzielania subwencyj i zapomóg krajowych. 143

II. Przepisy o wolności przesiedlania się. str. 147—156.

11. Ustawa z dnia 1 listopada 1867 r. o wolności przesiedlania się 149

III. Przepisy powszechnego prawa krajowego pruskiego. str. 157 — 170.

12. Powszechne prawo krajowe pruskie. 159

IV. Przepisy o opiece nad dziećmi i młodzieżą. str. 171 — 200.

13. Ustawa z dnia 2 lipca 1900 r. o opiekuńczem wychowaniu nieletnich. 173
14. Ustawa z dnia 7 sierpnia 1911 r. w sprawie szkolnego kształcenia dzieci niewidomych i głuchoniemych. . . 185
15. Rozporządzenie policyjne wojewody poznańskiego z dnia 17 listopada 1926 r. w sprawie wychowania opuszczonych dzieci. 194
16. Przepisy ustawy wykonawczej do niem. kod. cyw. z dnia 20 września 1899 r. o gminnej radzie sierocej. . . 197

V. Przepisy o opiece nad dorosłymi. str. 201 — 210.

17. Przepisy niem. kod. karnego o umieszczaniu w domach pracy, zakładach poprawczych lub wychowawczych albo w przytułkach. 203
18. Ustawa z dnia 29 czerwca 1907 r. o stacjach dla robotników poszukujących pracy poza miejscem swego zamieszkania. 207

VI. Przepisy o fundacjach i o zatwierdzaniu darowizn i zapisów na rzecz osób prawnych. str. 211 — 222.

19. Przepisy niem. kod. cyw. o fundacjach. 213

Str.

20. Przepisy o fundacjach ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. 217
21. Przepisy o fundacjach rozporządzenia z dnia 16 listopada 1899 r. w sprawie wykonania niem. kod. cyw. . . 218
22. Przepisy ustawy wykonawczej z dnia 20 września 1899 r. do niem. kod. cyw. o ograniczeniach osób prawnych co do nabywania. 220

VII. Przepisy o organizacji i właściwości władz tudzież o postępowaniu w sprawach opieki społecznej. str. 223—308.

23. Ustawa z dnia 30 lipca 1883 r. o ogólnym zarządzie kraju 225
24 Ustawa z dnia 1 sierpnia 1883 r. o właściwości władz administracyjnych i administracyjno-sądowych. . . 267
25. Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 21 lutego 1920 r., dotyczące utworzenia wojewódzkich rad administracyjnych oraz wojewódzkich sądów administracyjnych. 275
26. Rozporządzenie Ministra b. dzielnicy pruskiej z dnia 1 lipca 1921 r. o przekazaniu właściwości urzędu związkowego dla spraw swojszczyzny w Berlinie senatowi administracyjnemu sądu apelacyjnego w Poznaniu. 279
27. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej. 281
28. Pismo Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 6 maja 1930 r. w sprawie postępowania przed wydziałami powiatowemi (miejskiemi) i wydziałami (izbami) wojewódzkiemi. 289
28a. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 17 lipca 1930 r. w sprawie regulaminu wojewódzkich sądów administracyjnych w Poznaniu i Toruniu 293

VIII. Przepisy z zakresu ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. str. 309—318.

29. Ustawa z dnia 25 lipca 1924 r. o zawieszeniu mocy obowiązującej ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej w województwach: poznańskiem i pomorskiem. 311

Str.

30. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. w sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach: poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi. 313

31. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 listopada 1924 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie. 314

32. Art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. 315

Alfabetyczny skorowidz rzeczowy 319

Spis rzeczy 361

BIBLJOTEKA W. S. H. W POZNANIU

Str.

30. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 10 czerwca 1926 r. w sprawie sposobu rozrachunku związków wspierania ubogich w województwach poznańskiem i pomorskiem ze związkami samorządowemi innych województw z tytułu świadczeń na opiekę nad ubogimi. 313

31. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 11 listopada 1924 r. w sprawie rozciągnięcia mocy obowiązującej art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej na województwa: poznańskie i pomorskie. 314

32. Art. 22 ustawy z dnia 16 sierpnia 1923 r. o opiece społecznej. 315

Alfabetyczny skorowidz rzeczowy 319

Spis rzeczy 361

S.86

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu
BIBLIOTEKA GŁÓWNA
4733
AE00451131